

Ylosnousemus I

Leo Tolstoi

The Project Gutenberg EBook of Ylosnousemus I, by Leo Tolstoi

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Ylosnousemus I

Author: Leo Tolstoi

Release Date: May 18, 2004 [EBook #12379]

Language: Finnish

Character set encoding: ASCII

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK YLOSNOUSEMUS I ***

Produced by Miranda van de Heijning, Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen
and PG Distributed Proofreaders

YLOeSNOUSEMUS I

Kirj.

LEO TOLSTOI

Tekijaen luvalla suomentanut Arvid Jaernefelt

1899.

_"Silloin Pietari tuli haenen tykoensae, ja sanoi: Herra, kuinka usein
minun pitaaee veljelleni, jolta rikkoo minua vastaan, antaman anteeksi?
Onko seitsemaessae kerrassa kyllae?"

"Sanoi Jeesus haenelle: en minae sano sinulle ainoastaan seitsemaen kertaa,
mutta seitsemaenkymmentae kertaa seitsemaen."_

Livros Grátis

<http://www.livrosgratis.com.br>

Milhares de livros grátis para download.

(Mat. 18: 21, 22.)

_"Miksi siis naeet raiskan, joka on veljes silmaessae, ja et naee malkaa omassa silmaessaes." _

(Mat. 7: 3.)

_"Joka teistaa on synnitoen, se heittaekoeoen ensin haentae kivellae." _

(Joh. 8: 7.)

_"Ei ole opetuslapsi ylitse mestarinsa: mutta jokainen on taeydellinen koska haen on niinkuin haenen mestarinsa." _

(Luuk. 6: 40.)

I.

Vaikka ihmiset, keraeaennytyaensae sadoin tuhansin pienoiselle pinta-alalle, tekivaetkin parastaan taervellaekseen sitae maata, jonka paeaellae tunkeilivat; vaikka he laskivatkin taemaen maan kivillae, ettei siinae mitaean kasvaisi, vaikka nyhtivaet juurineen yloes jokaisen ruohon, joka pyrki esille, vaikka savuuttivat ilman kivihillen ja naftan kaeryllae, vaikka typistelivaet puunsa luonnottoman muotoisiksi ja karkoittivat naekyvistae kaikki elaeimet ja linnut;--kevaet oli sentaean kevaettae kaupungissakin. Aurinko paistoi, ruoho, saatuaan kasvun vauhtia, vihersi kaikkialla, missae sitae ei oltu irtinyhdedetty, ei ainoastaan bulevardien penkereillae, vaan katukivienkin vaelissae, ja koivut, poppelit, tuomet puhkesivat liimaisiin, tuoksuviin lehtiinsae, lehmukset paisuttivat halkeilevia nappujansa. Naakat, varpuset ja kyyhkysset kevaeiseen tapaansa jo rakentelivat iloiten pesiaensae ja kaerpaeset surisivat auringon laemmittaemillae seinillae. Iloissaan olivat niin kasvit kuin linnut, hyoenteiset ja lapset. Ainoastaan suuret, ainoastaan taesyikaaiset ihmiset--ne yhae herkeaemaettae pettivaet ja kiusasivat sekae itseaean ettae toisiaan. Ihmiset eivaet ajatelleet pyhaeksi ja taerkeaeksi sitae, ettae nyt oli taemmoeinen kevaetaamu, ei taetae jumalan maailman kauneutta, joka on annettu kaikkien olentojen onneksi,--kauneutta, joka heraettaeae rauhan, sovinnon ja rakkauden tunteita, vaan pitivaet pyhaenae ja taerkeaenae sitae, minkae olivat vaan itse keksineet hallitakseen ja vallitakseen toisiaansa.

Niinpaee laeaeninvankilan konttorissa ei pidetty pyhaenae ja taerkeaenae suinkaan sitae, ettae kaikille elaeimille ja ihmisille on annettu kevaeaen sulous ja ilo, vaan pidettiin pyhaenae ja taerkeaenae, ettae eilisiltana oli saapunut numeroitu, sineteillae ja virallisilla alkukoristuksilla varustettu paperi, jossa kaeskettiin kello 9:ksi aamua, taenae 28 p:nae huhtikuuta, tuomaan oikeuteen kolme vankilassa saeilytetyae tutkintovankia--kaksi naista ja yksi mies. Toinen naeistaa naisista, ollen kaikkein taerkein rikksellinen, oli tuotava erikseen. Ja niinpaee nyt taemaen virkakirjeen perustuksella, 28 p. huhtikuuta, kello 8 aamulla, astui naisosaston haisevaan kaeytaevaeaan paeaevartija. Haenen mukanaan tuli kaeytaevaeaan kaersineen naekoenen nainen, jolla oli harmaat kiharahiukset ja virkanauhat roeijyn

hihoissa sekäe siniset reunat vyoessae. Se oli naisosaston paeaevartija.

--Haetteko Maslova?--kysyi haen, laehestyessaeen paeaevartijan seurassa eraestae kaeytaevaeen paein avautuvien koppien ovea.

Paeaevartija, kolistellen lukossa rautaisia avaimiansa avasi kopin oven, jolloin sieltae tulvahti vieläe haisevampi loeyhkae kuin kaeytaevaessae olikaan, ja huusi:

--Maslova oikeuteen!--ja jaeaedn odottamaan sulki jaelleen oven.

Yksin vankilankin pihalla oli tuore, elaehyttaevae henki, minkae tuuli oli ahoilta kaupunkiin tuonut. Kaeytaevaessae sitaevastoin oli painostava, lavantautinen, ulostuksista, tervasta ja homeesta sekoittunut ilma, joka heti masensi alakuloiseksi vastatulijan mielen. Samaa tunsi pihalta tullut vartijanainen, vaikka oli tottunutkin huonoon ilmaan. Kaeytaevaeen paeaestyaensae haentae aekisti rupesi vaesyttamaeaeen ja nukuttamaan.

Kopissa nousi kiire: kuului naisaeeniae ja paljain jaloin astumista.

--Alappa joutua sieltae, Maslova,--pian!--huusi paeaevartija oveen.

Parin minuutin kuluttua tuli kopista nopein askelin, aekkie kaeaentyen ja asettuen paeaevartijan viereen, lyhyenlaentae ja hyvin kohorintanen nuori nainen, harmaassa, valkoisen roeijyn ja valkoisen alushameen paeaelle puetussa mekossa. Jaloissa oli naisella liinaiset sukat ja niiden paeaelle vankikengaet, paeaessae oli valkoinen huivi, jonka alta, naehetaevaesti tahallaan, oli tyoenretty esille muutamia pyoeryloetae mustista kiharaisista hiuksista. Naisen kasvoissa oli ylt'yleensae se erikoinen kalpeus, joka tavataan kauan sisaellae olleiden ihmisten kasvoissa ja joka vaeriltaeaeen muistuttaa perunan ituja kellarissa. Samallaiset olivat pienet, leveaet kaedet ja valkonen, taeytelaes kaula, joka naekyi mekon suuren kauluksen vaelistaa. Naeissae kasvoissa, erittaeinkin niiden vaesahtaeneen kalpeuden vuoksi, heraetti huomiota hyvin mustat, saekenoeivaet, vaehaen turvonneet, mutta hyvin eloisat silmaet, joista toinen katsoi vaehaen kieroon. Haen pysyttelihe hyvin suorana, pitaeen esillae taeytelaeistaa rintaansa. Kaeytaevaeen tultuansa haen, keikahuttaen hiukan paeaetaensae, katsahti suoraan paeaevartijan silmiin valmiina taeyttaemaeaeen kaikki, mitae haeneltae vaadittaisiin. Paeaevartija oli jo sulkemassa ovea, kun sieltae pistihe esiin harmaahapsisen akan kalpeat, ankanan ryppyiset kasvot. Akka alkoi jotakin haastaa Maslovalle, mutta paeaevartija painamalla ovea, litisti haenen paeaetaeaeen ja paeae katosi. Kopissa remahti joku naisaeeni nauramaan. Maslova myoeskin naurahti ja kaeaentyi sitten ovesta olevalle pienelle ristikkoluukulle. Akka sisaepuolelta laittautui myoeskin heti luukulle ja kaeheaellae aeaeenellae sanoi:

--Muista, aelae puhu mitaeaeen liikaa, aina vaan yhtae.

--Yhtae on mitae puhun, pahemmaksi ei tule,--sanoi Maslova paeaetaensae keikahuttaen.

--Eipae tietenkaeaeen kahta,--sanoi paeaevartija esimiehen luottamuksella omaan sukkeluuteensa.--Eteenpaein, mars!

Luukussa naekynyt akan silmae katosi, mutta Maslova tuli keskelle kaeytaevaeae ja seurasi nopein, lyhyin askelin paeaevartijaa. He laskeutuivat alas kivirappusia myoeten, kulkivat vieläe pahemman hajuisen ja meluisen miesosaston laepi, oviluukuissa olevien silmien seuraamina, ja tulivat konttoriin, jossa jo seisoi kaksi saattosotamiestae pyssyinensae. Siellae

istuva kirjuri antoi toiselle sotamiehistä tupakinsavusta kellastuneen paperin ja, osoittaen vankia, sanoi: "Tuoss' on." Sotamies,-- nishninovgorodilainen talonpoika--jolla oli punaset, rokonarpiset kasvot, pisti paperin sinellinsäe hihantaitteeseen ja hymyillen iski silmäeä toverilleen, leveänaamaiselle tshuvassille, tarkoittaen vankia. Sotamiehet laskeutuivat vangin kanssa rappusia alas ja menivät paeaeporttia kohden.

Paeaeportin suuresta ovenpuoliskosta avautui erikoinen ovi ja astuttuaan sen kynnyksen yli pihalle sotamiehet tulivat vangin kanssa muurien ulkopuolelle ja laeksivät astumaan pitkin kaupunkia kulkien keskellä kivikatua.

Ajurit, puotilaiset, kyoekkipiit, työmiehet, virkamiehet pysähtyivät ja uteliaasti tarkastelivat vankia; muutamat pudistelivat paeaetaensä ajatellen: "noin se käy kun käyttäytyy huonosti, eikä niinkuin me." Lapset katselivat kauhulla naisrosvoa, ja voivat olla rauhallisia vaan siinä syystä, että sotamiehet kulkivat haenen jäljessään eikä haen siis nyt voinut mitään tehdä. Joku maalainen talonpoika, joka oli saanut myydyksi hiilää ja lipinyt ravintolassa teetä, tuli haenen viereensä, teki ristinmerkin ja antoi haenelle roposen. Vanki punetui, painoi paeaensä alas ja mutisi jotain itsekseen.

Tuntien, että kaikki häntä silmäilivät, haen salavikaa, paeaetaensä kääntäessä, vilkkui niihin, jotka katsoivat häneen ja häneen kääntynyt huomio ilahutti häntä. Myöskin ilahutti häntä taama vankilailmaan verraten puhdas, keveä henki;--teki vaan kipeästä astua pitkin kiviä koempeloet vankilakengaet jalassa, tottumattomana kävelemiseen, ja haenen piti sentähden katsoa mihin astui ja astua niin keveästi kuin suinkin. Jauhokaupan ohi kuljettaissa, missä kenenkään ahdistamatta tepasteli ja kieppuili kyyhkysinä, vanki oli satuttaa jalallaan yhtä niistä; kyyhkynen pyrähti ylös ja siipiänsä raepyttaen lensi ihan haenen korvansa ohi, saattaen hänet tuntemaan tuulta. Haen hymähti, mutta samassa huokasi raskaasti, kun muisti asemansa.

II.

Vangitun Maslovan historia oli hyvin tavallinen historia. Haen oli herraskartanossa palvelevan naimattoman naisen tytär. Taama nainen, eläen äitinsä kanssa karjakkona kahden sisarusneidin omistamalla tilalla, oli synnyttänyt joka vuosi, ja, kuten maalla tavallisesti käy, lapset kastettiin, vaan äiti ei imettänyt kukaan pienokasta, joka oli ilmestynyt haenen haluamattaan, joka oli tarpeeton ja häiritsevä, ja niin se pian sai kuolla nälkään.

Näin oli kuollut viisi lasta. Kaikki he olivat kastetut, mutta kaikki olivat jääneet imettäessä ja kuolleet. Kuudes lapsi, jonka isä oli kuleksiva mustalainen, oli tyttö, ja taama kohtalo olisi ollut samallinen, mutta kävi niin, että toinen vanhoista neidistä pistäytyi navettaan antaakseen nuhteita karjakoille, kun kermassa oli tuntunut lehman haju. Navetassa makasi synnyttäjää kauniin, terveen pienokaisen kanssa. Vanha neiti antoi nyt nuhteita niin hyvin kermasta kuin siitakin, että synnyttäjää oli paeaestetty navettaan, ja oli jo lähtemässä pois, kun huomasi lapsosen, armahti sitä ja tarjoutui sen kummiksi. Haen kastattikin tyteen, ja sitten, saaelien ristilastaan, antoi maitoa ja

rahoja aeidille, joten lapsi jaei eloon. Niinpae vanhat neidit sitten nimittivaetkin sen "pelastetuksi".

Lapsi oli kolmen vuotias, kun haenen aeitinsae sairastui ja kuoli. Isoaeidille oli lapsenlapsi vastukseksi, ja silloin vanhat neidit ottivat tytoen luoksensa. Mustasilmaeisestae tytoestae tuli tavattoman elaevae ja miellyttaevae, ja vanhat neidit olivat haenestae hyvillaeaeen.

Vanhoja neitiae oli kaksi: nuorempi, hyvae luontoisempi--Sofia Ivanovna, joka oli lapsenkin kastattanut, ja vanhempi, ankarampi--Maria Ivanovna. Sofia Ivanovna piti tytoen vaatteissa ja opetti sitae lukemaan sekae tahtoi sitae ottotytoekseen. Maria Ivanovna taas sanoi, ettae tytoestae olisi tehtaevae tyoeihminen, hyvae siseapiika, ja sentaehden haen oli vaativainen, rankaisi, jopa loeikin tyttoeae pahalla tuulella ollessaan. Niinpae naeiden kahden vaikutuksen vaelillae tytoestae kasvoikin puoleksi siseapiika ja puoleksi ottotyttoe. Haentae kutsuttiinkin sentaehden keskinkertaisella nimellae Katjushaksi, ei Katjkaksi, kuten kutsutaan piikaa, eikae Katenjkaksi, kuten kutsutaan omaa lasta. Haen ompeli, siivosi huoneita, kiilloitteli liidulla pyhaeinkuvia, paahtoi, jauhoi ja tarjosi kahvia, toimitti vaehaisemmaet vaatepesut ja vaelistae istui neitien kanssa aeaeneen lukemassa.

Haenellae oli kosijoita, vaan ei haen kenestaekaeaeen huolinut, kun tunsi, ettae elaevae tyoeihmisten kanssa, jotka haentae kosivat, tulisi haenelle vaikeaksi, tottunut kun oli herraselaemaen hempeyteen.

Naein haen eli 16:nteen ikaevuoteen asti. Paeaestyaeaeen sen ikaevuoden yli saapui neitien luo heidaen veljenpoikansa, ylioppilas, rikas ruhtinas, ja Katjusha, uskaltamatta tunnustaa sitae haenelle tai edes itselleenkaeaeen, rakastui haeneen. Sitten, kahden vuoden kuluttua, taemae sama veljenpoika poikkesi taetejae katsomaan matkallansa sotaan ja viipyi, silloin talossa neljae paeivaee. Laehtoensae edellisenae iltana haen vietteli Katjushan, ja, pistettyaeaeen haenelle viimeisenae paeivaenae sataruplasen kaeteen, matkusti pois. Viiden kuukauden kuluttua haenen laehtoensae jaelkeen Katjusha sai varmasti tietaeae olevansa raskauden tilassa.

Siitae laehtien oli haenelle kaikki tyyni yhdentekevaeae, ja haen vaan ajatteli kuinka paeaesisi siitae haepeaestae, joka haentae odotti. Haen alkoi haluttomasti ja huolimattomasti palvella neitejae ja vihdoin, itsensaekin tietaeaeet, rietaantui ja antoi tulla pahoja sanoja neideille, joita sanoja haen itsekin sitten katui, sekae pyysi paeaestoekirjaa.

Ja neidit, hyvin tyytymaettoeminae haeneen, paeaestivaet haenet. Heiltae haen tuli siseapiiksi eraeaeelle poliisille, vaan pysyi taessae paikassaan ainoastaan kolme kuukautta, sillae poliisi, 50 vuotias ukko, alkoi haentae ahdistella, ja meni kerran niin pitkaelle, ettae Katjusha vimmastui, sanoi haentae poelloeksi ja vanhaksi piruksi, ja tyrkkaesi haentae rintaan, niin ettae haen kaatui. Katjusha ajettiin palveluksesta roeyhkeyden vuoksi. Uutta paikkaa oli turha hakea, kun jo kuitenkin laehestyi synnyttaemisen aika, ja haen asettui asumaan maalaisen kaetiloaemmaen luo, joka myyskenteli viinaa. Synnytys oli helppo. Mutta kaetilo, joka oli kylaessae hoitanut sairasta synnyttaejaeae, tartutti Katjushaan maitokuumeen, ja lapsi, poikanen, laehetettiin kasvatuslaitokseen, minne se oli heti perille paeaestyae kuollut, lasta saattaneen akan kertomuksen mukaan.

Rahoja oli Katjushalla kaikkiaan silloin kuin haen asettui kaetiloen luo 127 ruplaa, joista 27 ansaittuja ja 100 ruplaa viettelijaen antamia. Mutta laehiessae sieltae oli haenellae jaeljellae ainoastaan 6 ruplaa. Haen ei osannut pitaeae rahoja, tuhlassi niitae omiin tarpeisinsa ja antoi myoeskin

jokaiselle, joka pyysi. Kaetiloel otti haenelta hyyrystae, ruuasta ja teestae kahden kuukauden ajalta 40 ruplaa, 25 ruplaa meni lapsen lahettaamiseen, 40 ruplaa kaetiloel pyysi ja sai lainaksi lehman ostamista varten, parikymmentae ruplaa kului noin vaan--pukuun, makeisiin, niin ettae parannuttuansa Katjushalla ei ollut rahoja, vaan oli pakko hakea paikkaa. Paikan haen sai eraeaeen metsaevoudin luona. Metsaevoudi oli nainut mies, mutta samoin kuin poliisikin jo ensi paeivaestae alkoi ahdistella Katjushaa. Mies inhotti haentae ja Katjusha koetti vaelttaeae haentae. Mutta mies oli haentae kokeneempi ja viekkaampi, ja--mikael paeaeasia--haen oli isaentae, joka saattoi lahettaeae piian minne tahtoi, ja niinpae haen sopivan hetken tultua otti taemaen valtaansa. Vaimo sai asiasta vihiael, ja tavattuaan kerran miehensae yksin huoneessa Katjushan kanssa, hyoekkaesi taetael lyoemaeaeen. Katjusha ei peraeaeentynyt ja syntyi tappelu, jonka johdosta haen ajettiin talosta saamatta palkkaa. Silloin Katjusha laehti kaupunkiin ja asettui taetinsae luo. Taetin mies oli nitoja, joka oli ennen elaeenyt siivosti, mutta nyt oli kadottanut kaikki tyoenantajansa, oli juoppo, joka joi kaikki, minkael kaesiinsae sai. Taetillael oli vaehaeinen pesulaitos, josta haen lapsinensa eli ja yllaepiti hunningolle joutunutta miestaeaeen.

Haen ehdotteli Maslovalle, ettael taemael rupeisi pesijaettaereksi haenelle. Mutta naehytyaeaeen, kuinka raskaassa tyoessael pesijaettaeret taetin luona elivaet, Maslova epaeeli suostua ja kyseli vaan konttoreista palvelijattaren paikkoja. Taemmoeinen paikka vihdoin loeytyi eraeaeen rouvan luona, joka asui kahden lyseossa kaeyvaen poikansa kanssa. Viikon kuluttua haenen tulonsa jaelkeen vanhempi, kuudennen luokan lyseolainen, jolla jo oli viiksien alkua, heitti lukemisen ja alkoi lakkaamatta ahdistella Maslovaa. Aeiti pani kaikki Maslovan syyksi ja erotti haenet palveluksesta. Uutta paikkaa ei ollut tiedossa, mutta kaevi niin, ettael tultuansa konttoriin, joka vaelitti palvelioita isaennille, Maslova tapasi siellael rouvan, jolla oli sormuksia ja rannerenkaita taeytelaeisissael paljaissa kaesissaeaeen. Otettuaan selvaen paikattoman Maslovan asiasta taemael rouva ilmoitti haenelle osoitteensa ja pyysi tulemaan luokseen. Maslova meni. Rouva otti haenet ystaevaellisesti vastaan, tarjosi torttuja ja makeata viiniael ja laehetti piikansa viemaeaeen jonnekin jotakin paperilippua. Iltasella tuli huoneeseen iso-kasvuinen herrasmies, jolla oli pitkaet harmahtavat hiukset ja harmaa parta; haen heti istuutui Maslovan viereen ja alkoi kiiltaevin silmin ja hymyillen tarkastella taetael ja laskea leikkiae haenen kanssaan. Emaentael kutsui herran viereiseen huoneeseen, ja Maslova kuuli, kuinka emaentael sanoi: "vastasaapunut, terve maalaistyttoe." Sitten emaentael kutsui Maslovan erikseen ja sanoi, ettael se on kirjailija, jolla on paljon rahoja ja joka ei ole saeaeestaevael mitaeaeen, jos Maslova haentael vaan miellyttaeae. Maslova miellyttikin haentael, ja kirjailija antoi haenelle 25 ruplaa, luvaten usein tulla haentael katsomaan. Rahat hupenivat aivan pian hyryyn taetin luona, uuteen leninkiin, hattuun ja nauhoihin. Muutaman paeivaen kuluttua kirjailija kutsutti haenet luokseen uudestaan. Haen meni. Kirjailija antoi haenelle viaelae 25 ruplaa ja tarjosi asunnon erityisessael kortteerissa.

Asuessaan kirjailijan hyyraeaeemaessael kortteerissa Maslova rakastui samassa paikassa asuvaan iloiseen puotipoikaan. Itse haen ilmoitti taestael seikasta kirjailijalle ja muutti sitten paljoa pienempaeaeen kortteeriin. Mutta puotipoika, joka ensin lupasi naida haenet, matkusti mitaeaeen virkkamatta Nishninowgorodiin, naehetaevaesti hylaeten haenet, ja Maslova jaei yksin. Haen olisi nyt tahtonut jaeaeadael yksinaensael kortteeriin asumaan, mutta sitael ei sallittu. Ja naapurissa sanottiin, ettael haenellael oli oikeus asua naein ainoastaan, jos haenellael oli keltanen lupalippu ja jos haen suostui tarkastuksen alaiseksi. Silloin haen laehti jaelleen taetin luo. Taeti, naehytyaensael haenen muodikkaan pukunsa, peleriininsael ja hattunsa, otti haenet kunnioituksella vastaan eikael enaeael tohtinut tarjota pesijaettaeren paikkaa,

vaan katsoi haenen nyt nousseen ylemmaelle elaemaen asteelle. Ei Maslova nyt enaeae ajatellutkaan pesijaettaeriksi rupeamista. Haen katsoi nyt saeaelillae sitae vankielaemaeae, jota nuo kalpeat laihakaetiset pesijaettaeret etumaisissa huoneissa viettivaet; muutammat heistae olivat jo keuhkotautisia, ja naehdessaeen heidaen pesevaen ja hierovan vaatteita 30:n asteen saippuahoeeryssae, akkunat auki olipa talvi tahi kesae, haentae kauhistutti ajatella joutuvansa taemmoeiseen vankilaan. Ja niinpae juuri taehaen aikaan, joka oli Maslovalle erittaein onneton, koskei tahtonut loeytyae ainoatakaan suojelijaa, haenet sai kaesiinsae eraes nainen, jonka asia oli toimitella tyttoejae porttoloihin.

Maslova oli jo kauan sitten polttanut tupakkia, mutta puotipojan kanssa solmitun yhteytensae loppuaikoina ja sitten kuin taemae oli haenet hylaennyt, haen yhae enemmaen tottui juomaan. Viini ei miellyttaeny haentae yksistaeen siksi, ettae maistui hyvaeltae, vaan enemmaenkin siksi, ettae teki haenelle mahdolliseksi unohtaa raskaat muistonsa, antoi rohkeutta seurustelussa ja varmuutta omasta arvostaan, joita kumpaakaan ominaisuutta ei haenellae viinittae ollut. Selvaena haenen oli aina paha olla ja haevetti. Yllaemainittu nainen pani toimeen kekkerit taetin kunniaksi, ja juotettuansa Maslovan, tarjosi haenelle paeaesyn hyvaeaen, kaupungin parhaimpaan laitokseen, kuvaten haenelle tuommoisen aseman kaikkia etuja ja hyviae puolia. Maslovan oli valittavana, joko: piian alentava asema, milloin miehet varmaan tulisivat ahdistelemaan ja milloin tulisi tapahtumaan salaisia, ajoittaisia haureussyntejate, taikka: turvattu, rauhallinen, laillistettu asema, ja julkinen, lain sallima ja hyvin maksettu alituinen haureuselaemae. Ja haen valitsi jaelkimaeisen. Paitsi sitae, haen ajatteli taeten kostaa sekae viettelijaensae ettae puotipojan ja kaikki muut, jotka olivat haenelle pahaa tehneet. Vielae eraes toinen seikka viekotteli haentae ja vaikutti osaltaan lopulliseen paeaetokseen. Nainen oli naeet sanonut haenelle, ettae haen saisi tilata itselleen mitae vaatteita vaan tahtoi, samettisia, silkkisamettisia, silkkisiae, baalipukuja avonaisine olkapaeine ja paljaine kaesivarsine. Ja kun Maslova kuvaili itseansae heleaen keltasessa silkkipuvussa mustan samettipaeaermaeyksen kanssa--kuten sanotaan: dekoltee,--ei haen voinut pidaettaeae, vaan luopui passistaan. Ja vielae samana iltana nainen otti ajurin ja vei Maslovan Kitaevan kuuluisaan taloon.

Ja siitae asti alkoi Maslova elaeae sitae elaemaeae, jossa ihmiset kroonillisesti rikkovat jumalallisia ja inhimillisiae kaeskyjate vastaan, elaemaeae, jota viettaevaet sadat ja sadattuhannet naiset,--jota hallitusvalta, kansalaistensa parasta huolehtiessa, sekae suvaitsee ettae suojelee, ja joka yhdeksaelle naiselle kymmenestae loppuu tuskallisiin tauteihin, ennenaikaiseen raihnaisuuteen ja kuolemaan.

Aamulla ja paeivaellae raskasta nukkumista oeisen maessaeyksen jaelkeen. 3:n tai 4:n aikana vaesynttae nousemista likaiselta vuoteelta, seltteriveden ja kahvin juomista kohmelon vuoksi, laiskaa vetelehtimistae pitkin huoneita alusvaatteissa ja yoenutuissa, kadulle katselemista ikkunauutimien takaa, velttoa torailemista keskenaeen, sitten ruumiin ja hiuksien pesemistae, voitelemista ja hajuvesillae taeyttaemistae, pukujen koettelemista, riitoja niiden johdosta emaennaen kanssa, peiliin katselemista, kasvojen, silmaekulmien maalailemista, makeaa rasvaista ruokaa, sitten pukeutuminen kirkasvaerisiin, silkkisiin, alastomaksi jaettaeviin pukuihin, esiintyminen kirkkaasti valaistuun, koristettuun saliin,--vieraiden saapuminen:--musiikkia, tansseja, konfehteja, viinejate, tupakan polttoa ja haureutta nuorten, keski-ikaeisten, puolilasten, ikaekulu-ukkojen, naimattomien, naineiden, kauppiaiden, puotipoikien, armeenialaisten, juutalaisten, tataarien, rikkaiden, koeyhien, terveiden, sairaiden, humaltuneiden, selvien, raakojen,

hienojen, sotilaiden, siviilien, ylioppilaiden, lyseolaisten--kaikkien mahdollisten saeaetyjen, ikien ja ihmislajien kanssa. Ja huutoja ja pilapuheita ja tappeluja ja tupakkia ja viinia ja taaskin viinia, tupakkia ja musiikkia illasta aamunkoittoon asti. Ja vasta aamulla vapautuminen ja raskas uni. Ja naein joka paeivae laepi viikon. Viikon lopussa sitae vastoin laehteminen valtiolliseen laitokseen-- poliisikonttoriin, missae valtion palveluksessa olevat virkamiehet, mieslaeaeakaerit, vaeliin totisesti ja ankarasti, mutta vaeliin taas leikkisaellae iloisuudella, karkoittaen itsestaeen sen haeveliaeisyyden, jonka luonto on rikoksen vaelttaemiseksi antanut sekae ihmisille ettae elaeimille, toimittavat naeiden naisten tarkastuksen ja antavat heille lupakirjan jatkamaan samoja rikoksia, joita he itse olivat viikon kuluessa osallistensa kanssa tehneet. Ja niin alkaa jaelleen samallinen viikko. Samaa joka paeivae, kesaet, talvet, aret, pyhaet.

Naein eli Maslova seitsemaen vuotta. Taemaen ajan kuluessa haen oli ollut kahdessa haureustalossa ja yhden kerran sairaalassa. Ollessaan seitsemaettae vuotta haureuslaitoksessa, ja kahdeksantena vuonna lukien ensimaeisestae lankeemisestansa eli jo 26:n ikaeisenae, tapahtui haenelle se asia, jonka vuoksi haen oli vangittu ja nyt, vietettyaeen kuusi kuukautta murhaajien ja varkaiden seurassa, kuljetettiin oikeuteen.

III.

Samaan aikaan kuin Maslova, pitkaestae kaeymisestae naeaentyneenae, laehestyi saattajinsa raastuvan oikeuden rakennusta, haenen kasvattajinsa veljenpoika, ruhtinas Dmitrij Nehljudof, samainen haenen viettelijaensae, virui vielae korkealla, pehmoisella vieterivuoteellansa, hoeyhenpolstareilla, ja paeaestettyaeen auki kauluksen puhtaasta hollantilaisesta yoepaidastaan, minkae rinnus oli poimusille silitetty, poltteli paperossia. Haen katseli pysahtynein silmin eteensa, ajatellen mitae haenen nyt olisi tehtaevae ja mitae oli eilen.

Haen muisteli eilistae iltaa, jonka oli viettaenyt Kortshaginien rikkaan ja tunnetun perheen luona. Yleisesti arveltiin haenen menevaen naimisiin naeiden tyttaeren kanssa. Haen huohti ja viskattuaan poltetun paperossin, aikoi ottaa hopeisesta kotelosta toisen, kun samassa muutti mielensae ja laski vuoteelta sileaan valkoset jalkansa, hapuili niihin tohvelit, heitti taeytelaeisille hartioilleen silkkisen yoemekon ja nopeasti ja raskaasti astellen meni viereiseen pukeumahuoneeseen, joka oli taeynnaensae eliksiiriin, odekolonin ja muiden hajuvesien keinotekoista tuoksua. Siellae haen erikoisella pulverilla puhdisti monissa kohden paikatut hampaansa, huuhtoi ne hyvaenhajuisella hammasvedellae, alkoi sitten joka puolelta peseytyae ja pyyhiskellae itseaeen erilaisilla kaesiliinoilla. Pestyaeen hyvaenhajuisella saippualla kaetensae, tarkasti puhdistettuaan harjasilla pitkaeksi kasvatetut kyntensae ja valeltuaan vedellae suuressa marmorisessa pesulaitoksessa kasvonsa ja paksun kaulansa, haen meni vielae kolmanteen huoneeseen makuuhuoneen vieressae, ja siellae oli valmistettu ruiskutuskylpy. Valeltuaan nyt kylmaellae vedellae jaentevaen, rasvalla peittyneen, valkean ruumiinsa ja kuivattuaan sen nukkaiseen lakanaan, haen puki yllensae puhtaat, silitetyt alusvaatteet, veti jalkaansa peilikirkkaiksi kiilloitetut kengaet ja alkoi toaletin aeaeressae kahdella harjalla kammata pienenlaista, mustaa kiharapartaansa ja etupuolelta harvennutta tukkaansa.

Kaikki vaatetukseen kuuluvat esineet, joita haen kaeytti,--alusvaatteet, puku, jalkineet, kaulahuivit, koruneulat, soljet--olivat ihan ensimaeistae, kalliinta lajia, huomaamattomia, yksinkertaisia, hyvintehyjae ja arvokkaita.

Valittuaan kymmenkunnasta kaulahuivista ja koruneulasta ne, jotka ensiksi kaeteen sattuivat,--taemae toimi oli joskus ennen tuntunut uudelta ja huvittavalta, nyt se oli ihan yhdentekevaeae,--Nehljudof pani ylleen puhdistetut, tuolille asetetut vaatteet ja tuli, vaikkei aivan virkeaenae, kuitenkin puhtaana ja hyvaenhajuisena, pitkaeaeen ruokasaliinsa, jonka parkettipermannon oli eilispaeivaenae kolme tyoemiestae kiilloittanut. Siellae oli tavattoman suuri tamminen astiakaappi ja yhtae laaja, levitettaevae poeytae, joka juhlallisena seisoi pullistuville, puuhun leikattuine leijonankaepaelaejalkoineen. Poeydaelle oli levitetty hieno, taerkaetty poeytaeliina suurine korukirjaimineen. Siinae oli hopeinen kahvipannu, josta levisi tuoksuva kahvinhaju, hopeinen sokeriastia, kerma-astia kiehautettuine kermoineen ja kori tuoreita vehnaeleipiae ja korppusia. Lautasen vieressae oli saapuneita kirjeitae, sanomalehtiae ja uusi vihko Revue des deux Mondes'ia. Nehljudof oli juuri ottamaisillaan esille kirjeet, kun kaeytaevaen ovesta ilmestyi lihava, vanhanpuolinen nainen surupuvussa, pitsimyssy paeaessae hataroitunutta jakausta peittaemaessae. Taemae oli Nehljudofin aeskettaein taessae samassa kortteerissa kuolleen aitivainajan kamaripiika, Agrafena Petrovna, joka oli nyt jaeenyt pojan luokse taloudenhoitajaksi.

Agrafena Petrovna oli Nehljudofin aidin seurassa noin 10 vuotta eri aikoina oleskellut ulkomailla ja haenellae oli sentaehden rouvan kaeytoes ja ryhti. Haen oli lapsuudestaan saakka elaeenyt Nehljudofin talossa ja tunsi Dmitrijn niiltae ajoilta, kun taetae sanottiin vielae Mitjaksi.

--Hyvaeae huomenta, Dmitrij herra.

--Jumalantakoon, neiti Agrafena. Mitae uutta? kysyi haen leikillaeaeen.

--Taessae on kirje, liekoe ruhtinattarelta itseltaeaeen vai tyttaereltae. Heidaen piikansa toi sen jo aikaa sitten ja odottaa minun huoneessani, sanoi Agrafena Petrovna tarjoten kirjettae ja merkitsevaesti hymyillen.

--Hyvae on, kohta,--sanoi Nehljudof ottaen kirjeen ja huomattuaan Agrafenan hymyilyn rypisti silmaekulmansa.

Agrafenan hymyily osotti, ettae kirje oli tyttaereltae, jonka kanssa Nehljudof Agrafenan mielestae puuhasi avioliittoa. Ja taemae hymyilyn ilmaisema arvelu oli Nehljudofille vastenmielinen.

--Kaesken siis odottamaan,--sanoi Agrafena Petrovna, otti kaeteensae poeytaeharjan, joka oli vaeaeeraellae paikalla, ja muuttaen sen toiseen paikkaan, hupeni ruokasalista.

Nehljudof avasi tuoksahtelevan kirjeen, jonka Agrafena oli haenelle antanut, ja alkoi lukea:

"Luvattuani olla teidaen omana muistinanne"--naein oli kirjoitettu paksulle, harmaalle paperille epaetasaisesti teraevaeellae, mutta sujuvalla kaesialalla,--"muistutan teille, ettae teidaen taeytyy taenaeaeen, 28 p:nae huhtikuuta, olla valamiehenae oikeudessa ettekae siis mitenkaeaeen voi tulla meidaen ja Kolosovin kanssa tauluja katsomaan, kuten te tavallisessa kevytmielisyydessaenne eilen lupasitte; a moins que vous ne soyez dispose a payer a la cour d'assises les 300 roubles d'amende que vous

vous refusez pour votre cheval_ siitae, ettette tulleet ajoissa. Muistin asian eilen, kun te vasta olitte lahteneet. Aelkaeae siis unohtako.
Ruht. M. Kortshagina."

Toiselle puolelle oli lisaetty:

"_Maman vous fait dire que votre couvert vous attendra jusqu'a la nuit. Venez absolument a quelle heure que cela soit_" M.K.

Nehljudof rypisti silmaekulmansa. Kirjelappu oli yhae sitae samaa taitavaa peliae, jota ruhtinatar Kortshagin nyt jo kahden kuukauden aikana oli haeneen naehden pitaenyt ja jonka tarkoituksena oli naekymaettoemillae siteillae yhae enemmaen ja enemmaen sitoa Nehljudof haeneen. Mutta puhumatta siitae tavallisesta epaevarmuudesta naimisen asiassa, jota ensimaeisen nuoruuden yli paeaesseet ihmiset, voimatta intohimoisesti rakastua, tuntevat, oli Nehljudofilla toinenkin taerkeae syy, miksi haen, vaikkapa olisi paeaettaenytkin kosia, ei voinut heti sitae tehdae. Taemae syy ei ollut se, ettae haen kymmenen vuotta sitten vietteli Katjushan ja hylkaesi haenet,--sen haen oli jo kokonaan unohtanut eikae pitaenyt sitae suinkaan esteenae avioliittoonsa; syy oli siinae, ettae taehaen aikaan haen oli suhteissa eraeaen naimisissa olevan naisen kanssa, joka suhde kyllae oli haenen puoleltaan jo katkaistu, mutta nainen ei sitae vielae katkaistuksi tunnustanut.

Nehljudof oli hyvin arka naisten seurassa, mutta juuri taemae haenen ujoutensa heraattikin taessa naineessa vaimossa halun voittaa haenet. Nainen oli aateliston johtajan vaimo siinae piirikunnassa, jonka vaaleihin Nehljudof otti osaa. Ja taemae nainen kietoi haenet suhteisiin, jotka paeivae paeivaeltae tulivat Nehljudofille yhae sitovammiksi, mutta samassa myoeskin yhae enemmaen vastenmielisiksi. Ensin Nehljudof ei voinut kiusausta vastustaa, mutta sitten, tuntien itsensae haenen edessaeaen syylliseksi, ei voinut rikkoa suhdetta ilman haenen suostumustaan. Taemaepae asia nyt oli syynaeh siihen, ettei Nehljudof pitaenyt itseaeaen oikeutettuna, vaikkapa olisi tahtonutkin, kosia Kortshaginaa.

Poeydaellae oli juuri kirje tuon vaimon mieheltae. Kaesialan ja leiman naehtyaeaen Nehljudof punastui ja heti tunsi itsensae entistae tarmokkaammaksi, kuten aina vaaran haentae uhatessa. Mutta haenen kiihoittumisensa oli turha: mies, aateliston johtaja juuri siinae piirikunnassa, missae useimmat Nehljudofin maatiloista olivat, ilmoitti vaan, ettae toukokuun lopussa oli maeaeraetty tapahtuvaksi ylimaeaeraeinen piirikuntakokous, johon Nehljudofin pitaehi kaikin mokomin saapua antaaksensa _un coup d'epaule_ esiintulevissa taerkeissae kysymyksissae, jotka koskivat kouluja ja maanteitae, ja jolloin oli odotettavissa voimakasta vastustusta taantumispuolueelta.

Aatelistonjohtaja oli vapaamielinen ihminen ja taisteli muutamien hengenheimolaistensa kanssa Aleksanteri III:n aikana syntynyttae taantumista vastaan. Haen otti koko sielullaan osaa taehaen asiaan eikae tiennyt mitaeaen onnettomista perhesuhteistaan.

Nehljudof muisteli kaikkia niitae tuskallisia hetkiaeh, joita haenellae oli ollut taemaen ihmisen taehden: muisti kuinka haen kerran luuli miehen jo saaneen vihiaeh, ja kuinka haen jo valmistautui kaksintaisteluun, jolloin haen aikoi ampua ilmaan,--muisti sen hirveaen kohtauksen vaimon kanssa, kun taemae epaetoivoissaan juoksi puutarhan ojan partaalle hukuttaakseen itsensae ja haen juoksenteli etsimaessae kadonnutta. "Nyt en voi matkustaa enkaeh voi mihinkaeaen ryhtyae, ennenkuin haen vastaa minulle",--ajatteli Nehljudof. Viikko sitten haen kirjoitti vaimolle ratkaisevan kirjeen,

jossa tunnusti itsensä syylliseksi ja sanoi olevansa valmis vaikka mihin sovutukseen tahansa, mutta pitävänsä kuitenkin, vaimon oman hyvan vuoksi, heidän suhdettansa ainiaaksi katkaistuna. Tähtien kirjeeseen hän odotti, vaan ei saanut vastausta. Se seikka, ettei vastausta tullut oli osaksi hyväkin enne. Sillä jos hän ei olisi ollut suostuvainen välin purkamiseen, niin olisi jo kauan sitten kirjoittanut tai vieläpä itse saapunut, kuten oli tehnyt ennen. Nehljudof oli saanut kuulla, että siellä nykyään majaili joku upseeri vaimoa mielistelemässä, ja tämä seikka herätti hänessä yhtäkää sekä mustasukkaisuutta että iloista toivoa kerran vapautuvansa painavasta valheesta.

Toinen kirje oli mautilojen yli-isännöitsijältä. Tämä kirjoitti, että hänen, Nehljudofin, oli vaeltaemaetoenta itsensä saapua paikalle, turvatakseen perintö-oikeutensa ja, paitsi sitä, päättäväkseen, kuinka taloutta olisi vastedes hoidettava: niinkö kuin sitä oli hoidettu vainajan aikana, vai niinkö kuin isännöitsijä oli ehdottanut vainajalle ja nyt ehdotti nuorelle ruhtinaalle, että nimittäin maanviljelyskalusto olisi suurennettava ja kaikki talonpoikain hallussa oleva maa otettava talon viljelykseen. Isännöitsijä kirjoitti, että tammoinen järjestys tulee paljoka edullisemmaksi. Samalla hän myöskin pyysi anteeksi, ettei ollut ihan ajoissa lähettänyt tilikirjan mukaan 1 p:nä maksettaviksi joutuneita 3,000 ruplaa. Ensimmäisessä ne tulisivat lähetyksiksi. Lähetys oli viivähtänyt sen vuoksi, että oli ollut mahdotonta saada rahoja kootuksi talonpojilta, jotka olivat laiminlyöneet velvollisuutensa siihen määrään, että oli ollut pakko turvautua viranomaisiin. Tämä kirje tuntui Nehljudofista sekä miellyttävältä että epämiellyttävältä. Miellyttävä oli tuntee valtaansa niin suureen määmisiin, epämieluisia taas se, että hän muisti nuoruutensa ensimmäisenä aikoina olleensa innokas Herbert Spencerin seuraaja ja erittäinkin, vaikka oli itse _suur_talallinen, ihailleensa hänen väitettyään "Social statics" teoksessa, ettei yksityinen maanomistus ole sopuisuudessa oikeudenmukaisuuden kanssa. Nuoruutensa vilpitoemydessä ja päättäväisyydessä hän ei ainoastaan puhunut silloin siitä, ettei maa voi olla yksityisomistuksen esine, eikä ainoastaan kirjoittanut asiasta yliopistolista väitöskirjaa, vaan teossakin seurasi vakaumustaan, antaen siihen aikaan pienen osan maasta (joka ei kuulunut aedille, vaan oli hänen oma isänperintänsä), talonpojille. Nyt, tultuansa perinään kautta suurtilalliseksi, hänen siis oli joko luopuminen omaisuudestaan, kuten oli kymmenen vuotta sitten luopunut pienestä isänperinnästä, taikka väitöslöään suostuminen ehdotuksiin ja siis tunnustaminen kaikki entiset aatteensa virheellisiksi ja väheellisiksi.

Edellistä hän ei voinut tehdä sen vuoksi, ettei hänellä, paitsi maansa ollut mitään muita toimeentulon lähteitä. Virkamieheksi hän ei halunnut ruveta, ja kuitenkin hänellä jo oli ylellisiä elämäntapoja, joista hän ei katsonut voivansa luopua. Ja sitten ei hänellä enää ollut sitä horjumattomaa vakaumustakaan, ei sitä päättäväisyyttä, ei sitä kunnianhimoa ja halua ihmettelyn herättämiseen, kuin oli nuoruudessa.

Jälkimmäinen taas, eli luopuminen niistä selvistä ja kumoamattomista perusteista määmistuksen laittomuuteen nähden, jotka hän oli saanut Spencerin "Yhteiskunta-opista", ja jotka hän sitten, paljoka myöhemmin,

oli nähnyt loistavasti todistettuina Henry Georgan teoksissa,--oli tuiki mahdotonta.

Ja tämän tähden nyt isännöitsijän kirje oli hänelle epämiellyttävä.

IV.

Juotuaan kahvia Nehljudof meni tyoehuoneeseensa ottamaan selvaeae, mihin aikaan ilmoituslapussa kaeskettiin saapua oikeuteen, ja myoeskin kirjoittamaan ruhtinattarelle vastausta. Tyoehuoneeseen oli mentaevae maalausatelierin laepi. Taeaellae seisoi teline alettuine tauluinensa ja pitkin seiniae oli ripustettu harjoitelmia. Naehdessaaen taemaen taulun, jota haen oli jo kaksi vuotta yhae maalaillut, naehdessaaen harjoitelmat ja koko atelierin, muistui haenen mieleensae tuo viime aikoina hyvin voimakkaasti tuntunut kykenemaettoemyys edistymiseen maalaustaitteessa. Haen selitti tuon tunteen siten, ettae haenen taiteellinen aistinsa oli liian kehittynyt, mutta kuitenkin se oli hyvin epaemiellyttaevae tieto haenelle.

Seitsemaen vuotta sitten haen oli jaettaenyt virkauran siinae mielessae, ettae haenellae oli kutsumusta maalaustaitteeseen, ja katseli taidemaailman korkeudesta vaehaen halveksivasti kaikkea muuta toimintaa. Nyt oli kuitenkin tullut ilmi, ettei haenellae siihen ollut oikeutta, ja sentaehden tuon asian pelkkae muisteleminenkin oli vastenmielistae. Raskain mielin haen katsahti kaikkiin noihin atelierin ylellisyysesineihin ja tuli ilotonna tyoehuoneeseensa. Taemae oli hyvin suuri ja korkea huone, jossa oli kaiken naekoeisiae koristuksia, varustuksia ja mukavuuksia.

Haen loeysi heti tavattoman suuren kirjoituspoeydaen laatikosta ilmoituslapun. Se oli siinae osastossa, jonka reunassa seisoi "maeaeraepaeivaaiset". Oikeuteen oli tultava kello 11. Nehljudof istui ja kirjoitti ruhtinattarelle kiittaevaensae kutsumuksesta ja koettavansa tulla paeivaelliseksi. Mutta kirjoitettuaan yhden kirjeen, haen repi sen: se oli liian tuttavallinen; kirjoitti toisen, se oli liian kylmae, melkein loukkaava. Haen repi senkin ja painoi seinanenappulaan. Ovesta ilmaantui vanhahko, surullisen naekoeinen lakeija, harmaassa esiliinassa, poskiparta molemminpuolin sileaeksi ajeltua leukaa.

--Laehettaekaeahaen hakemaan ajuria.

--Tuossa tuokiossa.

--Ja sitten--taeaellae odottaa sana Kortshagineilta,--kaeskekaeae sanoa, ettae kiitaen ja koitan tulla.

--Ymmaerraen.

"Onhan se epaekohteliasta, mutta kirjoittaa en voi, ja naenpaehaen haenet kohta kuitenkin",--ajatteli Nehljudof ja meni pukeutumaan.

Kun haen pukeuduttuansa tuli portaille, odotti haentae jo kadulla tuttu ajuri kummipyoerillae.

--Eilen olitte juuri ajanut pois ruhtinas Kortshaginin luota,--sanoi taemae taivuttaen kaeaentymaen vankkaa, ahavoittunutta niskaansa valkosessa paidan kauluksessa:--siltoin jo tulin minaekin, mutta ovenvartija sanoi: "juuri laeksi."

"Ajuritkin naekyvaet tietevaen suhteistani Kortshagineihin",--ajatteli Nehljudof, ja tuo viime aikoina alati haentae vaivannut, ratkaisematon kysymys, mennaekoe naimisiin ruhtinatar Kortshaginin kanssa, vai ei, rupesi jaelleen haentae vaivaamaan. Haen ei voinut paeaettaeae sinne eikae taenne,

yhtae vaehaen kuin oli voinut paeaettaeae enimmissae muissakaan kysymyksissae, jotka haenelle taehaen aikaan esiintyivaet.

Avioliiton puolesta yleensae puhui ensiksikin se seikka, ettae avioliitto, paitsi kotilieden suloutta, teki mahdolliseksi siveellisen elaemaen, poistaen epaesaeannoellisyyden sukupuolisuhhteissa; toiseksi ja paeaeasiallisesti vielae se seikka, ettae Nehljudof toivoi perheen eli lasten antavan sisaellystae haenen nykyaeaen tyhjaelle elaemaelleen. Naemaet asiat nyt puhuivat avioliiton hyvaeksi yleensae. Avioliittoa vastaan yleensae oli ensiksikin vapauden kadottaminen, pelko, joka on kaikille vanhemmille nuorille miehille omituinen, ja toiseksi tiedoton kauhu naisen salaperaeiseen olentoon.

Erityisesti juuri taemaen avioliiton puolesta puhui taas ensiksikin se seikka, ettae Missi (haenen nimensae oli Maria, mutta kutsuttiin, kuten niissae piireissae on tavallista, lisaanimellae) oli rotu-ihminen, ja erosi tavallisista ihmisistae kaikessa, alkaen vaatetuksesta aina puhe-, kaeynti-, nauramistapaan asti, eikae eronnut millaeaan erikoisominaisuudellaan, vaan ainoastaan "ylhaeisyydellaeaan",--muuta nimitystae haen ei keksinyt taele ominaisuudelle, jota haen piti hyvin suuressa arvossa; toiseksi vielae se seikka, ettae ruhtinatar kunnioitti haentae enemmaen kuin ketaeaan muuta ihmistae eli siis, haenen kaesittaeaeaksensae, ymmaersi haentae. Ja taemae ymmaertaaminen, se on; haenen jalojen ominaisuuksiensa tunnustaminen, todisti Nehljudofille ruhtinattaren aelyae ja arvostelemisen kykyae. Avioliittoa vastaan erityisesti Missin kanssa oli ensiksikin se seikka, ettae luultavasti olisi voinut loeytaeae tytoen, jolla oli vielae paljon enemmaen hyviae puolია kuin Missillae ja joka olisi sentaehden paremmin sopinut haenen rinnalleen, ja toiseksi se seikka, ettae ruhtinatar oli 27 vuotias ja haenellae siis varmaan oli jo ennenkin ollut rakkausjuttunsa,--ja taemae ajatus oli tuskallinen Nehljudofille. Haenen ylpeytensae ei mukautunut siihen, ettae ruhtinatar olisi, vaikkapa entisyydessaekin, rakastanut jotakin toista. Eihaen taemae tietysti voinut aavistaa tapaavansa Nehljudofia, mutta jo ajatuskin, ettae ruhtinatar oli saattanut rakastaa jotakuta ennen, loukkasi haentae.

Niin ettae syitae oli puolesta yhtae paljon kuin vastaankin; ainakin paetevyhteensae naehden naemaet syyt menivaet vastakkain, ja Nehljudof, itsekin nauraen, sanoi itseaensae Buridanin aasiksi. Ja kuitenkin yhae pysyi sinae, tietaeamaettae kumpaan heinaetukkoon oli kaeaennyttaevae.

"Enhaen minae, saamatta vastausta Maria Wasiljevnalta (aatelisjohtajan vaimolta) ja kokonaan lopettamatta tuota suhdettani, voikaan mihinkaeaan ryhtyae", sanoi haen itselleen.

Ja taemae tieto siitae, ettae haen voi ja ettae haenen taeytyy viivyttaeae paeaeoestae, oli haenelle mieleen.

"Tottapahan joskus toisten mietin asiata tarkemmin", ajatteli haen, kun haenen ajoneuvonsa, aivan jo aeaeenetoennaen, vierivaet oikeuden asfalttiselle ovedustalle.

"Nyt minun on omantunnonmukaisesti, kuten olen aina pitaenyt velvollisuutenani, taeyttaaminen yhteiskunnallinen tehtaevaeni. Ja onhan se usein huvittavaakin", ajatteli haen itsekseen, astuessaan ovenvartijan ohitse oikeuden eteiseen.

V.

Oikeuden kaeytaevissae oli jo vilkas liike, kun Nehljudof tuli sinne.

Vahtimestarit olivat saaneet jalat allensa ja jopa juostenkin puikkelehtivat hengaestyneinae edestakasin viestien ja paperien kanssa. Oikeudenpalvelijat, asianajajat ja oikeudenjaesenet kaeyskentelivaet sinne taenne; anomuksien jaettaejaet, vapaalla jalalla olevat syytetyt harhailivat haluttomina seinien vierustalla tai istuivat odottamassa.

--Missae on piirioikeus?--kysyi Nehljudof eraeaeltae vahtimestarilta.

--Mikae oikeus? On olemassa siviiliosasto, ja on rikosasiain osasto.

--Minae olen valamies.

--Siis rikosasiainosasto. Olisitte kohta niin sanoneet. Taenne oikealle, sitten vasemmalle,--toinen ovi.

Nehljudof meni osotettuun suuntaan.

Ovella seisoi jo kaksi ihmistae odottamassa; toinen oli pitkaelaentae, lihava kauppias, hyvaenluontoinen ihminen, joka oli naehaevaesti juuri syoenyt ja ryypaennyt ja oli mitae paraimmalla tuulella; toinen oli puotipalvelija, juutalainen. He puhuivat keskenaeen villan hinnasta, kun heidaen luoksensa tuli Nehljudof kysyen valamiesten huonetta.

--Taessae, taessae on, herra. Tekin kai meidaen miehiae, vai? sanoi iloisesti silmaeae iskien kauppias.

--No niinpae sitten yhdessae teemmekin tyoetae,--jatkoi haen Nehljudofin vastattua myoentaevaesti:--toisen arvoluokan kauppias, Baklashof,--esitteli haen itseaeen tarjoten pehmeaen, leveaen ja taipumattoman kaetensae:--tyoetaehaen taeytyy tehdae. Ja kenen kanssa on minun kunnia?--

Nehljudof esitti itsensae ja meni valamiesten huoneeseen.

Pienenlaisessa valamiesten huoneessa oli noin kymmenkunta erilaista ihmistae. Kaikki olivat vastikaeen tulleita, jotkut istuivat, jotkut kaevelivaet, katsellen toisiansa ja tutustuen keskenaeensae. Yksi, virasta eronnut sotilas oli univormussa, toiset olivat mustissa verkatakeissa tai tavallisissa nutuissa, ja yksi vaan oli mekossa.

Vaikka taemae toimi oli monille tehnyt haerioen heidaen tyoessaensae ja vaikka he puhuivat, ettae se oli heille rasitukseksi, oli kuitenkin kaikkien kasvoilla jonkinlainen tyytyvaeisyyden ilme, tieto taerkeaan yhteiskunnallisen tehtaevaen taeyttaemisestae.

Valamiehet, joista toiset olivat keskenaeen tutustuneet, toiset vaan arvailivat toistensa nimiae, keskustelivat ilmasta, aikaisesta kevaeaestae, ratkaistavista asioista. Jotka eivaet ennestaeen olleet tutustuneet Nehljudofin kanssa, kiiruhtivat nyt sen tekemaeen, ja pitivaet naehaevaesti sitae erityisenae kunniana. Ja Nehljudofkin, kuten ainakin, keskellae tuntemattomia ihmisiae, piti sitae aivan luonnollisena. Jos haeneltae olisi kysytty, mistae syystae haen pitaeae itseaeensae ylempaenae useimpia muita ihmisiae, ei haen olisi voinut vastata, sillae koko haenen elaemaensae ei ilmaissut mitaeen erinomaisempia ansioita. Ettae haen lausui hyvin englannin, ranskan ja saksan kieltae, ettae haenen yllaensae ovat

alusvaatteet, puku, kaulahuivi ja soljet olivat kaikkein parhaimmista makasiineista, ei tietysti voinut, sen haen itsekin ymmaersi, olla syyna haenen ylemmyytensa tunnustamiseen. Ja kuitenkin haen epaeilemaettae tunnusti taemaen etevaemmyytensa ja otti vastaan haenelle tarkoitetut kunnianosotukset asiaankuuluvina, jopa loukkaantui, jos ei niitae ollut. Valamiehστοen huoneessa haen juuri tulikin tilaisuuteen kokea, kuinka epaemiellyttaevae on tuntea arvonannon puutetta. Heidaen joukossaan oli naet eraes Nehljudofin tuttava. Se oli Pietari Gerasimovitsh, (Nehljudof ei ollut koskaan tiennyt, ja vaehaen ylpeilikin, ettei tiennyt, haenen sukunimeansa). Haen oli ennen ollut Nehljudofin sisaren lasten opettaja. Taemae Pietari Gerasimovitsh oli suorittanut lukunsa yliopistossa ja oli nyt opettajana lyseossa. Nehljudof ei ollut koskaan haentae kaersinyt haenen tuttavallisuutensa, itserakkaan naurunsa ja "kommuunisuutensa" vuoksi, kuten Nehljudofin sisar sanoi.

--Aha, tekini siis olette joutuneet kiikkiin,--hohotteli Pietari Gerasimovitsh tervehdykseksi Nehljudofille.--Ettekoe osanneet vaelttaeae?

--En ajatellutkaan vaelttaeae,--sanoi Nehljudof ankarasti ja haluttomasti.

--No, no, tuo nyt on sitae kansalaisurhoollisuutta. Odottakaas kun jaeette ruuatta ja kun vievaet yoerauhanne, kyllae tulee toinen aeaeni kelloon!--sanoi Pietari Gerasimovitsh, vielae aeaenekkaeammin hohottaen.

"Ei kestae kauan ennenkuin tuo kiusankappale alkaa sinutella minua", ajatteli Nehljudof, ja sai kasvoihinsa semmoisen surunilmeen, joka olisi ollut selitettaevissae ainoastaan jos haen juuri ikaeaen olisi saanut tiedon kaikkien sukulaistensa kuolemasta. Nehljudof jaetti haenet ja laehestyi sitae joukkoa, joka oli muodostunut pitkaenhuiskean, sileaeksi ajellun, edullisen naekoeisen herrasmiehen ympaeerille. Taemae jotakin elaevaesti kertoi. Kysymys oli oikeusjutusta, jota nykyaeaen kaeytiin siviiliosastossa. Haen puhui taestae niinkuin haenelle hyvin tutusta asiasta, nimittaaen tuomareja ja kuuluisia asianajajiaakin niinkuin tuttujansa. Haen kertoi ihmeellisestae kaeaenteestae, minkae eraes kuuluisa asianajaja oli jutulle antanut, ja jonka mukaan toinen asianomaisista, vanha rouva, vaikka olikin aivan oikeassa, tulee suotta maksamaan suuret rahat vastapuolelle.

--Nerokas asianajaja!--sanoi haen.

Haentae kuunneltiin kunnioituksella, ja jotkut koettivat paeaestae esille huomautuksinensa, mutta haen keskeytti aina kaikki aivan kuin olisi ollut ainoa, joka taisi tietaeae asiain oikean laidan.

Vaikka Nehljudof oli tullut myoehaeaen, sai haen vielae kauan odottaa. Jutun kaesitleminen tuli viivytetyksi eraeaen oikeudenjaesenen taehden, joka ei ollut vieläekaeaen saapunut.

VI.

Oikeuden puheenjohtaja saapui aikaisin. Puheenjohtaja oli korkea, taeytelaes ihminen, pitkine, harmahtavine poskipartoineen. Haen oli nainut mies, mutta vietti hyvin vapaata elaeamaeae, samoin kuin haenen vaimonsakin. Eivaet he haerinneet toisiansa. Taenae vuonna oli haen saanut kirjeen eraeaeltae sveitsilaeiseltae guvernantilta, joka oli asunut heidaen talossaan

kesäaella ja nyt matkusti etelästä päin Pietariin, jossa kirjessään taama nainen ilmoitti odottavansa häntä kaupungissa kolmen ja kuuden vaelillään, "Italia" nimisessä ravintolassa. Ja sentähden puheenjohtajaa halutti alkaa ja lopettaa taaman päivän istunto aikasemmin, ehtiaakseen kuudeksi punatukkaisen Klara Vasiljevnan luo, jonka kanssa hänellä viime kesäaen maalla oli alkanut romaani.

Tultuaan työhuoneeseen hän pani oven saepiin, veti paperikaapin alahyllyltä kaksi rautaista voimistelupulttia ja teki 20 liikettä eteenpäin, ylöspäin, sivulle ja alas, ja sitten kolmasti keveästi istahti, pitäen pultteja päälleen yli.

"Ei mikään niin virkistä, kuin vedellä vaeleminen ja voimistelu",--ajatteli hän koetellen vasemmalla kädellä, kullainen sormus nimettoamaessa, oikean käsvärren pullistunutta jänterettä. Vielä hänen oli tekeminen yksi tavallinen voimistelutemppu, jota ei hän myöskään koskaan laiminlyönyt, kun oli edessä pitkä istunto, mutta silloin ova koetettiin. Joku tahtoi avata sitä. Puheenjohtaja asetti pian pulkit paikoilleen ja avasi oven.

--Anteeksi,--sanoi hän.

Huoneeseen tuli yksi oikeudenjäsentä kultasankaisissa silmälasissa, lyhyenlähtä, olkapäät koholla ja naama nyrpeä.

--Taaskaan ei Matvei Nikititsh ole saapunut,--sanoi jäsen nyreissä.

--Ei ole vielä,--vastasi puheenjohtaja pukien yllensä virkatakkia.--Aina se vaan myöhaestyy.

--Kumma kun ei jo häpeä, sanoi jäsen, vihasesti istahtaen ja ottaen paperossia.

Taama jäsen, hyvin tarkka ihminen, oli aamulla joutunut vaimonsa kanssa ikaeväen kalastukseen siitä, että taama oli ennen maapäivänsä kuluttanut ne rahat, jotka olivat aiotut riittävänsä koko kuukaudeksi. Vaimo oli pyytänyt saada etukateen, mutta hän oli kieltäytynyt antamasta. Syntyi kohtaus. Vaimo oli sanonut, että jos niin, niin jätäköön päivällinen laittamatta, ettei hänen tarvinnut siis odottaakaan päivällistä kotona. Tähtäen vastasi mies lahtemaella kotoansa ja pelkäsi nyt, että vaimo panee uhkauksensa täytäntöön, sillä tällä saattoi odottaa mitään hyvänsä.--"Elaappa sitten tiiman jälkeen hyvänsä siveellistä elämänsä", ajatteli hän, katsellen hymyilevää, tervettä, iloista ja hyväntuontoista puheenjohtajaa, kuin taama, kyynänsä leväällä, kauniin Valkosilla käsillään levitteli tuuhea, pitkä, harmahtavaa poskipartaansa molemmille puolin virkakaulustansa:--"hän on aina tyytyväinen ja ilonen, minä sitä vaan tuskailen."

Sihteri tuli sisälle tuoden jotain asiapapereita.

--Kiitäen teitä suuresti,--sanoi puheenjohtaja paperossia sytyttäen.--Minkä jutun annamme tulla ensin?

--Eikö hän vaan myrkytysjuttua,--sanoi sihteri muka välinpitämättömästi.

--Olkoonpa niin, jos myrkytysjuttu, niin myrkytysjuttu,--sanoi tuomari harkittuansa, että taamanlaatuinen juttu saisi loppumaan kello 4:ksi ja sen jälkeen voisi lähteä.--Eikö Matvei Nikititsh vieläkään näy?

--Ei vielä kukaan.

--Onko Breve tullut?

--On,--vastasi sihteeri.

--Sanokaa hänelle, jos tapaatte, että alamme myrkytysjutulla.

Breve oli se yleisen syyttäjän apulaisista, jonka tehtävänsä oli esiintyä syyttäjän kanssa istunnossa.

Kaetytävään tultuansa sihteeri tapasikin Breven. Olkapääet koholla, virkatakki avoinna, salkku kainalossa, miltei juosten taama syöksyi eteenpäin toimestaan kantapäillään maata ja heiluttaen vapaata kaettaensa niin että kaaden selkäpuoli oli edellä.

Kun sihteeri tuli kaetytävään, hän kohtasi Breven. Olkapääet koholla, virkatakki leivilläään, salkku kainalossa taama kulki puolijuoksua kaetytävään pitkin, jymäytteli kengänkorkojaan lattiaan ja heilutti vapaata kaettaensa niin, että se oli kohtisuoraan hänen kulkusuuntaansa.

--Mihail Petrovitsh pyysi tiedustelemaan joko olette valmis, sihteeri kysyi häneltä.

--Tietenkin, minä olen aina valmis, syyttäjänapulainen sanoi.--Mikä juttu on ensimmäisenä?

--Myrkyttämisjuttu.

--Mainiota, syyttäjänapulainen sanoi.

Mutta hän ei lainkaan pitänyt siitä niin mainiona: yöllä hän tuskin oli silmiään ummistanut. Hän oli ollut erään apulaisen lahtiaisissa, siellä oli juotu paljon ja pelattu korttia kello kahteen asti, sen jälkeen ajettiin naisten luo siihen samaan taloon, missä kuusi kuukautta sitten Maslovakin vielä oli ollut. Niinpä hän ei ollut ehtinyt edes lukaista lape myrkyttämisjuttua ja nyt hän halusi vilkaista sitä. Sihteeri tiesi taaman ja oli sen takia tahallaan ehdottanut puheenjohtajalle, että myrkyttämisjuttu otettaisiin ensin. Sihteeri oli mielipiteiltään liberaali, kuten Venäjän saksalaiset yleensä, vartavasten kääntynyt kreikkalaiskatoliseen uskoon; sihteeri ei pitänyt hänestä ja kadehti hänen virka-asemaansa.

--No, miten on skoptien laita? sihteeri kysyi.

--Olen sanonut, että en voi todistajien puuttuessa ryhtyä koko asiaan, sen ilmoitan myöskin oikeudelle, syyttäjänapulainen sanoi.

--Mutta joka tapauksessa...

--En voi, apulainen sanoi ja entiseen tapaan heilautellen kaettaensa kiiruhti työhuoneeseensa.

Skoptseja koskevan jutun hän halusi lykätä vain erään vähepäätöisen ja tarpeettoman todistajan poissaolon vuoksi, koska taama asia kuului oikeudelle, jossa valamiehina oli vain intelligenttejä ja juttu voisi loppua syyttömaeksijulistamiseen. Ja puheenjohtajan kanssa oli sovittu, että juttu pitäisi siirtää maaseutukaupungin oikeuteen, missä suurin osa valamiehista on talonpoikia ja syyttäjien mahdollisuudet olisivat

suuremmat.

Liike kaeytaevillae tuli yhae vilkkaammaksi. Eniten oli vaekeae siviiliasiaain osaston laeheisydydessae. Taellae osastolla oli ollut se juttu, josta aeskeinen komean naekoeinen valamies, joka oli oikeusasioiden tuntija, oli kertonut valamiehille. Vaeliajalla tuli taestae salista ulos se vanha rouva, jolta nerokkaan asianajajan oli onnistunut riistaeae omaisuus liikemiehen hyoedyksi, vaikka taellae ei ollut omaisuuteen minkaeaeenlaista oikeutta. Sen tiesivaet sekae tuomarit ettae vielae paremmin kantaja ja haenen asianajajansa; mutta jutun ajaminen oli suoritettu niin ovelasti, ettae ei voinut olla tuomitsematta muorin omaisuutta liikemiehelle. Vanha rouva oli hienosti puettu, taeytelaeinen nainen ja haenellae oli hatussaan suuria kukkia. Kun haen oli tullut ovesta kaeytaevaeaeen, haen pysaehtyi, levitteli paksuja, lyhyitae kaesiaeeen ja hoki hokemistaan asianajajansa puoleen kaeaeentyen: "Mitae taestae tulee? Sanokaa toki! Mitae taemae merkitsee?" Asianajaja katsoi kukkia haenen hatussaan kaesittaemaettae mitaeaeen eikae kuunnellut haenen puhettaan.

Eukon peraestae tuli oikeussalin ovesta valkoinen paidanrinnus liivien leveaestae aukosta paistaen ja kasvot omahyvaeisyydestae tyytyvaeisinae loistaen nopein askelin se samainen kuuluisa asianajaja, joka oli saattanut mummoparan kukkasineen keppikerjaelaeiseksi, saanut itse kymmentuhatta ja toimittanut liikemiehelle yli satatuhatta. Kaikkien katseet kaeaeentyivaet asianajajaan, haen tunsi ne ja kulki nopeasti ihmisten ohi sen naekoeisenae kuin haenen ulkomuotonsa olisi sanonut: "Ei tarvita mitaeaeen uskollisuudenosoituksia."

VII.

Lopulta saapui myoes Matvei Nikititsh, ja valamiesten huoneeseen tuli laiha, pitkaetukkainen oikeudenpalvelija, joka kulki toinen kylki edellae, samalla tavalla vinoon naekyi vetaevaen myoes haenen alahuulensa.

Taemae oikeudenpalvelija oli rehellinen mies, yliopistosivistyksen saanut, mutta haen ei pysynyt missaeaeen virassa pitkaeeen, koska joi ajoittain herkeaemaettae. Kolme kuukautta sitten joku kreivitaer, joka auttoi haenen vaimoansa, toimitti haenelle taemaen paikan, ja taehaen paeivaeaeen asti haen yhae olikin siinae pysynyt, suureksi iloksensa.

--No, kunnioitettavat herrat, olemmeko nyt siis kaikki koossa?--sanoi haen pannen rillit nenaelleen ja katsellen niiden laepi.

--Arvatenkin kaikki,--sanoi iloinen kauppias.

--Niin tarkastakaammepa,--sanoi edellinen ja saatuaan taskustaan listan alkoi huutaa valamiehien nimiae katsellen heihin milloin rillien yli milloin niiden laepi.

--Valtioneuvos I. M. Nikiforof.

--Minae,--sanoi komea herrasmies, joka tunsi hyvin kaikki kaeraejaetavat.

--Virasta eronnut oeversti Ivan Semjonovitsh Ivanof.

--Taeaeellae,--vastasi laiha mies, joka oli virasta eronneen univormussa.

--Toisen arvoluokan kauppias Pietari Baklashof.

--O-on, sanoi hyvaenluontoinen kauppias kasvot taeydessae hymyssae.--Valmiina ollaan!

--Kaartinluutnantti, ruhtinas Dmitrij Nehljudof.

--Minae,--vastasi Nehljudof.

Oikeudenpalvelija, erityisen kohteliaasti ja miellyttaevaesti katsahten rillien yli, kumarsi, ikaeaenkuin eroittaen haenet taeten muista.

--Kapteeni Jurij Dmitrievitsh Dantschenko, kauppias Grigorij Efirnovitsh Kuleshof. j.n.e., j.n.e.

Kaikki, paitsi kahta, olivat saapuvilla.

--Nyt, hyvaet herrat, pyydaen astumaan saliin,--sanoi oikeudenpalvelija sulavalla liikkeellae osoittaen oveen paein.

Kursailten toistensa edessae ovesa, menivaet nyt kaikki kaeytaevaeen ja kaeytaevaestae istuntosaliin.

Kaeraejaesali oli suuri, pitkulainen huone. Sen toisessa paeaessae oli kolmiporraksinen lava, jonka keskellae seisoi poeytae katettuna viheriaeaen verkaan tummemman viheriaeisine rimssuineen. Poeydaen takana oli kolme nojatuolia, hyvin korkeine, leikelyine tammiselkineen, ja tuolien takana riippui kultaisissa puitteissa, kirkkailla vaereillae maalattu keisarin kuva, luonnollisessa koossa, kenraalin puvussa olkanauhoineen, toisella jalalla hiukan eteenpaein astuvana, kaesi sapelin kahvassa. Oikeassa nurkassa riippui pyhaeinkuva, esittaaen Kristusta orjantappurakruunu paeaessae, ja sen alla seisoi rukousalttari, oikealla puolella sijaitti vielae yleisen syyttaejaen pulpetti. Taetae vastapaeaetae, vasemmalla puolella oli peremmaellae sihteerin poeytae, ja laehempaenae yleisoeae tammesta sorvatut kaidepuut, joiden takaa naekyi syytettyjen vielae tyhjae penkki. Lavan oikealla puolella seisoi kahdessa rivissae tuoleja, myoeskin korkeine selustimineen, valamiehiae varten, alhaalla oli asianajajain poeytiae. Kaikki taemae oli salin etummaisessa paeaessae, jonka muuten aitaus jakoi kahteen osaan. Takimmainen osa oli taeynnaensae penkkirivejae, jotka toinen toistaan ylempaenae, ylettyivaet peraeseinaeaen asti. Taeaellae salin takimmaisessa osassa, eturiveissae, istui neljae tehtaalaisen tai piian tapaista naista, ja kaksi tyoevaeestoeoen kuuluvaa miestae. jotka naehetaevaesti salin komeuden lannistamina, arasti kuiskuttelivat keskenaesae.

Kohta valamiesten tultua astui oikeudenpalvelija toispuoleisella kaeyntitavallaan keskelle salia ja huusi kovalla aeaenellae, ikaeaenkuin olisi tahtonut saeikaeyttaeae laesnaeolijoita:

--Oikeus laehestyy!

Kaikki nousivat seisoalleen, ja salin lavalle ilmestyivaet tuomarit: puheenjohtaja jaentereinensae ja komeine poskipartoineen; sitten synkaen-naekoeinen oikeudenjaesen, kultasankaisine silmaelasineen, ja haen oli nyt sitaekin synkempaenae, kun juuri ennen istuntoa oli tavannut lankonsa, joka oli yksi oikeuden auskultanteista, ja taemae haenelle ilmoitti kaeyneensae sisaren luona ja saaneensa haeneltae tietaeae, ettei paeivaellistae tule.

--Siispae menemmekin kapakkaan,--sanoi lanko nauraa hihittaen.

--Taessae ei ole naurun sijaa,--sanoi synkkae oikeudenjaesen ja synkistyi vielä enemmän.

Ja vihdoin kolmas oikeudenjaesen, samainen Matvei Nikititsh, joka aina myoehaestyi,--haen oli partaniekka, suuret, pitkaeluiset, hyvaentahtoiset silmaet paeaessae. Taetae oikeudenjaesentae vaivasi mahakuume, ja haen oli taestae aamusta laehtien, laeaeakaerin neuvosta, alkanut kaeyttaeae uutta parannustapaa, joka oli viivyttaenyt haentae kotona taellae kertaa vielä tavallistakin kauemmin. Noustessaan lavalle oli haen mieltivaen naekoenen siitae syystae, ettae haenellae oli tapana kaikilla mahdollisilla keinoin koetella arvata vastauksia niihin kysymyksiin, jotka olivat haenen sydaemmellaeen. Nyt haenellae oli edessaeen semmoinen taika, ettae jos askelten luku ovelta nojatuoliin asti on tasajakoinen kolmella, niin uusi parannuskeino auttaa haenet mahakuumeesta,--jollei, niin ei tule parannustakaan. Askelia oli 26, mutta haen teki pienen lisaeskeleen ja paeaesi siten juuri 27:nellae nojatuoliinsa.

Puheenjohtaja ja oikeudenjaesenet tekivaet lavalle astuessaan, kullalla kirjailluissa virkatakin kauluksissaan, hyvin voimakkaan vaikutuksen. Sen he itsekin tunsivat, koska kaikki kolme, ikaeenkuin haemillaeen omasta suuruudesta, katsoivat vaatimattomasti alas istuen leikkauksilla varustettuihin nojatuoleihinsa viheriaellae veralla katetun poeydaen taakse. Taelle oli asetettu kolmikulmainen kapine kotkankuvinensa, lasimaljoja, jommoisissa tavallisesti pidetae konfehteja naehtaevinae, laekkipullo, teraeskyinae, puhdasta paperia ja erikokoisia ja lajisia vastaterotettuja lyijykyniae. Tuomarien kanssa tuli myoeskin yleisen syyttaejaen apulainen. Haen meni, salkku samaten kainalossa ja kaettaensae yhae heiluttaen, paikallensa ikkunan luo, ja heti syventyi asiapapereitten lukemiseen, kaeyttae naein hyvaekseen jokaista hetkeae juttuun perehtyaekseen. Taemae yleinen syyttaejae oli vasta neljaettae kertaa syyttaejaen toimessa. Haen oli hyvin kunnianhimoinen ja oli lujasti paeaettaenyt yletae virkaurallaan, jonka vuoksi haen piti vaelttaemaettoemaenae saada asianomaiset syytteeseen jokaisessa jutussa, missae haen vaan syyttaejaenae esiintyi. Myrkytysjutun juonen haen nyt paeaepiirteissaeen tunsu ja oli jo suunnitellut puheensa, haenelle oli vaan vielä tarpeen muutamia tosiasioita, joita haen haethaetae asiapapereista keraesi ja kirjoitteli muistiin.

Sihteeri istui lavan toisella puolella, ja, saatuaan reilaan kaikki mahdollisesti luettavat paperit, silmaeli eraestae kiellettyae artikkelia, jonka oli eilen saanut kaesiinsa. Haenen teki mieli keskustella taestae artikkelista suuripartaisen oikeudenjaesenen kanssa, jonka kanssa he olivat samaa mieltae, ja ennen keskustelua haenen piti tutustua kirjoitukseen.

VIII.

Puheenjohtaja, katsottuaan papereista, teki muutamia, kysymyksiae oikeudenpalvelijalle ja sihteerille, ja saatuaan myoentaevaet vastaukset, kaeski tuoda syytetyt sisaelle. Heti avautui ovi aitauksen takaa ja esille astui kaksi santarmia, lakit paeaessae, paljastettu miekka kaedessae, ja heidaen jaelessaeen ensin yksi syytetyistae, punatukkainen, teerenpilkkunen mies--ja kaksi naista. Mies oli vankipuvussa, joka oli haenelle sekae liian vaeljae ettae liian pitkae. Oikeussaliin tullessaan haen piteli kaesiaen

pitkin housunpoimuja, suuret sormet sojoksi jaennitetyinae, ettei liian pitkaet hihat paeaesisi alas solumaan. Vilkasematta tuomareihin tai katsojiin haen tarkkuudella taehysteli penkkiae, jota kierrettiin. Sen paeaehaen paeaestyae haen, tehden tilaa toisille, kiivaasti istautui penkin aeaerimmaeiselle reunalle, ja tuijottaen puheenjohtajaan alkoi nytkytellae poskilihaksiansa, aivan kuin olisi jotain itseksensae hoepissyt. Haenen peraessaeen tuli vanhanlainen nainen, myoeskin vankipuvussa. Paeaessae oli haenellae vankihuivi, kasvot olivat harmaavaaleat ilman kulmakarvoja ja silmaeripsiae, mutta silmaet punaisina. Taemae nainen naeytti aivan rauhalliselta. Tullessaan paikallensa haenen mekkonsa takertui johonkin; haen selvitti sen tarkalleen ja haetaeilemaettae, ja istuutui.

Kolmas syytetyistae oli Maslova.

Heti kun haen naeyttaeytyi, kaeaentyivaet kaikkien salissa olevien miesten silmaet haeneen ja viipyivaet kauan noissa kalpeissa kasvoissa, kiiltaevaen loistavine, mustine silmineen, ja tuossa mekon alta naekyvaessae korkeassa rinnassa. Santarmikin, jonka ohi haen kulki, katsoi haeneen silmiae vaeraehaemaettae, kun haen kulki paikalleen ja laittausi istumaan, ja, vasta kun haen oli istunut, kaeaennaehi santarmi aekisti pois, ikaeaenkuin olisi tuntenut itsensae syylliseksi, ja puistettuaan pois ajatuksensa rupesi tuijottamaan edessaeen olevaan ikkunaan.

Puheenjohtaja odotti, ettae kaikki syytetyt olisivat paikoillansa, ja sittenkuin Maslovakin oli asettunut istumaan, kaeaentyi haen sihteerin puoleen.

Nyt alkoivat tavanmukaiset kaeraejaetempu: valamiesten luetteleminen, poissaolevien merkitseminen ja sakkojen maeaeraeaeminen naeille, esiintuotujen esteiden laillisuuden tutkiminen, ja varajaesenten asettaminen poisjaaeneiden sijaan. Sitten puheenjohtaja pani kokoon pienet paperiliput, asetti ne lasimaljaan ja kaeaerittyaeen hiukan yloes kultareunaisia hihojansa ja paljastettuaan naein hyvin karvaiset kaetensae, alkoi nostella yksitellen konstintekijaen liikkeillae lippuja, kiersi ne auki ja luki niistae. Sitten haen, taas laskien hihansa, pyysi pappia vannottamaan valamiehet.

Pappi-vanhus, keltasen kalpeine, venyvine kasvoineen, ruskeassa messukaapussa, kultainen risti rinnassa ja vielae joku pienempi kunniamerkki kaapun kylkeen pistettynae, laahusti, hitaasti liikuttaen turvonneita jalkojaan kaapun sisaellae, rukousalttarin luo, joka seisoi jumalankuvan alla.

Valamiehet nousivat ja tungeskellen laehenivaet alttaria.

--Tehkaeae niin hyvin,--mutisi pappi kosketellen turpealla kaedellaeen rintaristiaensae ja odotellen kaikkien valamiesten saapumista.

Taemae pappi oli ollut papinvirassa 46 vuotta ja aikoi kolmen vuoden kuluttua viettaeae riemujuhlaansa samaan tapaan kuin taemmoeistae juhlaa aeskettaein oli viettaenyt kirkkoherra. Piirioikeudessa haen oli palvellut siitae saakka kuin naemaet oikeudet perustettiin ja haen ylpeili kovasti siitae, ettae oli jo vannottanut useampia kymmeniae tuhansia ihmisiae, sekae ettae iaestaeen huolimatta yhae palveli kirkkoa, isaanmaata ja perhettaensae, jolle haen jaettaeae perinnoeksi, paitsi taloa, ainakin 30 tuhannen paeaeoman korkoakasvavissa arvopapereissa. Se seikka, ettae haenen toimintansa oikeudessa oli ihmisien vannottaminen sen evankeliumin edessae, jossa valanteko on suoraan kielletty, ja oli siis huono toiminta, ei ollut koskaan haenen mieleensaekaeen juolahtanut; haentae ei taemae tuttu toimi

lainkaan vaivannut, vaan oli se paeinvastoin haenen mieleensae, kun haen sen ohella sai usein tilaisuuden tutustua edulliseen herrasvaekeen. Nytkin haen mielihyvaellae tutustui kuuluisan asianajajan kanssa, jota kohtaan haen tunsi suurta kunnioitusta siitae syystae, ettae taemae oli yksistaeen kukkapaeisen mummon asiasta saanut kymmenen tuhatta ruplaa.

Kun valamiehet olivat kaikki nousseet asteita myoeten lavalle, kallisti pappi kaljun ja harmaan paeaensae, pujotti hartioilleen toimituskaapun ja silittaen jaerjestykseen harvaa tukkaansa, sanoi valamiehille:

--Nostakaa oikea kaetenne ja pankaa sormenne naein,--sanoi haen verkalleen, isaellisellae aeaenellae. Haen nosti itse naeytteeksi turpean kaetensae, jonka jokaisen sormen kohdalla oli kuoppanen, ja asetti kaksi sormea yhteen.--Nyt toistakaa minun peraessaeni,--sanoi haen ja alkoi: Minae lupaan ja vannon kaikkivaltiaan Jumalan, haenen pyhaen evankeliuminsa ja Kristuksen elaevaen ristin edessae, ettae esillae olevassa asiassa...--puhui haen, pysaehyten joka lauseen jaelkeen.--Aelkaeae laskeko kaettaenne, pitaekaeae naein,--sanoi haen nuorelle miehelle, joka oli antanut kaetensae pudota...--ettae esillaeolevassa asiassa, jossa...

Komea herrasmies poskipartoinensa, oeversti, kauppias ja jotkut muut pitivaet sormensa kokoonpantuina siten kuin pappi oli kaeskenyt, ja vielaepae jonkinlaisella erikoisella tyytyvaeisyydellae, hyvin varmasti ja korkealle kohotettuna; jotkut muut sitaevastoin aivan kuin vastahakoisesti ja epaemaeaeisesti. Toiset lausuivat sanat liian aeaenekkaeaeesti, pannen niihin pontta ja sisaellystae, ikaeaenkuin olisivat tahtoneet sanoa: mutta minaepae puhun sittenkin; toiset taas vaan mutisivat, jaeivaet jaelkeen papista, ja sitten, ikaeaenkuin saeikaehyten, ajattomasti saavuttivat haentae; muutamat, ikaeaenkuin pelaeten, ettae joku sana voisi jaeaedae pois, puristivat lujasti, uhkaavalla liikkeellae, hyppysiaensae yhteen, toiset taas antoivat niiden mennae hajalle ja taas yhdistivaet. Kaikkien oli tukala olla, ainoastaan pappi vanhus oli ehdottomasti vakuutettu suorittavansa hyoedyllistae ja taerkeaeae asiaa. Valan vannottua puheenjohtaja kehotti valamiehiae valitsemaan keskuudestaan esimiestae. He nousivat ja tungeskellen poistuivat neuvotteluhuoneeseen, missae he kaikki heti sytyttivaet paperossinsa ja alkoivat polttaa. Joku ehdotti komean herran esimieheksi, johon kaikki paikalla suostuivat, viskasivat pois ja sammuttivat paetkaet ja palasivat saliin. Valittu esimies ilmoitti puheenjohtajalle, kuka oli esimieheksi valittu, ja niin istuivat kaikki, taaskin tungeskellen toistensa jalkojen yli, paikoilleen kahteen riviin korkeaselkaeisiin tuoleihin.

Kaikki kaevi ilman keskeytyksiae, pian ja jonkinlaisella juhlallisuudella, ja taemae saeaennoellisyys, johdonmukaisuus ja juhlallisuus naehyvaesti tuotti mielihyvaeae osanottajille, vahvistaen heissae tietoa, ettae he suorittavat vakavaa ja taerkeaeae yhteiskunnallista tehtaevaeae. Naein tuumi myoeskin Nehljudof.

Heti kun valamiehet olivat istuutuneet, piti puheenjohtaja heille puheen heidaen oikeuksistaan, velvollisuuksistaan ja vastuunalaisuudestaan. Puhettaan pitaessaeaeen haen alituisesti muutteli asentoansa, milloin nojaten vasempaan, milloin oikeaan kaeteen, milloin tuolin selkaeaeen, milloin sen laitoihin, milloin tasoitteli paperin reunoja, milloin silitteli paperiveistae, milloin taas tunnusteli kynaeae.

Haenen sanojensa mukaan olivat heidaen oikeutensa siinae, ettae he saavat tehdae syytetyille kysymyksiae puheenjohtajan kautta, ettae heillae sai olla lyijykynae ja paperia ja ettae he saivat tutkia esineellisiae todistuksia. Velvollisuus oli siinae, ettae heidaen oli tuomitseminen oikein eikae

valheellisesti. Ja vastuunalaisuus oli siinae, ettae jos he eivaet pitaaneet neuvotteluansa salassa tai olivat yhteydessae syrjaeisten kanssa, he tulivat rangaistuksen alaisiksi.

Kaikki kuuntelivat kunnioittavalla huomiolla. Kauppias, levittaaen ympaaerillensae viinan hajua ja pidaetellen aeaenekaestae roeystaeilemistae, nyykaeytteli hyvaeksyvaesti paeaetaensae joka lauseelle.

IX.

Puheensa paeaetettyae puheenjohtaja kaeaentyi syytettyjen puoleen.

--Simon Kartinkin, nouskaa,--sanoi haen.

Simon kavahti hermostuneesti pystyyn ja poskilihakset alkoivat liikkua vielä nopeammin.

--Nimenne?

--Simon Petrovitsh Kartinkin,--sanoi haen nopeasti, koeraekaellae aeaenellae, naehaevaesti jo edeltaepaein valmistuneena vastaamaan.

--Saeaetyinne?

--Talonpoika.

--Mitae laeaeniae ja piirikuntaa?

--Tuulan laeaenistae, Krapivenskin piirikunnasta, Kupjanskan kunnasta, Borkin kylaestae.

--Kuinka vanha olette?

--Neljaennellae neljaettae, syntynyt vuonna tuhat kahdeksansataa...

--Mitae uskontoa?

--Uskoa ollaan venaelaeistae, oikeauskoista.

--Naimisissako?

--En.

--Mikae ammattinne?

--Palvelimme "Mauritania" hotellin koridorissa.

--Oletteko ennen olleet syytettyna?

--Ei ole minua koskaan tuomittu, sillae niinkuin elimme ennen...

--Ettekoe ole ennen olleet syytetty?

--Jumala varjelkoon siitae, ei milloinkaan.

--Oletteko saaneet syytekirjan jaeljennoeksen?

--Olemme.

--Istukaa. Jefimia Ivanovna Botshkova,--sanoi puheenjohtaja kaeaentyen seuraavan syytetyn puoleen.

Mutta Simon yhae seistaa toeroetti ja oli Botshkovan edessae.

--Kartinkin, istukaa.

Kartinkin vaan seisoi.

--Kartinkin, istukaa!

Mutta Kartinkin seisoi, ja haen istui vasta sitten, kun oikeudenpalvelija juoksi haenen luokseen ja paeae vinossa, luonnottomasti silmiaeaen avaten, traagillisella kuiskauksella sanoi: istukaa, istukaa!

Kartinkin istahti yhtae nopeasti kuin oli seisomaankin noussut, kietoutui mekkoonsa ja alkoi taas nytkytellae aeaenettoemaesti poskiansa.

--Nimenne?--kysyi puheenjohtaja toiselta syytetyltae, vaesyymyksestaehuoaiisten, katsomatta haeneen ja selaillen jotakin edessaeaeen olevaa paperia. Taemmoeisiin juttuihin oli puheenjohtaja niin tottunut, ettaejutun jouduttamiseksi haen saattoi tehdae kahta asiaa yhtaa.

Botshkova oli 43 vuotias, saeaedyltaeaeen Kolomenskin talonpoika, ammatiltaan koridoripalvelija samassa "Mauritanian" hotellissa. Oikeudessa syytetyntae ei ollut ollut, jaeljennoeksen oli saanut. Botshkova vastasi tavattoman rohkeasti ja semmoisella aeaenen painolla kuin olisi tahtonut sanoa: "niinpae niin Jefimia, ja vielae Botshkovakin, jaeljennoeksen saanut, ja ylpeilen siitae, enkae salli kenenkaeaen nauraa". Botshkova, odottamatta kaeskyae, istui heti, kun kysymykset paeaettyivaet.

--Nimenne?--kysyi naisia rakastava puheenjohtaja erittaein ystaevaellisesti kolmannelta syytetyltae.

--Pitaeae nousta,--lisaesi haen pehmeaesti ja lempeaesti, huomattuaan, ettae Maslova istui.

Maslova nousi nopealla liikkeellae ja osoittaen olevansa valmis, korkeata rintaansa kohottaen, katsoi puheenjohtajata suoraan kasvoihin hymyilevillae ja vaehaen kieroilla silmillaeaeen.

--Millae nimellae teitae kutsutaan?

--Ljubofj, [merkitsee venaajaeksi rakkaus.]--vastasi haen nopeasti.

Nehljudof oli kaiken aikaa, rillit nenaellae, katsellut syytetyjiae sen mukaan kuin heitae kuulusteltiin.--"Olisiko se mahdollista", ajatteli haen, kaeaentaemaettae silmiaeaen syytetystae.--"Mutta mitenkae siis--Ljubofj", ajatteli haen, kuultuaan haenen vastauksensa.

Puheenjohtaja tahtoi kysyae edelleen, mutta lasisilmaeinen oikeudenjaesen, mutisten jotain vihaisesti, pysaeytti haenet. Puheenjohtaja nyykaeytti myoentaevaesti paeaetaensae ja kaeaentyi syytetyn puoleen.

--Kuinka niin, Ljubofjiksi?--sanoi haen:--teidaet on merkitty toisella

nimellae. Syytetty oli vaiti.

--Minae kysyn teiltae, mikae on teidaen oikea nimenne?

--Millae nimellae olette kastettu?--kysyi vihainen jaesen.

--Ennen sanottiin minua Katariinaksi.

"Olisiko sittenkin mahdollista", ajatteli yhae itsekseen Nehljudof, ja kuitenkin haen jo vaehintaekaeaeen epaeilemaettae tiesi, ettae se oli Katjusha, samainen otto- tai palvelustyttoe, johon haen yhteen aikaan oli ollut rakastunut, niin, juuri rakastunut, ja sitten jonakin mielettoemyyden hetkenae vietellyt ja hylaennyt, ja jota haen ei sittemmin enaeae koskaan muistellut, koska se muisto oli liian tuskallinen, liian selvaesti ilmaisi, ettae haen, hienoudestaan ylpeilevaenae, ei ollut suinkaan hieno, vaan oli kaeyttaeytynyt suorastaan halpamaisesti taetae naista kohtaan.

Niin, se oli Katjusha. Haen naeki nyt selvaesti tuon erikoisen, salaperaeisen ominaisuuden, joka eroittaa jokaisen yksiloen toisesta tehden haenet omituiseksi ja ainoaksi laatuaan. Huolimatta kasvojen luonnottomasta kalpeudesta ja taeytelaeisyydestae taemae omituisuus, taemae suloinen, erikoinen omituisuus naekyi sittenkin kasvoissa, huulissa, vaehaen kieroissa silmissae, hymyilevaessae katseessa, ja siinae herkkyydessae, joka ei ilmennyt ainoastaan haenen kasvoissaan, vaan koko olennossaan.

--Niin olisi teidaen ollutkin vastaaminen,--sanoi puheenjohtaja taaskin erittaein pehmeaesti.--Ja isaennimenne?

--Minae olen laittomasta avioliitosta,--sanoi Maslova.

--Kuinka on teitae sitten risti-isaen mukaan kutsuttu?

--Mihailovaksi.

"Ja mitae ihmettae on haen voinut tehdae?" ajatteli Nehljudof vaan, vaikeasti hengittaen.

--Mikae on sukunimenne?--jatkoi puheenjohtaja.

--Aeidin mukaan olen kirjoissa nimellae Maslova.

--Saeaeetynne?

--Kaupunkilainen.

--Oletteko oikeauskoinen?

--Olen.

--Ammattinne? Mikae on ollut toimenanne? Maslova oli vaiti.

--Mikae on ollut toimenanne?--toisti puheenjohtaja.

--Olin laitoksessa,--vastasi Maslova.

--Missae laitoksessa?--kysyi lasisilmaeinen oikeudenjaesen.

--Itse tiedaette, missae,--sanoi Maslova, hymaehi ja heti jaelleen, nopeasti ympaeerilleen katsahtaen, kiinnitti silmaensae puheenjohtajaan.

Haenen kasvojensa ilmeessä oli taellöin jotakin niin tavatonta, jotain niin pelottavaa ja saeaelittaevaeae oli haenen sanojensa merkityksessä, haenen naurahduksessaan ja siinä katseessa, jonka haen heitti salin yli, että puheenjohtaja painoi haemmentyksen päällä alas, ja hetken aikaa oli salissa täydellinen aeaenettoemyys. Aeaenettoemyyden katkasi jonkun nauru yleisöön puolelta.

Joku vaati sihistäen hiljaisuutta. Puheenjohtaja nosti päällä ja rupesi taas kyselemään.

--Oletteko ennen olleet syytettynä?

--En,--vastasi Maslova hiljaa, huoaten.

--Oletteko saaneet syytekirjan jaeljennoeksen?

--Olen.

--Istukaa, sano puheenjohtaja.

Syytetty kohautti takaa hamettansa samallaisella liikkeellä, kuin hienopukuiset naiset korjaavat laahustimiaan, ja, pannen pienet valkoiset kaetensa kokoon mekon hihoihin ja herkeamaetta katsoen puheenjohtajaan, istuutui.

Nyt alkoi todistajien esillehuutoja, niiden kaeskeminen ulos salista, sitten tehtiin paeaetoes, joka koski asiantuntijalaeaeae ja haenen kutsumistaan istuntosaliin. Sitten nousi sihteeri lukemaan syytekirjaa. Haen luki selvästi ja aeaenekkäaesti, mutta niin nopeaan, että haenen sanansa, joissa l- ja r-kirjaimet olivat vaeerin lausutut, sulii yhtäjaksoiseksi ja nukuttavaksi polinaksi. Tuomarit nojasivat milloin millekin nojatuolin puolelle, milloin poeytaeaen, milloin taaksepäin, milloin sulkivat milloin avasivat silmaensa ja kuiskittelivat keskenään. Toinen santarmeista useamman kerran pidaatteli haukotuksen vaereitä leuvoissaan.

Syytettyjen joukossa Kartinkin yhä liikutteli poskiansa. Botshkova istui ihan rauhallisena ja suorana, silloin taellöin raapien sormellaan paeaetaensa huivin alta.

Maslova istui milloin liikkumatonna, kuunnellen lukijaa ja haeneen katsoen, milloin saepsaeteli ja aikoi sanoa vastaan, punastui vaelistä ja taas raskaasti huokasi, kaesiensa asentoa muutellen, katsahtaen ympärilleen ja sitten taas kaeaentyen lukijaan.

Nehljudof istui ensi rivissä korkeassa tuolissaan, toisena reunasta, ja ottamatta alas rillejaensa katseli Maslovaa. Haenen sielussaan tekivaet tyoetae monimutkaiset ja tuskalliset ajatukset.

X.

Syytekirja oli taemmoeinen: tammikuun 17 paeivaena 188' ilmoitti kaupungissa olevan "Mauritania" nimisen hotellin isaentae poliisikamarille, että siellä oli aekisti kuollut Siperiasta tullut 2:sen arvoluokan kauppias,

Ferapont Smelkof. 4:nteen poliisiosastoon kuuluvan laeakaerin todistuksen mukaan oli kuoleman syynä sydaenhalvaus, jonka oli aiheuttanut liikanainen vaekevien nauttiminen, ja Smelkofin ruumis oli kolmantena paeivaena haudattu. Mutta neljaentena paeivaena Smelkofin kuoleman jaelkeen palasi Pietarista haenen maamiehensä ja ystäväsensä, siperialainen kauppias Timohin, joka, saatuaan tietää ystäväsensä kuolemasta ja sen yhteydessä olleista asianhaaroista, ilmoitti epäilevänsä, että Smelkof ei kuollut luonnollisella kuolemalla, vaan että haen oli myrkytetty, ja että haenella olleet rahat ja briljanttisormus, joita ei omaisuusluettelossa näkynyt, olivat anastetut, jonka tähden nyt olikin tutkimus toimeenpantu ja seuraavat seikat selville saatu: Ensiksikin se seikka, joka oli tunnettu sekä "Mauritanian" isännälle että kauppias Starikofin puotipalvelijalle, jonka kauppiaan kanssa Smelkof oli kaupunkiin tultuansa ollut asioissa,--nimittäin että Smelkofilla piti oleman pankista nostettuja rahoja 3,800 ruplaa, mutta haenen kuolemansa jaelkeen avatussa kapsaekissä ja lompakossa tavattiin ainoastaan 312 ruplaa 16 kopekkaa. Toiseksi, että ennen kuolemansa haen oli koko paeivaen ja yön viettänyt prostitueeratun Ljubkan [diminutiivi nimestä Ljubof.] kanssa, joka oli kaksi kertaa ollut haenen huoneessansa. Kolmanneksi, että taemä prostitueerattu moi emännälle Smelkofille kuuluneen briljanttisormuksen. Neljänneksi, että koridorissa palveleva tyttö, Jefimia Botshkova, seuraavana paeivaena kauppias Smelkofin kuoleman jaelkeen pani kauppankkiin juoksevalle tilille 1800 ruplaa. Ja viidenneksi, että prostitueeratun, Ljubkan, sanojen mukaan, koridoripalvelija Simon Kartinkin oli antanut prostitueerattulle, Ljubkalle, pulverin ja kaeskenyt kaatamaan viinilasiin sekä juottamaan sen kauppias Smelkofille, minkä prostitueerattu Ljubka, oman tunnustuksensa mukaan, olikin tehnyt.

Syytettynä kuulusteltu, Ljubkaksi nimitetty prostitueerattu, oli todistanut, että kauppias Smelkofin ollessa haureustalossa, missä haen, kuten sanoi oli työskennellyt, taemä kauppias todellakin laehetti haenet "Mauritanian" huoneisiin rahojansa hakemaan, ja että avattuaan saamallansa avaimella kauppiaan kapsaekin, haen otti sieltä kaesken mukaan 40 ruplaa, vaan enempää ei ottanut, jonka voisivat todistaa Simon Kartinkin ja Jefimia Botshkova, kun haen oli heidän laesnaeollessaan kapsaekin avannut ja sulkenut ja rahat ottanut.

Mitä Smelkofin myrkyttäemiseen tulee, on prostitueerattu Ljubka todistanut, että haen, Ljubka, kolmannen kerran tultuaan kauppias Smelkofin huoneeseen, oli todellakin antanut taelle, Simon Kartinkin neuvon mukaan, konjakkiin sekoitettuna, jotain pulveria jota haen oli pitänyt unipulverina, tarkoituksella nukuttaa kauppiasta, että taemä olisi pikemmin haenet paeaestaenyt, vaan että rahoja haen ei ollut ottanut, ja että sormuksen oli Smelkof itse haenelle lahjoittanut, ensin lyoetyäen haentä ja haenen sen johdosta ruvettua laehtoeä tekemäen.

Tutkintotuomarin syytettynä kuulustelemat Jefimia Botshkova ja Simon Kartinkin olivat todistaneet: Jefimia Botshkova, ettei haen mitäen tiedä kadonneista rahoista ja ettei haen kaennytkaen kauppiaan huoneessa, missä Ljubka oli yksin emännöinyt, ja että siis anastuksen, jos semmoinen on tapahtunut, on tehnyt Ljubka, tullessaan kauppiaan avaimen kanssa rahoja noutamaan.

Taessa kohden Maslova saepsahti ja katsahti suu auki Botshkovaan.

Kun Jefimia Botshkovalle näytettiin haenen 1,800 ruplan pankkitodistuksensa,--jatkoi sihteri lukemistaan,--ja haenelta kysyttäen, mistä oli näin paljon rahaa saanut, haen väitti ansainneensa näemä rahat

12 vuoden aikana yhdessä Simonin kanssa, jonka kanssa he aikoivat mennä naimisiin.

Syytettynä kuulusteltu Kartinkin taas, ensi kerran kuulusteltuna, tunnusti anastaneensa rahat yhdessä Botshkovan kanssa, Maslovan neuvosta, joka oli haureustalosta tullut ja tuonut avaimen kanssaan, ja jakaneensa ne itsensä, Maslovan ja Botshkovan kesken; vielä hän tunnusti antaneensa Maslovalle pulveria kauppiaan nukuttamista varten; mutta toisessa kuulustelussa hän kielsi osanottonsa niinhyvin rahojen anastamiseen kuin pulverin antamiseen Maslovalle, syyttääen kaikkea vaan Maslovaa. Botshkovan tallettamien rahojen suhteen hän todisti samaa kuin taamaekin, eli että nämä rahat olivat heidän yhteisesti ansaitsemiansa 18 vuoden palvelusaikana hotellissa, juomarahoina herrasvaelle.

Erityisten jutussa ilmestyväin asianhaarain selville saamista varten oli katsottu tarpeelliseksi tutkia kauppias Smelkofin ruumista, ja taitaa tarkoitusta varten tointa pidetty Smelkofin ruumiin jälle esille kaivamisesta sekä sisäelmysten ja elimistöessään tapahtuneiden muutosten tutkimisesta. Sisäelmysten tutkiminen oli antanut aihetta otaksumiseen, että Smelkofin kuolema oli todellakin myrkytyksen seuraus. Sitten seurasi syytekirjassa kertomus vastakkain kuulusteluista ja todistajain näyteistä. Syytekirja pöytätyö näin:

Toisen arvoluokan kauppias, Smelkof, antautuen juomiseen ja irštauteen, ja yhtyen Kitaevan laitoksessa asuvan, Ljubkaksi kutsutun prostitueerattun kanssa, erityisesti hänen viehättyneensä, antoi 17 p:nä tammikuuta v. 188', ollen itse tässä Kitaevan haureuslaitoksessa, yllämainitulle Ljubka-nimiselle prostitueerattulle kapsaekkinaan avaimen ja lähetti hänen vuokraamaansa huoneeseen hakemaan kapsaekkina maassaan varten tarvittavia rahoja 40 ruplaa. Huoneeseen tultuansa, Katariina Maslova, hakiessaan näitä rahoja, teki liiton Botshkovan ja Kartinkin kanssa anastaaksensa kaikki Smelkofille kuuluvat rahat ja jaksensa ne sitten keskenään, minkä he tekivätkin, (tässä Maslova taas saepsahti, jopa kavahti paikaltaankin ja lensi tulipunaseksi), jonka ohella erityisesti Maslovalle on annettu briljanttisormus,--jatkoisi sihteerin,--ja luultavasti vähempi summa rahaa, jonka hän on joko kaetkenyt tai kuluttanut, ollen sinä yönä juopuneessa tilassa. Peittääkseen rikoksensa jäljet pöytätyö nyt rikolliset houkuttella Smelkofin jälle huoneeseensa ja myrkyttää hänen siellä Kartinkin hallussa olevalla pulverilla. Tässä tarkoituksessa Maslova palasi jälle haureustaloon ja sai kauppias Smelkofin lähtemään kanssansa takaisin "Mauritaniassa" olevaan asuntoon. Kun Smelkof palasi huoneeseensa, niin Maslova, saatuaan Kartinkiniltä mainitun pulverin, sekotti sen viinilasiin, jonka antoi Smelkofin juotavaksi ja josta seurasi kuolema Smelkofille.

Taamaen perustuksella syytetään Simon Kartinkin, talonpoika Borkin kylästä, 33 vuotias, kaupunkilaisnainen Jefimia Ivanovna Botshkova, 43 vuotias, ja kaupunkilaisnainen Katariina Mihailovna Maslova, 27 vuotias, rikoksellisina siitä, että he 17 p:nä tammikuuta v. 188' yhteisesti, anastettuansa kauppias Smelkofin rahat, kaikkiaan 2,500 ruplaa, tappamisen aikomuksessa ja rikoksen peittäämisen tarkoituksessa juottivat kauppias Smelkofille myrkyä, josta seurasi hänen kuolemansa.

Taamoinen rikos on edellytetty rikoslain 1455 luvussa. John nähden ja katsoen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan asetuksen sen-ja-sen luvun määraeyksiin talonpoika Simon Kartinkin, Jefimia Botshkova ja kaupunkilaisnainen Katariina Maslova katsotaan kuuluviksi piirioikeuden tuomiovallan alaisiksi valamiesten myötävaikutuksella.

Naein lopetti sihteeri pitkaen syytekirjan lukemisen, ja, pannen arkit kokoon, istahti paikallensa suoristellen molemmin kaesin pitkaeae tukkaansa. Kaikilta paeaesi helpoituksen huokaus naehdessaean mielihyvaeksensae, ettae nyt oli alkanut rikoksen tutkiminen, ja ettae kohta oli kaikki selviaevae, ja oikeus paeaesevae valtaan. Ainoastaan Nehljudof ajatteli toisin: Haen oli aivan kauhistuksissaan siitae, ettae Maslova, sama jonka haen tunsi 10 vuotta sitten viattomana ja ihanana tyttoenae, oli voinut tehdae naein.

XI.

Kun syytekirja oli luettu, puheenjohtaja, neuvoteltuaan jaesenten kanssa, kaeaentyi Kartinkin puoleen tavalla, joka selvaesti ilmaisi, ettae nyt me jo saamme varmasti ja perin pohjin tietaeae kaikki tyyni.

--Talonpoika Simon Kartinkin,--sanoi haen kallistuen vasemmalle.

Simon Kartinkin nousi eteenpaein kumartuneena ja jaennitti taas kaesiaensae kiinni housunpoimuihin, samat nytkytykset yhae poskissansa.

--Teitae syytetaean siitae, ettae te 17 p:nae tammikuuta vuonna 188' yhdessae Jefimia Botshkovan ja Katariina Maslovan kanssa anastitte kauppias Smelkofin kapsaekistae haenelle kuuluvat rahat ja sitten toitte pulverin ja hokuttelitte Katariina Maslovan antamaan kauppias Smelkofille myrkkyae, viinilasiin sekotettuna, josta seurasi Smelkofin kuolema. Tunnustatteko itsenne syylliseksi?--sanoi haen kallistuen takasin oikealle puolelle.

--Vielae vaehae, onhan meidaen asiamme palvella vieraita...

--Siitae puhumme sitten. Tunnustatteko itsenne syylliseksi?

--Enpae suinkaan. Minae ainoastaan...

--Siitae puhumme sitten. Tunnustatteko itsenne syylliseksi?--toisti puheenjohtaja rauhallisesti ja varmasti.

--Enhaen mitenkaean voi sitae tehdae, sillae... Taaskin hypahti oikeudenpalvelija Simon Kartinkin luo ja traagillisella kuiskauksella pysaeytti haenet.

Puheenjohtaja, siirtaemaellae sen kaeden, jossa piti paperia, toiseen kohti, ilmaisi taemaen seikan nyt paeaettyneeksi, ja kaeaentyi Jefimia Botshkovan puoleen.

--Jefimia Botshkova, teitae syytetaean siitae, ettae 17 paeivaenae tammikuuta vuonna 188', "Mauritanian" hotellissa, yhdessae Simon Kartinkin ja Katariina Maslovan kanssa anastitte kauppias Smelkofin kapsaekistae rahat ja kantasormuksen, ja jaettuanne anastetun tavaran keskenaanee, juotitte rikoksen peittaamiseksi Smelkofille myrkkyae, josta seurasi haenen kuolemansa. Tunnustatteko itseaanee syylliseksi?

--En ole missaean kohti syyllinen,--sanoi rivakkaasti ja varmasti syytetty.--Huoneeseen en ole jalallanikaan astunut... Mutta kun tuo riivioe sinne tuli, niin haen se kaikki tekikin.

--Siitae saatte sitte puhua,--sanoi puheenjohtaja yhtae pehmeasti ja varmasti.--Ette siis tunnusta syyllisyyttaenne?

--Minae en ole ottanut rahoja, enkae juottanut, on ole huoneessa kaeynytkaeaeen. Jos olisin kaeynyt, kyllae olisin tuon tuossa potkaissut ulos.

--Ettekoe tunnusta itseaenne syylliseksi?

--En ikinae maailmassa.

--Hyvae on.

--Katariina Maslova,--alkoi puheenjohtaja, kaeaentyen kolmannen syytetyn puoleen:--teitae syytetaeaeen siitae, ettae tultuanne haureuslaitoksesta "Mauritanian" hotelliin, tuoden muassanne kauppias Smelkofin kapsaekin avaimen, anastitte taestae kapsaekistae rahoja ja kantasormuksen,--sanoi haen aivan kuin ulkolaeksyae lukien ja kallistaen samalla korvaansa vasemmalla istuvan jaesenen puoleen, joka ilmoitti, ettae todistusesineiden luettelosta paeaettaen taeaeltae puuttui vieläe laeaekepullo,--anastitte kapsaekistae rahat ja kantasormuksen,--toisti puheenjohtaja:--ja jaettuanne anastetun tavaran ja sitten jaelleen tultuanne kauppias Smelkofin kanssa "Mauritanian" hotelliin, juotitte Smelkofille myrkkijuoman, josta seurasi haenen kuolemansa. Tunnistatteko itsenne syylliseksi?

--En ole syyppaeae mihinkaeaeen,--sanoi Maslova nopeasti,--mitae alusta puhuin, sitae puhun nytkin, ettae en ja en ja en, ja sormuksen haen itse minulle antoi.

--Ettekoe tunnusta anastaneenne 2,600 ruplaa?--kysyi puheenjohtaja.

--Johan sanoin, etten ole ottanut muuta kuin 10 ruplaa.

--Tunnustattekos antaneenne kauppias Smelkofille myrkkylasin?

--Tunnustan, Mutta minae luulin, kuten minulle oli sanottu, ettae se oli unijuomaa, ettei siitae mitaeaeen pahaa tule. En aikunut enkae tahtonut. Sanon Jumalan nimessae, etten tahtonut,--sanoi haen.

--Ette siis tunnusta itseaenne syylliseksi kauppias Smelkofin rahojen ja sormuksen anastamiseen,--sanoi puheenjohtaja.--Vaan tunnustatte antaneenne pulverin?

--Sen kyllae tunnustan, mutta minae luulin sen unipulveriksi. Annoin, ettae haen nukkuisi,--en tahtonut enkae aikunut.

--Hyvae on, sanoi puheenjohtaja, naehetaevaesti tyytyvaeisenae tutkimuksen tuloksiin.--Kertokaa nyt siis, kuinka asia oli,--sanoi haen nojaten taaksepaein ja pannen molemmat kaetensae poeydaelle.--Kertokaa kaikki tyyni, niinkuin se oli. To voitte, avomielisesti tunnustamalla, lieventaeae kohtaloanne.

Maslova katseli yhae suoraan puheenjohtajan silmiin ja oli vaiti.

--Kertokaa kuinka asia oli.

--Kuinkako oli?--alkoi Maslova aekkieae nopeasti.--Tulin hotelliin, minut saatettiin huoneeseen, siellae oli haen, ja jo hyvin juopuneena.--Maslova

lausui _haen_-sanana erityisellä kauhulla, silmiänsä suurentaen.--Minä tahdoin laehteä, haen ei päästänyt.

Maslova vaikenä ikäänkuin olisi kadottanut ajatuksensa johdon tai muistanut muuta.

--Entä sitten?

--Sitten oltuani siellä jonkun aikaa, läksin pois.

Samassa yleisen syyttäjän apulainen puolittain kohosi, luonnottomasti nojaten toiseen kyynäspäähänsä.

--Teillä on jotakin kysyttävää,--sanoi puheenjohtaja, ja taamaen vastattua myöntävästi osotti liikkeellään, että nyt haen saattoi tehdä kysymyksensä:

--Haluaisin tehdä kysymyksen: oliko syytetty ennestään tuttu Simon Kartinkin kanssa?--sanoi syyttäjän apulainen katsomatta Maslovaan.

Ja tehtyään taamaen kysymyksensä puristi huulensa yhteen ja rypisti otsansa.

Puheenjohtaja toisti kysymyksen. Maslova tuijotti saikahtyneenä syyttäjän apulaiseen.

--Simonin kanssa? Olin,--sanoi haen.

--Tahtoisin edelleen tietää, mitä lajia taamae syytetyn tuttavuus Kartinkin kanssa on oikeastaan ollut. Ovatkohan he useinkin tavanneet toisiansa?

--Mitäkö lajia tuttavuutta? Kaevi minua noutamassa hotellivieraiden luo, ei sen kummempaa tuttavuutta--vastasi Maslova, katsellen levottomasti vuoroin puheenjohtajaan ja vuoroin syyttäjän apulaiseen.

--Haluaisin tietää, miksi Kartinkin haki vieraiden luo yksinomaan Maslovaa eikä muita tyttöjä?--sanoi syyttäjän apulainen rypistyen taas mieltäväisen näköiseksi, hieno Mefiston hymy huulilla.

--En tiedä. Mistä sen tietäisin,--vastasi Maslova, pelaestyneenä katsahtaen ympärilleen ja hetkeksi pysähtäen katseensa Nehljudofiin:-- kenen tahtoi, sen kutsuikin.

"Oisiko todellakin tuntenut?" ajatteli Nehljudof kauhistuneena, tuntien, kuinka veri toermaesi haenen kasvohinsa; mutta Maslova, panematta haeneen suurempaa huomiota kuin muihin, heti kääntyi toisaan ja katsoi taas pelokkaan näköisenä syyttäjän apulaiseen.

--Syytetty näin ollen kieltäen olleensa minkäänlaisissa lähemmissä suhteissa Kartinkiin. Hyvä on. Muuta ei minulla ole kysyttävää.

Ja syyttäjän apulainen otti samassa kyynäspäähänsä pois pulpetiltaan kirjoittaakseen jotakin muistiin. Mutta oikeastaan haen ei kirjoittanut niin mitään, vaan ainoastaan paineli kynällä entisiä kirjaimia muistiinpanoissaan. Haen oli nähnyt kuinka yleiset syyttäjät ja asianajajat aina tekevä: taitavan kysymyksen tehtyään kirjoittavat puheeseensa huomautuksen, jonka sitten on musertaminen vastustaja.

Puheenjohtaja ei kaaentynyt heti syytetyn puoleen, koska parillaan kyseli lasisilmäiseltä jäseneltä, oliko tämä suostuvainen siihen kysymysten järjestykseen, joka oli jo edeltäpäin valmistettu ja kirjoitettu.

--Mitä sitten tapahtui?--kysyi puheenjohtaja edelleen.

--Tulin kotiin,--jatkoi Maslova jo väheän rohkeammin ja vaan puheenjohtajaan katsellen:--annoin rahat emännälle ja panin maata. Mutta juuri kun olin nukkunut, herätti minut palvelustyttöemme Berta. "Käyhaen sisäen, kauppias on jälleen tullut". En olisi tahtonut tulla esille, mutta emäntä kaeski. Salissa oli _haen_,--Maslova lausui haen-sanan taas ilmeisellä kauhulla,--_haen_ yhä juotti meidän tyttöjemme, ja olisi sitten lahettaenyt enemmän viiniä hakemaan, mutta rahat olivat lopussa. Emäntä ei luottanut haenelle velaksi. Ja silloin lahetti haen minut hotellihuoneeseensa, sanoen missä rahat olivat ja kuinka paljon piti ottaa. Niin minä sitten laeksin.

Puheenjohtaja kuiskutteli paraikaa vasemmalla puolella istuvan jäsenen kanssa eikä kuullut, mitä Maslova puhui, mutta näyttäeksensä, että haen oli kaikki kuullut, haen kertoi Maslovan viimeiset sanat:

--Niin sitten laeksite. No, entä sitten--sanoi haen.

--Tulin ja tein kaikki niinkuin haen oli kaeskenyt. Menin huoneeseen. En mennyt yksin, vaan kutsuin mukaani Simon Mihailovitshin ja haenet,--sanoi Maslova osoittaen Botshkovaan.

--Se valehtelee. En ole jalallanikaan astunut...--alkoi Botshkova, mutta haenet keskeytettiin.

--Heidän laesnäollessaan otin neljä kymmenen ruplan seteliä,--jatkoi Maslova rypistäen silmiäen ja katsomatta Botshkovaan.

--Eikö syytetty, ottaessaan 40 ruplaa, huomannut kuinka paljon rahoja oli kaikkiaan,--kysyi syyttäjä uudelleen.

Maslova saepähti heti kun syyttäjä vaan kaaentyi haenen puoleensa. Haen tunsu tämän tarkoittavan haenelle pahaa, vaikkei ymmärtänyt kääen kuinka.--En laskenut rahoja, näin vaan, että siellä oli sataruplasia.

--Syytetty siis näki sataruplasia,--minulla ei ole muuta kysyttävää.

--No toitteko rahat, jatkoi puheenjohtaja kelloansa katsoen.

--Toin.

--Entä sitten?--kysyi puheenjohtaja.

--Sitten haen taas otti minut luoksensa,--sanoi Maslova.

--No kuinka te sitten annoitte haenelle viinissä pulveria?--kysyi puheenjohtaja.

--Kuinkako annoin? Kaasin viiniin ja annoin.

--Miksi annoitte?

Maslova huokasi raskaasti ja syväen vastaamatta ensin mitään.

--Kauppias ei tahtonut mitenkäeäen paeaestaeäe minua,--sanoi haen vihdoin.--Vaesyin lopulta haenen kanssansa. Tulin kaeytaevaeäen ja sanoin Simon Mihailovitshille: "kunpa se edes paeaestaeäisi minut. Olen vaesynt". Taehaen Simon Mihailovitsh sanoi: "mekin olemme haeneen kyllaestyneet. Me tahdomme antaa haenelle unipulveria; kun haen nukkuu, paeaeset sinaekin menemaeäen." Minae sanoin; "no hyvae"; en luullut pulveria vaaralliseksi. Haen antoikin sen minulle. Minae tulin, haen makasi vaeliseinaen takana, ja kaeski paikalla tuomaan itsellensae konjakkia. Minae otin poeydaeltae pullon samppanjakonjakkia, kaasin kahteen lasiin, toiseen itselleni toiseen haenelle, ja karistin haenen lasiinsa pulverin ja annoin haenelle. Kyllae en olisi antanut, jos vaan tiesin.

--Entae sormus, kuinka se oli joutunut kaesiinne?--kysyi puheenjohtaja.

--Sormuksen haen itse lahjoitti minulle.

--Milloin se tapahtui?

--Kun tulimme haenen huoneeseensa, aijoin minae laehteae pois, mutta haen loei minua paeaehaen ja saerki kampani. Minae suutuin ja tahdoin laehteae koko talosta. Silloin haen otti sormestaan sormuksen ja lahjoitti sen minulle, etten vaan olisi laehtenyt,--sanoi Maslova.

Yleisen syyttaejaen apulainen kohosi jaelleen istuimellaan ja yhae samalla teeskennellyn viattomalla tavalla pyysi saada tehdae vielaekin muutamia kysymyksiae, ja luvan saatuaan ja paeaetaeäen kallistaen kirjaillun kauluksensa yli, kysyi:

--Tahtoisin tietaeäe, kuinka kauan syytetty oli kauppias Smelkofin huoneessa.

Taas tuli Maslovaan pelko, ja levottomasti katsahtaen syyttaejaen apulaisesta puheenjohtajaan, haen sanoi kiireisesti:

--En muista kuinka kauan.

--Muistaako syytetty kaeyneensae missaeäen muualla hotellissa, sittenkuin oli tullut kauppias Smelkofin huoneesta.

Maslova jaei miettimaäen.

--Viereisessae tyhjaessae huoneessa kaevin,--sanoi haen.

--Missae tarkoituksessa siellae kaevitte?--kysyi syyttaejaen apulainen huomaamattansa kaeäentyen jo suoraan Maslovan puoleen.

--Jaerjstaeäekseni pukuaani ja odotellakseni ajuria.

--Entae Kartinkin, oliko haen huoneessa syytetyn kanssa, vai ei?

--Tuli haenkin sinne.

--Mitae varten?

--Kauppiaalta oli jaeäenyt samppanjakonjakkia, me yhdessae joimme sen loppuun.

--Vai joitte yhdessae. Hyvae on.

--Puhelitteko jotain Simonin kanssa, ja mitae?

Maslova rypisti aekkie silmaensae, saevaehti punaseksi ja sanoi nopeasti: mitae minae olisin puhunut? En ole mitaeen puhunut. Olen kertonut aivan niinkuin oli. Enkae tiedae mistaeen muusta. Tehkaeae minun kanssani mitae tahdotte. Syllinen en ole, siinae kaikki.

--Minulla ei ole muuta kysyttaevaeae,--sanoi yleinen syyttaejae puheenjohtajalle, ja luonnottomasti kohauttaen olkapaeitaensae alkoi kiireisesti kirjoittaa puheeseensa taetae syytetyn omaa tunnustusta, jonka mukaan haen oli Simonin kanssa kaeynyt tyhjaessae huoneessa.

Synty aeaenettoemyys.

--Eikoe teillae ole mitaeen lisaettaevaeae?

--Olen sanonut kaikki,--vastasi Maslova huoaten ja istui.

Taemaen jaelkeen puheenjohtaja kirjoitti jotain paperiinsa, ja otettuaan huomioon vasemmalla puolella istuvan jaesenen kuiskauksen, ilmoitti istunnon keskeytyvaen 10 minuutiksi, nousi nopeasti ja laeksi ulos salista. Puheenjohtajan ja vasemmalla puolella istuvan jaesenen keskinaeinen kuiskutus oli koskenut sitae seikkaa, ettae taemae jaesen oli tuntenut vatsanipistyksiae ja halusi sen johdosta suorittaa pienen hieronnan ja juoda tippoja. Taemaen haen ilmoitti puheenjohtajalle, ja haenen pyynnoestaeen nyt tehtiinkin keskeytys.

Tuomarien jaelkeen nousivat valamiehet, asianajajat, todistajat, ja, tuntien mielihyvaeae osaksi jo suoritettun taerkeaan tehtaevaen johdosta, rupesivat kaeyskentelemaeaeen sinne taenne.

Nehljudof tuli valamiesten huoneeseen ja istahti ikkunan aeaereen.

XII.

Niin, se oli siis todellakin Katjusha.

Nehljudofin suhteet Katjushaan olivat taemmoeiset.

Ensi kerran Nehljudof naeki Katjushan silloin, kuin haen kolmatta vuotta yliopistossa ollessaan, valmistellen vaeitoeskirjaansa maanomistuksesta, vietti kesaeae taetiensae luona. Tavallisesti haen oli kesaeae aetinsae ja sisarensa kanssa aedin omistamalla suurella maatilalla Moskovan laehellae. Mutta taenae vuonna oli sisar mennyt naimisiin, ja aeiti matkustanut ulkomaille kylpemaeeen. Ja kun Nehljudofin oli kirjoittaminen vaeitoeskirjaansa, paeaetti haen asettua kesaeksi taetiensae luo. Heidaen luonansa, heikaelaeisessae eraemaassa, oli hiljaista elaeae, eikae ollut tietoa huvituksista; taedit paeaelliseksi rakastivat hellaesti veljenpoikaansa ja perillistaeen, ja haenkin puolestaan rakasti heitae, rakasti heidaen elaemaensae vanhanaikaisuutta ja yksinkertaisuutta.

Taenae kesaenae taeaellae taetien luona eli Nehljudof siinae ylevaen innostuksen kehityskaudessa, jolloin nuorukainen ensi kerran, ei syrjaeisestae vaikutuksesta, vaan omin paeinsae tuntee elaemaen koko ihanuuden ja

taerkeyden, ja sen tehtaevaen koko merkityksen, joka siinae on ihmisellae edessaeen, naekke mahdolliseksi sekae oman ettae koko maailman loppumattoman taeydellisentymisen, ja antautuu taehaen taeydellisentymiseen ei ainoastaan toivoen, vaan varmaan tietaeen kerran saavuttavansa sen taeydellisyyden, jota mielessaeen kuvailee. Taenae vuonna, vielae yliopistossa ollessaan, haen luki Spencerin yhteiskuntaopin ja Spencerin mielipiteet maanomistuksesta tekivaet haeneen suuren vaikutuksen, erittaeinkin siksi, ettae haen itse oli suurviljelystae harjoittavan maatilan perillinen. Haenen isaensae ei ollut rikas, vaan haenen aetinsae oli myoetaejaeisinae saanut 10 tuhatta desjatinaa maata. Ensi kerran haen silloin ymmaersi yksityisen maanomistuksen koko julmuuden ja vaeaeryyden, ja ollen niitae ihmisiae, joille uhrautuminen jonkun siveellisen tarkoituksen nimessae tuottaa suurinta henkistae nautintoa, haen paeaetti olla kaeyttaemaettae hyvaekseen omistusoikeuttaan maahan ja antoikin silloin iseenperintoenae saamansa maan talonpojille. Taestae aineesta haen nyt kirjoitti yliopistossa.

Haenen elaeemaensae oli taehaen aikaan muodostunut taetien luona taemmoeiseksi: haen nousi hyvin varhain, joskus 3 aikaan aamulla, ja meni ennen auringon nousua uimaan jokeen vuoren alla; toisinaan ei ollut vielae aamusumukaan haeipynyt ja palatessa huuru vielae helkkyi ruohossa ja kukkasissa. Joskus aamusin, kahvin juotuansa, haen istahti kirjoittamaan vaeitoeskirjaansa tai lukemaan tarpeellisia laehdeteoksia, mutta sattui myoeskin usein, ettae haen lukemisen ja kirjoittamisen asemesta jaelleen laeksi kotoa ja harhaili pitkin metsiae ja ahoja. Ennen paeivaellistae haen nukahti johonkin puutarhan pimentoon, sitten paeivaellisillae haen huvitti ja nauratti iloisuudellaan taetejae, sitten teki ratsastus- tai veneretkiae ja illalla jaelleen luki tai istui taetien kanssa pasianssia panemassa. Usein oeisin, erittaeinkin kuutamon aikana, haen ei voinut nukkua vaan siksi, ettae tunsi liian valtavasti uhkuvaa elaeamaeniloa, ja unen asemesta, joskus aamun valkenemiseen saakka, kaeyskenteli puutarhassa mietiskellen ja haaveksien.

Naenin onnellisesti ja rauhallisesti haen eli ensimaeisen kuukauden olostansa taetien luona, ollenkaan huomaamatta tummasilmaeistae, vikkelaejalkaista Katjushaa, tuota tyttoeae, josta ei voinut sanoa oliko haen piika vai ottotyttoe.

Nehljudof oli kasvatettu aetinsae siipien suojassa ja oli taehaen aikaan, eli 19:n vuotiaana, aivan viaton nuorukainen. Haen ihanteli naista ainoastaan tulevana vaimonansa. Kaikki naiset, jotka haenen kaesityksensae mukaan eivaet saattaneet tulla haenen vaimokseen, olivat haenelle ihmisiae eikae naisia. Mutta kaevi niin, ettae taenae kesaenae, helatorstaina, tuli taetien luo naapurin rouva lapsineen: kahden neitosen, lyseolaisen ja heidaen luonaan asuvan nuoren, talonpoikaista syntyperaeae olevan taiteilijan kanssa.

Teenjuonnin jaelkeen ruvettiin vastaniitetyllae nurmikolla talon edustalla leskeae juoksemaan. Katjusha otettiin myoeskin mukaan. Muutamien vaihtojen jaelkeen joutui Nehljudof juoksemaan Katjushan kanssa. Katjusha oli aina haentae miellyttaenyt, mutta haenen ei ollut paeahaenkaeaeen paelkaehtaenyt, ettae heidaen vaelillaeaeen voisi syntyae mitaeaeen erikoisia suhteita.

--No noitapa ei nyt mikaeaeen saa kiinni,--puhui leskeksi jaeaeenyt iloinen taiteilija, joka osasi hyvin pian juosta lyhyillae ja paksuilla vaenkylaesaeaeerillaeaeen.

--Ei, elleivaet satu kaatua kumpsahtamaan.

--Aelkaeae luulkokaan saavanne kiinni.

--Yks, kaks, kolme!

Lyoetiin kolmasti kaemmeniae yhteen. Vaivoin hilliten nauruansa Katjusha vaihtoi nopeasti paikkaa Nehljudofin kanssa ja puristaen kovan karkealla, pienellae kaedellaeen haenen suurta kaettaensae, lahti juoksemaan vasemmalle, taerkaettyjen alushameiden kahistessa.

Nehljudof osasi juosta nopeasti eikae olisi millaeen muotoa tahtonut joutua tappiolle taiteilijan rinnalla. Katsottuaan taaksensa haen naeki taiteilijan koettavan ottaa kiinni Katjushaa, mutta taemae, nopeasti viilistaeen notkean nuorilla jaloillaan, ei antautunut haenelle, vaan loittoni vasemmalle. Edessae oli sireenipehko, jota kauemmas ei kukaan ollut juossut, mutta Katjusha, katsahteen Nehljudofiin, antoi taelle merkin paeaellaeen, ettae he yhtyisivaet pehkon takana. Nehljudof ymmaersi haenet ja juoksi sireenipensaitten taa. Mutta taeaellae pensaiden takana oli haenelle tuntematon oja, taeynnaensae nokkosia: haen kompastui siihen, putosi, poltti kaetensae ja sai ne maeriksi illan kasteesta; kohta haen kuitenkin kimposi nauraen yloes, korjasi pukunsa ja juoksi aukealle paikalle. Katjusha, ilosta loistaen, silmaet mustina kuin kastunut viinamarja, lensi haentae vastaan. He juoksivat yhteen ja tarttuivat toistensa kaesiin.

--Poltitte kaetenne, mitae?--sanoi haen korjaten vapaalla kaedellaeen palmikkoa, hyvin hengaestyneenae, ja katsoi hymyillen Nehljudofia alhaalta yloes, suoraan silmiin.

--Enhaen tiennytkaeen, ettae taeaellae oli oja,--sanoi Nehljudof myoeskin hymyillen ja paeaestaemaettae Katjushan kaettae.

Katjusha siirtyi laehemmaeksi haentae, ja haen, itsekae'en tietamaettae kuinka se tapahtui, kallisti kasvonsa Katjushan puoleen; toinen ei vaeistynyt; silloin haen puristi lujemmin Katjushan kaettae ja suuteli haentae huulille.

--Hyvae ihme!--sanoi Katjusha ja nopeasti irrottaen kaetensae juoksi haenen luotaan pois.

Sireenipensaasta haen taittoi kaksi valkoista, jo osaksi karissutta sireeniterttua, ja viuhtoen niillae hehkuvia kasvojaan, katsahdellen Nehljudofiin ja rivakkaasti heilutellen kaesiae'en edessaensae, meni takasin leikkivien luo.

Taestae laehtien Nehljudofin ja Katjushan vaeliset suhteet muuttuivat entisestae'en ja sijaan tuli se erikoissuhde, joka on olemassa viattoman nuoren miehen ja samallaisen viattoman tytoen vaelillae, jotka viehaettaevaet toinen toistaan.

Kun Katjusha vaan tuli huoneeseen, taikka vaan kaukaakin naekyi haenen valkonen esiliinansa, heti muuttui Nehljudofille kaikki paeivaenpaisteiseksi, kaikki tuli huvittavammaksi, hauskemmaks, merkitsevaemmaeksi, koko elaemae kaevi iloisammaksi. Samaa tunsi Katjushakin. Mutta ei ainoastaan Katjushan laeheisyys tehnyt Nehljudofiin taetae vaikutusta; saman vaikutuksen haeneen teki pelkkae tieto, ettae taemae Katjusha oli olemassakin, ja Katjushaan taas, ettae Nehljudof oli olemassa. Jos Nehljudof oli saanut ikaevaen kirjeen aeidiltaensae, tai haenen vaeitoeskirjansa ei tahtonut luistaa, tai haen muuten tunsi nuoren ihmisen aiheetonta surua, silloin ei tarvinnut muuta kuin muistaa, ettae Katjusha on olemassa ja ettae haen saa kohta taemaen naehdae, niin kaikki huoli oli kuin pois puhallettu.

Katjushalla oli paljon talouspuuhia, mutta haen ennaetti suorittaa kaikki ja vapaina hetkinaeae haen lueskeli. Ja Nehljudof antoi haenelle Dostojevskin ja Turgenjefin teoksia, joita oli itse juuri lukenut. Katjushaa miellytti enin kaikista Turgenjefin "Suvanto". Keskustelut heidaen vaelillaeaeen olivat katkonaisia, ja tapahtuivat satunnaisesti tavatessa, milloin kaeytaevaessae, milloin balkongilla, milloin pihalla, mutta joskus taetien vanhan sisaepiian, Matrjona Pavlovnan huoneessa. Katjusha asui taemaen kanssa, ja heidaen pieneen huoneeseensa Nehljudof tuli joskus juomaan teetae. Naemaet Matrjona Pavlovnan laesnaeollessa tapahtuvat keskustelut olivatkin kaikkein hauskimmat. Vaikeampi oli puhella silloin, kuin he olivat kahdenkesken. Heti alkoivat silloin silmaet haastella jostakin ihan toisesta, jostakin paljon taerkeaemmaestae kuin se, mistae suu puhui; huulet tahtoivat rypistyae ja rupesi tuntumaan tukalalta, ja heidaen oli kiireesti erkaneminen.

Taemmeisinae jatkuivat suhteet Nehljudofin ja Katjushan vaelillae koko sinae aikana, jona haen ensi kertaa oleskeli taetien luona. Taedit huomasivat asian laidan, saeikaetivaet, ottivat ja kirjoittivat siitae ulkomaille ruhtinatar Helena Ivanovnalles, Nehljudofin aeidille. Taeti Maria Ivanovna pelkaesi, ettae Dmitrij alkaisi pitaeae yhteyttae Katjushan kanssa. Mutta haenen pelkonsa oli turha: Nehljudof, tietaeamaettae itsekaeaeen siitae, rakasti Katjushaa, niinkuin rakastavat toisiansa viattomat ihmiset, ja haenen rakkautensa oli sekae haeneen itseensae ettae Katjushaan naehden paraana takeena siitae, ettei mitaeaeen lankeemista tulisi tapahtumaan. Nehljudofilla ei ollut minkaeaeenlaista halua ruumiillisesti omistaa Katjushaa; paeinvastoin, haentae kauhistutti ajatella semmoista suhdetta mahdolliseksikaan Katjushaan. Paljoa perusteellisempi oli runollisen Sofia Ivanovnan pelko, ettae Dmitrij, kokonainen ja paeaeettaevaeinen kuin olikin luonteeltaan, rakastuisi tyttoeoen ja vaelittaemaettae taemaen syntyperaestae ja asemasta paeaeettaeisi mennae haenen kanssaan naimisiin. Jos Nehljudof olisi siihen aikaan selvaesti tajunnut oman rakkautensa Katjushaan, ja erittaeinkin, jos haentae olisi koetettu saada vakuutetuksi siitae, ettei haen mitenkaeaeen voi eikae saa yhdistaeae kohtaloansa taemaen tytoen kanssa, niin olisi helposti voinut tapahtua, ettae haen, kaikessa suorasuuntaisuudessaan, ei olisi naehnyt olevan mitaeaeen syytae olla menemaettae naimisiin tytoen kanssa, olipa taemae kuka tahansa, jos haen itse vaan rakasti tyttoeae. Mutta taedit eivaet puhuneet haenelle mitaeaeen pelostansa, ja niin haen laehti, tietaeamaettae omasta rakkaudestaan Katjushaan.

Haen oli siinae varmassa luulossa, ettei haenen tunteensa Katjushaa kohtaan ole muuta kuin vaan sitae samaa elaeamaenilon tunnetta, joka silloin taeytti koko haenen olentonsa. Mutta kun haen jo teki laehtoeaensae, ja Katjusha, seisten taetien kanssa portailta, saattoi haentae mustine, vaehaen kieroine, kyyneliseine silminensae, tunsu haen kuitenkin luopuvansa jostakin ihanasta, kallista, joka ei koskaan voisi enaeae uudistua. Ja haen tuli hyvin surulliseksi.

--Hyvaesti, Katjusha, kiitos kaikesta, sanoi haen Sofia Ivanovnan pitsimyssyn ylitse, istuutuen rattaille.

--Hyvaesti jaeaeakaee, Dmitrij Ivanovitsh,--sanoi Katjusha miellyttaevaellae, hyvaeilevaellae aeaeenellaeaeen, ja, pidaetellen silmiin tulvaavia kyynelitaie, juoksi eteiseen, missae haen saattoi vapaasti itkeae.

XIII.

Siitae saakka ei Nehljudof kolmeen vuoteen naehnyt Katjushaa. Ja he tapasivat toisensa vasta silloin kuin haen, vastanimitettynae upseerina, matkalla armeijaan, poikkesi taetien luo jo ihan toisellaisena kuin kolme vuotta sitten viettaeessaeen heillae kesaeae.

Silloin haen oli ollut rehellinen, altis nuorukainen, joka oli valmis antautumaan kaikkiin hyviin toimiin; nyt haen oli siveellisesti turmeltunut, hienostunut egoisti, joka rakasti vaan omaa nautintoansa. Silloin oli Jumalan maailma naeyttaenyt salaperaeiseltae arvoitukselta, jota haen ilolla ja innolla koetti selitellae;--nyt oli taessae elaemaessae kaikki yksinkertaista ja selvaeae ja sen koko maeaeritelmaenae olivat vaan ne olosuhteet, joissa haen itse eli. Silloin oli tarpeen yhteys luonnon kanssa ja seurustelu haentae ennen elaeneiden, ajatelleiden ja tunteneiden ihmisten kanssa, (filosofia, runous);--nyt olivat tarpeellisia ja taerkeitae vaan inhimilliset laitokset ja seurustelu toverien kanssa. Silloin haen kuvaili naista salaperaeiseksi ja ihanaksi olennoksi, ihanaksi juuri taemaen salaperaeisyyden vuoksi;--nyt merkitsi nainen, jokainen nainen paitsi omaisia ja ystaevaein vaimoja, jotakin perin maeaeraettyae: nainen oli yksi parhaimpia keinoja jo koetun nautinnon saamiseen. Silloin ei ollut tarvis rahoja ja olisi voinut olla ottamatta kolmattakaan osaa siitae, mitae aeiti antoi, oli mahdollista luopua isaanperinnoestae ja antaa se talonpojille;--nyt eivaet tahtoneet riittaeae ne 1,500 ruplaa kuukaudessa, jotka aeiti antoi, ja taemaen kanssa alkoi jo syntyae ikaeviae keskustelujia rahojen johdosta. Silloin haen piti oikeana minuutenansa henkistae olemustaan; nyt haen piti olemuksenaan omaa tervettae, reipasta elaeimellistae minuuttansa.

Ja koko taemae hirveae muutos oli haenessae tapahtunut ainoastaan sen taehden, ettae haen lakkasi uskomasta itseaensae ja alkoi uskoa toisia. Ja haen lakkasi uskomasta itseaensae ja alkoi uskoa toisia sentaehden, ettae elaeminen uskoen itseaensae oli liian vaikeata: uskoen itseaensae ei voinut mitaeaan kysymystae ratkaista elaeimellisen minuuden hyoedyksi, joka haki keveitae iloja, vaan melkein aina sitae vastaan; mutta uskoen toisia ei tarvinnut ensinkaeaan mitaeaan ratkaista,--kaikki oli jo ratkaistu, ja ratkaistu aina vasten henkistae olemusta ja elaeimellisen minuuden hyvaeksi. Eikae siinae kyllae: uskoen itseaensae haen oli aina ihmisten tuomion alaisena,--uskoen toisia haentae hyvaeksyivaet kaikki ympaeerillaeolijat.

Niinpaeh Nehljudofin ajattellessa, lukiessa, puhuessa Jumalasta, totuudesta, rikkaudesta, koeyhydestae,--oli kaikkein mielestae aika ja paikka siihen huonosti valittu, jopa pitivaet sitae vaehaen lystimaeisenae, ja sekae aeiti ettae taeti sanoivat haentae hyvaentahtoisella ivalla '_notre cher philosophe'_ksi; mutta kun haen luki romaaneja, kertoi epaeillyttaeviae pilajuttuja, kaevi ranskalaisessa varieteessae ja iloisena teki naeistae naekemistaeaan tiliae, silloin kaikki ylistelivaet ja kannattivat haentae. Kun haen piti tarpeellisena rajoittaa tarpeitansa, kaeytti vanhaa sinelliae eikae juonut viiniaeh,--pitivaet sitae kaikki kummallisuutena ja jonkinlaisena kerskaavana tavattomuuden hakemisena,--mutta kun haen kulutti suuria rahoja metsaestykseen tai tyoehuoneensa harvinaisen ylelliseen sisustamiseen, niin kaikki kehuivat haenen makuansa ja lahjoittivat haenelle kalliita kapineita. Ollessaan viaton ja tahtoessaan semmoiseksi ennen avioliittoa jaeaedae, huolehtivat sukulaiset haenen terveydestaensae, eikae edes aetikaeeen pahoitellut vaan pikemmin ilostui saatuaansa tietaeae, ettae haen oli tullut todelliseksi mieheksi ja anastanut toveriltansa jonkun ranskalaisen naisen. Mutta tuota juttua Katjushan kanssa,--sitae, ettae Dmitrij oli saattanut ajatellakaan avioliittoa taemaen

kanssa, ei ruhtinaallinen aeiti voinut kauhutta muistella.

Niinpa myoeskin, kun Nehljudof, paeaestyaeaen taeyks-ikaeiseksi, antoi isaeltae perimaensae maatilkun talonpojille, koska ei pitaenyt maanomistusta oikeudenmukaisena,--saattoi taemae teko haenen aeitinsae ja omaisensa kauhistukseen ja oli sitten kaikille sukulaisille alituisena moitteen ja pilkan esineena. Haenelle lakkaamalla kerrottiin, kuinka ne talonpojat, jotka olivat saaneet maan, eivaet olleet ainoastaan rikastumatta, vaan paeinvastoin koeyhtyivaet, laitettuaan itsellensae kolme kapakkaa ja ruvettuaan aivan tyoettoemiksi. Mutta kun Nehljudof, tultuansa kaartiin, tuhiasi ja haevitti kortinlyoennissae ylhaeisten toveriensa seurassa niin paljon, ettae Helena Ivanovnan taeytyi ottaa rahoja paeaeomasta, ei aeiti juuri edes suuttunutkaan, vaan piti luonnollisena, jopa hyvaenaekin, kun taemmoeinen rokko tuli istutetuksi nuoruudessa ja hyvaessae seurassa.

Ensin alussa Nehljudof taisteli, mutta taistelu oli liian vaikea, sillae kaikkea sitae, mitae haen, itseaensae uskoen, piti hyvaenaen, pitivaet muut pahana, ja, paeinvastoin, mitae haen itseaensae uskoen piti pahana, sitae kaikki muut haenen ympaerillaensae pitivaet hyvaenaen. Ja asia paeaettyikin siihen, ettae Nehljudof antautui, ei uskonut enaeae itseaensae, vaan uskoi muita. Ja vaikka taemmoeinen luopuminen omasta itsestae oli ensi alussa epaemiellyttaevaeae, niin ei se epaemiellyttaevae tunne kestaenyt kauan, vaan herkesi Nehljudof, alettuaan samaan aikaan myoeskin polttaa ja juoda viinia, hyvin pian sitae tuntemasta, jopa paeinvastoin tunsu suurta kevennystaekin.

Ja Nehljudof, luonteensa intohimoisuudella, antautui kokonansa taehaen uuteen, kaikkien hyvaeksymaeaen elamaeaeen, taeydellisesti tukehuttaen itsessaeaeen sen aeaenen, joka vaati jotakin muuta. Taemae alkoi Pietariin muuttamisen jaelkeen ja nousi ylimmilleen sotapalvelukseen astuttua.

Sotapalvelus yleensaekin turmelee ihmisiae, saattamalla heidaet taeydellisen tyoettoemyyden tilaan, s.o. vieroittamalla heitaet jaerjellisestae ja hyoedyllisestae toimesta ja vapauttamalla yleisistae inhimillisistae velvollisuuksista, minkae kaiken sijaan astuu vaan sovinnainen rykmentin, sotilaspuvun ja lipun kunnia ja, toiselta puolen, rajaton valta muihin ihmisiin, toiselta, orjallinen noeyryys ylempiae paeaelikoeitaet kohtaan.

Mutta kun taehaen sotapalveluksen yleiseen turmelukseen, jossa sotilaspuku ja lippu ovat ylinnae ja jossa vaekivalta ja tappaminen ovat oikeutettuja, liittyy vielae se turmelus, jonka tuottaa rikkaus ja laeheinen yhteys keisarillisen perheen kanssa, niinkuin on asianlaita valittujen kaartin rykmenttien piireissae, joissa palvelee vaan rikkaita ja tunnetuita upseereja, silloin taemae turmelus kehittyi niissae ihmisissae, jotka se on saanut valtaansa vihdoen taeydelliseksi itsekkyyden hulluudeksi. Ja taellaisen itsekkyyshulluuden vallassa oli Nehljudofkin sotapalvelukseen tultuansa, jolloin haen alkoi elaeae toveriensa tavalla.

Tyoetae ei ollut paljon. Mainiosti ommellussa sotilaspuvussa, jota ei haen, vaan muut ihmiset olivat sekae ommelleet ettae puhdistaneet, kypaeraessae, aseissa, jotka myoeskin olivat muiden sekae tekemaet, puhdistamat ettae esille tarjoamat, oli haenen ratsastaminen mainiolla, niinikaeaeen muiden kasvattamalla, opettamalla ja syoettaemaellae hevosella harjoituksiin tai katselmukseen toisten samallaisten ihmisten kanssa, nelistaeminen ja miekalla hosuminen, ampuminen ja opettaminen muille ihmisille taetae samaa. Muuta tointa ei ollut, ja kaikkein ylhaeisimmaet ihmiset: nuorukaiset, vanhukset, keisari ja haenen laeheisensae eivaet ainoastaan hyvaeksyneet taetae tointa, vaan kehuivat ja kiittivaet sitae. Vielae pidettiin hyvaenaen ja taerkeanaen, viskellen rahoja, joita oli jostakin

naekymaettoemaesti saatu, kokoontua upseeriklubeihin tai kaikkein kalliimpiin ravintoloihin syoemaeen ja etupaeaessae juomaan. Sitten teaatterit, tanssikemut, naiset, ja sitten taas ratsastaminen, miekoilla hosuminen, nelistaaminen ja jaelleen rahojen viskeleminen ja viini, kortit, naiset.

Erittaeinkin turmelevasti vaikuttaa taemmoeinen elaemae sotilashenkiloeihin sen vuoksi, ettae silloin kuin joku tavallinen ihminen, naein elaeissaeen, ei voi olla sydaemmensae syvimmaessae haepeaemaettae taellaista elaemaeae, pitaevaet sotilaat sitae aivan luonnollisena, kehuvat ja ylpeilevaet siitae, varsinkin sota-aikana, kuten nyt Nehljudof, astuttuaan sotapalvelukseen turkkilaissodan julistuksen jaelkeen. "Olemme valmiit uhraamaan henkemme sodassa, ja sentaehden on taemmoeinen huoleton, iloinen elaemae sekae anteeksi annettava ettae vaelttaemaetoen meille. Ja me vietaemmekin sitae."

Naein oli Nehljudofilla tapana haemaeraesti ajatella taenae elaemaensae kehityskautena; mutta samalla haen kaiken aikaa tunki siveellisista rajoituksista irtautumisen riemua, joita rajoituksia haen oli ennen itsellensae asetellut, ja alituisesti pysyi itsekkyyshulluuden tilassa.

Ja taemmoeisessae tilassa haen nytkin oli, poiketessaan kolmen vuoden kuluttua taetien luo.

XIV.

Nehljudof tuli poikenneeksi taetien luo sentaehden, ettae heidaen maatilansa oli sen tien varrella, jota myoeten haenen rykmenttinsae oli edennyt, ja myoeskin sentaehden, ettae he kovin vaativat haentae tulemaan, mutta ennen kaikkea naehdaeksensae Katjushan. Kenties haenellae sydaemmensae syvimmaessae oli jo silloinkin Katjushaa vastaan pahoja aikeita, joita haenelle kuiskasi valloilleen paeaessyt elaeimellinen ihminen, mutta haen ei ainakaan itse tajunnut taetae aijetta, vaan halusi ainoastaan jaelleen oleskella niillae paikoilla, missae haenen oli ollut niin hyvae olla, ja tavata noita vaehaen lystimaeisiae, mutta suloisia ja hyviae taetejae, jotka aina haenen huomaamattansa ympaeroeivaet haentae rakkauden ja ihailun ilmakehaellae, ja naehdae suloisista Katjushaa, josta oli jaeenyt niin miellyttaevae muisto.

Nehljudof saapui taloon maaliskuun lopulla, piinaviikolla, pahimman kelirikon aikana, rankkasateessa, laepimaerkaenae ja viluissaan, mutta hyvaensuopana ja kiihkeanae, jommoiseksi haen aina taehaen aikaan tunki itsensae. "Onkohan Katjusha enaeae heillae!"--ajatteli haen ajaessaan tuttuun vanhanaikaiseen, tiilikivi-seinaellae aidattuun pihaan, joka oli taeynnaensae katoilta pudotettua lunta. Haen oli odottanut, ettae Katjusha olisi haenen soittaessaan juossut portaille, mutta kyoekkiportaille tuli vaan kaksi avojalkaista akkaa, liepeet yloes kaeerittyinae, aempaerit kourassa, naehaevaesti permannon pesun touhussa. Katjushaa ei naekynyt herrasvaeen portaillekaan; ainoastaan Tihon-lakeija tuli sinne esiliinassaan, haenkin luultavasti siivouksen toimissa. Eteiseen tuli Sofia Ivanovna, silkkihameessa pitsimyssy paeaessaeen.

--Sepae hauskaa, ettae tulit!--puhui Sofia Ivanovna suudellen haentae.--Mashenka on hiukan pahoinvoipa, vaesyi kirkossa. Me olemme olleet herran ehtoollisella.

--Toivotan onnea, taeti Sonja,--puhui Nehljudof suudellen Sofia Ivanovnan

kaesia:--anteeksi, ihanhan kastelen teidaet.

--Menehaen nyt huoneeseesi. Olet laepimaerkae. Onpa sinulla jo viiksetkin...
Katjusha! Katjusha! Pian kahvia haenelle.

--Kohtsillaeaen!--kuului tuttu, miellyttaevae aeaeni kaeytaevaestae. Ja Nehljudofin sydaen hytkaehti ilosta. "Taeaellae!" Ja oli niinkuin aurinko olisi jostain esille pilkistaenyt. Nehljudof meni iloisena Tihonin kanssa entiseen huoneeseensa vaatteita muuttamaan.

Hyvin olisi Nehljudofin tehnyt mieli kysaeistae Tihonilta Katjushasta,--mitae taelle kuului? kuinka haen eleli? aikoiko ehkae naimisiin? Mutta Tihon oli niin kunnioittava ja samalla niin ankara, niin tiukasti piti kiinni omasta tehtaevaestaeaen kaataa pesuvettae kaesille, ettei Nehljudof uskaltanut kysyae Katjushasta ja kysyi ainoastaan lapsenlapsista, vanhasta oriista, talon hallista Polkanista. Kaikki olivat elossa, terveinae, paitsi Polkania, joka oli mennyvuonna saanut vesikauhun.

Heitettyaeaen yltaeaen kaikki maeraet vaatteet ja juuri alettuaan pukeutua Nehljudof kuuli kiireistae astuntaa ja ovea koputettiin. Nehljudof tunsi sekae askeleet ettae koputuksen. Naein astui ja koputti ainoastaan Katjusha.

Haen pani maeraen sinellin hartioilleen ja tuli oven luo.

--Astukaa sisaeaen!

Se oli Katjusha. Yhae haen samoin katseli alhaalta yloes hymyilevin, lapsekkain, hiukan kieroin, mustin silmin. Kuten ennen haen nytkin oli puhtaassa valkosessa esiliinassa. Haen toi taedeiltae vasta kaeaeroestae auaistun hyvaenhajuisen saippuapalasen ja kaksi pyyhinliinaa, joista toinen oli suuri, venaelaainen, toinen nukkainen. Ja taemae vielae kaeyttaemaetoen saippua, sisaeaenpainettuine kirjaimineen, naemaet pyyhinliinat ja haen itse,--kaikki se oli yhtae puhdasta, tuoretta, koskematonta, miellyttaevaeae. Suloiset, kovat, punaset huulet yhae samalla tavalla kuin ennenkin rypistyivaet hillitsemaettoemaestae ilosta haenen naehytyae Nehljudofin.

--Tervetuloa, Dmitrij Ivanovitsh!--sai haen vaivoin sanotuksi ja punastui.

--Hyvaeae paeivaeae...--Nehljudof pysaehyty tietaemaettae pitaeisikoe sinutella vai teitittlae haentae, ja punastui myoeskin.--Terveenaekoe ollaan, vai kuinka?

--Jumalan kiitos, kyllae... Taessae on taediltae teidaen mielikki saippuanne, ruusunpunanen,--sanoi Katjusha pannen saippuan poeydaelle ja pyyhinliinat nojatuolien kaiteille.

--Herralla on omansa,--sanoi Tihon, vieraan itsenaeisyyttae kehuvalla aeaenellae ja ylpeaesti osoittaen Nehljudofin avattuun suureen hopeakantiseen matkatarvelippaaseen, joka oli ihan taeynnaensae pullosia, harjasia, voiteita, hajuvesiae ja kaikellaisia toalettikapineita.

--Kiittaekaeae taetiae. Kuinka olenkaan ilonen, ettae tulin,--sanoi Nehljudof, tuntien ettae haenen sydaemmessaeaen alkaa olla yhtae valoista ja armasta kuin oli ollut ennen.

Katjusha vaan hymaehi vastaukseksi naeihin sanoihin ja laeksi huoneesta.

Taedit, jotka aina ennenkin olivat pitaaneet Nehljudofista, ottivat haentae taellae kertaa vielae tavallistakin herttaisemmin vastaan. Olihan Dmitrij matkalla sotaan, missae saattoi tulla haavoitetuksi, tapetuksi. Taemae liikutti taetejaa.

Nehljudof oli suunnitellut matkansa niin, ettae viipyisi taetien luona vaan vuorokauden, mutta naehtyaeaeen Katjushan haen suostui viettaemaeaeen siellae paeaesiaeisenkin, joka oli alkava kahden paeivaen kuluttua, ja saehkoeitti ystaevaelleen ja toverilleen, Shenbokille, jonka kanssa heidaen oli yhtyminen Odessassa, ettae taemaekin poikkeisi taetien luo.

Kohta ensi paeivaestae, naehtyaeaeen Katjushan, Nehljudof tunki vanhat tunteensa haentae kohtaan. Niinkuin ennenkin haen ei voinut ilman mielenkiihkoa naehdae Katjushan valkoista esiliinaa; ei voinut iloitsematta kuulla haenen astuntaansa, haenen aeaentaensae, haenen nauruansa, ei voinut liikutuksetta katsella haenen silmiaensae, mustia kuin kastunut viinamarja, erittaeinkin silloin kuin haen hymyili, ja kaiken lisaeksi, ei voinut olla itse haemmentymaettae naehdessaeaeen haenen aina punastuvan kun he tapasivat toisiansa. Nehljudof tunki olevansa rakastunut, vaan ei niinkuin ennen, jolloin taemae rakkaus oli haenelle salaisuus, jolloin haen ei uskaltanut tunnustaa itsellensae olevansa rakastunut ja jolloin haen oli vakuutettu siitae, ettei rakastaa voi kuin kerran. Nyt haen oli rakastunut niin, ettae itse tiesi ja iloitsi siitae, jopa haemaeraesti aavisti, vaikka vielae peittikin itseltaeaeen, mitae taemae rakkaus oikeastaan oli ja mihin se saattoi viedae.

Nehljudofissa, niinkuin kaikissa muissakin, oli kaksi ihmista: toinen henkinen, ainoastaan semmoista onnea tavoittava, joka olisi myoes muiden onni,--ja toinen elaeimellinen ihminen, joka haki onnea vaan itsellensae, valmiina taemaen hyvaeksi uhraamaan vaikka koko maailman onnen. Taenae haenen itsekkyyshulluutensa kehityskautena, jonka oli heraettaenyt pietarilainen sotilas-elaemae, oli elaeimellinen ihminen haenessae valloilla ja se oli kokonaan tukehuttanut henkisen. Mutta naehtyaeensae Katjushan, ja tuntiessaan taetae kohtaan jaelleen sitae, mitae oli tuntenut silloin, nosti henkinen ihminen uudestaan paeaetaensae ja alkoi vaatia oikeuksiensa tunnustamista. Nehljudofissa riehui herkeaemaettae naeiden kahden paeivaen kuluessa ennen paeaesiaeistae sisaellinen, haenen tietemaettaensae tapahtuva taistelu.

Sydaemmensae syvimmaessae haen tiesi, ettae haenen olisi ollut laehteminen ja ettei ollut mitaeaeen syytae nyt viipyae taetien luona, tiesi, ettei taestae voisi mitaeaeen hyvaeae seurata, mutta haenen oli niin iloista ja suloista olla, ettei haen tahtonut noista asioista tietaeae, vaan yhae viipyi taetien luona.

Lauantai-iltana, paeaesiaeisaattona, tuli pappi kirkkovaeaeartin ja lukkarin kanssa aamujumalanpalvelusta pitaemaeaeen. He kertoivat ajaneensa pahimmassa kelirikossa reellae pitkin laetaekoeitae ja paljasta maata kolme virstaa kirkolta taetien taloon.

Nehljudof otti osaa taehaen aamujumalanpalvelukseen taetien ja palvelusvaeen kanssa. Haen katsaheli herkeaemaettae Katjushaan, joka seisoi ovella suitsutusastia kaedessae. He vaihtoivat papin ja taetien kanssa tavanmukaisen paeaesiaeissuudelman ja haen jo aikoi laehteae kun kuuli kaeytaevaessae Matrjona Pavlovnan, Maria-taedin vanhan sisaepiaan, yhdessae Katjushan kanssa tekevaen laehtoeae kirkkoon paeaesiaeisleivoksien ja piimaejuuston siunauttamista varten. "Laehdenpaehaen minaekin", ajatteli haen.

Kirkkotiellae ei ollut ratas- eikae rekikeliae, ja sentaehden Nehljudof,

joka taetien talossa sai kaeskeae kuin kotonaan, antoi satuloida Veikoksi sanotun ratsun, ja, maatanon asemesta, pukeutui loistavaan sotilaspukuun, pingotettuine housuine, heitti sinellin hartioilleen ja ratsasti hyvin syoetetyllae, kangistuneella ja alati hirnuvalla, vanhalla oriilla, pimeaessae, laetaekoeiden ja lumisohjon rikkomaa tietae myoeten, kirkkoon.

XV.

Taemae aamukirkko oli sitten ikipaeiviksi Nehljudofin valoisimpia ja elaevimpiae muistoja.

Pilkkosen pimeaessae, missae vaan paikotellen haaemoeitti valkea lumi, kahlattuaan rapakoissa, ajoi haen kirkkopihalle. Hevonen poerhisti korvansa naehdessaean kirkon ulkopuolelle sytytetyt soihtumaljaset. Jumalanpalvelus oli jo alkanut.

Kirkkomiehet tunsivat haenet Maria Ivanovnan veljenpojaksi, ja saattoivat haenet kuivalle paikalle, missae oli hyvae astua alas, sitoivat haenen hevosensa ja saattoivat haenet kirkkoon. Kirkko oli taeynnaensae juhlaeae.

Oikealla puolella seisovat miespuoliset kotikutoisissa kauhtanoissaan ja virsuissaan ja puhtaissa, valkosissa jalkarievuissaan, ja nuoret uusissa verkakauhtanoissaan, vyoetettyinae kirkasvaerisillae voeillae, saappaat jaloissaan. Vasemmalla puolella seisovat vaimot punasissa silkkiliinoissaan, plyysiliiveissaean hohtopunasine hihoineen, ja sinisissae, viheriaeisissae, punasissa, kirjavissa hameissaan kengaenkorot raudoitettuna. Vaatimattomat eukot valkoisissa liinoissaan, harmaissa kauhtanoissaan ja vanhanaikuisissa paeaeineissaean ja kengissaean taikka uudenaikaisissa virsuissaan, seisovat heidaen takanaan; vaelillae seisovat koreapukuiset lapset paeae voideltuina. Miehet tekivaet ristinmerkkejae ja kumartuivat ravistellen tukkaansa; vaimot, erittaeinkin eukot, tuijottaen lakastunein silmin kynttiloeillae valaistuun jumalankuvaan, lujasti painoivat yhteenpuristetut sormensa otsaan, olkapaeihin ja mahaan ja jotain hoepisten kumartelivat, seisten tai langeten polvilleen. Lapset, matkien suuria, rukoilivat hartaasti kun heitae katsottiin. Kultainen alttarin taus oli taeynnaensae palavia pieniae vahakynttiloeitae suurten kullalla kierrettyjen kynttiloeiden ympaeillae. Kruunussakin paloivat kynttilaet, koeerilavalta kuului vapaaehtoisten laulajain reippaat aeaenet jymeine bassoineen ja heleine poikaaeanineen.

Nehljudof kulki eteenpaein. Keskellae seisoi ylimystoe: tilanomistaja vaimonsa ja merimiespuseroon puetun poikansa kanssa, maapoliisi, telegrafisti, kauppias punareunaisissa saappaissaan, kylaenvanhin kunniamerkkineen ja, oikealla alttarilavalta, tilanomistajan rouvan takana, Matrjona Pavlovna sinipunervassa, monelle vivahtavassa hameessa Ja valkoisessa, reunustetussa vaipassa, ja Katjusha valkoisessa puvussa, poimutetussa liivissae, vyoetettyinae sinisellae nauhalla, punanen rusetti mustassa tukassa.

Kaikki oli pyhaeistae, juhlallista, iloista ja ihastuttavaa: sekae papit vaaleanhopeisissa messupuvuissa kultaristineen, ettae kirkkovaeaeerti, lukkarit pyhaeisissae hopea- ja kultatamineissaan, ja koreapukuiset laulajat oeljytyine hiuksineen, juhlalaulujen iloiset, tanssitahtiin menevaet saeveleet pappien alituisesti siunatessa kansaa kolmihaaraisilla

kukitetuilla kynttiloilla, yhä ja yhä toistettaissa julistusta: Kristus on noussut kuolleista! Kristus on noussut kuolleista! Kaikki oli ihastuttavaa, mutta ihanin kaikista oli Katjusha sininauhalla vyoetetyssä puvussa, punanen nauha mustassa tukassa, silmaet riemusta loistavana.

Nehljudof tunsu, ettae Katjusha naeki haenet katsomatta haeneen. Sen haen huomasi kulkiessaan aivan haenen ohitsensa alttarille. Ei haenellae ollut mitaean sanomista Katjushalle, mutta ohimenessaean haen keksi suhkaista:

--Taeti sanoi, ettae paeaesiaesateria tulee vasta myoehemmaen jumalanpalveluksen jaelkeen.

Nuori veri, kuten aina Nehljudofin Katjushaan katsahtaessa, tulvahti suloisiin kasvoin ja mustat silmaet nauraen ja iloiten, lapsekkaasti katsoen alhaalta yloes pysahtyivaet haeneen.

--Kyllae tiedaen,--sanoi haen hymaehetaen.

Taehaen aikaan lukkari, pyrkien vaskinen astia kaedessae kansajoukon laepi, kulki Katjushan ohitse ja katsomatta haeneen sipasi haentae kaapunsa liepeellae. Lukkari oli tullut sipaisseeksi Katjushaa vaeistaessaeen Nehljudofia naehaevaesti kunnioituksesta taetae kohtaan. Mutta Nehljudofia kummastutti kuinka tuo lukkari ei ymmaertaenyt sitae, ettae kaikki taeaellae ja yleensae koko maailmassakin oli olemassa vaan Katjushaa varten, ja ettae halveksia voi maailmassa kaikkea muuta vaan ei haentae, sillae haen oli kaiken keskus. Haentaehaen varten loisti kultainen alttarintaus ja paloivat kaikki naemaet kynttilaet kirkkokruunussa ja kynttilaejaloissa, haentae varten kajahtelivat riemulaulut: "Herran paeaesiaein on tullut, iloitkoon maailma." Ja kaikki mikae vaan oli hyvaeae maailmassa, se oli haentae varten. Ja haenestae naeytti, ettae Katjusha ymmaersi kaiken olevan haentae varten. Siltae naeytti Nehljudofista, kun haen katseli Katjushan solakkaa vartaloa valkoisessa poimullisessa puvussa ja haenen hartaan iloisia kasvojansa, joiden ilmeestae haen paeaetti, ettae juuri sama mikae soi haenen sydaemmessaeen, soi Katjushankin sydaemmessae. Aamu- ja paeivaejumalanpalveluksen vaelillae Nehljudof tuli ulos kirkosta. Vaekijoukko hajosi haenen edeltaensae ja kumarsi haenelle. Muutamat tunsivat haenet, toiset kyselivaet: "kukas tuo on?" Kirkon edustalla haen pysahtyi.

Kerjelaeset ympaeroivaet haenet, haen jakeli kukkarostaan pois pienet rahat ja astui portailta alas.

Oli jo siksi valoisaa ettae naeki, mutta aurinko ei ollut vielae noussut. Kirkkovaeki istuutui hautakummuille kirkon ympaerillae. Katjusha viipyi yhae kirkossa ja Nehljudof jaei haentae odottamaan,

Kirkosta tulvasi yhae vaekeae, jotka kalkutellen korkorautojansa kivipermantoon astuivat portaita alas hajoten kirkkomaelle ja hautausmaalle.

Ikivanha aeijae, Maria Ivanovnan taloudenhoitaja, tutisevin paein pysaeytti Nehljudofin, suuteli haentae tavan mukaan, ja haenen vaimonsa, mummo, silkkihuivi sidottuna ryppyisen leuan alle, kaeaeri auki nenaeliinastansa keltaisen sahraimunan ja antoi Nehljudofille. Samassa laehestyi myoeskin hymyilevae jaentehikaes talonpoika uudessa liivissaeen, viheriaeinen vyoe vyoellae.

--Kristus on noussut,--sanoi taemae saeteilevin silmin ja siirtyessaeen Nehljudofin viereen ympaeroeitsi haenet erityisellae miellyttaevaellae talonpoikaishajulla ja kutkuttaen haentae kiharaisella parrallaan

moiskautti haentae kolme kertaa keskelle suuta kovilla, terveillae huulillaan.

Siihen aikaan kuin Nehljudof vaihtoi suuteloja talonpojan kanssa ja otti taelta tummanruskean munan, tuli naekyviin Matrjona Pavlovnan monelle vivahteleva hame ja suloinen musta paeae punaisine rusettineen.

Katjusha naeki kohta Nehljudofin edessaeen kulkevien ihmisten paeiden ylitse ja Nehljudof naeki kuinka haenen kasvonsa kirkastuivat.

Haen tuli Matrjona Pavlovnan kanssa porrasedustalle, jonne he pysahtyivaet almuja antamaan. Kerjaelaeinen, jonka nenaen sijalla oli vaan punanen umpeen parantunut haava, laehestyi Katjushaa. Taemae otti nenaeliinastaan jotakin, antoi haenelle, laehestyi ja osoittamatta vahintaekaeen inhoa, paeinvastoin yhae loistavin silmin kolme kertaa suuteli haentae. Ja suudellensa kerjaelaeistae haenen silmaensae tapasivat Nehljudofin katseen, ikaeenkuin kysyen: tekeekoe haen oikein, niinkuin pitaeekin?

"Juuri niin, juuri niin, rakkaani, kaikki on hyvaeae, ihastuttavaa, rakastan."

He tulivat alas portailta ja Nehljudof tuli haenen luoksensa. Ei haen tullut suutelemisen aikomuksessa, mutta ollaksensa laehempaenae haentae.

--Kristus on noussut!--sanoi Matrjona Pavlovna paeetaensae kallistaen ja hymyillen, aeaenellae, joka tahtoi sanoa: nyt olemme kaikki yhdenvertaisia, ja pyyhityaeen suunsa mykkyraeen kierreyllae nenaeliinalla, laehestyi haentae huulet ojona.

--On totisesti noussut,--vastasi Nehljudof suudellen.

Haen katsahti Katjushaan.

Katjusha saevaehi punaseksi ja samassa hetkessae laehestyi haentae.

--Kristus on noussut, Dmitrij Ivanovitsh.

--On totisesti noussut,--sanoi haen. He suutelivat toisiansa kaksi kertaa ja ikaeenkuin epaeroeiden vielaekoe pitaeae suudella ja sitte paeatettyaensae, ettae pitaeae, suutelivat kolmannen kerran ja hymahtivaet molemmat.

--Ettehaen mene papin luo?--kysyi Nehljudof.

--Ei, Dmitrij Ivanovitsh, me istumme sen aikaa taeaelae,--sanoi Katjusha, raskaasti, ikaeenkuin iloisen tyoen suoritettua, koko sydaemmestaeen huoisten ja katsoen haentae suoraan silmiin omilla alttiilla, neitseellisillae, rakastavilla, hiukan-hiukan kieroone katsovilla silmillaeen.

Miehen ja naisen vaelisessae rakkaudessa on aina hetki, jolloin taemae rakkaus on kehittynyt ylimmilleen, jolloin siinae ei ole mitaeen tajuttua, mietittyae, eikae mitaeen aistillista. Semmoinen hetki oli Nehljudofille taemae Kristuksen yloesnousemuksen yoe. Kun haen nyt muisteli Katjushaa, kaikissa niissae tiloissa, joissa haen oli Katjushaa naehnyt, ne kaikki himmenivaet taemaen hetken rinnalla. Musta, sileae, loistava pikku paeae, valkonen poimullinen hame, joka neitsyeellisesti peitti haenen solakan vartalonsa ja pienen povensa, tuo poskien puna, nuo hienot vaelkaehetelevaet, mustat silmaet, ja koko haenen olennessaan kaksi paeaeepiirrettae: neitseellisen rakkauden puhtaus ei ainoastaan haeneen,--sen

haen tiesi,--vaan rakkaus kaikkiin ihmisiin ja kaikkeen ei ainoastaan siihen hyvaeen mikae on maailmassa, vaan siihen kerjelaaiseenkin, jota haen suuteli.

Haen tiesi, ettae Katjushassa oli taemae rakkaus, siliae haen tunki sitae itsessaeen taemae yoenae ja taemae aamuna, tunki, ettae haen taessae rakkaudessa sulaa yhdeksi Katjushan kanssa.

Ah jospa kaikki tuo olisi pysahtynyt siihen tunteeseen, joka oli taemae yoenae! "Niin, koko tuo hirmuinen asia tapahtui vasta Kristuksen yloesnousemuksen yoen jaelkeen!"--ajatteli haen nyt, istuessaan ikkunan aeaeressae valamiesten huoneessa.

XVI.

Palattuaan kirkosta Nehljudof soei taetien kanssa paeaesiaisaterian ja, kuten rykmentin tapa vaati, joi vahvistukseksensa ryypyn ja viinia ja meni huoneeseensa maata, nukkuen heti vuoteellensa riisuutumatta. Haen heraes kun ovea koputettiin. Ja koputuksesta tuntien, ettae se oli Katjusha, haen nousi istuilleen venytellen ja silmiaeaeen hieroen.

--Sinaekoe Katjusha? Tulehan sisaeen,--sanoi haen nousten seisovalleen.

Katjusha avasi oven raolleen.

--Kaeskettiin syoemaeaeen,--sanoi haen.

Haen oli samassa valkeassa puvussa, ainoastaan ilman rusettia paeaessae. Katsahdettuaan Nehljudofin silmiin, haenen katseensa kirkastui, aivan kuin haen olisi ilmoittanut taelle jotakin tavattoman iloista.

--Tulen paikalla,--vastasi haen, ryhtyen kampaamaan hiuksiansa.

Katjusha viivahti vaehae. Nehljudof huomasi sen ja heitettyaeaeen pois kamman, liikhti haentae kohden. Mutta Katjusha samassa kaeaentyi kiireisesti ja laeksi menemaeaeen tavallisilla keveilla ja nopeilla askelilla pitkin kaeytaevaen mattoa.

"Aeh mikae poelloe minae olen", sanoi itseksensae Nehljudof,--"miksi en pidaettaenyt haentae."

Ja haen juosten saavutti haenet kaeytaevaessae. Mitae haen Katjushasta tahtoi, ei haen itsekaeaeen tiennyt, mutta haenestae naeytti, ettae kun Katjusha tuli haenen huoneeseensa, haenen olisi pitaenyt tehdae jotain, jota kaikki muut taemmoeisissae tapauksissa tekevae, mutta jonka haen oli jaettaenyt tekemaettae.

--Katjusha, odotahan,--sanoi haen.

Katjusha katsoi taaksensa.

--Mitae nyt,--sanoi haen pysahtyessaeaeen.

--Muuten vaan...

Ja pakottaen itseansae ja muistaen kuinka taemmoeisessae tapauksessa kaikki

ihmiset haenen asemassaan yleensä menettelevät, haen kiersi kaetensa Katjushan vyoetaisten ympärille.

Taemä pysähtyi ja katsoi haentä silmiin.

--Aelkaehaen nyt Dmitrij Ivanovitsh, aelkae, sanoi Katjusha punastuen kyyneliin asti ja työnsi karkealla vahvalla kaedellaen pois haentä syleilevän kaeden.

Nehljudof paeaesti haenet, ja tunsu hetkeksi asemansa tukalaksi, haentä sekae haevetti että inhotti oma itsensä. Haenen olisi pitänyt uskoa omaa itseänsä, mutta haen ei ymmaertaenyt, että naemä tukaluuden ja haepeaen tunteet olivat haenen sydaemmensä parhaimmat tunteet, jotka nyt pyrkiväet esille: haenestä paeinvastoin näeytti, että taetae puhui haenessä haenen tyhmyytensä,--vaan että taeytyi menetellä niinkuin kaikki menettelevät.

Haen saavutti vielä kerran Katjushan, pujotti taas kaetensa haenen vyoetaereilleen ja suuteli haentä kaulaan. Taemä suutelo oli jo ihan toinen kuin ne kaksi edellistä: ensimmäinen siellä sireenipehkojen takana ja toinen aeskettäin aamukirkossa. Taemä oli kauhea ja Katjusha tunsu sen.

--Mitä te teette?--kirkasi Katjusha semmoisella aeaenellä kuin jos toinen olisi auttamattomasti saerkenyt jotakin aeaerettoemaen kallisarvoista, ja juoksi pois haenen luotaan.

Nehljudof tuli ruokasaliin. Taedit juhlapuvuissaan, tohtori ja naapurinrouva seisovat voileipaepoeydaen aeaeressä. Kaikki oli niin perin tavallista, mutta Nehljudofin sydaemmessä oli myrsky. Haen ei ymmaertaenyt sanaakaan siitä näetä haenelle puhuttiin, vastaili sopimattomissa kohdin, muistellen viimeisen suutelon heraettaemaetae tunnetta, kun haen saavutti Katjushan kaeytaevaessä. Mitäaen muuta haen ei voinut ajatella. Kun Katjusha sitten kaevi huoneessa, niin katsomatta haeneen Nehljudof koko olennollaan tunsu Katjushan laesnaeolon ja haenen piti pakoittamalla pakottaa itseänsä voidakseen olla katsomatta Katjushaan.

Heti paeivaellisen jaelkeen haen meni omaan huoneeseensa ja kovassa mielenliikutuksessa alkoi kaevellä pitkin permantoa, kuunnellen aeaeniae talossa ja odottaen haenen askeleitansa. Se elaeimellinen ihminen, joka asui haenessä oli nyt nostanut paeaensä, eika siinä kyllä: se oli polkenut jalkoihinsa sen henkisen ihmisen, jona Nehljudof oli ensi kaeynnillaeaen, ja vielä taenä aamuna kirkossa; ja taemä hirveä, elaeimellinen ihminen oli nyt yksin valloillaan haenen sydaemmessäaen. Mutta vaikka Nehljudof lakkaamatta vahti Katjushaa, ei haenen kertaakaan onnistunut tavata Katjushaa kahden kesken taenä paeivaenä. Luultavasti Katjusha vaeltti haentä. Mutta illempänä sattui niin, että Katjushan oli meneminen Nehljudofin huoneen viereiseen huoneeseen ja laitettava vuode vieraille. Kuultuaan Katjushan askeleet Nehljudof, astuen hiljaa ja henkeänsä pidaettaen ikäaenkuin olisi rikokseen valmistunut, tuli haenen jaeljessäaen.

Molemmat kaedet pistettyinä puhtaaseen tyynypaeaelykseen ja pitäen tyynynnurkista kiinni, Katjusha katsoi haeneen ja hymähti, mutta ei entisellä iloisella, vaan pelaestyneellä, saaeliae heraettaevaellä hymyllä. Taemä hymyily sanoi Nehljudofille, että se mitä haen tekee, on pahaa. Hetkeksi haen pysähtyi. Vielä olisi taistelu ollut mahdollista. Vaikka heikosti, mutta vielä kuului totisen rakkauden aeaeni Katjushaan haenessä, joka aeaeni puhui _haenestä_, haenen tunteistaan, haenen elaeimaestäaen. Toinen aeaeni puhui: katso että paeaestä kaesistaesi _omaa_ nautintoasi, _omaa_ onneasi. Ja taemä toinen aeaeni tukehutti ensimmäisen. Haen tuli paeaettaevaesti Katjushan luo. Ja kauhea, hillitsemaetoen, elaeimellinen tunne valtasi

haenet.

Paeaestaemaettae Katjushaa syleilystaeaeen, Nehljudof istutti haenet vuoteelle ja tuntien, ettae pitaeisi vielae jotakin tehdae, istui haenen viereensae.

--Dmitrij Ivanovitsh, ystaevae hyvae, paeaestaekaeaeahaen toki,--puhui Katjusha rukoilevalla aeaenellae.--Matrjona Pavlovna voi tulla, kiljasi haen riuhtoen itseaensae irti ja todellakin joku laehestyi ovea.

--Sitten tulen luoksesi yoellae,--sanoi Nehljudof.--Olethan yksin?

--Mitae herran nimessae, ei millaeaeen lailla! Aelkaeae,--sanoi Katjusha, mutta ainoastaan suullansa, sillae koko haenen kiihoittunut, haemmentynyt olentonsa puhui toista.

Ovelle oli todellakin tullut Matrjona Pavlovna, mistae haen astui huoneeseen, peite kaesivarrella ja katsahtaeen moittivasti Nehljudofiin, nuhteli vihaisesti Katjushaa siitae, ettae taemae oli ottanut vaeaeeraen peitteen.

Nehljudof meni aeaenetoennae ulos. Haen ei edes haevennyt. Haen naeki Matrjonan kasvojen ilmeestae, ettae taemae tuomitsi haentae ja oli siinae oikeassa; tiesi, ettae se, mitae haen tekee, on pahaa; mutta elaeimellinen tunne, paeaestyaeaeen erilleen entisestae hyvaen rakkauden tunteesta Katjushaan, valloitti haenet ja hallitsi nyt yksin tunnustamatta mitaeaeen muuta. Haen tiesi nyt, mitae oli tehtaevae tunteen tyydyttaemiseksi ja haki vaan keinoa sitae tehdaeksensae.

Koko illan haen oli kuin poissa tolalta: milloin haen tuli taetien huoneeseen, milloin haen laeksi sieltae ja meni omaan huoneeseensa, ja portaille, ja ajatteli vaan sitae, kuinka saisi tavata haentae muiden naekemaettae; mutta sekae Katjusha itse vaeitteli haentae, ettae Matrjona Pavlovna koitteli pitaeae Katjushaa silmaellae.

XVII.

Naein kului koko ilta ja tuli yoe. Tohtori meni levolle. Taedit tekivaet maatapanoa. Nehljudof tiesi, ettae Matrjona Pavlovna on nyt taetien luona makuuhuoneessa ja Katjusha piikakamarissa--yksin. Nehljudof meni jaelleen portaille. Pihalla oli pimeae, kostea, laemmin, ja se valkea sumu, joka kevaeisin sulattaa viimeisen lumen taikka auttaa viimeisen lumen sulamista, taeytti koko ilman. Joelta, joka oli noin 100 askeleen paeaessae talon edessae, jyrkaenteen alla, kuului kummallisia aeaeniae, se oli halkeileva jaeae.

Nehljudof tuli alas portailta ja kaeyden laetaekoeiden yli lunta myoeten kiersi piikakamarin ikkunan taa. Sydaen tykytti haenen rinnassaan niin, ettae haen kuuli sen; haenen hengityksensae milloin pysaehtyi, milloin taas purkautui ulos raskaana huokauksena. Piikakamarissa paloi pieni lamppu; Katjusha istui yksin poeydaen aeaeressae ajatuksiinsa vaipuneena, ja katseli eteensae. Nehljudof katsoi haentae kauan liikahtamatta, tahtoen tietaeae mitae Katjusha tekee, kun ei kukaan haentae naee. Parin minuutin kuluessa Katjusha istui liikahtamatta paikallaan, nosti sitten silmaensae, hymyili ja pudisti paeaetaensae ikaeaeenkuin olisi itseaensae nuhdellut ja muuttaen asentoansa aekkinaeisellae liikkeellae pani molemmat kaetensae poeydaelle ja

alkoi tuijottaa eteensa.

Nehljudof seisoi ja katseli haentae kuunnellen samalla tahtomattaan sydaemmensae tykytystae ja joelta kuuluvia kummallisia aeaeniae. Siellae joella sumussa tapahtui jokin vaesytaetoen, vitkallinen tyoe, milloin siellae tohisi, milloin ratisi, milloin kohisi, milloin pienet jaeaesirpaleet kilisivaet niinkuin lasi.

Haen seisoi ja katseli Katjushan mietteisiin vaipuneita sisaellisen taistelun rasittamia kasvoja ja haentae saeaelitti, mutta kummallista kyllae taemae saeaeli ainoastaan enensi haenen himoansa Katjushaan.

Himo valtasi haenet kokonaan.

Haen koputti ikkunaan.

Katjusha ikaeaenkuin olisi saanut saehkoeiskun, vavahti koko ruumiillaan ja kauhistus ilmeni haenen kasvoilleen. Sitten haen hypaehti seisaalleen, tuli ikkunan luo ja painoi kasvonsa lasiin. Kauhistus oli haenen kasvoissaan vielae silloinkin, kun haen, pannen molemmat kaetensae kaihtimiksi ohimoltansa vasten, tunsi Nehljudofin. Haenen kasvonsa olivat tavattoman totiset, Nehljudof ei ollut niitae koskaan semmoisina naehnyt. Katjusha hymyili vasta sitten kuin Nehljudof oli ensin hymyillyt,--hymyili ainoastaan niinkuin noeyrtyen haenen tahtonsa alle, mutta sydaemmessaeen haenellae ei ollut hymyilyae, vaan ainoastaan pelkoa. Nehljudof viittasi haentae kaedellaensae kutsuen haentae pihalle luoksensa. Mutta haen pudisti paeaetaensae merkiksi ettei tahtonut tulla ja jaei seisomaan ikkunan luo. Nehljudof painoi vielae kerran kasvonsa lasiin kiinni ja tahtoi huutaa haenelle, ettae haen tulisi, mutta Katjusha samassa kaeaentyi oveen paein, naehaevaesti haentae huusi joku. Nehljudof meni loitommaksi ikkunasta. Sumu oli niin saka, ettae viiden askeleen paeaehaen talosta ei ikkunoita enaeae naekynyt, vaan ne olivat ainoastaan mustina aukkoina, joiden sisaestae paistoi punainen, tavattoman suurelta naeyttaevae lampun valo. Joelta kuului yhae samaa kummallista sohinaa, ryskettae, raeiskettae ja jaeen kilinaeae. Jonkun matkan paeaessae sumun sisaestae pihalla lauloi kukko, kohta vastasivat laeheltae toiset ja kaukaa kylaestae kuului sekasin ja yhteen sulautuen kukkojen laulut. Mutta ympaerillae oli kaikki, paitsi jokea, aivan hiljaa. Taemae oli toinen kukonlaulu.

Kulkien pari kertaa edestakasin talon nurkan takana ja astuen muutaman kerran jalallaan laetaekkoeoen Nehljudof tuli jaelleen piikakamarin ikkunan luo. Lamppu oli vielae palamassa ja Katjusha istui vielae yksin poeydaen aeaeressae ikaeaenkuin ollen kahden vaiheella. Heti kun Nehljudof tuli ikkunan luo, katsahti Katjusha haeneen. Nehljudof koputti. Sen enemppaeae arvelematta Katjusha heti juoksi ulos piikakamarista, ja Nehljudof kuuli kuinka ulko-ovi meni raolleen ja sitte vingahti. Haen odotti Katjushaa jo eteisessae ja heti aeaenetoennae sulki haenet syliinsae. Katjusha likistaeytyi haeneen kiinni, nosti paeaensae ja otti vastaan haenen suutelonsa. He seisovat etehisen nurkan takana kuivalla paelvipaikalla ja Nehljudof oli taeynnaensae tuskallista tyydyttaemaetoentae halua. Aekkieae ovi taas lonksahti ja taas samaten vingahti ja Matrjona Pavlovna kuului vihaisesti huutavan.

--Katjusha!

Katjusha irtausi Nehljudofin sylistaa ja palasi piikakamariin.

Nehljudof kuuli kuinka ovi pantiin lukkoon. Taemaen jaelkeen kaikki hiljeni, katosi ikkunasta punainen valon silmae, jaei vaan sumu ja joen tohina.

Nehljudof tuli ikkunan luo, ei ketäeäen naekynyt. Haen koputti, ei kukaan vastannut. Nehljudof palasi sisäeäen herrasportaiden kautta, vaan haen ei saanut unta. Haen otti saappaat jalastaan ja meni paljain jaloin kaeytäeväeäe pitkin Katjushan ovelle Matrjona Pavlovnan huoneen vieressäe. Ensin haen kuunteli Matrjona Pavlovnan rauhallista kuorsaamista ja aikoi jo astua sisäeäen, kun yhtäekkieäe kuuli taemaen yskivaen ja kaeaentyväen narajavalla vuoteellaan. Haen jaehmettyi kauhistuksesta ja seiso i naein noin viisi minuuttia. Kun sitten taas kaikki hiljeni ja rauhallinen kuorsaaminen jaelleen alkoi kuulua, niin Nehljudof, koettaen astua semmoisille permantopalkeille, jotka eivaet narissee, meni edemmaes ja tuli aivan Katjushan oven luo. Kaikki oli hiljaa. Katjusha naehäevaesti ei nukkunut, koska haenen hengitystäeäen ei kuulunut. Mutta heti kun Nehljudof oli kuiskannut: "Katjusha!", --hypeähti taemäe pystyyn, tuli oven luo ja suuttuneena, kuten Nehljudofista näeytti, alkoi pyytäeäe häentäe lähteinäeäen.

--No miltäe taemäe näeyttäeäe? Voiko nyt näein?

Täedit sattuvat kuulemaan, --puhui haenen suunsa, mutta koko haenen olemuksensa puhui: --"minäe olen kokonaan sinun."

Ja _taemaen_ vaan ymmaersi Nehljudof.

--No, avaaahan hetkeksi vaan. Rukoilen sinua, --puhui haen mielettoemäeäe sanoja.

Katjusha vaikeni, sitten Nehljudof kuuli haenen kaetensäe hapuilevan oven ripaa. Ripa naksähti ja haen tunkeutui sisäeäen avatusta ovesta. Haen otti Katjushan syliinsäe semmoisena kuin taemäe oli kovassa, karkeassa paidassa, käesivarret paljaina, nosti haenet ja kantoi pois.

--Ah! Mitäe te teette? --kuiskasi Katjusha. Mutta Nehljudof ei väelittäenyt haenen sanoistaan kantaessaan häentäe omaan huoneeseensa.

--Ah, äelkäeäe, päeästäekäeäe, --puhui Katjusha, mutta itse likistäeyty i häentäe vastaan!

* * * * *

Kun Katjusha väpiseväna ja väiteliaana, mitäeäen västäamatta Nehljudofin sanoihin läeksi haenen luotansa, tuli Nehljudof ulos portaille ja pysäeähtyi koettaen saada selville sen kaiken merkitystäe, mitäe oli tapahtunut.

Pihalla oli jo valoisampi: alhaalla joella jäeäiden räiske ja kilinäe ja sohina oli yhäe enennyt ja entisten äeäentien läsäeksi oli tullut veden lorina. Sumu alkoi taas laskeutua ja sumuseinäen takaa nousi vaillinainen kuu surullisesti väläisten jotakin mustaa ja hirvittäeväeäe.

"Mitäe taemäe nyt on? Suuri onniko vai suuri onnettomuusko minulle on tapahtunut?" --kysyi haen itseläeäen. --"Näeinhaen aina, näeinhaen kaikki", --sanoi haen itselleen ja meni maata.

XVIII.

Seuraavana päeiväenäe tuli Shenbok loistavan iloisena täetien luo

Nehljudofia hakemaan ja valloitti naemaet kokonaan siroudellaan, ystävyydellään, iloisuudellaan, rakkaudellaan Dmitriä kohtaan ja anteliaisuudellaan. Vaikka haenen anteliaisuutensa hyvin miellyttikin taatejae, niin se kuitenkin saattoi heidaet ymmäälle liioittelunsa vuoksi. Taloon saapuneille sokeille kerjäläisille haen antoi ruplan, palvelusvaimelle jakoi 15 ruplaa juomarahoja ja kun Sofia Ivanovnan bolognalainen koira sattui haenen nähdessä repäisemään jalkansa veriin; niin haen, tarjoutuessaan sitomaan haavaa, ei epäillyt hetkeäkään, vaan repi siekaleiksi korureunaisen batistinäeliinansa, (Sofia Ivanovna tiesi, että taemmoeiset nänäeliinat maksavat vähintään 15 ruplaa tusina), ja teki siitä siteitä koira varten. Tädit eivät ennen olleet semmoista nähneet ja tiesivät, että taella Shenbokilla oli 200 tuhannen velat, jotka, Shenbok tiesi sen, eivät koskaan tulisi maksetuiksi, ja että siis 25 ruplaa enemmaan tai vähemmaan ei merkinnyt haenelle mitään,

Shenbok viipyi vain yhden päivän ja seuraavana yönä matkusti pois yhdessä Nehljudofin kanssa. He eivät voineet viipyä kauemmin, koska määraa aika jolloin piti astua rykmenttiin, oli jo aivan käesissä.

Nehljudofin sydämessä hänen viimeisenä päivänään taetien luona, kun haenella oli yö tuoreessa muistissa, nousi ja taisteli keskenään kaksi tunnetta, toinen: polttavat aistilliset muistot eläimellisestä rakkaudesta, joka tosin ei läheskään ollut antanut mitään oli luvannut, ja jonkinlainen tyytyväisyys siihen, että tarkoitus oli saavutettu; toinen oli tieto siitä, että haen oli tehnyt jotakin hyvin pahaa ja että hänen paha oli korjattava ja korjattava ei Katjushan, vaan haenen itsensä tähden.

Siinä itsekkyyshulluuden tilassa, jossa haen oli, ajatteli Nehljudof vain itseänsä,--ajatteli sitä, tuomitsevatko häntä ihmiset ja missä määrin, jos saavat tietää, miten haen oli menetellyt Katjushan kanssa, eikä yhtään ajatellut sitä, mitä Katjusha tuntee ja miten haenen on käypä.

Haen ajatteli kuinka Shenbok koettaa päästä perille haenen suhteestaan Katjushaan, ja hänen kutkutti haenen itsenäisyytensä.

--Siksi hän rupesikin niin äkkäälle pitämään taiteista,--sanoi Shenbok nähtyään Katjushan:--että kokonaisen viikon asuit heidän luonansa. Enpä olisi minäkään sinun sijassasi raskinut lähteä. Ihastuttava olento!

Nehljudof ajatteli vielä sitäkin, että vaikka hänen saaelittikin lähteä nyt ennenkuin oli ennaltaennustettu nauttia rakkaudesta haeneen, oli lähtemisen pakko siitä syystä hyödyllinen, että se kerrassaan katkasi suhteet, joita olisi ollut vaikea ylläpitää. Ajatteli haen vielä sitäkin, että pitäisi antaa Katjushalle rahaa, ei haenen tähtensä, ei sentähden että hänen rahat olisivat olleet haenelle tarpeen, vaan sentähden, että niin on aina tapana tehdä, ja häntä olisi pidetty epärehellisenä ihmisenä, jos haen käytyään Katjushaa hyväksensä, ei olisi siitä maksanut. Hän antoi Katjushalle rahaa,--sen verran kuin piti sopivana omaan ja haenen asemaansa nähden.

Lähtöpäivänään, päivällisen syötyä, haen yllätti Katjushan eteisessä. Hän saavasti punaseksi nähtyään hänet ja aikoi mennä ohitse osoittaen silmillään, että piikamarin ovi oli auki, mutta Nehljudof pidaatti hänet.

--Minä olisin tahtonut jättää hyvästi,--sanoi Nehljudof rutistellen kädestään kirjukuorta sataruplasen kanssa.--Tässä olisi...

Katjusha arvasi, rypisti silmänsä, pudisti päätänsä ja työnsi pois haenen

kaetensae.

--Ei, ota,--mutisi Nehljudof ja pisti kirjekuoren haenen poveensa ja aivan kuin olisi polttanut itseansae, vaeaenteen kasvojaan, voihkaen juoksi huoneeseensa.

Ja kauan taemaen jaelkeen haen yhae kaeveli huoneessansa vaeaennellen itseansae, jopa hyppien ja aeaeneensae aehkien kuten ruumiillisesta kivusta, joka kerta kun muisti taemaen kohtauksen.

Vaan mitae oli tehtaevae? Naeinhaen menettelivaet kaikki. Naein Shenbok guvernantin kanssa, josta oli kertonut, naein setae Grisha, naein isae kun taemae asui kylaessae ja haenelle syntyi talonpoikaisnaisen kanssa avioton poika Mitenjka, joka vieläekin oli elossa. Mutta jos kaikki naein menettelivaet, niin tietysti naein olikin meneteltaevae. Taeten haen lohdutteli itseansae, vaan ei voinut mitaetaen lohdutusta tuntea. Taemae muisto poltti haenen omaatuntoansa.

Sydaemmassaensae, sen syvimmaessae sopukassa haen tiesi menetelleensae niin huonosti, alhaisesti, saeaelimaettoemaesti, ettae, muistaen taetae tekoa, haenellae ei ollut oikeutta katsoa silmiin ketaeaen, saatikka tuomita ketaeaen, puhumattakaan siitae, ettae olisi voinut pitaetae itseansae sinae erinomaisena jalosukuisena ja jalomielisenae nuorena miehenae, jommoisena haen itseansae piti. Mutta haenen oli pitaaminen itseansae semmoisena siksi, ettae olisi voinut jatkaa reipasta ja iloista elaemaeae. Taehaen oli vaan yksi keino: olla ajattelematta koko asiaa. Naein haen olikin tehnyt.

Se elaemae, johon haen oli tulemassa,--uudet seudut, toverit, sota,--autoivat haentae. Ja mitae kauemmin haen eli, sitae enemmaen asia haeipyi haenen mielestaeen, kunnes se lopulta todella kokonaan unohtui.

Yhden ainoan kerran, kun haen sodan jaelkeen, toivoen naekevaensae Katjushaa, poikkesi taetien luo ja sai tietaeae, ettei Katjusha enaeae siellae ollut, ettae taemae oli kohta haenen laehtoensae jaelkeen poistunut talosta synnyttaeaksensae ja jossain synnyttaenytkin ja sittemmin, kuten taedit olivat kuulleet, kokonaan pilaantunut, haenen sydaentaensae kouristi. Aikaan naehden saattoi lapsi, jonka Katjusha oli synnyttaenyt, olla Nehljudofin, mutta saattoihan se olla toisenkin. Taedit sanoivat, ettae Katjusha oli turmeltunut ja oli epaesiveellinen luonne, samoin kuin aetinsae. Taemae taetien arvostelu oli Nehljudofin mieleen, koska se tuntui puolustavan haentae. Alussa haen kuitenkin tahtoi loeytaetae Katjushan ja lapsen, mutta sittemmin, juuri sentaehden, ettae haenen teki sydaemmensae syvimmaessae liiksi kipeaetae ja haentae liiksi haevetti ajatella taetae, ei haen tehnyt tarpeellisia voimainponnistuksia asiaan ryhtyaeksensae, vaan herkesi syntiaensae ajattelemasta ja unohti sen vieläekin enemmaen.

Mutta nyt pae vasta taemae kummallinen yhteensattumus muistutti haenelle kaikki ja vaati haentae tunnustamaan sydaemmettoemyytensae, julmuutensa ja alhaisuutensa, jotka olivat tehneet haenelle mahdolliseksi elaeae kymmenen vuotta taemmoeinen synti omallatunnolla. Haen oli kuitenkin vieläe kaukana taellisesta tunnustamisesta ja ajatteli nyt vaan sitae kunhan ei koko juttu vaan tulisi ilmi ja Katjusha taikka haenen puolustajansa kertoisi asian laitaa ja haepaeisisi haentae kaikkien edessa.

XIX.

Taemmoeisessae mielentilassa oli Nehljudof astuessaan oikeussalista valamiesten huoneeseen. Haen istui akkunan aeaereen kuunnellen keskustelija ympaerillaensae ja poltteli lakkaamatta.

Illoinen kauppias hyvaeksyi naehaevaesti koko sydaemestaeaen kauppias Smelkofin ajanvieton.

--Onpa poika pitaenyt lystiae, oikein Siperian malliin, eikae ollut makukaan huono, kun semmoisen tytoen valitsi.

Esimies toi esiin joitakin arvelujansa siitae, ettae koko asian paeaetoes riippui ruumiinavauspoeytaekirjasta. Pietari Gerasimovitsh puheli joitakin sukkeluuksia puotipalvelijan kanssa ja he rupesivat jollekin nauramaan. Nehljudof vastasi lyhyesti haenelle tehtyihin kysymyksiin, eikae toivonut muuta kuin ettae haenet olisi jaetetty rauhaan.

Kun oikeudenpalvelija toispuoleisella kaeynnillaeaen kutsui jaelleen valamiehet istuntosaliin, tunki Nehljudof kauhua ikaeaenkuin haen ei olisi mennyt tuomitsemaan, vaan haentae viety tuomittavaksi. Syvimmaessae sielussaan haen jo tunki olevansa roisto, jonka taetyti haevetae katsoa ihmisiae silmiin, ja kuitenkin haen vanhasta tavasta ja tavanmukaisilla itseensae luottavilla liikkeillae nousi yloes lavalle ja istuutui paikallensa toisena esimiehestae, jalat ristissae ja komeillen rilleillaeaen.

Syytettyjae oli myoeskin jossain kaeytetty.

Salissa oli uusia henkioeita--vieraatmiehet; ja Nehljudof huomasi, ettae Maslova katseli useamman kerran voimatta irroittaa silmiaensae eraeaeseen hyvin koreaan, silkkiin ja samettiin puettuun lihavaan naiseen, joka korkeassa suurinauhaisessa hatussaan ja komea kaesityoelaukku riippumassa kyynaerpaehaen asti paljaalla kaesivarrella, istui ensimaeisessae rivissae vaeliaitauksen edessae. Taemae oli, kuten haen sittemmin sai tietaeae, todistaja, sen laitoksen emaentae, jossa Maslova oli elaenyt.

Nyt alkoi todistajain kuulustelu, nimi, uskonto j.n.e. Sitten, kuulusteltua asianomaisten mieltae, kuinka he tahtoivat kysyttaevaeksi: --valanko teolla vai ilman valaa,--ilmestyi jaelleen, vaivoin laahustaen jalkojansa, sama vanha pappi ja niinkuin ennenkin asetellen paikoilleen kultaista ristiae silkkiselle rinnallensa, samalla varmuudella ja luottamuksella siihen, ettae haen suorittaa peraeti hyoedyllistae ja taerkeaeae asiaa, vannotti todistajat ja asiantuntija-laeaekaerin. Vannottamisen paeaetettyae saatettiin kaikki todistajat ulos paitsi juuri Kitajevaa, haureuslaitoksen emaentaeae. Haeneltae kysyttiin, mitae haen asiasta tiesi. Kitajeva, teeskennelty hymy huulilla, koukkien suurihattuisella paeaellaeaen joka lauseella, kertoi saksalaisella murteella tarkasti ja sulavasti:

Kaikkein ensimaaiseksi oli haenen luoksensa laitokseen tullut koridoripalvelija Simon, hakemaan tytoeae rikasta siperialaista kauppiasta varten. Haen oli laehettaenyt Ljubashan. Jonkun ajan kuluttua Ljubasha palasi takaisin yhdessae kauppiaan kanssa. Kauppias oli jo kiihoittuneessa mielentilassa, puhui Kitajeva vaehaen hymyillen,--ja oli heillae jatkanut juomistansa ja juottanut tytoejae. Mutta kun kauppiaalta puuttui rahoja, niin haen laehetti omaan kortteeriinsa taemaen saman Ljubashan, jota kohtaan oli saanut jonkunlaisen "eturakkauden",--sanoi haen katsahtaen syytettyyn.

Nehljudofista naeytti, ettae Maslova taelloein hymaehi ja taemae hymyily inhoitti haentae. Kummallinen epaemaeeraeinen yoekoetyksen tunne sekoittuneena saaeeliin heraesi haenessae.

--Mitae mieltae te olette Maslovan suhteen?--kysyi punastuen ja arkailien oikeuden auskultantti, joka oli maeeraetty Maslovan puolustajaksi.

--Erittaein hyvae,--vastasi Kitajeva. Tyttoe on sivistynyt ja pulska. Kasvatettu hyvaessae perheessae ja osaa lukea ranskaa. Joi toisinaan vaehae liiksi, mutta ei koskaan yli oikeasta. Aivan erinomainen tyttoe.

Katjusha katseli emaentaeae, mutta kaeaensi sitte aekkie silmaensae valamiehiin ja pysaehtyi Nehljudofiin, ja haenen kasvonsa muuttuivat totisiksi, jopa ankaroiksi. Toinen haenen ankarista silmistaeen katsoi kieroon. Jotenkin kauan olivat naemaet molemmat kummallisesti katsovat silmaet kaeaentyneinae Nehljudofiin ja vaikka kauhu oli vallannut Nehljudofin, ei haen voinut irroittautua noista hiukan kieroon katsovista silmistae kirkkaine valkuaisineen. Haenen mieleensae muistui tuo hirmuinen yoe, jaeaensaerkyminen, sumu ja erittaeinkin tuo vaillinainen kallellaan oleva kuu, joka ennen aamun sarastusta nousi ja valaisi jotakin mustaa ja kauheaa. Naemaet kaksi mustaa silmaeae, jotka katsoivat sekae haeneen ettae haenen ohitsensa, muistuttivat haenelle juuri tuota mustaa ja kauheata.

"Haen on tuntenut minut",--ajatteli Nehljudof. Ja Nehljudof, ikaeaenkuin kyyristaeytyi kokoon, odottaen iskua. Mutta Katjusha ei ollut tuntenut. Haen vaan rauhallisesti huokasi ja taas alkoi katsoa puheenjohtajaan. Nehljudof huokasi myoeskin. "Voi kun taestae paeaesisi pikemmin",--ajatteli haen. Haen koki nyt samaa kuin metsaestyksessae, kun haavoitettu lintu on tapettava:--tuntuu ilkeaeltae, sekae saaeaelittaeae ettae harmittaa. Tappamaton lintu pyristelee metsaestyslaukussa: se inhottaa ja saaeaelittaeae ja tahtoisi pian tappaa ja unohtaa.

Taemmoeisiae sekaisia tunteita liikkui nyt Nehljudofissa, haenen kuunnellessaan todistajien lausuntoja.

XX.

Mutta ihan kuin harmiksi, juttu venyi pitkaeksi: sittenkuin todistajat ja asiantuntija-laeaeakaeri olivat yksitellen kuulusteltu ja kaikkien noiden tavallisten, merkitsevaellae naeyllae tehtyjen, tarpeettomien kysymysten jaelkeen syyttaejaein ja asianajajain puolelta, kehoitti puheenjohtaja valamiehiae tarkastamaan todiste-esineitae, tavattoman suurta sormusta briljanttikantoiheen, jota naehaevaesti oli pidetty mitae paksummassa etusormessa, ja sitten siillae, jossa oli tutkittu myrkkyae. Naemaet esineet olivat sinetillae painetut ja paeaellekirjoituksilla varustetut.

Valamiehet jo valmistuivat niitae tarkastamaan kun syyttaejaen apulainen taaskin kohosi istuimeltaan ja vaati, ettae ennenkuin ryhdyttaeisiin todiste-esineiden tarkastamiseen, olisi laeaeakerintarkastus julki luettava.

Puheenjohtaja, joka puolestaan kaikin tavoin tahtoi jouduttaa juttua ehtiaeksensae sveitsilaeisnaisensa luokse, vaikka hyvin tiesi, ettei paperin lukemisesta olisi muuta kuin ikaevyyttae ja paeivaellisen viivykkieae ja ettae syyttaejae vaati taetae lukemista ainoastaan siksi, ettae tiesi

olevansa oikeutettu sita vaatimaan,--ei haen kuitenkaan voinut kieltaeae, vaan ilmoitti suostuvansa. Sihteerin otti esille paperin ja taas korisevine r ja l kirjaimineen alkoi haluttomalla aeaenellae lukea.

Ruumista ulkopuolisesti tutkittaessa oli kaeynyt ilmi, ettae:

1) pituus oli 2 arsinaa 12 versakkaa.

--Oho, olipa siinae miehessae kokoa, sanoi huolissaan kauppias Nehljudofin korvaan.

2) Ikae ulkomerkeistae paeaettaen laehimaille neljaekymmentae vuotta.

3) Ruumis naeyttaeae turvonneelta.

4) Ihon vaeri kaikkialla vihertaevae, paikoittain tummia taepliae.

5) Orvaskesi ruumiin pinnalla noussut erisuuruisiin rakkoihin, paikatellen laehtenyt ja riippuu laempsaekkeinae.

6) Tukka mustanruskea, tihaeae, irtautuu koskettaessa helposti nahasta.

7) Silmaet vuotaneet ulos ja sarveiskalvo mustunut.

8) Nenaekaukosta, molemmista korvista ja suusta vuotaa vaahtoinen maetae, suu on puoleksi auki.

9) Kaula tuskin naekyvissae, kasvojen ja rinnan turpoamisen vuoksi.

J. n. e., j. n. e.

Taemae ulkopuolinen katselmus kaikkine erikoisseikkoineen oli esitetty neljaellae sivulla 27:ssae eri kohdassa, siinae tehtiin naein selkoa kaupungissa huvitelleen kauppiaan hirmuisesta, tavattomasta, lihavasta ja vielae turvonneesta, maetaenevaestae ruumiista. Epaemaeaeeraineen yoekoetyksen tunne, jota Nehljudof tunsu, vielaekin eneni taetae ruumiin katselmusta luettaessa. Katjushan elamae ja sieramista tuleva maetae ja ulosvuotaneet silmaet ja haenen oma tekonsa Katjushan kanssa, kaikki naemae naeyttivaet haenestae samaan luokkaan kuuluvilta asioilta, ja haen oli kaikilta puolin naiden asiain ympaeroeimaenae ja oli niihin hukkumassa. Kun ulkopuolisen katselmuksen lukeminen vihdoinkin oli paeaettyntyt, huokasi puheenjohtaja raskaasti ja nosti paeaensae, toivoen ettae kaikki oli nyt lopussa, mutta sihteerin rupesi yhteenmenoon lukemaan kertomusta sisaepuolisesta katselmuksesta.

Puheenjohtaja laski jaelleen paeaensae ja nojautuen kaeteensae, ummisti silmaensae. Kauppias, joka istui Nehljudofin vieressae, saattoi tuskin pysyae valveilla ja huojui toisinaan; syytetyt, samoin kuin santarmit heidaen takanansa, istuivat liikkumatta.

Sisaepuolisesta tarkastuksesta kaevi ilmi, ettae.

1) Paeaekallon nahka helposti irtautuu paeaekallon luista, eikae verenvuotoja ole missaeaeen huomattu. 2) Paeaekallon luut ovat keskinkertaisen paksuja ja kokonaisina. 3) Kovan aivokalvon paeaellae on kaksi noin 4 tuuman suuruista vaerillistae taeplaeae, ja kalvo itse on vaeriltaeaeen vaalean himmeae j. n. e. vielae 13 kohtaa.

Sitten seurasi vierasmiesten nimet, allekirjoitukset ja laeaeakaerin

paeaelmae, josta kaevi ilmi, ettae ruumiin avauksessa loeydetyt ja poeytaekirjaan otetut muutokset mahassa ja osaksi suolissa ja munuaisissa tekevaet _sangen todenmukaiseksi_ sen otaksumisen, ettae Smelkofin kuolema oli seuraus myrkytyksesta ja ettae myrky oli joutunut haenen mahaansa yhdessa viinin kanssa. Vaikea on sanoa paeaeltaeen muutoksista mahassa ja suolissa mitae lajia myrkytae mahaan oli joutunut; mutta ettae myrky oli joutunut mahaan viinin kanssa, saattoi paeaeltaeae siitae, ettae Smelkofin mahassa oli paljon viinia.

--Naekyypae olleen kova juomaan,--sanoi taas kauppias heraeten.

Taemae poeytaekirjan lukeminen, joka kesti noin tunnin, ei kuitenkaan tyydyttaenyt syyttaejaen apulaista. Kun lukeminen oli paeaeltynyt, kaeaentyi puheenjohtaja haenen puoleensa:

--Arvelen, ettae on tarpeetonta lukea asiakirjoja, jotka koskevat sissaelmyksien tarkastusta.

--Minae puolestani pyytaisn, ettae ne luettaisiin, sanoi syyttaejaen apulainen ankarasti, katsomatta puheenjohtajaan, hiukan vaan kyljittaen kohoten ja antaen aeaenestaensa tuntua, ettae haenen vaatimuksensa perustui haenen oikeuteensa ja ettei haen taesta oikeudestansa tule luopumaan, ja ettae kieltaaminen tulee antamaan aihetta kassatsiooniin ylioikeudessa.

Suuripartainen mahakatarria sairastava oikeudenjaesen hyvaenluontoisine alaspaein riippuvine silmillensa, tuntien itsensa hyvin heikontuneeksi, kaeaentyi puheenjohtajan puoleen.

--Mitae siitae lukemisesta? Venyy vaan pitemmaelle. Nuo uudet luudat eivaet lakase puhtaammin, vaan hitaammin.

Jaesen kultaisissa silmaelaseissa ei virkkanut mitaean, katsoi vaan synkaesti ja paeaeltaevaesisesti eteensa, odottamatta elaemaeltae yhtae vaehaen kuin vaimoltaan mitaean hyvaeae.

Asiakirjan lukeminen alkoi.

--Vuonna 188' 15 p:nae Helmikuuta aloin minae allekirjoittanut asianomaisen laeaekintoeosaston kaeskystae, numerolla 638,--ryhtyi sihteri paeaeltaevaesisesti korottaen aeaentaensa ikaeankuin karkoittaakseen unen kaikkien laesnaeolijain silmistae, lukemaan:--laeaekintaelaitoksen ylitarkastajan apulaisen laesnaeollessa sissaelmyksien tutkimisen, nimittaen:

1) Oikean keuhkon ja sydaemmen, (kuusinaulaisessa lasiastiassa).

2) Vatsansissaelmysten, (kuusinaulaisessa lasiastiassa).

3) Mahalaukun, (kuusinaulaisessa lasiastiassa).

4) Maksan, pernan ja munuaisten, (kolmenaulaisessa lasiastiassa).

5) Suolien, (kuusinaulaisessa saviastiassa)... Puheenjohtaja taetae lukemista alotettaessa kumartui toisen jaesenen puoleen ja sipatti jotakin ja sitte toisen puoleen, ja saatuaan myoentaevaen vastauksen, keskeytti taessa kohti lukemisen:

--Oikeus katsoo asiakirjan lukemisen tarpeettomaksi,--sanoi haen.

Sihteeri vaikenä ja rupesi kokoilemaan papereitaan. Syyttäjän apulainen alkoi vihasesti kirjoittaa jotakin muistiin.

--Herrat valamiehet ovat tilaisuudessa tarkastamaan todiste-esineitä,--sanoi puheenjohtaja.

Esimies ja muutamat valamiehistä nousivat paikoiltaan ja tietäen kuinka liikuttaa ja miten asettaa omia kaesiansa, tulivat poeyden luo ja vuorotellen katsahivat sormukseen, laeakepulloon ja siiliin. Kauppias paeelliseksi koitteli sormusta omaan sormeensa.

--No jo oli sormikin,--sanoi hänen palattuaan paikoiltaan.--Ihan on kurkun kokonen,--lisaesi hänen nähtävästi mielihyvällä ajatellen sitä jaetteläissankaria, joksi hänen myrkytettyä kauppiasta kuvaili.

XXI.

Kun todiste-esineiden tarkastus oli suoritettu, ilmoitti puheenjohtaja oikeudellisen tutkimuksen paeettyneeksi ja yhteen kyytiin antoi puheenvuoron syyttäjälle toivoen pikemmin paeeseväsensä asiasta siinä luulossa, että taemaekin on ihminen, joka tahtoo sekä tupakoida että syödä paeivaellista ja saaelii heitä. Mutta syyttäjän apulainen ei saaelinyt itseensä eikä heitä.

Syyttäjän apulainen oli jo luonnostaan aika typerä, mutta taeman ohella hänen onnettomuudeksensa oli lopettanut lyseokurssin kultamitalilla ja yliopistossa saanut palkinnon kirjoituksesta, joka koski servituutteja roomalaisen oikeuden mukaan ja jonka johdosta hänen oli suurimmassa määärin varma ja tyytyväinen itseensä, (jota vielä yllytti naisten suosio), ja sentähden oli erityisesti typerä. Kun hänen sai puheenvuoron, nousi hänen hitaasti ylös, esiintyen näin vartalonsa, koko suloudessa. Kirjailussa univormussaan ja laskien molemmat kaetensä pulpetille, pae hiukan kallellaan, katsahdettuaan, syytettyä vaeltaen, yli koko salin, hänen alkoi:

--Asia, joka on jaetty teidän ratkaistavaksenne, herrat valamiehet,--näin alkoi hänen poeytä- ja asiakirjojen lukemisen aikana valmistamansa puheen,--on, jos niin saan sanoa, olevia oloja kuvaava rikos. Syyttäjän apulaisen mielestä piti hänen puheellansa oleman yhteiskunnallinen merkitys, niinkuin oli niillä kuuluisilla puheilla, joita kuuluisiksi tulleet asianajajat olivat pitaaneet. Kuulijain joukossa ei tosin ollut muita kuin kolme naista: ompelija, kyoekkiipiika ja Simonin sisar sekä yksi kuski, mutta taemä ei merkinnyt mitään. Nuo kuuluisuudet olivat samalla tavalla alkaneet. Ja syyttäjän apulaisen periaate oli se, että hänen oli oleminen aina asemansa korkeimmalla huipulla, se on: tunkeutua rikoksen psykologisen merkityksen syvyyteen ja paljastaa yhteiskunnallisia maetahaavoja.

--Te näette edessänne, herrat valamiehet, kuvaavan, jos niin voi sanoa: vuosisadan-lopun rikoksen, jonka tunnusleimana niin sanoakseni ovat sen surullisen maedaennaesyyden ominaiset piirteet, johon meidän paeivinäemme sortuvat ne yhteiskuntamme alkuainekset, jotka ovat taeman kehityksen niin sanoakseni enin polttavien saeteitten alaisina...

Syyttäjän apulainen puhui hyvin kauan, yhdeltä puolen koettaen muistaa

kaikki ne viisaat asiat, joita haen oli ajatellut, toiselta puolen,--ja se oli paeaesia,--koettaen olla hetkeksikaeen pysahtymaettae ja saada puheensa juoksemaan toeksaehaemaettae 1-1/4 tunnin ajan. Yhden ainoan kerran haen pysahtyi ja jotenkin kauan nieli sylkeae, mutta samassa haen suoriutui ja paransi viipymisensae yhae suuremmalla kaunopuheliasuudella. Haen puhui milloin hienolla mielitelevaellae aeaenellae muuttaen jalkaa ja katsoen valamiehiin, milloin hiljaisella toimeliaalla aeaenellae, vihkoonsa katsellen, milloin kovalla paljastavalla aeaenellae, kaeaentyen toisinaan katsojiin toisinaan valamiehiin. Ainoastaan syytettyihin, jotka kaikki kolme tuijottivat haeneen silmillaensae, ei haen kertaakaan katsahtanut. Haenen puheensa kosketteli kaikkea sitae viimeistae, mistae haenen piireissaeen silloin puhuttiin ja jota pidettiin silloin ja pidetaeaeen yhae vielae tieteellisen viisauden viimeisenae sanana. Taessae oli sekae perinnoellisyyttae ettae synnynnaeistae rikoksellisuutta, sekae Lombrosoa ettae Tardesia, sekae kehitysoppia ettae taistelua olemassa-olosta, sekae hypnotismia ettae suggestiooniam, sekae Charcotia ettae dekadenssia.

Kauppias Smelkof oli syyttaejaen apulaisen maeaeritelmaen mukaan mahtavan, koskemattoman, leveaeluontoisen, venaelaaisen ihmisen perikuva, joka luottavaisuutensa ja jalomielisyytensa taehden joutui syvaesti turmeltuneiden luonteiden uhriksi ja niiden valtaan.

Simon Kartinkin oli maaorjuuskauden atavistinen tuote, alaspoljettu ihminen, ilman sivistystae, ilman periaatteita, jopa ilman uskontoakin. Jefimia oli haenen rakastettunsa ja perinnoellisyyden uhri. Taessae oli naekyvissae kaikki degenereraatun henkiloen tunnusmerkit. Mutta rikoksen paeaevaikuttimena oli Maslova, ollen dekadenssi-ilmioen kaikkein alhaisimpia edustajia. Taemae nainen,--puhui syyttaejaen apulainen katsomatta haeneen,--on saanut kasvatuksen, me olemme kuulleet taessae oikeudessa haenen emaentaensae todistuksen. Haen ei ainoastaan osaa lukea ja kirjoittaa, vaan osaa myoeskin ranskan kieltae, haen on orpo ja luultavasti kantaa itsessaeen rikoksellisuuden siemeniae; haen oli kasvatettu sivistyneessae aatelisperheessae ja olisi voinut elaeettaeae henkensae rehellisellae tyoellae, mutta taestae huolimatta haen jaettaeae hyvaentekijaensae, antautuu intohimoihinsa ja naeiden tyydyttaemiseksi menee haureustaloon, missae haen sivistykseensae naehden voittaa muut kumppaninsa ja erittaeinkin, kuten te, herrat valamiehet, olette haenen emaennaeltaensae taeaelle kuulleet, ilmaisee taitoa vaikuttaa mainitussa talossa kaevijoeihin sillae salaperaeisellae ominaisuudella, joka on tunnettu nimellae suggestiooni, ja jonka perille tiede ja erittaeinkin Charcotin koulu on viime aikoina paeaessyt. Taemaenpae ominaisuuden avulla haen nyt ottaa valtaansa venaelaaisen, mahtavan, hyvaentahtoisen, luottavaisen, rikkaan vieraan ja kaeyttaeae taetae luottamusta ensin varastaakseen ja sitten saeaelimaettoemaesti ottaakseen haenet hengiltae.

--Jo taitaa panna omiaan,--sanoi hymyillen puheenjohtaja, kumartuen ankan jaesenen puoleen.

--Hirveae poelloe,--vastasi ankara jaesen.

--Herrat valamiehet, jatkoi yhae syyttaejaen apulainen, sulavasti mutkuillen solakkaa vartaloansa,--teidaen vallassanne on naeiden henkiloeden kohtalo, mutta teidaen vallassanne on osaksi myoeskin yhteiskunnan kohtalo, johon te tuomiollanne vaikutatte. Te syvennytte taemaen rikoksen merkitykseen, oivallatte sen vaaran, joka yhteiskuntaa uhkaa Maslovan tapaisten niinsanoakseni pataloogisten indiividien puolelta ja varjelette sitae saastasta, varjelette taemaen yhteiskunnan syyttoemiae alkuaineiksia tarttuvasta saastasta ja vielaepae usein haevioestae.

Ja ikäeänkuin itsekin lamautuen tehtaevaen paeaetoeksen taerkeyden edessae syyttaejaen apulainen, naehaevaesti aeaerimmilleen ihastuneena omaan puheeseensa, laskeutui tuolillensa.

Lukuun ottamatta kaunopuheliaisuuden kukkia, oli haenen puheensa sisaellyse, ettae Maslova oli hypnotiseerannut kauppiiaan ja saavutettuaan mielistelemaelle haenen suosionsa ja tultuaan avain mukanaan haenen huoneeseensa rahoja hakemaan, tahtoi itse ottaa kaikki, vaan kun Simon ja Jefimia haenet tavoittivat, oli pakoitettu tasaamaan heidaen kanssansa. Ja sitten peittaeaksensae rikoksen jaelkia, tuli jaelleen kauppiiaan kanssa hotelliin ja myrkytti haenet siellae.

Kun syyttaejaen apulainen oli puheensa paeaettaenyt, nousi asianajajain penkiltae keski-ikaeinen haennystakkiin puettu mies, leveae, taerkaetty, valkenen puoliympyrae rinnassa ja lausui reippaan puheen Kartinkin ja Botshkovan puolustukseksi. Taemae oli heidaen, kolmella sadalla ruplalla palkkaamansa vannotettu asianajaja. Taemae vaeitti heidaen molempien syyttoemyyttae ja sysaesiko syyn Maslovan niskoille.

Haen koetti naeyttaeae peraettoemaeksi Maslovan vaeitteen, ettae Botshkova ja Kurtinkin olisivat olleet taemaen kanssa yhdessae, kun haen otti rahat, ja koetti todistaa; ettae Maslovan vaeitteellae, taemae kun oli rikoksen teossa tavattu myrkyttaejae, ei voinut olla merkitystae. Nuo rahat,--2,500 ruplaa,--puhui asianajaja,--saattoivat varsin hyvin olla kahden ahkeran ja rehellisen ihmisen ansaitsemia, he kun joskus saivat paeivaessae 3 jopa 5:skin ruplaa hotellivierailta. Kauppiiaan rahat olivat Maslovan anastamat ja olivat ne sittemmin jollekin annetut taikka hukatut, koska Maslova ei ollut selvaepaeisenae. Myrkytyksen oli Maslova yksin saanut aikaan.

Taemaen perustuksella haen pyysi valamiehiae julistamaan Kartinkin ja Botshkovan syyttoemiksi rahojen anastamiseen, mutta jos heidaet katsottaisiinkin syyllisiksi anastamiseen, niin ainakin ottamatta osaa myrkytykseen ja ilman edellaekaeypaeae aikomusta.

Lopuksi taemae asianajaja, pistellen syyttaejaen apulaista, teki sen huomautuksen, ettae herra syyttaejaen loistavat mietteet perinnoellisyydestae, joskin selvittaevaet taemaen kysymyksen tieteellisiae naekoekohtia, eivaet olleet taessae tapauksessa paikallaan, koskapa Botshkova oli tuntemattomain vanhempain lapsi.

Syyttaejaen apulainen kirjoitti jotakin vihasesti paperiinsa ja osoittaen ylenkatseellista kummastusta kohautti olkapaeitaen.

Sitten nousi Maslovan puolustaja istualtaan ja aristellen, kangertaen lausui puolustuspuheensa. Kieltaemaettae sitae, ettae Maslova oli ottanut osaa rahojen anastamiseen, haen vaeitti ainoastaan sitae, ettei Maslovalla ollut tarkoitusta myrkyttaeae Smelkofia, ja ettae haen oli antanut pulverin vaan siinae tarkoituksessa, ettae Smelkof nukkuisi. Oli haenellaekin aikomus vaehaen hoeystaeae esitystaeaeen kaunopuheliaisuudella, mainitsemalla kuinka Maslovan oli turmelukseen saattanut mies, joka oli jaeenyt rankaisematta, silloin kuin Maslova yksin sai kantaa lankeemuksensa koko painon, mutta taemae asianajajan retki psykologiaan alalle meni kokonansa vaetykselleen, niin ettae kaikkia haevetti. Kun haen puhua vatkutteli miesten julmuudesta ja naisen aseman kurjuudesta, niin puheenjohtaja, haluten auttaa haentae, pyysi haentae pysymaeaeen paremmin asiassa.

Taemaen puolustajan jaelkeen nousi jaelleen syyttaejaen apulainen ja puolustettuaan vaeitettaensae perinnoellisyydestae ensimaeistae asianajajaa

vastaan sillae, ettae vaikka Botshkova onkin tuntemattomain vanhempain tytaer, niin ei perinnoellisyysopin todenperaeisyys sillae suinkaan ole kumottu, koskapa perinnoellisyysopin laki lepaeae niin vankalla tieteellisellae pohjalla, ettemme ainoastaan ole oikeutetut johtamaan rikosta perinnoellisyysdestae vaan vielaepae perinnoellisyyttae rikoksesta. Mitae taas tuli puolustajan otaksumiseen, ettae Maslova muka olisi jonkun luullun viettelijaen turmelema (haen lausui erittaein myrkyllisesti sanan luullun), niin tosiasiat pikemminkin puhuivat siihen suuntaan, ettae juuri Maslova oli monien monituisten uhriensa viettelijae, jotka olivat haenen kaesiinsa joutuneet. Naein sanottuansa haen voittoriemuisena koeksahti istumaan.

Sitten annettiin syytetyille tilaisuus puolustaa itseansa.

Jefimia Botshkova uudisti sen, ettei haen mitaeen tiennyt eikae ollut mihinkaeen ottanut osaa ja vaeittaemaellae vaeitti Maslovaa sypaeaksi kaikkeen. Simon toisti vaan useamman kerran:

--Teillae on valta, minae olen viaton, suotta syytaette.

Mutta Maslova ei sanonut mitaeen.

Puheenjohtajan kehoitettua haentae tuomaan esiin, mitae haenellae oli puolustukseksensa sanottavaa, Maslova vaan nosti haeneen silmaensa, katsahti kaikkiin kuten kierretty metsaeotus, ja heti taas laski alas silmaensa ja rupesi itkemaeen, aeaenekkaeesti nyhkyttaen.

--Mikae teidaen on?--kysyi kauppias, joka istui Nehljudofin vieressae, kuultuansa aekkie kummallisen aeaenen Nehljudofin suusta. Taemae aeaeni oli pidaettyae itkua.

Nehljudof ei yhae vielaekaeen ymmaertaenyt nykyisen tilansa koko merkitystae ja arveli hermojensa heikkouden syyksi, ettae haen tuskin sai hillityksi itkua ja kyneleita, jotka olivat nousseet haenen silmiinsa. Haen pani rillit silmillensa peittaekseen niitae, otti sitten esille nenaeliinan ja alkoi turistaa.

Haevaeistyksen pelko, joka olisi haentae kohdannut, kun kaikki oikeussalissa olisivat saaneet tietaeae haenen teostansa, tahtoi pysaeyttaeae haenessae tapahtuvaa sisaellistae tyoetae. Taemae pelko oli taehaen ensimaaiseen aikaan kaikkea muuta voimakkaampi.

XXII.

Syytettyjen sanottua viimeisen sanansa ja asianomaisten sovittua tehtaevien kysymysten muodosta, joka kaikki kesti vielae jokseenkin kauan, pantiin kysymykset lopulliseen muotoonsa ja puheenjohtaja esitti yleissilmaeyksen jutusta.

Ennen antautumista itse juttuun haen hyvin kauvan selitteli valamiehille miellyttaevaellae kodikkaalla puhetavalla, ettae ryoestoe on ryoestoe, mutta varkaus on varkautta ja ettae anastaminen lukitusta paikasta on anastamista lukitusta paikasta, mutta anastaminen lukitsemattomasta paikasta on anastamista lukitsemattomasta paikasta. Ja selitellen taetae haen erittaeinkin usein katsahteli Nehljudofiin ikaeaenkuin olisi juuri

haenelle tahtonut saada selvaeksi taemaen taerkeaan seikan, toivoen, ettae haen ymmaerrettyaensae haenet, selittaeae sen sitten tovereillensa. Sitten arvellen, ettae valamiehiet olivat jo kylliksi paeaesseet naeiden totuuskien perille, alkoi haen kehittelae toista totuutta, joka koski sitae, ettae tapoksi sanotaan semmoista tekoa, josta seuraa ihmisen kuolema ja taemaen mukaan myrkytyskin on tappo. Kun taemaekin totuus oli haenen mielestaensae tullut valamiehille selvaeksi, haen selitti heille, ettae jos varkaus ja tappo ovat tehdyt yhdessae, niin rikoksen aines on kokoonpantu varkaudesta ja taposta.

Huolimatta siitae, ettae haentae itseaensae halutti pian paeaestae erilleen jutusta ja ettae sveitsilaeisnainen jo odotti haentae, oli haen niin tottunut toimeensa, ettae kerran puhumaan paeaestyaensae ei enaeae mitenkaeaen voinut pysaehtyae ja sen vuoksi selitteli tarkalleen valamiehille, ettae jos naemaet huomaavat syytetyt syyllisiksi, niin heillae on oikeus julistaa ne syyllisiksi, mutta jos he huomaavat ne syyttoemiksi, niin heillae on oikeus julistaa ne syyttoemiksi; jos taas he huomaavat ne syyllisiksi yhteen, mutta syyttoemiksi toiseen, niin voivat julistaa ne syyllisiksi yhteen mutta syyttoemiksi toiseen. Sitten seurasi vielae selitys heille, ettae vaikka heille onkin taemmoeinen oikeus annettu, heidaen on kaeyttaaminen sitae jaerjellisesti. Haenen oli vielae aikomus selittaeae, ettae jos he antavat asetettuun kysymykseen myoentaevaen vastauksen, niin he taellae vastauksellansa myoentaevaet kaikkeen, mikae on kysymyksessae sanottu, mutta jolleivaet he kaikkea myoennaee, mikae on kysymyksessae sanottu, niin heidaen on erikseen mainittava, mitae he eivaet myoennaee, mutta katsahdettuaan kelloonsa ja naehytyaeeen ettae se oli jo 5 minuuttia vaille 3 haen paeaetti paikalla siirtyae itse jutun esittaamiseen.

--Taemaen jutun erikoiskohdat ovat seuraavat,--alkoi haen ja uudisti kaiken sen, minkae jo olivat moneen kertaan ennen sanoneet sekae puolustajat ettae syyttaejaen apulainen ja todistajat. Puheenjohtaja puhui, mutta jaesenet haenen ympaeillaensae syvaemietteisen naekoeisinae kuuntelivat ja tuon tuostakin katsahtelivat kelloihinsa pitaeen haenen puhettansa tosin sangen hyvaenaee eli semmoisena kuin sen olla pitikin, mutta vaan vaehaen pitkaenaee. Samaa mieltae oli syyttaejaen apulainenkin ja yleensaekin kaikki lakimiehet ja kaikki salissa olijat. Puheenjohtaja lopetti yleiskatsahduksensa.

Olisi luullut, ettae nyt on kaikki sanottu. Mutta puheenjohtaja ei mitenkaeaen voinut luopua oikeudestaan puhua,--niin mieluista oli haenen kuunnella omaa mieliinvaikuttavaa aeaenenpainoansa,--ja niinpae haen naeki hyvaeksi sanoa vielaeekin muutamia sanoja sen oikeuden taerkeydestae, joka oli valamiehille annettu, siitae, kuinka naeiden oli huomaavaisuudella ja varovaisuudella kaeyttaaminen eikae vaeaeerinkaeyttaaminen taetae oikeuttansa, siitae ettae he olivat tehneet valan, ettae he olivat yhteiskunnan omatunto ja ettae neuvoshuoneen salaisuus oli pyhaenaee pidettaevae j.n.e., j.n.e.

Siitae saakka kun puheenjohtaja alkoi puhua, oli Maslova herkeaemaettae katsonut haeneen ikaeaenkuin olisi pelaennyt jonkunkaan sanan menevaen hukkaan, ja sentaehden Nehljudof ei pelaennyt kohdata haenen katsettansa, vaan lakkaamatta katseli haentae. Ja Nehljudofin mielikuvituksessa tapahtui se tavallinen ilmioe, ettae rakastetun ihmisen kasvot, joita ei ole kaukaan aikaan naehnyt, ensi naekemaellae pitkaen poissaolon aikana tapahtuneiden ulkonaisten muutosten taehden haemmaestyttaevaet, mutta vaehitellen muuttuvat ihan samallaisiksi kuin olivat monta vuotta sitten; kaikki tapahtuneet muutokset haeviaevaet ja henkisten silmien eteen astuu vaan paeaeilme tuosta erikoisesta, toistamattomasta henki-ihmisestae. Taemaepae nyt tapahtui Nehljudofissa.

Niin, huolimatta vankipuvusta, laajentuneista kasvoista, suureksi

kasvaneesta povesta, huolimatta pullistuneesta kasvojen ala-osasta, rypyistä otsassa ja ohimoilla ja vaehaen turvonneista silmistä, oli se epäilemättä se sama Katjusha, joka Kristuksen ylösnousemussunnuntaina niin viattomasti katseli alhaalta ylös Nehljudofin, rakastamaansa ihmiseen, rakastuneilla, elaemaen riemusta ja elaemaen yltaekylläisyydestä nauravilla silmillä.

"Ja mikä kummallinen sattumus! Että taemaen jutun pitikin sattua juuri silloin kun minä olin istumassa ja että minä tapaamatta haen kymmeneen vuoteen, tapasin haenet täällä syytettyjen penkillä. Ja mihinkä ihmeeseen taema loppuneeka? Pikemmin, ah, kunhan vaan pikemmin!"

Haen ei yhä vieläkäen noeyrtynyt sen katumustunteen alaiseksi, joka alkoi haenessa liikkua. Haenestä näytti taema sattumalta, joka oli menevä ohi eikä vahingoittava haenen elämänsä.

Haen tunsin olevansa samassa asemassa kuin pentu, joka on huonosti kättyäytynyt sissillä, ja jonka turpaa isäntä, pitää kiinni niskasta, painaa siihen liikaan, mikä se on tehnyt. Pentu vinkuu, koettaa rimpuilla päästäksensä niin kauas kuin mahdollista tekonsa seurauksista, unohtaakseen ne. Vaan saaelimaetön isäntä ei päästä sitä kaesistäen. Niin Nehljudofkin jo tunsin kaiken sen likaisuuden, mikä oli saanut aikaan, tunsin myöskin isäntän mahtavan kaeden, mutta haen ei vieläkäen ymmärtänyt, mikä merkitys haenen teollaan oli, eikä tunnustanut itse isäntää. Haen yhä halusi olla uskomatta siihen, että se, mikä oli haenen edessäen, oli haenen tekoansa. Mutta armahtamaton, näkymäetön kaesi piteli haen ja haen jo aavisti ettei voisi enää irtautua. Tosin haen vielä koetti pysyä urhoollisena ja vanhan tavan mukaan pantuaan jalat ristiin ja huolettomasti leikkien rillensä kanssa itseensä luottavassa asennossa istui tuolillansa ensimmäisessä rivissä toisena järjestyksessä. Mutta syvimmässä sielussaan haen kuitenkin jo tunsin koko sen julmuuden, halpamaisuuden, alhaisuuden, jota osoitti ei ainoastaan taema haenen tekonsa, vaan koko haenen työetön, siveetön, julma ja omavaltainen elämänsä; ja niinpä tuo hirvittävä esirippu, joka jonkinlaisen ihmeen kautta oli koko taen aikana, kaikkina näinä kahdenatoista vuotena salannut haenelta sekä taeta haenen rikostansa että koko haenen tulevaa elämänsä, jo liikahteli ja haen jo vilahdukselta näki yhtä ja toista sen takaa.

XXIII.

Puheenjohtaja vihdoinkin päätti puheensa ja sulavalla liikkeellä nostaa kysymyslistaa antoi sen lahestyneelle esimiehelle. Valamiehet nousivat, iloisina siitä, että saivat lahteaa ja tietäemättä missä pitää kaesiansä, aivan kuin jotain haeveten menivät toinen toisensa jaelessä neuvoshuoneeseensa. Heti kun ovi oli heidän jälkeensä sulkeutunut, tuli santarmi taema oven luo, tempasi miekan tupesta ja pannen sen olalle, jäi seisomaan oven eteen. Tuomarit nousivat ja laeksivat salista. Syytetyt niinkäen vietiin pois.

Tultuaan neuvoshuoneeseen, ottivat valamiehet kuten ennenkin ensi teokseen esille paperossit ja alkoivat polttaa. Heidän asemansa luonnottomuus, kierous ja valheellisuus, jonka he suuremmissa tai vähemmässä määreissä tunsivat istuessaan paikoillansa salissa, meni heti ohi kun he tulivat neuvoshuoneeseen ja olivat sytyttäneet paperossit, ja

tuntien helpoitusta, he istuutuivat ja heti alkoi vilkas keskustelu.

--Tyttoe riepu on syytoen, on muuten vaan juttuun kiertynyt,--sanoi hyvaenluontoinen kauppias,--haen on armahdettava.

--Siitaepae nyt saammekin puhella,--sanoi esimies.--Emme saa antautua persoonallisten vaikutusten alaiseksi.

--Mainion yleiskatsahduksen antoi puheenjohtaja,--huomautti oeversti.

--Jo kait! Olin vaehaellae nukkua.

--Paeaeasiahan on se, ettei palvelusvaeke olisi voinut tietaeae rahoista, jollei Maslova olisi ollut heidaen kanssa samassa liitossa,--sanoi juutalainen puotipalvelija.

--Oletteko siis sitae mieltae, ettae haen on varastanut, kysyi joku valamiehistae.

--En usko taessae maailmassa, huusi hyvaenluontoinen kauppias:--vaan tuo punasilmaeinen retkale on opettanut.

--Kaikki ne ovat yhtae hyviae,--sanoi oeversti.

--Mutta kielsihaen se kaeyneensae jalallaankaan huoneessa.

--Uskokaa sitae. Minae en tuota runtaletta iaessaeni uskoisi.

--Niin, kumpu se olisi sillae hyvae, ettae te ette usko,--sanoi puotipalvelija.

--Eikoes avain ollut haenellae?

--Entaes sitte jos olikin?--intti kauppias.

--Entae sormus?

--Eikoes haen siitaekin selittaenyt,--huusi taas kauppias.--Roteva kauppias, ja vielae sitte juovuksissa, pieksi haentae. No sitten arvatenkin jaelleen leppyi. Tuossa nyt on, ota, elae itke. Olihan se ihminen kuulema jaettilaeisen kokoinen, 12 tuumaa paeaele 2 arsinan, painoihan se 8 puntaa.

--Ei siitae ole kysymys,--keskeytti Pietari Gerasimovitsh,--kysymys on siitae, haenkoe yllytti ja pani alkuun koko asian vai palvelusvaekei?

--Mahdotonta oli haenen sitae yksin tehdae. Haenellae oli avain.

Taemae hajanainen keskustelu kesti jotenkin kauan,

--Mutta suokaahan anteeksi, hyvaet herrat,--sanoi esimies.--Istukaamme nyt poeydaen aeaereen keskustelemaan. Tehkaeae hyvin,--sanoi haen istuen esimiehen paikalle.

--Ne ovat senkin vietaeviae, nuo tytoet, sanoi puotipalvelija ja kannattaen sitae mieltae, ettae paeaerikoksellinen oli Maslova, kertoi kuinka joku taemmoeinen otus oli varastanut bulevaardilla kellon haenen toveriltansa.

Taemaen johdosta alkoi oeversti kertoa vielae ihmeellisempaeae juttua hopeisen teekyoekin varastamisesta.

--Hyvaet herrat, minae pyytaeisin pysymaeeen kysymyksessae,--sanoi esimies naputellen kynaeillaensae poeytaeaeen.

Kaikki vaikenivat. Kysymykset olivat asetetut naein:

1) Onko Borkin kylaestae Krapivenskin piirikunnasta oleva 33 vuotias talonpoika Simon Kartinkin syyllinen siihen, ettae haen tammikuun 17 p:nae 188' N:kaupungissa, paeatettyaensae ottaa kauppias Smelkofin hengiltae, ryoestaemisen aikomuksessa, yksin tuumin muiden henkiloerien kanssa, antoi taelle konjakkiin sekotettuna myrkkyae, josta sitten seurasi Smelkofin kuolema, ja anasti haeneltae 2,500 ruplaa rahaa sekae briljanttisormuksen?

2) Onko kaupunkilaisnainen, 43 vuotias Jefimia Ivanovna Botshkova syyllinen edellisessae kohdassa mainittuun rikokseen.

3) Onko 27 vuotias kaupunkilaisnainen Katariina Mihailova Maslova syyllinen yllaemainitussa kohdassa sanottuun rikokseen.

4) Jos syytetty Jefimia Botshkova ei ole syyllinen yllaemainittuun kysymykseen naehden, niin onko haen syyllinen siihen, ettae haen tammik. 17 paeivaenae 188' N:kaupungissa, ollen "Mauritanian" hotellin palveluksessa, salaisesti anasti lukitusta kapsaekistaa, joka kuului samassa hotellissa vierailevalle kauppias Smelkofille ja oli taemaen huoneessa, 2,500 ruplaa rahaa, jossa tarkoituksessa haen aukaisi kapsaekin paikalle tuodulla ja haenen ottamallaan avaimella?

Esimies luki ensimaeeisen kysymyksen.

--No mitae arvelette, hyvaet herrat?

Taehaen kysymykseen vastattiin hyvin pian. Kaikki yhtyivaet vastaukseen: "On syyllinen", tunnustaen haenet osalliseksi sekae myrkytykseen, ettae anastukseen. Haentae syylliseksi julistamasta kieltaeytyi ainoastaan joku vanha varusmestari, joka kaikkiin kysymyksiin vastasi vapauttavassa hengessae.

Esimies arveli, ettei taemae ymmaerrae mistae on kysymys ja selitteli sentaehden, ettae kaikesta paeaettaeen ei ollut epaeilemistaekaeaeen ettae Kartinkin ja Botshkova olivat syylliset, mutta varusmestari vastasi kyllae ymmaertaevaensae vaan pitaevaensae parempana saeaeliae. "Emmehaen ole itsekaeaeen pyhimyksiae",--sanoi haen ja jaei kun jaeikin omaan mielipiteeseensae.

Toiseen kysymykseen, joka koski Botshkovaa, vastattiin pitkien keskustelujen ja selitysten jaelkeen: "on syytoen",--koskei ollut selviae todistuksia siihen, ettae haen olisi ottanut osaa myrkytykseen, johon haenen puolustajansa olikin pannut erityistae painoa.

Kauppias, haluten vapauttaa Maslovan, vaeitti ettae Botshkova oli kaiken alkuunpanija.

Monet valamiehistae olivat samaa mieltae haenen kanssaan, mutta esimies, tahtoen ankarasti pysyae laillisuuden rajoissa, arveli, ettei ollut syytae pitaee haentae osallisena myrkytykseen.

Pitkien kiistojen peraestae paeaei esimiehen mielipide voitolle.

Neljaenteen, niinikaeaeen Botshkovaa koskevaan kysymykseen vastattiin: "on

syyllinen", ja varusmestarin vaatimuksesta lisaettiin: "vaan ansaitsee armahdusta."

Maslova koskeva kysymys heraetti kiivaan ottelun. Esimies vaeitti haentae syylliseksi sekae myrkytykseen ettae ryoestoeoen, kauppias samoin kuin oeversti, puotipalvelija ja varusmestari olivat toista mieltae,--muut olivat ikaeaenkuin kahdenvaiheilla, mutta esimiehen mielipide alkoi yhae enemmaen paeaestae valtaan, erittaeinkin siksi, ettae kaikki valamiehet olivat vaesyksissae ja mieluimmin kallistuivat siihen suuntaan, joka lupasi kaikkein pikemmin saada heidaet yksimielisiksi ja siis vapauttaa.

Paeaettaen kaikesta siitae, mikae oli oikeudellisesta tutkinnosta esille kaeynyt, ja siitae, mitae Nehljudof Maslovasta tiesi, oli haen vakuutettu siitae, ettae Maslova oli syytoen sekae anastukseen ettae myrkytykseen. Haen oli alussa vakuutettu siitae, ettae kaikki ovat samaa mieltae. Mutta sitten haen huomasi, ettae kauppiaan koempeloen puolustuksen taehden, joka naehaevaesti perustui siihen, ettae Maslovan ulkomuoto oli taemaen mieleen, jota seikkaa haen ei peittaenytkaeaen, ja kun esimies juuri taemaen taehden pani vastaan ja, kaikkien ollessa vaesyksissae, ratkaisu alkoi kallistua Maslova vastaan, oli haenen aikomuksensa tehdae vastavaeitteitae, mutta haentae pelotti puhua Maslovan puolesta,--haenestae tuntui, ettae kaikki heti saavat tietaeae haenen suhteestansa taehaen. Ja kuitenkin haen tunsu, ettei voisi jaettaeae asiata naein, vaan ettae haenen taeytyi vastustaa. Haen punehtui ja vuoroon vaaleni ja oli juuri alkamassa puhetta, kun Pietari Gerasimovitsh, taehaen asti vaiettuansa, naehaevaesti suuttuneena esimiehen opettavaan aeaeneen, yhtaeckiae alkoi taetae vastustaa ja puhua juuri sitae samaa, mitae Nehljudofkin oli tahtonut sanoa.

--Mutta malttakaahan,--sanoi haen,--te sanotte haentae syylliseksi varkauteen sen perustuksella, ettae haenellae oli avain, mutta eivaetkoe kaeytaevaepalvelijat haenen jaelkeensae olisi voineet ottaa haltuunsa avainta ja avata kapsaekkie.

--Niinpae kyllae, niinpae kyllae,--ehaetti kauppias sanomaan.

--Eihaen Maslova voinut ottaa rahoja, sillae mihin haen olisi niitae voinut omassa asemassaan piiloittaa.

--Sitae minaekin,--lisaesi kauppias.

--Mutta pikemminkin on asianlaita semmoinen, ettae haenen tulonsa johdosta heraesi palvelijoissa rikoksen tuuma ja he kaeyttivaet tilaisuutta hyvaeksensae, ja sitten sysaesivaet syyn haenen niskoillensa.

Pietari Gerasimovitsh puhui aertyisesti. Ja haenen aertyisyytensae tarttui esimieheen, joka taemaen johdosta alkoi erittaein itsepintaisesti puolustamaan omaa vastakkaista kantaansa; mutta Pietari Gerasimovitsh puhui niin vakuuttavasti, ettae enemmistoe yhtyi haeneen, paeaettaen, ettei Maslova ollut ottanut osaa rahojen ja sormuksen anastamiseen ja ettae sormus oli haenelle lahjoitettu.

Mutta puheen tullessa haenen osanotostaan myrkytykseen, sanoi haenen kiivas puolustajansa, kauppias, ettae Maslova oli tunnustettava syyttoemaeksi, koska ei haenellae ollut mitaeaeen aijetta myrkyttaeae kauppiasta. Esimies taas sanoi, ettei haentae voitu tunnustaa syyttoemaeksi, koska haen oli itse tunnustanut antaneensa pulverin.

--Antoi, mutta luuli antavansa oopiumia,--sanoi kauppias.

--Kyllähaen oopiumillakin saattoi ottaa hengen,--sanoi oeversti, joka rakasti tehda poikkeuksia asiasta ja alkoi taessae tilaisuudessa kertoa siitae, ettae haenen lankonsa vaimo oli myrkyttaenyt itsensae oopiumilla ja olisi kuollut, ellei laeakaeriae olisi ollut saatavissa ja ellei ajoissa olisi tarpeellisiin toimiin ryhdytty. Oeversti kertoi semmoisella painavuudella, semmoisella arvolla ja luottamuksella itseensae, ettei kukaan rohjennut haentae keskeyttaeae. Ainoastaan puotipalvelija, esimerkin vaikutuksesta, paeaetti keskeyttaeae haenet, kertoaksensa oman juttunsa.

--Taehaen voivat jotkut niin tottua,--alkoi haen,--ettae saattavat ottaa 40 tippaa. Minulla oli sukulainen...

Mutta oeversti ei antanut keskeyttaeae itseensae ja jatkoi kertomustansa siitae mitenkae oopiumi oli vaikuttanut haenen lankonsa vaimoon.

--Mutta hyvaet herrat, kellohan kaey jo viidettae,--sanoi joku valamiehistae.

--Kuinkas siis, hyvaet herrat,--kaeaentyi esimies:--tunnustamme siis syylliseksi ilman ryoestaemisen aikomusta, eikae ole omaisuutta anastanut.

--Niinkoe siis?

Pietari Gerasimovitsh tyytyvaeisenae voittoonsa, suostui.

--Mutta ansaitsee armahdusta,--lisaesi kauppias.

Kaikki suostuivat, ainoastaan varusmestari vaati sanottavaksi: ei ole syyllinen.

--No niinhaen taemae nyt onkin,--selitti esimies,--syyttoemaeksihaen haen jaeaeakin.

--Anna mennae naein: ja ansaitsee armahdusta; eli siis, mikae haenen syyksensae jaeaeapi, sekin on vielae lievennettaevae,--sanoi iloisesti kauppias.

Kaikki olivat niin vaesyksissae, niin sekaantuneet riitoihin, ettei kukaan arvannut lisaetae vastaukseen sanoja:--syyllinen, _vaan ilman tappamisen aikomusta_.

Nehljudof oli niin kiihtyneessae mielentilassa, ettei haenkaeaen huomannut taetae. Ja taessae muodossa tulivat vastaukset kirjoitetuiksi ja oikeussaliin annetuiksi.

Rablais sanoo, ettae eraes lakimies, jolta oli tultu oikeutta hakemaan, viitattuansa kaikkiin mahdollisiin lakeihin ja luettuaan 20 sivua jaerjetoentae lakitieteellistae latinaa, ehdotti ettae oikeuden hakijat heittaesisivaet arpaa: kruunu vai risti. Jos kruunu, niin hakija on oikeassa, jos risti, niin vastaaja on oikeassa.

Niin kaevi taeaellaekin. Se mitae paeaetettiin, ei paeaetetty siksi, ettae kaikki olivat niin suostuneet, vaan ensiksikin siksi, ettae puheenjohtaja, vaikka olikin puhunut niin kauan taellae kertaa, jaetti sanomatta sen minkae haen aina tavallisesti muulloin sanoi, nimittaein, ettae vastatessaan kysymykseen he voivat sanoa: on syyllinen, mutta ilman tappamisen aikomusta; toiseksi siksi, ettae oeversti liian pilkallisesti ja ikaevaesti kertoi jutun lankonsa vaimosta; kolmanneksi siksi, ettae Nehljudof oli semmosessa mielenkiihkossa, ettei huomannut tuota poisjaeaenyttae lisaeystae

tappamisen aikomuksesta ja ajatteli ettae lisaelause: ilman edeltaepaein harkittua aikomusta, tekee syytoeksen tyhjaeksi; neljaenneksi siksi, ettae Pietari Gerasimovitshiae ei ollut huoneessa, haen oli kaeymaessae ulkona siihen aikaan kun esimies luki laepi kysymykset ja vastaukset; ja erittaeinkin siksi, ettae kaikki olivat vaesyksissae ja kaikkien teki mieli paeaestae mitae pikemmin pois ja siis tahtoivat suostua siihen paeaetokseen, joka kaikkein pikemmin lopettaisi jutun.

Valamiehet soittivat kelloa. Santarmi, joka seiso i miekka paljastettuna ovella, pisti miekan tuppeen ja syrjaeytyi. Tuomarit istuivat paikoillensa ja valamiehet tulivat yksitellen huoneestansa.

Esimies kantoi juhlallisen naekoeisenae listaa, tuli puheenjohtajan luo ja antoi sen haenelle. Puheenjohtaja luki sen ja naehaevaesti kummastuneena levitti kaetensae ja kaeaentyi vierustoveriensae puoleen neuvottelemaan. Puheenjohtaja oli ihmeissaeaeen siitae, ettae valamiehet, vaikka olivat lisaenneet ensimaaiseen ehtoon sanat: ilman ryoestaemisen aikomusta--eivaet lisaenneet toiseen sanoja: ilman tappamisen aikomusta. Nyt kaevi valamiesten paeaetoksestaesiin, ettae Maslova ei ollut varastanut, ei ollut ryoestaenynt ja kuitenkin oli myrkyttaenynt ihmisen ilman mitaeaan naekyvaeae tarkoitusta.

--Katsokaas mitae jaerjettoemyyksiae ne ovat sieltae tuoneet, sanoi haen vasemmalla puolellaan istuvalle jaesenelle.--Siitae haen seuraa pakkotyoeatae ja kuitenkin haen on syytoen.

--No kuinka haen nyt olisi syytoen,--sanoi ankara jaesen.

--On kun onkin syytoen. Minun mielestaeni taehaen tapaukseen voi soveltaa 817 pykaelae. (817 Sec.:ssae puhutaan siitae, ettae jos oikeus huomaa syytoeksen peraettoemaeksi, se voi kumota valamiesten paeaetoksen).

--Mitae te arvelette,--kaeaentyi puheenjohtaja hyvaentahtoisen jaesenen puoleen.

Hyvaentahtoinen jaesen ei vastannut heti, vaan katsahti ensin edessaeaeen olevan paperin numeroon ja laski numerot yhteen,--luku ei ollut tasanjaollinen kolmella. Haen paeaetti, ettae jos menee tasan niin haen suostuu; mutta vaikka ei mennytkaeaeen tasan, niin haen hyvaenluontoisuutensa vuoksi kuitenkin suostui.

--Minunkin naehdaekseni se olisi paikallaan,--sanoi haen.

--Entaes te?--sanoi puheenjohtaja kaeaentyen vihasen jaesenen puoleen.

--Ei missaeaeen tapauksessa,--vastasi taemae paeaettaevaesti.--Muutenkin sanomalehdissae kirjoitetaan, ettae valamiehet vapauttavat rikoksellisia, mutta mitaes sitte kirjoitetaan, kun oikeus alkaa vapauttaa. En mitenkaeaen voi suostua.

Puheenjohtaja katsoi kelloonsa.

--Ikaevae kyllae, mutta mikae tuumaksi,--sanoi haen ja antoi kysymykset esimiehen luettaviksi. Kaikki nousivat ja esimies, muutellen jalkojansa, ryki aeaenensae selvaeksi, luki julki kysymykset ja vastaukset. Kaikki lakimiehet: sihteeri, asianajat, jopa syyttaejaekin ilmaisivat kummastuksensa.

Syytetyt istuivat levollisina, naehaevaesti ymmaertaemaettae vastauksien

merkitystä. Taas asetuttiin istumaan ja puheenjohtaja kysyi syyttäjältä: minkä rangaistuksen alaisiksi haen katsoi syytettyjen olevan saatettavat.

Syyttäjä, ilostuneena odottamattomasta menestyksestä. Maslovaan nähden ja laskien taamaen menestyksen kokonaan kaunopuheliaisuutensa ansioksi, nousi katsahdettuaan kirjaan ja sanoi:

--Simon Kartinkiniin sovelluttaisin 1,452 pykälän ja 1,453 pykälän neljännen kohdan, Jefimia Botshkovaan 1,659 pykälän ja Katariina Maslovaan 1,454 pykälän.

Naemat rangaistukset olivat kaikkein ankarimpia, mitkä vaan saattoivat tulla kysymykseen.

--Oikeus poistuu päätooksen tekemistä varten,--sanoi puheenjohtaja nousten seisaalleen.

Kaikki nousivat haenen jälkeensä ja tuntien tyytyväisyyttä, kuten hyvien työn suorittamisesta, alkoivat mikä lahteaa ulos, mikä liikkua salissa.

--Olemme, veljeni, päästäneet haepäällisen valheen,--sanoi Pietari Gerasimovitsh tullen Nehljudofin luo, jolle esimies kertoi jotakin.--Olemme teljenneet haenet kuritushuoneeseen.

--Mitä sanottekaan?--huudahti Nehljudof, taella kertaa ollenkaan huomaamatta opettajan epämiellyttävää tuttavallisuutta.

--Kuinkas muuten,--sanoi haen. Emmehän lisaenneet vastaukseen sanoja: syyllinen, mutta ilman tappamisen aikomusta. Sihtööri sanoi minulle juuri, että syyttäjä vaatii haenelle 15 vuotta pakkotyötä.

--No niinhaen oli pääätetty, sanoi esimies.

Pietari Gerasimovitsh alkoi kiistää vastaan, sanoen olevan päiän selvää, että kun Maslova ei kerran ollut rahoja ottanut, niin ei haenella voinut olla tappamisen aikomustakaan.

--Mutta luinhan minä vastauksen, ennen kun meidän oli lahteminen huoneesta,--puolusteli esimies itseänsä.--Kukaan ei silloin mitään sanonut.

--Minä olin siihen aikaan ulkona,--sanoi Pietari Gerasimovitsh.--Mutta en ymmärrä kuinka se teitä jäi huomaamatta?

--Enhän saattanut ajatella,--sanoi Nehljudof.

--Siinäpä se, ette ajatella.

--Se täytyy saada korjatuksi,--sanoi Nehljudof.

--Ei kuulu mitään,--kyllä se nyt jo pysyy.

Nehljudof katsahti syytettyihin. Siellä ne istuivat nuo samat, joiden kohtalo oli ratkaistu, istuivat yhä vaan liikkumattomina aitauksensa takana sotamiesten edessä. Maslova hymyili jollekin asialle. Ja Nehljudofin sydaemessä liikahti huono tunne. Täällä ennen haen, pitäen mahdollisena Maslovan vapauttamista ja jaeamista kaupunkiin, oli kahden vaiheilla mille kannalle asettua haenen suhteensa ja oikea suhtautuminen haeneen tuntui vaikealta.--Mutta kuritushuone ja Siperia olisivat

kerrassaan tehneet lopun kaikista suhteista haeneen.--Kituva lintu herkeisi raepyttelemaestae metsaestyslaukussa ja muistuttamasta itseansa.

XXIV.

Pietari Gerasimovitshin otaksuminen oli oikea.

Palattuaan neuvoshuoneesta otti puheenjohtaja paperin ja luki:

"Vuonna 188' 28 paeivaenae Huhtikuuta on Piirioikeus Haenen Keisarillisen Majesteettinsa asetuksen mukaisesti rikosastonsa kautta, perustuen herrain valamiesten tekemaaen paeaetokseen, rikoslain 771 Sec.:n 3:n kohdan, 776 Sec.:n 3:n kohdan ja 777 Sec.:n nojalla tuominnut: 33 vuotiaan talonpojan Simon Kartinkin, 27 vuotiaan kaupunkilaisnaisen Katarina Maslovan paitsi kansalaisoikeuksiensa menettaemistae, laehetettaevaeksi pakkotoeihin: Kartinkin 8:ksi vuodeksi, ja Maslovan 4:ksi vuodeksi, sekae molemmat kaersimaaen rikoslain 25 Sec.:ssae mainittuja seurauksia; 43 vuotiaan kaupunkilaisnaisen Jefimia Botshkovan, paitsi kaikkein erityisten persoonallisten ja kansalaisoikeuksien ja etujen menettaemistae, suljettavaksi vankilaan 3 vuoden ajaksi ja kaersimaaen rikoslain 48 Sec.:ssae mainittuja seurauksia.--Oikeuskulut taestae jutusta ovat syytettyjen tasan keskenaaen suoritettavat ja varattomuuden tapauksessa pantavat kruunun laskuun.

Taehaen juttuun kuuluvat todiste-esineet ovat myytaevaet, sormus jaetettaevae takasin, laeaekepullot haevitettaevaet.

Kartinkin seisoi niinkuin ennenkin eteenpaein ojentuneena, pitaaen kaesiaaen sormet hajalla housunpoimuja myoeten ja poskiansa nytkytellen. Botshkova naeytti aivan rauhalliselta. Kuultuansa paeaetoksen Maslova meni tulipunaseksi.

--En ole syyllinen, enkae ole,--huusi haen aekkiae yli koko salin.--Taemae on syntiae. Syytoen olen. En ole tahtonut, enkae ole ajatellut. Totta puhun. Totta.--Ja laskeutuen penkille haen purskahti aeaeneen itkemaaen.

Kun Kartinkin ja Botshkova tulivat ulos, istui haen yhae vielae paikallansa ja itki, niin ettae santarmin oli nykaeseminen haentae mekon hihasta.

--Ei, taetae ei voi enaae jaettaeae,--sanoi Nehljudof itseksensae kokonaan unohtaen tuon inhon tunteen, ja itsekaaen tietamaettae miksi, kiirehti kaeytaevaaen vielae kerran naehdaeksensae Maslovaa.

Ovissa tunkeili vilkas joukko ulostulvailevia valamiehiae ja asianajajia tyytyvaeisinae jutun paeaettymiseen, niin ettae Nehljudof viipyi muutamia minuuttia ovella. Paeaestyaensae kaeytaevaaen oli Maslova jo kaukana. Mutta Nehljudof, ajattelematta sitae huomiota, joka haeneen kaeaentyi, nopein askelin saavutti Maslovan ja pysahtyi haenen edellensae. Taemae oli jo herennyt itkemaestae ja vaan ajoittain nyyhkytteli, pyyhkien punottavia poskiansa liinan nurkkaan. Haen meni Nehljudofin ohitse katsahtamatta sivulleen. Paeaestettyaaen haenet ohitse, Nehljudof palasi kiireesti takasin tavatakseen puheenjohtajaa, vaan puheenjohtaja oli jo mennyt ja Nehljudof saavutti haenet vasta eteisessae.

--Herra puheenjohtaja,--sanoi Nehljudof laehestyen haentae juuri sinae

hetkenäe kun taemäe puki paeaellensäe vaaleata palttoota ja otti vastaan vahtimestarilta hopeapaeistäe kaevelykeppiaensäe:--saanko puhua kanssanne asiasta, joka aesken paeaettyi? Minäe olen valamies.

--Kylläe, tietysti, ruhtinas Nehljudof. Hauskaa näehdäe, olemme ennen tavanneet toisiamme,--sanoi puheenjohtaja, katellen häentäe ja mielihyväelläe muistellen, kuinka hyvin häen oli tanssinut,--paremmin kuin yksikäeäen nuorista--sinäe iltana, jona oli Nehljudofin tavannut.--Milläe voin teitäe palvella?

--On tullut erehdys vastaukseen, joka koski Maslovaa. Häen on syytoen myrkytykseen ja kuitenkin on häen tuomittu kuritushuoneeseen, sanoi Nehljudof totisen ja synkäen näekoeisensäe.

--Oikeus on tehnyt paeaetoeksensäe teidän omien vastauksienne perustuksella,--sanoi puheenjohtaja läeheten ulko-ovea:--vaikka vastaukset kylläe oikeudenkin mielestäe tuntuivat ristiriitaisilta.

Häen muisti aikoneensa selittäeäe valamiehille, ettäe jos he vastaavat: "on syyllinen", eiväetkäe lisäeäe sanoja: "vaan ilman tappamisen aikomusta", niin tappo katsotaan tahalliseksi, mutta kiireessäe jaettaeneensäe sen tekemäettae.

--Niin, vaan eiköe taetäe virhetäe voi korjata?

--Syytäe kassatsiooniin voi aina loeytäeäe. Täeytyy kaeaentyäe jonkun asianajajan puoleen,--sanoi puheenjohtaja pannen lakin väehäe kallelleen paeaehäensäe ja yhäe läehestyen ovea.

--Mutta taemäehäen on hirmuista.

--Näehkäeäes, Maslovalla oli edessäeäen kaksi mahdollisuutta,--sanoi puheenjohtaja haluten olla erittäein ystäevaellinen ja kohtelias Nehljudofille. Häen selvitti poskipartaansa palttoon kauluksen paeaelle ja ottaen Nehljudofia kevyesti käesikynkäestäe ja suunnaten ulko-ovea kohden, jatkoi:--olettehan tekin läehdoessäe?

--Olen,--sanoi Nehljudof ja kiireesti pukeutuen läeksi häenen kanssansa.

He tulivat kirikkaaseen, iloiseen auringonpaisteeseen ja täeytyi heti ruveta puhumaan kovemmalla äeäenelläe rattaiden räeminaen täehden kadulla.

--Asema näehkäeäes on kummallinen,--jatkoi puheenjohtaja korottaen äeäentaensäe:--häenelläe, tuolla Maslovalla, oli edessäeäen yksi kahdesta: joko melkein täeydellinen vapautus, vankilarangaistus, johon saattoi tulla lukuunotetuksi se, ettäe häen jo oli istunut, jopa vaan aresti,--taikka sitten kuritushuone; mitäeäen keskiväeläe ei ole. Jos te olisitte lisaenneet sanat: "vaan ilman tappamisen aikomusta", niin häen olisi vapautettu.

--Minäe anteeksiantamattomasti unohdin sen,--sanoi Nehljudof.

--Siinäepäe koko asia onkin,--sanoi puheenjohtaja hymyillen ja kelloonsa katsoen.

Jäeljelläe oli vaan kolme neljäennestäe Klaran mäeäeräeäemäeäen hetkeen.

--Nyt jos niin haluatte, kaeaentykäeäe asianajajain puoleen. On loeydettäeäe joku kassatsiooni-aihe. Sen voi aina loeytäeäe. Dvoranskin kadulle,--vastasi häen ajurille:--30 kopeekkaa, en maksa koskaan enempäeäe.

--Teidaen ylhaeisyittenne, tehkaeae hyvin.

--Noeyrin palvelijanne. Jos voin olla jotenkin avuksi, asunto on Dvornikofin talo Dvoranskin kadulla, se ei ole vaikea muistaa.--Ja ystaevaellisesti kumartaen haen ajoi pois.

XXV.

Keskustelu puheenjohtajan kanssa ja raikas ilma vaehaen rauhoittivat Nehljudofia. Haenen paeaehaensae tuli ajatus, ettae tunteensa ehkae oli liioiteltu, haen kun oli viettaenyt koko aamun niin tavattomissa olosuhteissa.

"Tietysti vaan kummallinen ja merkillinen sattuma! Ja vaelttaemaetoentae on tehdae kaikki, mikae on mahdollista keventaeaekseen haenen kohtaloansa ja tehtaevae pian. Taessae paikassa. Niin, taeytyy nyt jo taeaellae oikeudessa saada tietaeae, missae asuu Fanarin tai Mikishin." Haen muisti kahta kuuluisaa asianajajaa.

Nehljudof palasi jaelleen oikeuteen, riisui palttoonsa ja meni yloes. Ensimaeisessae kaeytaevaessae haen jo, tapasi Fanarinin. Nehljudof pysaeytti haenet ja sanoi olevan asiaa. Fanarin tunsi haenet sekae naeoeltae ettae nimeltae ja sanoi olevansa iloinen, jos saattoi tehdae voitavansa.

--Vaikka olenkin vaesyksissae ... vaan jollei kestaе kauan, sanokaa minulle asianne,--mennaеaen taenne.

Ja Fanarin vei Nehljudofin johonkin huoneeseen, joka oli arvatenkin jonkun tuomarin tyoehuone. He istuivat poeydaen aeaereen.

--No, mikae on nyt asianne?

--Ennen kaikkea pyydaen,--sanoi Nehljudof,--ettei kukaan saisi tietaeae minun ottavan osaa taehaen asiaan.

--Sehaen on itsestaeaen selvaeae. Siis?...

--Olin vastikaeaen valamiehenae ja me tuomitsimme pakkotyoehoen eraeаen naisen, joka oli syytoen. Taemae vaivaa minua.

Nehljudof odottamattansa punastui ja takertui puheeseensa, eikae tiennyt mitae sanoa.

Fanarin vilkasi haeneen, mutta painoi silmaensae jaelleen alas, ja jaei kuuntelemaan.

--No ja sitten?--sanoi haen vaan.

--Tuomitsimme viattoman ja minae haluaisin tehdae valituksen asiassa ja siirtaeae jutun korkeimpaan instanssiin.

--Senaattiin,--oikasi Fanarin.

--Ja pyytaisin nyt teitae ottamaan taemae asia ajaaksenne.

Nehljudof tahtoi heti paeaestae kaikkein vaikeimmasta ja sentaehden siinae samassa sanoi:

--Kulut taestae asiasta otan suorittaakseni, olkoot ne mitkae tahansa,--sanoi haen punehtuen.

--No siitae kyllae sovimme,--sanoi asianajaja, anteeksiantavasti naurahtuen haenen kokemattomuudelleen.

--Mistae siis on kysymys?

Nehljudof kertoi.

--Hyvae on, huomenna otan asiapaperit luokseni ja luen ne laepi. Ja ylihuomenna, ei, torstaina, saatte tulla luokseni kello 6 illalla ja minae annan teille vastauksen. Kuinka siis? Emmekoe mene, minulla on taeaellae vielae muutamia asioita.

Nehljudof jaetti hyvaesti ja laeksi ulos.

Keskustelu asianajajan kanssa ja se seikka, ettae haen siis jo oli ryhtynyt toimenpiteisiin Maslovan puolustukseksi, rauhoittivat haenen mielensae vielae enemmaen. Haen tuli kadulle: ilma oli erinomainen, haen hengahti syvaeaen kevaeistae ilmaa. Ajurit tarjoilivat palvelustansa, vaan haen laeksi jalkasin ja heti rupesi haenen paeaessaensae pyoerimaeaen kokonainen parvi ajatuksia ja muistoja Katjushasta ja haenen menettelystaeaen taetae kohtaan. Ja haenen tuli ikaevae ja kaikki naeytti synkaeltae. "Ei, taetae asiaa minae ajattelen toisen kerran", sanoi haen itseksen, "nyt sitaevastoin pitaae ruveta iloiselle tuulelle ja paeaestae raskaista ajatuksista."

Haen muisti Kortshaginin paeivaellisen ja katsoi kelloonsa. Ei ollut vielae myoehaeistae ja saattoi kyllae ehtiae paeivaelliselle. Raitiovaunu kulki helistaen ohitse. Haen antausi juoksuun ja hypahti vaunuun. Mutta torille paeaestyae haen laskeutui pois, otti hyvaen pika-ajurin ja 10 minuutin kuluttua oli Kortshaginin suuren talon portailla.

XXVI.

--Tehkaeae hyvin, teidaen korkeutemme! teitae odotetaan, sanoi ystaevaellinen, lihava ovenvartija Kortshaginin suuressa talossa, avaten melutta englantilaisilla saranoilla liikkuvan ulko-oven.--Herrasvaeki syoepi parhaallaan, ainoastaan teitae on kaesketty pyytaeae sisaelle.

Ovenvartija tuli toiseen kerrokseen vievien porraskaeytaevien luo ja soitti.

--Onko muita? kysyi Nehljudof riisuen palttoonsa.

--Herrat Kolosof ja Mihail Sergejevitsh, muuten kaikki kotolaisia,--vastasi ovenvartija.

Ylaekerroksen rappusilta katsahti alas kaunis lakeija haennystakissa ja valkosissa hansikkaissa.

--Tehkaeae hyvin, teidaen korkeutenne,--sanoi haen.--Kaeskevaet pyytaeae sisaelle.

Nehljudof nousi ylaekertaan ja kulki tutun erinomaisen ja tilavan salin laepi ruokasaliin. Ruokasalissa istui koko perhe poeydaen aeaeressae, lukuunottamatta aeitiae, ruhtinatar Sofia Vasiljevnaa, joka ei koskaan tullut ulos huoneestansa. Poeydaen paeaessae istui ukko Kortshagin, haenen vieressaeaeen vasemmalla puolella tohtori, oikealla vieras Ivan Ivanovitsh Kolosof, entinen laeaeninesimies ja nyt pankinjohtokunnan jaesen, Kortshaginin vapaamielinen toveri; sitten vasemmalla puolella,--miss Reder, Missin pienen sisaren guvernantti, ja itse nelivuotias tytaer; vastapaeaetae oikealla puolella oli Missin veli, Kortshaginin ainoa poika, kuudesluokkalainen lyseossa, Petja, jonka taehden koko perhe, haenen tutkintojansa odotellen, oli jaeaenyt kaupunkiin; sitten kotiopettaja, ylioppilas; sitten vasemmalla Katariina Aleksejevna, 40 vuotias neiti kansallisheraetyksen ajoilta, taetae vastapaeaetae Mihail Sergejevitsh taikka Mischa Telegin, Missin serkku, ja poeydaen alapaeaessae Missi itse, sekae haenen vieressaeaeen tyhjae paikka.

--Sepae hauskaa. Istukaahan, me olemme ehtineet vasta kalan kimppuun,--sai ukko Kortshagin vaivoin sanotuksi, varovasti tekohampaillansa vatustellen ja nostaen Nehljudofiin silmaensae veristyneine luomineen, joissa ei eroittanut silmaeripsiae.

--Stepan,--kaeaentyi haen suu taeyynae ruokaa lihavan, mahtavan bufettipalvelijan puoleen, silmillaeaeen viitaten tyhjaeaeen paikkaan. Vaikka Nehljudof hyvin tunki ja monta kertaa oli paeivaellisissaekin naehnyt vanhaa Kortshaginia, vaikutti haeneen nyt erityisen vastenmielisesti nuo punaiset kasvot hekumallisine, mauskuttelevine huulineen, servietti leuan alla, ja rasvainen kaula; sanalla sanoen koko tuo hyvin syoetetty, sotilaallinen kenraalityyppi.

Nehljudofin mieleen ehdottomastikin juolahti, mitae haen tiesi taemaen ihmisen julmuudesta, joka, jumala ties minkae vuoksi,--sillae haen oli sekae rikas ettae tunnettu, eikae kaivannut virka-ansioita,--oli pieksaettaenyt jopa hirtaettaenytkin ihmisiae ollessaan sotilaspiirin paeaellikkoena.

--Tuossa tuokiossa tarjotaan esille, teidaen korkeutenne,--sanoi Stepan, ottaen hopeisilla vaaseilla koristetusta bufetista suuren soppakauhan ja antaen paeaellaeaeen merkin poskipartaiselle lakeijalle, joka heti alkoi jaerjestellae lautasia Missin vieressae olevalla tyhjaellae paikalla, mikae oli peitetty taiteellisesti kokoontaitetulla, silitetyllae servietillae, vaakuna ylaenurkassa.

Nehljudof kiersi koko poeydaen puristaen jokaisen kaettae. Kaikki, paitsi vanhaa Kortshaginia ja naisia, nousivat seisaalleen, kun haen heitae laehestyi. Ja taemae poeydaen kiertaaminen ja laesnaeolijain kaetteleminen, vaikkei haen enimpien kanssa ollut sanaakaan vaihtanut, tuntui haenestae nyt erittaeinkin epaemiellyttaevaeltae ja naurettavalta. Haen pyysi anteeksi myoehaestymistaeaeen ja aikoi istautua tyhjaelle paikalle Missin ja Katariina Aleksejevnan vaeliin, mutta ukko Kortshagin vaati haentae, jos ei viinaryyppy kelvannutkaan, kuitenkin ottamaan voileipaeae poeydaeltae, jolle oli asetettu merikrapuja, maehnaeae, juustoa ja silliae. Nehljudof ei aavistanutkaan olevansa niin naelkaeinen, mutta alettuaan syoedae juustoa leivaen kanssa, ei haen voinut pysaehytyae, vaan soei ahnaasti.

--No, mitaes, oletteko nyt jaerkytelleet yhteiskunnan perusteita?--sanoi Kolosof, ivalla kaeyttaeen eraeaeen vanhoillisen lehden sananpartta, joka oli noussut valamiesoikeutta vastustamaan.--Olette siis vapauttanut

syyllisia ja tuominut syyttömiä, niinkö?

--Jaerkyttäeneet yhteiskunnallisia perusteita... Jaerkyttäeneet yhteiskunnallisia perusteita...--toisti ruhtinas nauraen. Haenella oli rajaton luottamus oppineen ja vapaamielisen toverinsa ja ystävänsä jaerkeen.

Nehljudof vaelittaemaettae, ettae oli epakohtelias, ei vastannut mitään Kolosofille ja, istuutuen esille tuodun hoeryävaen sopan ääreen, puri yhä suupalaansa.

--Antakaahan haenen nyt ensin syöä,--sanoi Missi hymyillen, muistuttaen sanalla "haenen" omaa laeheisyytensä Nehljudofiin.

Kolosof sille aikaa kertoi reippaasti ja äänekkaasti erään haentä suututtaneen artikkelin sisältoeä, jossa vastustettiin valamiesoikeutta. Haentä kannatteli Mihail Sergejevitsh, sisarenpoika, kertoen puolestaan samassa lehdessä olleen toisen artikkelin sisällyksen.

Missi, kuten ainakin, oli hyvin distinguee ja hyvin puettu, huomaamattoman hyvin.

--Olette arvatinkin hyvin näelissänne,--sanoi haen Nehljudofille, odotettuaan siksi kuin taemäe oli nielaissut.

--Ei, enpä erittäin. Entä te, kaevittekö tauluja katsomassa?--kysyi haen.

--Ei, me jaetimme sen tuonemmaksi. Mutta me olimme sen sijaan lawn-tennistä heittäessä Salamatofien luona. Ja mister Croucs leikkii todellakin erinomaisesti, ihmetyttävään hyvin.

Nehljudof oli tullut taenne virkistyaekseen ja aina olikin haenen taessa talossa ollut mieluista olla, ei ainoastansa sen hienon ylellisyshengen vuoksi, joka miellyttävästi hiveli haenen tunteitansa, vaan sen mielitelevästi hemmoittelevan ilmakaen vuoksi, joka haenen huomaamattansa ympäröitsi haentä. Mutta nyt, kummallista kyllä, kaikki taessa talossa oli haenestä vastenmielistä, kaikki, alkaen ovenvartijasta, leveistä rappusista, kukkasista, lakeijoista, katetusta poeydästä--itse Missiin asti, joka nyt näytti haenestä vähemmän viehättävältä ja epäluonnolliselta. Epämiellyttäväe oli haenestä myöskin tuo itseensäeluottavainen, inhoittava, vapaamielinen Kolosofin ääni, epämiellyttäväe tuo haerkaemäinen, arvostaan varma, aistillinen ukko Kortshaginin olento, epämiellyttäväe nuo kansallisen Katarina Aleksejevnan ranskalaiset lauseet, epämiellyttäväet guvernantin ja kotiopettajan haemilla olevat kasvat, ja erittäinkin epämiellyttäväe tuo asemasana "haenen", jota oli haenestä käytetty...

Nehljudof oli aina kahden vaiheilla mitenkä suhtautua Missiin, milloin haen ikäenkuin siristäen silmiänsä, taikka niinkuin kuun valossa näki Missin kaikki ihastuttavat puolet: Missi näytti sekä raittiilta että kauniilta, viisaalta ja luonnolliselta. Mutta sitten haen taas aekkäe ikäenkuin kirkkaassa päivän valossa näki,--ei voinut olla näkemäettae, kaikkia haenen puutteitansa. Ja nyt oli haenella taemmoeinen päiväe. Nyt haen näki pienimäetkin ryppyset haenen kasvoissaan, tiesi, näki, millä tavalla haenen hiuksensa olivat poeyhistetyt, näki haenen kyynäpäättensä terävyyden ja erityisesti näki peukalon leveän kynnen, joka muistutti taemän isän samallaista kynttäe.

--Se leikki on sangen ikäeväe,--sanoi Kolosof tennisistä:--paljon

hauskempi oli pallonlyoenti, jota lapsena leikimme.

--Ei, te ette tiedä. Se on hirmuisen hauskaa,--vaeitti Missi, aeaentaen erittain epaeluonnollisesti sanan "hirmuisen", kuten Nehljudofista tuntui.

Ja nyt alkoi kiista, johon ottivat osaa sekä Mihail Sergejevitsh että Katariina Aleksejevna. Ainoastaan guvernanti, kotiopettaja ja lapset olivat vaiti; naehaevaesti ikaevissaeaen.

--Aina vaan sama riita!--sanoi ukko Kortshagin aeaeneensae nauraen ja ottaen servietinsae liivin alta, ja jyryttaen tuoliansa, jonka lakeija heti otti haltuunsa, nousi poeydaestae. Haenen peraessaeaen nousivat kaikki muutkin ja menivaet pienen poeydaen aeaereen, missae seisovivat vehkeet suunhuuhtomista varten hyvaenhajuisine, laempimine vesineen, ja huuhtoen suitaan, jatkoivat keskusteluansa, joka ei ketaeaen huvittanut.

--Eikoe totta?--kaeaentyi Missi Nehljudofiin, tahtoen haeneltae kannatusta mielipiteellensae siitae ettei missaeaen naey niin selvaesti ihmisen luonne kuin leikissae. Missi naeki Nehljudofin kasvoissa tuon totisen ja kuten haenestae naeytti, tuomitsevan ilmeen, jota haen pelkaesi Kohljudofissa ja tahtoi tietaea mistae se johtui.

--En todellakaan tiedä, koskaan en ole sitä ajatellut,--vastasi Nehljudof.

--Tuletteko mamman luo? kysyi Missi.

--Kyllä, kyllä--sanoi haen ottaen paperossin, ja sen haen sanoi aeaenellae, joka selvaeen ilmaisi ettei haentae haluttanut mennae.

Missi katsahti kysyvaesti, sanomatta mitaeaen, haeneen ja Nehljudofia haevetti. "Onpa todellakin sopimatonta tulla vieraisiin ikaevystyittaemaeaen ihmisia", ajatteli haen itsestaensae, ja ollakseen ystaevaellinen, sanoi menevaensae mielellaeaen, jos muka ruhtinatar vaan ottaa vastaan.

--Kyllä, kyllä, mamma tulee olemaan iloinen. Polttaa saatte siellaakin. Ivan Ivanovitsh on myoeskin siella.

Talon emaentae, ruhtinatar Sofia Vasiljevna oli aina makuulla. Jo kahdeksatta vuotta oli haen ottanut vieraitakin makuulta vastaan, pitseissae ja nauhasissa, sametin, kullattujen esineiden, norsunluun, pronssin, lakeerauksen ja kukkien keskellae. Haen ei liikkunut missaeaen, ja vastaanotti omien sanojensa mukaan ainoastaan "ystaeviaensae", s.o. kaikkea sitae, mikae haenen arvelunsa mukaan jollakin tavoin erottautui laumasta. Nehljudof luettiin naeiden ystaevien joukkoon siitae syystae, että haentae pidettiin jaerkevaenae nuorena miehenae, ja myoeskin siitae syystae, että haenen aeitinsae oli perheen laeheinen ystaevae, ja vielae siitaekin syystae, että olisi ollut suotavaa että Missi olisi mennyt haenen kanssaan naimisiin.

Ruhtinatar Sofia Vasiljevnan huone oli suuremman ja pienemmaen vierashuoneen takana. Missi, joka kaevi Nehljudofin edellae, pysaehyi suuremmissa vierashuoneessa paeaettaevaesti, ja tarttuen kullatun tuolin karmiin katsahti haeneen.

Missi olisi hyvin halusta mennyt naimisiin, ja avioliitto Nehljudofin kanssa olisi ollut kylläkin edullinen. Sitaepaitsi Nehljudof miellytti haentae ja haen oli totuttanut itsensae siihen ajatukseen, että Nehljudof oli haenen omansa (ei haen Nehljudofin, mutta Nehljudof haenen), ja

tiedottomalla, mutta itsepaeisellae viekkaudella, jommoista tavataan henkisesti sairaissa ihmisissae, haen nyt koetti saavuttaa tarkoitustansa. Haen puhutteli nyt Nehljudofia vaatiakseen selitystae.

--Naeen ettae teille on jotain tapahtunut,--sanoi haen:--mikae teidaen on?

Nehljudof muisti, kenen oli oikeudessa tavannut, rypisti silmaensae ja punastui.

--Kyllae, on tapahtunut--sanoi haen tahtoen olla rehellinen:--kummallinen, tavatoin ja taerkeae tapaus.

--Mikae sitten? Ettekoe voi sanoa mitae se on?

--Nyt en voi. Sallikaa minun olla sanomatta. On tapahtunut semmoista, mitae en ole vielae ehtinyt taeydellisesti ajatella,--sanoi haen ja punehtui vielae enemmaen.

--Ja te ette siis aijo sanoa minulle?--Jaenne haenen kasvoissansa vavahti ja haen liukahutti tuolia, josta piteli.

--Ei, en voi,--vastasi Nehljudof ja tunsi, ettae naein vastatessaan haen vastasi itselleen, tunnustaen, ettae haenelle todella oli tapahtunut jotakin hyvin taerkeaeetae.

--No, laehdemme siis.

Missi pudisti paeaetaensae ikaeaenkuin haeaetaeakseen tarpeettomia ajatuksia, ja meni tavallista nopeammin eteenpaen.

Nehljudofista naeytti niinkuin Missi olisi luonnottomasti puristanut kokoon suutansa kyyneleitae estaeaeaksensae. Ja taas Nehljudofia haevetti ja haenestae tuntui pahalta, ettae haen oli loukannut Missiae, mutta haen tiesi, ettae vaehinkin heikkous kukistaisi haenet s.o. sitoisi. Ja nyt haen pelkaesi taetae kaikkein enin, ja haen tuli Missin kanssa sanaakaan sanomatta ruhtinattaren huoneeseen asti.

XXVII.

Ruhtinatar Sofia Vasiljevna oli lopettanut paeivaellisensae, joka oli hyvin hieno ja ravitseva, ja jota haen aina nautti yksinaensae, ettei vaan kukaan olisi naehnyt haentae taessae epaerunollisessa toimituksessa. Haenen sohvansa vieressae seisoi kahvipoeytae, ja haen poltteli pitkaeae hienoa naispaperossia. Ruhtinatar Sofia Vasiljevna oli laiha, pitkae, yhae vielae itseaeaen nuoreksi lukeva, ruskeatukkainen nainen. Haenellae oli pitkaet hampaat ja suuret mustat silmaet.

Puhuttiin pahaa haenen suhteestansa laeaekaeriin. Nehljudof alussa usein sen unohti, mutta nyt haen muisti, ja naehdessaean laeaekaerin ruhtinattaren lepotuolin vieressae, naehdessaean haenen voidellun, kiiltaevaen kaksijakoisen partansa, Nehljudofia rupesi hirveaesti inhoittumaan.

Sofia Vasiljevnan vieressae, matalassa, pehmeaessae nojatuolissa istui Kolosof haemmentaeen kahviansa. Kahvipoeydaellae seisoi likoeoerilasi.

Missi tuli aedin luokse yhdessä Nehljudofin kanssa, vaan ei jaaenyt huoneeseen.

--Kun mamma vaesyy ja ajaa teidaet pois, tulkaa minun luokseni,--sanoi haen kaeaentyen Kolosofin ja Nehljudofin puoleen semmoisella aeaenella ikaeaenkuin ei olisi mitaean heidaen vaelillaensae ollut, ja iloisesti hymaetaen, kuulumattomasti astuen paksua mattoa myoeten, laeksi huoneesta.

--No, terve tulemaanne, ystaevaeni, istukaa nyt ja kertokaa,--sanoi ruhtinatar Sofia Vasiljevna taiteellisella, teeskennellylla ja aivan luonnollisen naekoeisella hymyilylla, joka paljasti haenen ihastuttavat pitkaet hampaansa, jotka olivat erittaein taidokkaasti tehdyt ja aivan samallaiset kuin olivat olleet entiset oikeat.

--Minulle on kerrottu teidaen tulleen oikeudesta hyvin synkaessa mielentilassa. Minae arvaan, ettae tuo asia on yleensa sangen vaikeata ihmisille, joilla on sydaen, sanoi haen ranskankielella.

--Niin, se on totta,--vastasi Nehljudof:--usein tuntee olevansa ... tuntee, ettei ole oikeutta tuomitsemaan...

--_Comme c'est vrai_,--huudahti ruhtinatar aivan kuin olisi kummastunut haenen huomautuksensa totuutta, kuten ainakin taitavasti imarrellen seuramiestaensa.

--No, entae taulunne, siitae olen hyvin utelias tietamaeaaen,--lisaesi haen,--ellen olisi taessa kykenemaettoemyyden tilassa, olisin jo aikaa sitte kaeynyt luonanne.

--Olen sen kokonaan jaettaenyt,--vastasi Nehljudof kuivasti. Ruhtinattaren, imartelun epaerehellisyys oli haenestae nyt yhtae ilmeinen kuin taemaen salaama vanhuuskin. Ei haen mitenkaeaen voinut saada itsensa olemaan ystaevaellisena.

--Sepae vahinko! Tiedaettekoe, minulle on itse Repin sanonut, ettae haenella on ehdoton talangi,--sanoi ruhtinatar kaeaentyen Kolosofin puoleen.

"Ettae se kehtaakin noin valehdella", ajatteli Nehljudof nyrpeaena.

Paeaestyaensa selville siitae, ettae Nehljudof oli pahalla tuulella ja ettei sen kanssa siis voinut saada aikaan miellyttaevaae ja viisasta keskustelua, kaeaentyi Sofia Vasiljevna Kolosofin puoleen tahtoen tietaae, mitae taema ajatteli uudesta naeytelmaekappaleesta. Haen kysyi semmoisella aeaenella niinkuin nyt Kolosofin mielipide tulisi ratkaisemaan kaikki epaeilykset, ja taemaen mielipiteen jokainen sana olisi ollut ikuistettava. Kolosof antoi tuomitsevan arvostelun naeytelmaesta ja lausui taemaen johdosta mielipiteitaensa taiteesta. Ruhtinatar Sofia Vasiljevna kummasteli haenen mielipiteittensa oikeutta yritti puolustelemaan naeytelmaen tekijaae, mutta samassa joko peraeaentyi tahi keksi jotakin keskivaeiltaa. Nehljudof katsoi ja kuunteli, mutta naeki ja kuuli aivan toista kuin sitae, mikae oli haenen edessaena.

Kuunnellen milloin Sofia Vasiljevnaa, milloin Kolosofia naeki Nehljudof ensiksikin, ettei Sofia Vasiljevna eikae Kolosofilla ollut mitaean tekemista draaman eikae toinen toisensa kanssa, ja ettae he puhuivat vaan tyydyttaeakseen ruumiillista tarvetta liikutella syoennin jaelkeen kielen ja kurkun jaenteitae; toiseksi, ettae Kolosof juotuansa paloviinaa, viiniae ja likoeroeriae oli vaehaen humalassa, ei niinkuin ovat humalassa harvoin juovat talonpojat, vaan niinkuin ne ihmiset, jotka ovat ottaneet

viininjuonnin tavaksensa. Ei haen horjunut eikae puhunut tyhmyyksiae, oli vaan luonnottomassa, kiihoittuneen itsetyytyvaeisessae mielentilassa. Kolmanneksi naeki Nehljudof sen, ettae ruhtinatar Sofia Vasiljevna kesken puhettansa katsaheli levottomasti ikkunaan paein, jonka kautta alkoi haentae kohden laehestyae vino auringonsaede, ja uhkasi saattaa haenen vanhuutensa liian selvaaen valoon.

--Kuinka se on totta,--sanoi ruhtinatar johonkin Kolosofin huomautukseen, ja painoi soittonappulaa sohvan vieressae.

Taehaen aikaan tohtori nousi, ja aivan kuin olisi ollut talon vaekeen kuuluva, laeksi mitaaen sanomatta huoneesta. Sofia Vasiljevna seurasi haentae silmillaensae, mutta jatkoi keskustelua.

--Olkaa hyvae, Filip, laskekaa tuo uudin alemmaksi,--sanoi haen osoittaen silmillaaen ikkunaverhoa sittenkuin huoneeseen oli haenen soitostansa astunut uljaan naekoeinen lakeija.

--Ei, sanokaa mitae sanottekin, siinae on mystilisyyttae, mutta ilman mystillisyyttae ei ole runoutta,--puhui ruhtinatar, vihasesti seuraten toisella mustalla silmaellaaen lakeijan liikkeitae, joka laitteli uudinta.

--Mystisismi ilman runoutta on taikauskoa, mutta runous ilman mystisismiae on proosaa,--sanoi ruhtinatar surullisesti hymyillen ja herkeaemaettae katsoen lakeijaa, joka suoristeli uudinta.

--Filip, en tarkoittanut tuota uudinta,--tuota tuolla suuren ikkunan luona,--sanoi tuskaillen Sofia Vasiljevna naehaevaesti saeaelien itseansae niiden ponnistusten taehden, joita haenen oli tekeminen saadakseen nuo sanat suustansa, ja rauhoittuakseen nosti heti suullensa hyvaenhajuisen, savuavan paperossin, kaedellae, joka oli taeynnae sormuksia.

Leveaerintainen, jaentevae Filip kumarsi hiukan, ikaaenkuin anteeksi pyytaen, ja keveaesti astuen mattoa myoeten vaekevine, suuripohkeisine jalkoinensa, noeyraesti ja sanaakaan vastaamatta meni toisen ikkunan luo, ja tarkkaavaisesti katsellen ruhtinatarta silmiin koetti jaerjestaee uudinta siten, ettei yksikaaen saede olisi uskaltanut kohdata haentae. Mutta nytkin menetteli lakeija vaeaerin, ja tuskastunut Sofia Vasiljevna oli taaskin pakotettu keskeyttaamaeaen puheensa mystisismistae ja oikaisemaan ymmaertaemaetoentae, saeaelimaettae haentae vaivaavaa Filipiae. Hetkeksi Filipin silmissae leimahti liekkinen.

"Piru sinun tietaeae, mitae sinae tarvitset,--taisi taemae sisaessaaen sanoa", ajatteli Nehljudof naehdessaaen koko taemaen pelin. Mutta uljas ja vaekevae Filip peitti heti kaersimaettoemyytensae ja alkoi rauhallisesti tehdae sitae mitae lamaantunut, uupunut, laepitsensae epaerehellinen ruhtinatar Sofia Vasiljevna haenelle kaeski.

--Tietysti Darwinin opissa on suuri maeaerae totuuttakin,--puhui Kolosof viruen matalassa nojatuolissa ja katsellen unisin silmin ruhtinatar Sofia Vasiljevnaan,--vaan haen menee sittenkin aeaerimmaeisyyksiin. Niin.

--Uskotteko te perinnoellisyyteen?--kysyi ruhtinatar Sofia Vasiljevna Nehljudofilta, kun taemaen sanattomuus alkoi haentae vaivata.

--Perinnoellisyyteenkoe?--kysyi puolestansa Nehljudof.--En, en usko,--sanoi haen. Haenen ajatuksensa olivat taellae hetkellae kokonaan vajoutuneet niihin kummallisiin kuviin, jotka arvaamattomista syistae heraesivaet haenen mielikuvituksessaan. Vaekevaen, uljaan Filipin rinnalla,

jota haen ajatteli sopivana modellina taiteilijoille, kuvaili haen Kolosofia paljaana, arbuusia muistuttavan mahansa kanssa, kaljuine paeineen ja jaenteittoemine, piiskana roikkuvine kaesineen. Samalla lailla kuvaili haen haemaeraesti mieleensae noita nyt silkilla ja sametilla peitettyjae Sofia Vasiljevnan olkapaeitae, mimmoisina naemae olisivat todellisuudessa, mutta taemae mielle oli liian hirvittaevae ja haen koetti paeaestae siitae.

Sofia Vasiljevna mittasi haentae silmillaeen.

--Mutta se on totta, Missihaen odottaa teitae,--sanoi haen,--menkaeaeahaen nyt haenen luoksensa, haen aikoi soittaa teille uuden kappaleen Griegiltae,--se on sangen huvittava.

"Ei mistaeen soittamisesta ole kysymystaekaeen ollut. Valehtelet siinae vaan suotta", ajatteli Nehljudof nousten yloes ja puristaen Sofia Vasiljevnan laepikuultavaa, luista, sormuksilla taeytetyae kaettae.

Vierashuoneessa tapasi haenet Katariina Aleksejevna ja alkoi heti keskustelun:

--Luulenpa ettae valamiehen tehtaevaet ovat teihin vaikuttaneet masentavasti,--sanoi haen, kuten ainakin ranskaksi.

--Niin, suokaa anteeksi, olen nyt huonolla tuulella eikae minulla ole oikeutta ikaevystyttaeae toisia,--sanoi Nehljudof.

--Miksi olette huonolla tuulella?

--Suokaa minun olla siitae puhumatta,--sanoi haen hattuansa hakien.

--Muistatteko kun vielae sanoitte, ettae aina taeytyy puhua totta ja kun meille kaikille sanoitte semmoisia ankaria totuuksia. Miksi siis ette nyt tahdo sanoa?--Muistatko Missi?--kaeaentyi Katariina Aleksejevna Missin puoleen, joka juuri tuli huoneeseen heidaen luoksensa.

--Sentaehden, ettae se oli leikkiae--vastasi Nehljudof totisesti.--Leikillae saa puhua. Mutta todellisuudessa me olemme niin huonoja, s.o. minae olen niin huono, ettae minae ainakaan en saa puhua totta.

--Aelkaeae oikaisko, sanokaa pois, missae suhteessa me olemme niin huonoja,--sanoi Katariina Aleksejevna leikkien sanoilla ja ikaeaenkuin huomaamatta Nehljudofin totisuutta.

--Ei ole mitaeen pahempaa kuin tunnustaa olevansa pahalla tuulella,--sanoi Missi.--Minae on koskaan tunnusta sitae itselleni, ja olenkin sentaehden aina hyvaellae tuulella. No, tulkaahan nyt luokseni. Koetetaan emmekoe saa karkoitetuksi tuota teidaen _mauvaise humeur_'iaenne.

Nehljudof tunki samaa mitae arvattavasti tuntee hevonen, jota silitellaeen ettae se antaisi panna suitset suuhunsa ja viedae valjastettavaksi. Mutta haenen oli nyt jos milloinkaan vastenmielistae ruveta vetaemaeen. Haen pyysi anteeksi, ettae haenen oli laehteminen kotiin ja alkoi jaettaeae hyvaesti. Missi pidaetti tavallista kauvemmin haenen kaettaeaeen omassansa.

--Muistakaa, ettae se mikae on taerkeaetae teille on taerkeaetae myoes teidaen ystaevillenne,--sanoi haen.--Tulettahan huomenna?

--Tuskinpa,--sanoi Nehljudof ja tuntien haepeaetae (haen ei itse tiennyt

omastako vai toisen puolesta), haen punastui ja laeksi kiireesti ulos.

--Mitae taemae merkitsee? _Comme cela m'intrigue,_ puhui Katariina Aleksejevna, kun Nehljudof oli laehtenyt.--Minaepae otan kun otankin asiasta selvaen. Se on varmaankin jokin _affaire d'amour propre, il est tres susceptible, notre cher Mitja_.

--_Plutot une affaire d'amour sale,_--oli Missi sanoa, muttei sanonut ja haen katseli eteensae aivan toisenlaisella, sammuneella katseella, kuin oli ollut se jolla haen oli katsellut Nehljudofia. Mutta haen ei sanonut Katariina Aleksejevnaalle edes taetae vaehemmaen hienoa leikkiae ja sanoi ainoastaan:--Kaikillahan meillae on sekae hyviae ettae huonoja paeiviae.

"Jokohan nyt taemaekin pettaeisi,--ajatteli haen.--Kaiken sen peraestae mikae on ollut, se olisi hyvin huonosti tehty haeneltae."

Jos Missin olisi ollut tekeminen selvaeae siitae, mitae haen tarkoitti sanoilla: "kaiken sen peraestae mikae on ollut", ei haen olisi voinut sanoa mitaeaan maeaeraettyae, ja kuitenkin haen ilman vaehintaekaeaan epaeilemistae tiesi, ettae Nehljudof ei ollut antanut haenelle ainoastaan toivoa, vaan melkein lupauksensakin. Kaikki taemae ei tosin ollut mitaeaan maeaeraettyjae sanoja, vaan katsahduksia, hymyilyjae, viittauksia, vaikenemisia. Mutta Missi kuitenkin piti haentae omanansa, ja jaeaeminen haentae vaille olisi ollut haenelle hyvin vaikeata.

XXVIII.

"Haevettaeae ja inhoittaa, inhoittaa ja haevettaeae",--ajatteli Nehljudof palatessaan jalkasin kotiin tuttuja katuja myoeten. Mielen-apeus, jota haen tunki keskustelun taehden Missin kanssa, yhae vielae painoi haentae. Haen tunki olevansa muodollisesti, jos niin voi sanoa, oikeassa Missin suhteen. Ei haen ollut mitaeaan semmoista sanonut Missille, joka sitoisi haentae, ei ollut kosinut haentae. Mutta asiallisesti haen kyllae tunki sitoneensa itsensae Missin kanssa, antaneensa haenelle lupauksen. Ja nyt haen kuitenkin koko olennollansa tunki, ettei voisi mennae naimisiin haenen kanssansa. "Haevettaeae ja inhoittaa, inhoittaa ja haevettaeae", kertoi haen kertomistaan itselleen, eikae tarkoittanut sillae ainoastansa suhteitansa Missiin, vaan yleensae kaikkea. Kaikki inhoittaa ja haevettaeae", toisti haen vielae tullessaan oman talonsa portaille.

--Illallista en syoe,--sanoi haen Korneijille, joka tuli haenen jaeljessaeaan ruokasaliin, missae haentae odotti katettu illallispoeytae teen kanssa.--Saatte mennae.

--Ymmaerraen,--sanoi Kornei, vaan ei mennyt, ja alkoi korjata poeydaeltae. Nehljudof tarkasteli Korneijia ja tunki mielikarvautta haentae vastaan. Nehljudof olisi tahtonut ettae kaikki olisivat jaettaeneet haenet rauhaan, mutta haenestae naeytti, ettae kaikki tahallaan, ikaeaenkuin kiusalla takertuivat haeneen. Kun Kornei laeksi veitsien ja lautasten kanssa, aikoi Nehljudof tulla panemaan teetae teekannuun, mutta kuultuansa Agrafena Petrovnan askeleita, pujahti kiireesti vieraskamariin paeaestaekseen haentae naekemaestae ja sulki jaeljessaeaan oven. Taemae vierashuone oli sama, jossa kolme kuukautta sitten oli haenen aetinsae kuollut. Nyt tullessaan taehaen huoneeseen, joka oli valaistu kahdella heijastuslampulla,--toinen haenen isaensae kuvan luona ja toinen aedin kuvan luona,--haen muisti viimeiset

suhteensa aieitiin, ja naemaet suhteet naeyttivaet haenestae luonnottomilta ja vastenmielisiltae, ja sekin haevetti ja inhoitti. Haen muisteli kuinka haen aedin sairauden viimeisenae aikana oli suorastaan toivonut taemaen kuolevan. Haen oli vakuuttanut itsellensae toivovansa vaan aedin paeaesevaen kaersimyksistae, mutta oikeastaan haen oli toivonut sitae paeaestaeksensae vaan itse haenen kaersimyksiaensae naekemaestae.

Haluten heraettaeae itsessaensae hyvaen muiston aeidistae haen katsahti taemaen muotokuvaan, jonka oli 5000 ruplasta maalannut kuuluisa taiteilija. Aieiti oli kuvattu mustaan samettipukuun rinta paljaana. Taiteilija oli naehaevaesti pannut erityistae huolta esittaeaeeksensae rinnan, kahden rinnan vaelyksen ja nuo sokaisevan kauniit olkapaeaeet ja kaulan. Taemae oli nyt jo aivan haevettaevaeae ja inhoittavaa. Kuvassa oli jotakin ilettaevaeae ja herjaavaa, siinae, ettae aieiti oli kuvattu puolialastomana kaunottarena, ja sitaekin enemmaen ilettaevaeae, kun juuri taessae samassa huoneessa kolme kuukautta sitten oli sama nainen maannut kokoonkutistuneena kuin muumio, ja taeyttaenynt kuitenkin ei ainoastaan koko huoneen vaan koko talonkin tuskallisen raskaalla hajulla, jota ei voinut mitenkaeaen saada poistetuksi. Nehljudof luuli nytkin vielae tuntevansa samaa hajua. Ja haen muisti kuinka aieiti paeivaeeae ennen kuolemaansa oli tarttunut haenen vahvaan, valkoiseen kaeteensae omalla luisella, mustenevalla kaedellaeaeen, katsahtanut haentae silmiin ja sanonut: "Aelae tuomitse minua, Mitja, jos olen vaeaeerin menetellyt", ja kaersimyksestae sammuneihin silmiin oli nousnut kyneleita. "Kuinka ilettaevaeae!" sanoi Nehljudof itsekseen vielae kerran katsahdettuaan puolalastomaan naiseen komeine marmorisine olkapaeineen ja kaesineen, ja voitollisine hymyineen huulilla. Rinnan alastomuus kuvassa muistutti haenen mieleensae toista nuorta naista, jonka haen oli aeskettaein naehnyt samalla tavalla alastomana. Se oli Missi, joka oli keksinyt tekosyyin kutsuakseen Nehljudofin illalla luokseen, tarkoituksella naeyttaeytyae haenelle baalipuvussa, jossa haen aikoi esiintyae tanssiaisissa. Nehljudof muisti inholla taemaen ihastuttavia olkapaeita ja kaesia.--Ja sitten tuo raaka elaeimellinen isae menneisyksinensae, julmuuksillensa ja aieiti epaeilyttaevaine intelligentin maineinensa, kaikki taemae oli ilettaevaeae, ja samalla haevettaevaeae. Haevetti ja inhoitti, inhoitti ja haevetti.

Ei, ei,--ajatteli Nehljudof,--taeytyy vapautua; vapautua kaikista naeistaa valheellisista suhteista sekae Kortshagineihin, Maria Vasiljevnaan, perintoeoen, ettae kaikkeen muuhun... Niin, hengaettaeae jaelleen vapaasti. Laehaetae ulkomaille, Roomaan, ryhtyae jaelleen taulua maalaamaan".--Haen muisti epaeilleensae omia taipumuksiansa ... no, olkoon kuinka tahansa, kunhan vaan hengaehdaenkin. Ensin Konstantinopoliin, sitten Roomaan, ja valamiestoimesta on minun paeaeseminen mitae pikemmin. Ja sitten sopiminen tuosta seikasta asianajajan kanssa.

Ja yhtaeakkiae haenen mielikuvituksessaan tavattoman elaevaesti heraesin vangitun naisen kuva mustine, hiukan kieroine silmillensae. Kuinka hillitsemaettaemaeeaeen itkuun taemae olikin purskahtanut, kun syytetyille oli annettu viimeinen sananvuoro. Nopeasti rutisti Nehljudof poltetun paperossin sammuksiin tuhka-astiaan, sytytti toisen ja alkoi kaevellae edestakasin. Ja taemaen naisen kanssa eletyt hetket alkoivat toinen toisensa peraestae heratae haenen mielikuvituksessaan. Haen muisti viimeisen tapaamisensa, sen elaeimellisen intohimon, joka silloin oli valloittanut haenet ja sen pettymyksen, jonka haen oli tuntenut kun intohimo oli tyydytetty. Muisti valkean puvun sinisen nauhan kanssa, muisti aamukirkon. "Minaehaen rakastin haentae sinae yoena, rakastin totisesti ja hyvaellae, puhtaalla rakkaudella, olin rakastanut vielae ennenkin, ja kovasti rakastin jo silloinkin, kun ensi kertaa asuin taetien luona kirjoitellen vaeitoeskirjaani!" Ja haen muisti itseaensae semmoisena kuin oli ollut silloin. Taas tuoksahti haenelle tuo tuoreus, nuoruus, elaeimaen

yltaekylläisyys ja haenen tuli tuskallisen surullinen olla.

Eroitus sen vaelillae, mimmoisena haen oli silloin ja mimmoisena nyt, oli tavattoman suuri, se oli samallinen jollei suurempikin, kuin eroitus Katjushan vaelillae kirkossa ja sen Katjushan vaelillae, joka oli juopotellut kauppiaan kanssa ja jonka he olivat tuominneet aamulla. Silloin haen oli ollut reipas, vapaa ihminen, jonka edessae avautuivat loppumattomat mahdollisuudet, nyt haen tunsu olevansa kaikilta tahoilta saarrettuna tyhman, tyhjaen, tarkoituksettoman, mitaettoemaen elaemaen ajoverkkoon, josta haen ei naehnyt mitaetaen ulospaesaesya, eikaepae suurimmaksi osaksi edes halunnutkaan paeaestae. Haen muisti joskus ylpeilleensa suoruudestansa, joskus pitaeneensa periaatteenaan aina puhua totta ja olleensakin todella rehellinen, ja huomasi kuinka haen nyt oli paeihensa valheessa, kaikkein kauheimmassa valheessa, semmoisessa, jota kaikki ihmiset haenen ympaerillaensa pitivaet totuutena. Ja taestae valheesta ei ollut,--ei ainakaan haen naehnyt--mitaetaen paeaesyae. Ja haen oli tahraantunut siihen, tottunut siihen, hemmoitellut itseaetaen siinae.

Kuinka oli paeaeseminen suhteista Maria Vasiljevnaan, taemaen mieheen, niin ettei haevettaeisi katsoa miesta ja haenen lapsiansa silmiin? Kuinka oli valehtelematta irtautuminen suhteista Missiin? Kuinka selviytyminen ristiriidasta sen vaelillae ettae haenen mielestaeen maanomistus oli laitton, ja sen, ettae haen itse kaeytti aeidiltae perittyae maanomistusta toimeentullaksensa? Kuinka oli sovittaminen syntinsa Katjushan edessae? Eihaen voinut sitae jaettaeae. "En saa jaettaeae naista, jota olen rakastanut, ja tyytyae siihen ettae maksan asianajajalle ja vapautan haenet pakkotoeista, joita haen ei ansaitse;--sovittaisin syyni rahoilla samalla tavalla kuin silloinkin kun luulin tehneeni mitae pitaetae annettuani Katjushalle rahaa!"

Ja haen muisti elaevaesti sen hetken, kun haen kaeytaevaessa saavutti Katjushan ja pistettyaetaen taemaen kaeteen rahaa juoksi pois.--"Voi sentaetaen noita rahoja!"--muisteli haen kauhulla ja inholla, samoin kuin silloinkin, taetae hetkeae.--"Voi, voi! kuinka ilettaevaetae!--puhui haen niinkuin silloinkin aeaeneen.--Ainoastaan kurja konna saattoi noin menetellae! Ja minae, minae juuri olenkin tuo kurja konna!"--puhui haen aeaeneensa. --"Mutta onko todellakin mahdollista,--haen pysaehyi kesken kaeyntiaensa:--ettae minae, juuri minae olen se konna?--Kukas sitten? --vastasi haen itselleen.--Mutta onko se todellakin yhtae?--jatkoi haen tilintekoansa:--Eikoe muka ole ilettaevaetae ja alhaista sinun suhteesi Maria Vasiljevnaan ja haenen mieheensa? Ja sinun suhteesi omaisuuteen? Sillae tekosyylae ettae rahat ovat aeidiltae, kaeytaet sinae hyvaeksesi rikkautta, jota pidaet laittomana? Ja koko sinun toimeton, huono elaeamaesi Hilton? Ja kaiken kukkana--sinun menettelysi Katjushan kanssa! Kurja konna! Ne ihmiset siellae arvostelkoot minua kuinka tahtovat, heitae minae voin pettaetae, mutta itseaeni en voi pettaetae."

Ja haen yhtaeckia ymmaersi, ettae se inho, jota haen viime aikoina oli tuntenut ihmisiin, ja erittaeinkin aeskettaein ruhtinaaseen, Sofia Vasiljevnaan, ja Missiin, ja Kornejiin,--oli inho haeneen itseensa. Ja, mikae merkillisinta kaikista, tuossa oman halpamaisuuden tunnustamisessa tuntui yhtaeaka jotakin kipua tuottavaa ja kuitenkin iloista ja rauhoittavaa.

Nehljudofille ei tapahtunut ensi kertaa elaeamaessa se mitae haen nimitti "sielun pesoksi". Sielunpesoksi haen sanoi semmoista sielun tilaa, jolloin haen aekkie, joskus pitkaenkin vaeliajan peraestae, tunnettuansa sisaellisen elaeamaen hidastuvan ja toisinaan pysaehytyvaenkin, ryhtyi puhdistamaan kaikkea sitae soraa, joka oli haenen sydaemmeensa keraeytynyt

ja oli syynäe taehaen seisahdukseen.

Aina taellaisten heraeaemysten jaelkeen asetti Nehljudof itselleen periaatteita, joita paeaetti sitten ainaisesti seurata: kirjoitti paeivaekirjaa ja alkoi uuden elaemaen, josta ei aikunut koskaan luopua, --turning a new leaf,--kuten haen sanoi itselleen, mutta joka kerta maailman viettelykset saivat haenet jaelleen pauloihinsa ja haen huomaamattansa taas lankesi, joskus vieläe alemmaksikin kun oli ollut ennen.

Naein haen oli puhdistunut ja kohonnut jo useamman kerran: naein oli tapahtunut ensi kerran silloin kuin haen tuli kesaeksi taetiensa luokse. Silloin oli ollut kaikkein elaevin, innokkain heraeaemys. Ja sen seuraukset jatkuivat jotenkin kauvan. Sitten oli samallinen heraeaemys silloin kuin haen oli jaettaenyt virkansa, tahtoen uhrata elaemaensa, ja astunut sodan aikana sotapalvelukseen. Taelloein oli kuitenkin jaelleen-tahraantuminen tapahtunut hyvin pian. Vieläe oli yksi heraeaemys silloin, kuin haen jaetti sotapalveluksen ja matkustettuaan ulkomaille alkoi harjoittaa taidemaalausta.

Siitae saakka nykyiseen paeivaeeen asti oli kulunut pitkae ajanjakso ilman mitaeeen puhdistusta, ja sentaehden ei haen ollut vieläe milloinkaan paeaessyt niin tahraantumaan, tullut semmoiseen ristiriitaan omantuntonsa vaatimusten ja sen elaemaen vaelillae, jota haen vietti. Ja haen kauhistui naehdessaaen vaelimatkan pituuden.

Vaelimatka oli niin suuri, tahrautuminen niin taeydellinen, ettae ensi hetkenae haenestae tuntui puhdistuminen mahdottomalta. "Olenhan jo koettanut tulla taeydellisemmaeksi ja paremmaksi, eikae siitae ole mitaeeen tullut", puhui haenen sielussaan kiusaajan aeaeni,--"pitaeisikoe nyt uudestaan koettaa? Et sinae yksin, vaan kaikkihan ovat sellaisia,--elaemae on kerran sellainen", puhui taemae aeaeni. Mutta se vapaa, henkinen olemus, joka yksin on totinen, yksin mahtava, yksin ijankaikkinen, oli jo heraennyt Nehljudofissa. Eikae haen voinut olla siihen uskomatta. Niin tavattoman suuri kuin erotus olikin entisen haenen ja sen haenen vaelillae, jommoisena haen tahtoi olla, tuntui heraanneelle henkiselle olemukselle kaikki mahdolliselta.

"Revin rikki taemaen valheen, joka sitoo minua, vaikka se minulle mitae maksaisi, ja tunnustan totuuden, sanon kaikille kaiken totuuden ja teen totuuden",--sanoi haen paeaettaevaesti aeaeneen itselleen.--"Sanon totuuden Missille, sanon, ettae olen elaanyt siveettoemaesti enkae voi mennae naimisiin haenen kanssansa,--ettae olen pitaenyt turhaa peliae haenen kanssansa, --sanon myoeskin Maria Vasiljevnulla (aateliston johtajan vaimolle). Taikka, taelle ei ole mitaeeen sanomista, sanon haenen miehellensa, ettae olen heittioe, olen petkuttanut haentae. Perinnoen kanssa menettelen niin, ettae totuus tulee tunnustetuksi. Sanon haenelle, Katjushalle, ettae olen heittioe, ettae olen syyllinen haenen edessaaen ja teen kaikki mitae voin helpoittaakseni haenen kohtaloansa.--Niin, tahdon tavata haentae ja pyytaeae, ettae haen antaisi minulle anteeksi."

--Niin, pyydaen anteeksi, niinkuin lapset pyytaevaet.

Haen pysaehyi.--Menen naimisiin haenen kanssaan, jos se on tarpeellista.

Haen pysaehyi, pani kaetensa ristiin rinnan yli niinkuin haen sitae teki pienenae ollessaan, nosti silmaensa yloes ja sanoi kaeaentyen jonkun puoleen:

--Herra, auta minua, opeta minua, tule ja asetu minuun, ja puhdist

minut kaikesta pahasta.

Naein haen rukoili, pyysi Jumalan apua, pyysi asettumaan haenen luoksensa ja puhdistamaan haentae, mutta se mitae haen pyysi olikin jo tapahtunut. Jumala, joka asui haenessae, oli heraennyt haenen tietoisuudessansa. Haen tunki itsensae haenenae, ja sentaehden, paitsi vapautta, reippautta ja elaemaen iloa tunki myoeskin hyvaen kaikkivaltiuden. Kaiken, kaiken mikae oli parasta, mitae vaan ihminen saattoi tehdae, tunki haen nyt olevansa valmis tekemaeen.

Haenen silmissaensae oli kyyneleita, kun haen puhui taetae itselleen,--oli sekae hyviae ettae huonoja kyyneleita: hyviae sentaehden, ettae ne olivat ilon kyyneleita sen henkiolemuksen heraeaemisen johdosta, joka kaikkina naeinae vuosina oli haenessae nukkunut; ja huonoja sentaehden, ettae ne syntyivaet tyytyvaeisyydestae haeneen itseensae, haenen hyvyyteensae.

Haenen tuli kuuma olla. Haen tuli ikkunan luo ja avasi sen. Ikkuna oli puutarhaan paein. Oli hiljainen, raikas kuutamoyoe; kadulta kuului ajajan raeminae, sitten kaikki hiljeni. Suoraan ikkunan edessae oli varjo alastomasta, korkeasta poppelista, jonka kaikki pienimmaetkin haarat ja mutkat tarkalleen kuvautuivat puhdistetun tantereen hiekalle. Vasemmalla oli liiterin katto, joka kuun kirkaassa valossa naeytti valkealta, edessae mutkittelivat puiden oksat kietoutuneina toinen toisiinsa, ja niiden takana naekyi aidan musta varjo. Nehljudof katseli kuun valaisemaa puutarhaa, kattoa ja poppelin varjoa, kuunteli, ja hengitti sisaeaensae elaehyttaevaeae, tuoretta ilmaa.

"Kuinka hyvae, kuinka hyvae on minun ollakseni, voi Jumalani, kuinka hyvae!" puhui haen siitae, mikae oli haenen sielussansa.

XXIX.

Maslova palasi takasin omaan koppiinsa vasta kello 6 illalla, vaesyneenae, jalat kipeinae, kuljettuansa kaevelyyn tottumattomana 15 virstaa kivikatuja myoeten, ja sitae paitsi masentuneena odottamattoman ankarasta tuomiosta, ja naelkaeisena.

Jo silloin kun vielae jonkun keskeytyksen aikana vartijat olivat syoneet haenen vieressaensae vaelipalaksensa leipaeae ja kovia munia, oli sylki tullut haenen suuhunsa ja haen tuntenut olevansa naelkaeinen, vaikka pitaenyt alentavana pyytaeae heiltaa. Mutta kun taemaen jaelkeen oli kulunut vielae kolme tuntia, ei haentae enaeae haluttanutkaan syoedae, ja haen tunki vaan heikkoutta. Taemmoeisessae tilassa haen kuuli odottamattoman tuomionsa. Ensi hetkellae haen luuli kuulleensa vaeerin. Ei voinut heti uskoa mitae kuuli, ei voinut kuvailla itseaeaen Siperiaan tuomitun nimellae. Mutta naehyaensae tuomarien ja valamiesten rauhalliset, toimeensa kiintyneet kasvot, naehyaensae, ettae he ottivat vastaan taemaen tiedon ihan luonnollisena, haenen mielensae kuohahti ja haen huusi yli koko salin olevansa viaton. Naehyaeeen sitten, ettae haenen huutonsakin otettiin vastaan niinkuin jotakin aivan luonnollista, odotettua, mikae ei missaeen tapauksessa voinut muuttaa asiata, haen rupesi itkemaeen, tuntien ettae haenen taeytyi noeyrtyae sen julman ja kummastuttavan vaeeryyden edessae, joka oli haenelle tapahtunut. Haentae kummastutti erittaeinkin se, ettae haenet olivat naein julmasti tuominneet miespuoliset,--nuoret, ei vanhat miespuoliset, ne samat, jotka aina niin lempeaesti katselivat haeneen. Yhden

heistaa,--syyttaejaen apulaisen,--oli haen naehnyt aivan toisessa mielentilassa. Istuessaan vankien odotushuoneessa odottamassa istunnon alkamista, ja myoeskin keskeytyksien aikana, Maslova naeki kuinka naeillae miehillae oli olevinaan asiata kulkea oven ohitse tai tulla huoneeseen vaan katsellaksensa haentae. Ja nyt naemaet samat miehet jostakin syystae tuomitsivat haenet Siperiaan, vaikkei haen ollut syyllinen siihen, mistae haentae syytettiin. Haen itki, vaan sitten hiljeni ja taeydellisen tylstymisen tilassa istui vankien huoneessa odottaen laehtoeae. Haen ei halunnut nyt muuta kuin polttaa tupakkia. Taessae tilassa haenet tapasivat Botshkova ja Kartinkin, jotka tuomion jaelkeen tuotiin samaan huoneeseen. Botshkova alkoi heti haukkua Maslovaa ja nimittaeae haentae siperialaisen nimellae.

--Aehae, kaevikoes hullusti? Selvisitkoe? Etpaehaen paeaessyt erille, senkin vietaevae! Minkae keitit sen soeitkin. Etpaehaen enaeae Siperiassa keikaile.

Maslova istui kaedet mekon hihoissa, ja tuijotti, paeae alas painuneena, liikkumatta, kaksi askelta eteensae likaiseksi tallattuun lattiaan, ja puhui vaan:

--En ole kajonnut teihin, jaettaekaeae tekin minut rauhaan. Enhaen ole kajonnut teihin,--toisti haen useamman kerran, sitten vaikeni kokonaan. Haen elpyi vaehaesens vasta sitten kuin Botshkova ja Kartinkin olivat viedyt pois ja haenen huoneeseensa oli tullut vartija tuoden haenelle kolme ruplaa rahaa.

--Sinaekoe olet Maslova?--kysyi taemae.

--Tuoss' on, rouva laehetti sinulle,--sanoi haen antaen Maslovalle rahat.

--Mikae rouva?

--Ota, itse sen paremmin tiedaet, taessae muka vieläe puhumaan tuommoisten kanssa!

Rahat oli laehettaenyt Kitajeva. Poistuessaan oikeussalista taemae oli kaeaentynyt oikeudenpalvelijan puoleen kysyen olisiko luvallista antaa vaehae rahoja Maslovalle. Oikeudenpalvelija sanoi, ettae voi. Silloi haen, luvan saatuansa, otti turpeasta kaedestaeen kolmella napilla varustetun saeaemiskaehansikkaan, hapuili esille silkkisen hameen takimaisten poimujen keskeltae muodikkaan kukkaron, ja valittuaan jokseenkin suuresta kupongien joukosta, jotka olivat vasta leikatut irti haenen ansaitsemistaan arvopapereista, yhden 2 ruplan 50 kopekan arvoisen, ja pantuaan siihen lisaeksi 50 kopekkaa hopearahoja, antoi ne oikeudenpalvelijalle. Taemae kutsui vartijan ja hyvaentekijaen laesnaeollessa antoi rahat vartijalle.

--Muistakaa ettae viette oikein perille,--sanoi Kitajeva vartijalle.

Vartija loukkaantui taestae muistutuksesta, ja sentaehden olikin kohdellut Maslovaa niin aekaeisesti.

Maslova iloitsi rahoista, sillae naemae antoivat haenelle sen ainoan, mitae haen taellae hetkellae halusi.

"Kunpa saisi paperosseja ja saisi vetaeistaa savun", ajatteli haen, ja haenen kaikki ajatuksensa keskittyivaet taehaen polttamisen haluun. Haenellae oli niin kova halu, ettae haen ahnaasti siemaili ilmaa, kun siinae tuntui vaehaenkin tupakinhajua, jota tuli kaeytaevaeaeen tyoehuoneen ovesta. Mutta

haenen oli vielä kauvan odottaminen, koska sihteeri, jonka asiana oli paeaestae vangit, unohti syytetyt ja alkoi keskustelun jopa vaeittelynkien kielletyn artikkelin johdosta eraeen asianajajan kanssa.

Vihdoin 5:n aikaan haen paeaestettiin, ja saattosotamiehet--nishninowgorodilainen ja tshuvassi--veivaet haenet oikeudesta takapihan kautta. Vielae eteisessae haen antoi heille 20 kopekkaa pyytaaen ostamaan kaksi korvapuustia ja paperosseja. Tshuvassi rupesi nauramaan, otti rahat ja sanoi: "Olkoon menneeksi, ostetaan",--ja todellakin rehellisesti osti sekae paperossit ettae korvapuustit ja antoi vielä takasinkin. Tiellae ei saanut polttaa, niin ettae Maslova saapui vankilan eteen tyydyttaemaettae polttamisen haluansa. Silloin kun haen saatettiin vankilan ovien luo, tuotiin rautatieasemalta noin sata vankia. Portaissa haen sattui yhteen naeiden kanssa.

Vangit--partasuita, parrattomia, vanhoja, nuoria, venaelaeisiae, muukalaisia,--muutamilla paeae puoleksi raakattuna, kolistellen jalkarautojansa, taeyttivaet eteishuoneen tomulla, jalkojen kopinalla ja vaekevaellae hienhajulla. Kulkiessaan Maslovan ohitse vangit kaikki katselivat haentae ja muutamat tulivat haenen luoksensa nykimaeen haentae.

--Katos sitae tyttoeae vaan, ai-ai kun olet pulska,--sanoi joku naeistae.--Muistas minua, kun tavataan, pani toinen silmaeae iskien. Yksi, musta, niska siniseksi ajeltuna ja viikset ajelluilla kasvoilla, sotkeutuen jalkarautoihinsa ja raemistaeen niitae, hypaehti Maslovan luokse ja kapsahti kaulaan.

--Vai ei kelvannut? Jopa olisi aika heittaetae keikailemiset!--huudahti haen hampaat irvessae ja silmaet kiiltaevinae, kun Maslova tuuppasi haenet luotaan.

--Mitae sinae perhanan poika siinae teet?--kiljasi tirehtoeerin apulainen, tullen takaapaenin.

Vanki kyyristyi kokoon ja livahti kiireesti pois. Mutta apulainen aerjaesi Maslovalle:

--Mitae sinae taeaellae?

Maslova tahtoi sanoa, ettae haenet oli tuotu oikeudesta, mutta oli niin vaesyksissae, ettei viitsinyt puhua.

--Oikeudesta, herra paeaellysmies,--sanoi vanhempi saattosotamiehistaetullen esille ohikulkevien joukosta ja tehden kunniaa.

--Anna siis paeivystaejaen haltuun. Miltaes taemae taemmoeinen naeyttaetae!

--Ymmaerraen, herra tirehtoeeri.

--Sokolof! Ottakaa vastaan,--huusi apulainen.

Paeivystaejae tuli luo, toeykkaesi vihasesti Maslovaa olkapaeaehaen ja paeaellaensae kaeskien seuraamaan, vei haenet naisosaston kaeytaevaeen. Siellae Maslova syynaettiin kaikilta puolin, ja kun ei mitaeen loeydetty (paperossirasia oli piilotettu korvapuustin sisaeen), laskettiin haen samaan koppiin, josta oli aamulla laehtenytkin.

XXX.

Se koppi, jossa Maslova saeilytettiin, oli suuri, 9 arssinaa pitkä ja 7 leveä huone; siinä oli kaksi ikkunaa, suuri, rappeutunut uuni, ja lavitsoita ravistuneine lautoineen; naemat ottivat kaksikolmannesta huoneen alasta. Keskellä, vastapäätä ovea oli mustunut jumalankuva, vahakynntilä eteen kiinnitettynä, ja sen alle oli ripustettu poeilytynyt kimppu lakastumattomia kukkia. Oven vieressä vasemmalla oli lattialla mustunut paikka, missä seiso i haiseva astia. Iltahuuto oli jo ollut ja naiset olivat suljetut yöksi.

Kaikkiaan oli taeman kopin asukkaita viisitoista: kaksitoista naista ja kolme lasta.

Oli vielä aivan valoisa ja ainoastaan kaksi naisista makasi lavitsoilla: toisella oli paea piilotettuna mekon sisäpuolella, haen oli hupakko, joka oli vangittu passittomana,--haen nukkui melkein aina; ja toinen, keuhkotautinen, kaersimaessa rangaistusta varkaudesta. Taema loikoi valveillansa, mekko paea alle pistettynä, silmät selköselaellaen ja vaivoin pidaetellen, rykimistä vaeltaaksensa, kutkuttavaa ja yloespyrkivä näljää kurkussansa. Muut naiset, kaikki paljain päin ja pelkissä karkeissa paidoissansa,--joko istuivat lavitsoilla ompelemassa taikka seisovivat ikkunalla katselemassa ohikulkevia miesvankeja. Niiden kolmen naisen joukossa, jotka ompelivat, oli myöskin se sama eukko, joka oli saattanut Maslova, Korabljova, jolla oli synkän näköiset, rypistyneet, kurtuiset kasvot sekä saekina riippuvaa nahkaa leuvan alla. Haen oli muuten korkea, voimakas nainen, lyhyt letti niskassa, ohimoissa harmahtavia hiuksia ja karvoja kasvava syntymämerkki poskella. Taema vanha vaimo oli tuomittu Siperiaan miehensä tappamisesta kirveellä. Tappanut haen oli miehensä siinä syystä, että taema oli ahdistellut haenen tytärtänsä. Korabljova oli määraetty vanhimmaksi kopin asukkaiden joukossa; haen kauppa viinaa. Haen ompeli, lasit silmillä, ja piteli suurissa, työestä kangistuneissa kaesissäen neulaa talonpoikaisella tavalla, kolmella sormella, terä itseensä päin. Haenen vieressäen istui niinikäen ommellen purjevaatteesta saakkeja, vaehaenlaentä, koukkunokkainen, mustahko nainen, paeaessa pienet mustat silmät, hyväluontoinen ja puhelias. Taema oli toimittanut ratamiehen tehtäviä rautatie-putkalla, ja oli tuomittu kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen siinä, ettei ollut tullut näyttäemäen lippua junan tullessa, josta olikin syntynyt junaonnettomuus. Kolmas ompelevista naisista oli Fedosja,--Fenitshka, kuten haentä kumppanit sanoivat,--vaaleaverinen, punaposkinen, kirkkaat siniset lapsen silmät paeaessa, kaksi pitkästä, tummaa lettiä niskassa kääerittyinä pienen paeaen ympärillä. Haen oli aivan nuori, erittäin hyvä näköinen nainen, joka oli vankeudessa miehensä myrkyttämisestä yrityksestä. Taeman myrkytysyrityksensä oli haen tehnyt heti miehensä mentyansä, johon oli annettu 16 vuotiaana tyttöenä. Niinä kahdeksana kuukautena, joina haen, otettuna holhouksen alaiseksi, odotteli tuomionsa, ei haen ainoastaan ollut sopinut miehensä kanssa, vaan vieläpä niin taehaen kiintynyt, että oikeusjutun alkaessa he olivat eläneet keskenään niinkuin kaksi parhainta ystävästä. Huolimatta siitä että mies ja appi-isä, ja erittäinkin haenen kiintynyt anoppi koettivat oikeudessa kaikin voimin haentä puolustaa, tuomittiin haen lahettaeväksi pakkotoihin Siperiaan. Hyväluontoinen, iloinen, usein hymyilevä Fedosja oli Maslovan lavitsanaapuri ja kiintyi Maslovaan, vieläpä piti velvollisuutenaan pitää huolta taestä ja palvella haentä. Toimetonna istui lavitsalla vielä kaksi naista: toinen oli noin neljäkymmenen vuotias kalpeilla, laihoilla kasvoilla; haen oli varmaankin ennen ollut hyvin kaunis, vaikka

nyt oli laihtunut ja kalvistunut; haen piteli kaesissaaen lasta ja imetti sitae pitkaestae, valkoisesta rinnastaan. Haenen rikoksensa oli se, ettae kun heidaen kylaestaaen haettiin rekryttisotamiestae, joka talonpoikain mielestae oli laittomasti otettu, vaeki pysaehytti poliisin ja otti haeneltae rekryytin pois. Taemae nainen oli laittomasti otetun nuorukaisen taeti ja haen oli ensimaaisenae kaeynyt hevosen suitsiin, jolla rekryyttiae kuljetettiin. Vielae istui lavitsalla toimettona pieni, kokonaan rypyyinen, hyvaeluontoinen eukko harmaine hiuksinensa, selkae kyttyraessae. Taemae eukko istui lavitsalla uunin luona ja oli ottavinaan kiinni nelivuotista, lyhyeksi kerittyae, edestakasin juoksentelevaa, isomahaista ja nauruun menehtyvaeae poikaa. Poikanen juoksenteli paitasillaan haenen ohitsensa toistaen yhtae ja samaa: aehae etpae saanutkaan kiinni!

Taemae eukko, joka oli yhdessae taesikaaisen poikansa kanssa syytetty murhapoltosta, kaersi vankeusrangaistustansa pysyen mitae hyvaenuontoisimpana. Haen suri vaan poikaansa, joka yhteen aikaan istui vankeudessa, ja ennen kaikkea omaa ukkoansa, jonka haen pelkaesi joutuvan kokonansa taettiin valtaan, sillae kun miniae oli laehtenyt pois, ei ollut ketaaen, joka olisi ukkoa pessyt.

Paitsi naeitae seitsemaaeae seisoskeli vielae neljae naista avatun ikkunan luona, ja pidellen kiinni rautaisesta ristikosta koetti merkeillae ja huudoilla pitaae puhetta pihalla ohikulkevien vankien kanssa, samojen, jotka olivat Maslovankin kohdanneet. Yksi naeistae naisista, varkaudesta rangaistu, oli suuri, punaverinen nainen, velton ja lerpallaan olevan ruumiin kanssa. Haenen kasvonsa, kaetensae ja avatusta kauluksesta esiintyvae kaulansa olivat kellertaevaen valkoset, teerenpilkkujen peittaemaet. Kaeheaellae aeaenellae haen kiljui ikkunasta haevyttoemiae sanoja pihalle. Haenen vieressaensae seisoi kasvultaan kymmenvuotiaan tytoen kokoinen mustahko, koempeloe vanki. Haenen selkaensae oli pitkae ja jalat aivan lyhyet, kasvot olivat punaset, taepiaiset, silmaet hyvin hajallaan, huulet paksut ja lyhyet, niin etteivaet peittaeneet valkoisia, ulospistaeviae hampaita. Vikistaeeae hihittaen haen nauroi sille, mikae tapahtui ulkona. Taemae vanki, jota haenen keikailemisensa taehden sanottiin Horoshafkaksi, kaunikiksi, oli syytetty varkaudesta ja murhapoltosta. Heidaen takanansa seisoi hyvin likaisessa harmaassa paidassa surkean naekoeinen, laiha, suonikas, suurimahainen, raskaudentilassa oleva nainen, joka oli syytetty varastetun tavaran kaetkemisestae. Taemae nainen oli vaiti, mutta kaiken aikaa hyvaeksyvaeesti ja lempeaesti hymyili sille, mikae tapahtui pihalla. Neljaes ikkunan aeaeressae seisovista oli salakapakoitsemisesta rangaistu lyhyenlaentae, juureva maalaisvaimo hyvin ulospistaevine silmineen ja hyvaentahtoisine kasvoineen. Taemae nainen oli vanhan eukon kanssa leikkivaen pojan ja niinikaaen haenen kanssansa vankeudessa olevan seitsenvuotisen tytoen aeti, joita lapsia ei oltu voitu jaettaeae yksikseen kotiin. Lasten aeti katseli kuten muutkin ikkunasta, mutta kutoi herkeaemaettae sukkaa ja rypisti paheksivasti otsaansa sekae ummisti silmaensae siihen mitae ohikulkevat vangit pihalta huusivat. Haenen seitsenvuotias tyttaerensae valkosine irrallaan olevine hiuksinensa seisoi paitasillaan punatukkaisen naisen vieressae pidellen pienellae, heikolla kaetoesellaaen taemaen hameesta ja pysaehytynein silmin kuunteli tarkasti niitae rivoja sanoja, joita mies- ja naisvangit viskelivaet toinen toisilleen, sekae kuiskaili niitae itsekseen ikaaenkuin muistiin pannakseen. Kahdestoista naisvanki oli lukkarin tytaer, joka oli upottanut kaivoon oman lapsensa. Taemae tyttoe oli pitkae ja solakka, haenen hiuksensa olivat poerroeksissae lyhyen, paksun, ruskean letin ympaerillae, silmaet olivat liikkumattomat ja esillepistaevaet. Haen ei pannut mitaaen huomiota siihen mitae haenen ympaerillaensae tapahtui, vaan kulki avojaloin likaisessa, harmaassa paidassansa edestakasin kopin vapaalla alalla, jyrkaesti ja aekkieae kaeaentyen seinanen kohdalla.

XXXI.

Kun lukkoa kolisteltiin ja Maslova laskettiin koppiin, kaikki kaeentyivaet haeneen. Lukkarin tytaerkin pysahtyi hetkeksi, katsahti kulmakarvojansa nostaen sisaeaentulleeseen, vaikka tosin alkoikin heti taas mitaaen sanomatta astua suurilla, paeaettaevillae askeleillaan edestakasin; Korabljova pisti neulan karkeaan kankaaseen ja katsoi kysyvaesti lasisilmiensae yli Maslovaan.

--Aehaepaes! Tulit sittenkin takasin. Ja minae kun taessae juuri paeaettelin, ettae kyllae he sinut vapauttavat,--sanoi haen kaeheaellae, matalalla, melkein miehisellae aeaenellaeen.--Eikoes mitae, kiinni panivat.

Haen otti lasit silmiltaeaen ja asetti ompeluksen viereensae lavitsalle.

--Me mummon kanssa ajattelimme, ettae ehkae paeaestaevaet heti menemaeen. Sellaistakin tapahtuu, sanoimme. Sattuu joskus ettae pistaevaet rahojakin kaeteen,--alkoi heti laulavalla aeaenellaeen kopin vanhimmaksi maeaeraetty nainen.--Vai niin, vai niinkoe se nyt kaevikin. Emmepae siis arvanneetkaan. Jumala naekyy tahtovan toisin,--puhui haen herkeaemaettae, hellaeliae ja sointuisalla aeaenellaensae.

--Jokohan tuomitsivat?--kysyi Fedosja osaa ottavalla hellyydellae katsoen Maslovaan lapsekkailla, kirkkaan sinisillae silmillaeen, ja koko haenen iloinen, nuori naekoensae muuttui aivan kuin itkua valmistaakseen. Maslova ei vastannut mitaaen, vaan meni sanaakaan sanomatta paikallensa, joka oli toinen paeaestae lukien, Korabljovan vieressae, ja istui lavitsan laudoille.

--Et naemmae ole vielae syoenytkaeen,--sanoi Fedosja nousten ja tullen Maslovan luo.

Maslova vastaamatta mitaaen asetti korvapuustit paeaenalukselle ja alkoi riisuutua. Haen otti tomuisen mekon yltaeaen ja huivin kiharaisilta, mustilta hiuksiltaan, ja istui.

Pojan kanssa lavitsain toisessa paeaessae leikkivae kyttyraeselkaeinen eukko tuli myoeskin siihen ja pysahtyi Maslovan eteen.

--Ts, ts, ts!--imasi haen kielellaensae suulakea vastaan saaelivaesti heilutellen paeaetaensae.

Poikanen tuli myoeskin eukon peraestae ja silmaet selaellaeen, ylaehuuli eteenpaein toeroettaevaenae tuijotti korvapuusteihin, jotka Maslova oli tuonut. Naehtyaeen kaikki nuo osaaottavat kasvot kaiken sen peraestae mitae haenelle oli tapahtunut, Maslovaa rupesi itkettaemaeen ja haenen huulensa vaerahtelivaet. Vaan haen koetti pidaettaeae ja onnistuikin pidaettaeae niin kauvan kuin ei eukko ja poika vielae olleet tulleet. Nyt, kuultuansa tuon hyvaentahtoisen, saaelivaen aeaenen eukon suusta ja erittaein kohdattuaan poikasen silmaet, kun taemae siirsi katseensa korvapuusteista haeneen, ei haen enaeae voinut hillitae itseansae. Koko haenen kasvonsa alkoivat vavahdella ja haen purskahti itkuun.

--Sanoihan minae sinulle: sinun on hankittava itsellesi oikea puolustaja,--sanoi Korabljova.--No? Siperiaanko siis?--kysyi haen.

--Maslova aikoi vastata, vaan ei voinut, ja nyhkyttaen kaivoi esiin korvapuusteista paperossilaatikon, jonka kannella oli punaposkisen naisen kuva, hiukset hyvin korkealle kammattuina, kolmikulman muotoinen avaus rinnassa, sekae antoi sen Korabljovalle. Korabljova tarkasteli kuvaa, pudisti paheksivasti paeaetaensae erittaein sen johdosta, ettae Maslova naein hukkasii rahoja, otti yhden paperossin, sytytti sen lampusta, veti itse ensin savun ja antoi sitten Maslovalle. Maslova, yhae vaan itkien, alkoi ahnaasti kerta toisensa peraestae vetaae sisaeaensae ja puhaltaa ulos tupakinsavua.

--Siperiaan,--sai haen nyhkytyksiltae vihdoim sanotuksi.

--Eivaetpae pelkaeae Jumalata, ihmissyoejaet, kirotut verenjuojat, sanoi Korabljova.--Syyttoemaesti ovat tytoen tuominneet.

Samassa raejaehi ikkunalta sinne jaeaeneiden naisten nauru. Pikku tyttoe nauroi myoeskin ja haenen hieno lapsenaeaenensae sekaantui aikaisten kaeheaeaen naurun vikiinaeaen.--Joku vanki oli pihalla tekaissut semmoista, mikae naein vaikutti uloskatsojiin.

--Ah sinae, raakattu koiras! Ettes haeppee,--puhui punatukkainen ja koko lihava ruumiinsa lerpallaan, painautuen kasvoillansa ristikkoon, huusi ulos jaerjettoemaen siivottomia sanoja.

--Mitaes siellae kaakatat senkin retkale!--sanoi Korabljova puistaen paeaetaensae punatukkaiselle, ja kaeaentyen sitten jaelleen Maslovaan paein.--Kuinka moneksi vuotta?

--Neljaeksi,--sanoi Maslova, ja kyneleitaet tulvasi niin runsaasti haenen silmistaeaen, ettae yksi sattui paperossiin.

Maslova rutisti sen vihasesti kokoon, viskasi pois ja otti toisen.

Vanhemmaksi maeaeraetty nainen, vaikka ei itse polttanut, nosti paetkaen heti yloes ja alkoi sitae suoritella, jatkaen yhae puhettansa.

--Eivaetpae naey siellae paljon totuudesta piittaavan,--sanoi haen.--Tekevaet niinkuin tahtovat. Taessae koko ajan luulimme, ettae vapauttavat. Matvejevna sanoi, vapauttavat, mutta minae sanoin: ei, sydaemnessaeni on aavistus, ettae haenen kaey huonosti; niinpae kaevikin,--puhui haen, naehaevaesti mielihyvaellae kuunnellen omaa aeaentaensae.

Nyt olivat miesvangit jo kaikki kulkeneet pihan yli, ja naiset, jotka olivat heidaen kanssansa puhelleet, tulivat pois ikkunalta ja kokoontuivat hekin Maslovan ympaeille. Ensin tuli muljosilmaeinen salakapakoitsija tyttaerensae kanssa.

--No, liikaako maeaeraesivaet?--kysyi haen istuutuen Maslovan viereen ja jatkaen nopeaan kutomistansa.

--Tietenkin liikaa, kun ei ollut rahoja. Jos olisi rahoja ollut ja olisi liukassuisen asianajajan kustantanut, kyllae olisivat vapauttaneet,--sanoi Korabljova.

--Vaikkapa sen, miksi sitae taas sanotaan,--sen poerhoetukkaisen, suurinokkaisen,--se poika se tuopi kuivana vaikka vedestae. Sen kun olisi ottanut!

--Mene sitae ottamaan,--sanoi hampaat irvessa heidaen luoksensa istahtunut Horoshafka:--se poika ei tuhatta vaehemmaestae ottaisi edes sylkaeistaekseen.

--Naekyy olevan sinun kohtalosi kerran sellainen.--puuttui puheeseen se akka, joka oli syytetty murhapoltosta.--Onkos taemae sitten helppoa kantaa: ensin viepi pojalta vaimon, sitten toimittaa haenet taeiden ruuaksi linnaan ja vielae minutkin samaan paikkaan vanhoina paeivinae,-- alkoi haen taas jo sataan kertaan toistamansa historian;--linna tai mierontie, jompikumpi on aina edessae. Jollei mierontielle niin linnaan.

--Ainahan ne samalla tavalla,--sanoi salakapakoitsija, ja tarkastettuaan tytoen paeaetae, pisti sukankutimen viereensae, veti tytoen jalkojensa vaeliin ja alkoi vikkelin sormin hakea haenen paeaestaensae. "Mitaes menit viinaa kauppaamaan". Vaan millaepaes lapset olivat ruokittavat?--puhui haen, jatkaen tuttua tyoetaensae.

Naemaet salakapakoitsijan sanat muistuttivat Maslovaa viinasta.

--Ottaisko lasin,--sanoi haen Korabljovalle pyyhkien paidan hihalla kyyneleitaensae ja vaan silloin taelloein enaeae nyyhkyttaen.

--Mitaes, olkoon menneeksi,--sanoi Korabljova.

XXXII.

Maslova kaivoi rahat esille, niinikaeaeen korvapuustin sisaestae, ja antoi Korabljovalle kupongin. Korabljova otti kupongin, katsahti siihen ja, vaikkei osannutkaan lukea, uskoi mitae kaikkietaeavae Horoshafka sanoi, ettae paperi oli arvoltaan 2 ruplaa 50 kopekkaa, ja kiipesi venttiin lokerosta ottamaan sinne piilotettua viinapulloa. Taemaen naehtyaensae menivaet kaikki ne naiset, jotka eivaet olleet heidaen lavitsanaapureitansa, paikoilleen. Maslova sillae vaelin puisti tomun huivistansa ja mekostaan, nousi lavitsalle istumaan ja alkoi syoedae korvapuustia.

--Minae koetin pitaeae sinulle teetae, mutta se on sittenkin jaeaehtynyt,--sanoi Fedosja noutaen hyllyltae jalkariepuun kaeaerityn laekkisen teekannun ja ruukun.

Juoma oli ihan kylmaeae ja maistui enemmaen laekiltae kuin teeltae, mutta Maslova taeytti ruukun ja alkoi saerpieae korvapuustin palojen vaeliin.

--Siinae on sinullekin,--huusi haen lohkaisten palan korvapuustista ja antaen sen pojalle, joka katseli haenen suuhunsa.

Korabljova tuli nyt esiin viinapullon ja ruukun kanssa. Maslova tarjosi Korabljovalle ja Horoshafkalle. Naemaet kolme vankia muodostivat kopin ylimystoen, koska heillae oli rahoja ja he tasasivat kaikki keskenaesae.

Jonkun hetken kuluttua Maslova elpyi ja alkoi sukkelasti kertoa oikeudesta, matkien syyttaejaeae ja kaikkea sitae, mikae haentae oli siellae erittaein kummastuttanut. Kummastuttanut oli haentae erittaeinkin se huomio, ettae miehet kaikkialla missae haen vaan liikkui, juoksivat haenen peraessaensae. Oikeudessa kaikki olivat haentae katsoneet,--kertoi haen,--ja kaevivaet tahallaan yhtaeimittaa vankien huoneessa.

--Saattomies itsekin sanoi: "sinua ne vaan kaeyvaet katsomassa." On tulevinaan muka jotain taerkeaetae paperia hakemaan, missae,--missae, ja minae naeen ihan selvaesti, ettei haen hae mitaeaan paperia, vaan ahmii silmillaensae minua,--puhui Maslova hymyillen ja ikaeaenkuin kummissaan heilutellen paeaetaensae.--On ne nekin taitelijoita.

--No se nyt on aina niin,--tarttui puheeseen kopin vanhin, ja heti paeaesi haenen laulava aeaenensae vauhtiin.--Niin ne ovat kuin kaerpaeset sokerin kimpussa. Jos missae muualla niitae ei olisi, kyllae vaan siinae on. Sen paremmasta eivaet tiedae...

--Mutta kyllaepae osaavat taeaellaekin,--keskeytti haentae Maslova.--Pulaan jouduin taeaellaekin. Kohta kun oli paeaesty perille, saapui vankiroikka asemahuoneelta. Ja naemaetkoes keraeaentyivaet ympaerilleni, etten ollut paeaestae heistaa. Onneksi tuli paeaellismiehen apulainen ja ajoi heidaet pois. Yksi kaevi niin kimppuuni, ettae tuskin osasin irtautua.

--Minkae naekoeinen?--kysyi Horoshafka.

--Mustahko, viiksien kanssa.

--Kyllae se sitten oli haen.

--Kuka haen?

--Ka, Stsheglof. Se joka aesken meni ohitse.

--Mikae ihmeen Stsheglof?

--Kyllaepae, kun ei Stsheglofia tunne! Stsheglof on kaksi kertaa karannut Siperiasta. Nyt saivat kiinni, mutta kyllae haen pian taas laehte. Haentae pelkaevaet esimiehetkin,--puhui Horoshafka, joka vaelitteli kirjelappusia vangeille ja sentaehden tiesi kaikki, mitae vankilassa tapahtui.--Laehte kun laehteekin.

--No, jos laehteekin, eipae se meitae mukaansa ota,--sanoi Korabljova.--Mutta sano sinae paremmin,--kaeaentyi haen Maslovan puoleen:--mitae sinulle atvokaatti puhui valituksesta, sehaen se nyt on tehtaevae?

Maslova ei sanonut tietaevaensae mistaeaan.

Samassa punatukkainen nainen, upottaen molemmat teerenpilkkuiset kaetensae poerroeiseen, tuuheaan, punaseen tukkaansa, ja kynsien paeaetaensae tuli viinaa juovien ylimyksien luo.

--Minae selitaen sinulle, Katariina, kaikki niinkuin on,--alkoi haen.--Ensiksikin taeytyy sinun kirjoittaa: olen tyytymaetoen tuomioon, ja sitten pitaeae antaa ilmoitus syyttaejaelle.

--Piruako sinae taeaeltae tahdot?--tiuskasi haenelle vihaisella bassolla Korabljova:--vai vainusitko viinaa,--aelae siinae turhia juttele. Kyllae taessae ilman sinuakin tiedetaeaen mitae on tehtaevae.

--Ei puhuta sinulle, mitaes raehiset?

--Vai haluttaisi viinaa? Ja siksi hieroutuisit joukkoon?

--No annetaan vaan haenellekin,--sanoi Maslova, joka aina kaikille jakoi kaikki, mitae haenellae oli.

--Kyllae annan kohta niin ettae..

--Koetas, koetas,--sanoi punatukkainen tyoentaeytyen Korabljovan paeaelle.--Luuletkos minun pelkaevaen?

--Senkin kuritusvanki!

--Semmoiseltapa sen kuulenkin.

--Senkin riivattu ketale!

--Minaekoe ketale?

--Siperialainen, murhaaja!--huusi punatukkainen.

--Alappa vaeistyae,--sanoi Korabljova synkaesti.

Mutta punatukkainen tyoentaeytyi yhae laehemmaeksi ja Korabljova tyrkkaesi haentae avonaiseen lihavaan rintaan. Punatukkainen ei muuta odottanutkaan, ja aekkiarvaamattoman nopealla liikkeellae kaevi toisella kaedellaeen kiinni Korabljovan tukkaan ja toisella aikoi lyoedae haentae kasvoihin, mutta Korabljova sai haenen kaedestaeen kiinni. Maslova ja Horoshafka tarttuivat punatukkaisen kaesiin tahtoen irroittaa haentae, mutta haenen kaetensae ei heltinyt hiuksista. Hetkeksi haen paeaesti kaetensae, mutta ainoastaan saadaksensa hiukset nyrkkinsae ympaeeri. Korabljova, paeae vaeaennyksissae, hakkasi toisella kaedellaeen punatukkaista ruumiiseen, ja koetti kaeydae hampailla kiinni taemaen kaeteen. Naiset keraeaentyivaet tappelevien ympaeerille, erottelivat heitae ja kiljuivat. Keuhkotautinenkin tuli yskien katsomaan mitae tapahtui. Lapset likistyivaet toisiinsa ja itkivaet. Melun kuultuansa tulivat sisaele sekae nais- ettae miesvartija. Tappelijat erotettiin, ja molemmat: Korabljova paeaestaeen auki harmaata lettiaensae ja kooten siitae irtilahteneitae tupsuja, ja punatukkainen pidellen keltaisen rintansa ylitse kokonaan repeytyntyttae paitaansa,--huusivat yhtaikaa, selittaen tapausta ja syyttaen toisiansa.

--Tiedaenhaen minae, ettae se on taas se viina; kun huomenna kerron tirehtoerille, kyllae saatte kuulla! Tunnenhan selvaesti nenaessaeni,--puhui naisvartija.--Katsokaa ettae korjaatte kaikki, muuten kaey ohrasesti, taessae ei ole aikaa asiatanne selvittelae. Paikoillenne ja vait!

Mutta vaikenemisesta ei pitkaeaaen aikaan tullut mitaeaaen. Kauvan naiset vielaehaukkuivat, kertoivat toisillensa, kuinka riita oli alkanut ja kuka oli syyllinen. Vihdoin sekae mies- ettae naisvartija laeksivaet pois, ja naiset alkoivat tyyntyae ja laittautua makuulle. Vanha eukko alkoi rukoilla jumalankuvan edessae.

--Loeysivaetpaehaen toisensa molemmat siperialaiset,--rupesi punatukkainen aekkie kaeheaellae aeaenellaensae lavitsain toisesta paeaestae taas puhumaan, ja haen hoeysti jokaista sanaansa mitae kummallisimmilla haukkumasanoilla.

--Katso etees, ettei taeaeltae vielaekin tulisi,--vastasi heti Korabljova liittaen samallaisia sanoja puheeseensa. Ja molemmat hiljenivaet.

--Jolleivaet vaan estaeisi, kyllae minae sinut mukiloitsisin, senkin vietaevae...--alkoi jaelleen punatukkainen, eikae taaskaan viipynyt kauvan yhtaelaeinen vastaus Korabljovalta.

Sitten oltiin vaehae kauvemman aikaa vaiti, ja jo taas tuli haukkumasanoja. Vaeliajat kuitenkin yhae pitenivaet ja vihdoin kaikki kokonaan hiljeni.

Kaikki makasivat, muutamat alkoivat kuorsata, ainoastaan vanha eukko, jolla oli tapana kauvan rukoilla, yhae vieläekin teki kumarruksia jumalankuvan edessae, mutta lukkarin tytaer, naisvartijan mentyae, heti nousi ja alkoi jaelleen kaevellae edes takasin kopissa.

Maslova ei nukuttanut. Haen vaan ajatteli olevansa nyt siperialainen, ja olihan haentae jo kaksi kertaa siksi sanottukin,--ensin Botshkova ja sitten punatukkainen,--eikae haen mitenkaeaen voinut tottua tuohon nimeen. Korabljova, joka oli maannut haeneen selin kaeaentyi lavitsalla.

--Kyllaepae en olisi uskonut,--sanoi Maslova hiljaan.--Mitae kaikkea muut tekevaetkin ja kuitenkin paeaesevaet vapaiksi, mutta minun taeytyy kaersiae ilman syytae.

--Aelae sure, tyttoe. On niitae ihmisiae Siperiassakin. Etkae sinae siellaekaeaen hukkaan joudu,--lohdutteli haentae Korabljova.

--Enpae tietenkaeaen, mutta kuitenkin se vaivaa. Semmoisenko kohtalon nyt olisin ansainnut. Olenhan niin tottunut hyvaeaen elaemaeaan!

--Jumalaa vastaan et mitaeaan voi,--sanoi Korabljova huokaisten.--Haentae vastaan et mitaeaan voi.

--Tiedaen, mummo kulta, mutta kuitenkin on vaikeata.

He vaikenivat.

--Kuuletko? Se on se vetelys!--sanoi Korabljova kaeskien kuuntelemaan niitae kummallisia aeaeniae, jotka tulivat lavitsan toiselta puolelta.

Naemaet aeaenet olivat punatukkaisen naisen hillittyjae itkun purkauksia. Punatukkainen itki sitae, ettae haentae oli aesken haukuttu, eikae oltu annettu viinaa, jota haenen olisi niin mieli tehnyt. Haen itki vielae sitaekin, ettae haen yleensae koko elinaikanansa ei ollut muuta kokenut kuin haukkumista, pilkkaa, loukkauksia ja lyoentejae. Haen koetti hakea lohdutusta muistelemalla ensi rakkauttansa tehdastyoemieheen, Molodenkofiin, mutta muistettuaan taemaen rakkauden haen myoeskin muisti mihin se oli loppunut. Se oli loppunut siihen, ettae Molodenkof kurillaan, humalapaeissaeaan, hutkaisi haentae vihtrillillae kaikkein arimpaan paikkaan ja sitten nauroi tovereinsa kanssa sukkeluudelleen, katsellen kuinka haen vaeaenteli itseansae tuskissaan. Haen muisti taemaen, ja haenen tuli saeaeli itseansae, ja luullen ettei kukaan enaeae kuulisi, haen rupesi itkemaeaan ja itki niinkuin lapset--voihkien ja nenaesaesae puhisten ja niellen suolaisia kyneleitae.

--Kaey saeaeliksi haentae,--sanoi Maslova.

--Tietysti kaey, mutta mitaes tuppaa.

XXXIII.

Ensimmäinen tunne, joka valtasi Nehljudofin haenen seuraavana aamuna herättyänsä, oli tieto siitä että haenelle oli jotain tapahtunut, ja ennenkuin haen vielä muisti mitään oli tapahtunutkaan, haen jo tiesi että se oli jotain tärkeää ja hyvää. "Katjusha, tuomioistuin". Niin, taetyy heräsi valehtelemasta, taetyy sanoa koko totuus. Ja aivan kuin ihmeellisenä yhteensattumuksena tuli juuri taena aamuna tuo kauvan odotettu kirje Maria Vasiljevnalta, aateliston johtajan vaimolta; sama kirje jota haen nyt niin tarvitsi. Vaimo antoi siinä haenelle taeyden vapauden ja toivotti onnea aijottuun avioliittoon.

--Avioliittoon!--ajatteli Nehljudof ivallisesti.--Kuinka kaukana olenkaan nyt siitä!

Ja haen muisti eilisen aikomuksensa tunnustaa kaikki tyyni vaimon miehelle, tehdä taemaen edessä katumuksensa ja sanoa olevansa valmis mihin hyvitykseen tahansa. Mutta nyt aamulla ei taemaen pöytätoeksen toimeenpaneminen näyttänyt haenestä niin helpolta kuin eilen. "Ja oikeastaan, miksi tekisin ihmistä onnettomaksi, kun haen ei kerran tiedä. Jos haen kysyy,--silloin kyllä sanon haenelle. Mutta miksi suotta menisin ilmaisemaan haenelle? Ei, se ei ole tarpeen."

Yhtä vaikealta nyt aamulla näytti koko totuuden tunnustaminen Missille. Taaskin tuntui sopimattomalta itse tuo puheeksi ottaminen,--se olisi ollut loukkaavaa. Vaeltamaetoenta oli, kuten niin monessa muussakin elämänsuhteessa, että olisi jätännyt jotain arvattavaksikin. Sen haen kuitenkin pöytätoena aamuna: haen lakkaa kaeymäestä heidän luonansa, ja sanoo totuuden, jos haenelta kysytään.

Suhteissa Katjushaan ei sitä vastoin saisi jättää mitään puhtaaksi puhumatta.

"Lähdän vankilaan, puhun haenen kanssa, pyydän haenelta anteeksi. Ja jos on tarpeen, niin, jos on tarpeen, menen naimisiin haenen kanssa",--ajatteli Nehljudof.

Taema ajatus, että siveellisen hyvityksen tähden olisi kaikki alttiiksi pantava, jopa mentävä naimisiinkin, liikutti haenta nyt aamulla erikoisesti.

Pitkään aikaan ei haen ollut alkanut päiväänsä sellaisella tarmon tunteella. Huoneeseen tulleelle Agrafena Petrovnalle haen itseänsäkin hämmästyttävästi pöytätoena heti ilmoitti ei enää tarvitsevansa taeta huoneustoa eikä Agrafenan palvelusta. Ateen toemaella suostumuksella oli ollut ikään kuin pöytätoena asia, että Nehljudof kustantaa taeta suurta ja kallista kortteeria menäksään siinä naimisiin. Ja sentähden oli kortteerista luopumisella ratkaiseva merkitys. Agrafena Petrovna katsahikin haenen kummastuneena.

--Kiitäen teitä suuresti, Agrafena Petrovna, kaikesta huolenpidostanne, mutta nyt en enää tarvitse näin suurta huoneustoa enkä kaikkia palvelijoita. Jos kuitenkin tahdotte auttaa minua, niin tehkää hyvin ja pöytätoena huolta huonekaluista, korjatkaa ne jonnekin aluksi, niinkuin tehtiin äidin eläessä. Kun Natasha tulee, haen kyllä ottaa ne huostaansa. (Natasha oli Nehljudofin sisar.)

Agrafena Petrovna pudisteli päätänsä.

--Kuinka niin, "ottaa huostaansa"? Vielä haen niitä tulette

tarvitsemaan,--sanoi haen.

--Ei, ei tarvita, Agrafena Petrovna, ihan varmaan ei tarvita,--sanoi Nehljudof vastaten siihen mitae toisen paeaenpudistus oli tarkoittanut.
--Olkaa hyvae, sanokaa Kornejillekin, ettae minae annan haenelle kahden kuukauden palkan eteenpaein, mutta etten haentae enaeae tarvitse.

--Vaeaerin teette, Dmitrij Ivanovitsh. No, vaikka nyt ulkomaille laehtisittekin, onhan huoneusto kuitenkin tarpeen.

--Te ajattelette toista, Agrafena Petrovna. Minae en laehde ulkomaille; ja jos laehden, niin ihan toiseen paikkaan.

Haen tuli aekkie tulipunaseksi. "Niin, taeytyy sanoa haenelle,--ajatteli haen,--ei auta salata, Taeytyy sanoa kaikki kaikille."

--Minulle on tapahtunut hyvin kummallinen ja taerkeae seikka eilen. Muistattehan Katjushaa, joka oli taeti Marian luona?

--Kuinka en muistaisi, minaehaen haentae opetin ompelemaankin.

--No niin, illalla taemae sama Katjusha oli oikeuden edessae, ja minae olin valamiehenae.

--Voi herranen aika kuinka kauheata!--sanoi Agrafena Petrovna.--Mistae haentae syytettiin?

--Taposta,--ja kaiken sen olen minae tehnyt.

--Kuinka olisitte te voineet sen tehdae? Te puhutte hyvin kummallisesti,--sanoi Agrafena Petrovna ja haenen vanhoissa silmissaeen leimahti kipinae.

Agrafena tunsu Katjushan historian.

--Niin, minae olen syynae kaikkeen. Ja taemae asia on muuttanut minun kaikki aikeeni.

--Mutta mikae ihmeen muutos taestae voisi teille tulla?--sanoi Agrafena Petrovna pidaettaen naurahdusta.

--Se muutos, ettae jos minae olen syynae siihen, ettae Katjusha on joutunut taele tielle, niin minunhan taeytyykin tehdae mitae voin auttaakseni haentae.

--Se on teidaen asianne,--mutta erityisesti teidaen syytaenne ei taessae ole. Kyllaehaen mokomata sattuu jokaiselle, ja jos vaan menettelee jaerkevaesti, niin se kaikki siliaeae pois ja unohtuu, ja elaevaetpaehaen ihmiset,--sanoi Agrafena Petrovna ankarasti,--eikae teidaen ole mitaeen syytae panna asiaa omaan laskuunne. Olinhan minae kuullut ennenkin, ettae Katjusha oli joutunut harhatielle, kukapas siihen voisi olla syynae?

--Minae olen syyllinen. Ja sentaehden tahdonkin parantaa asian.

--No, onpa sitae nyt vaikeanlainen parantaa.

--Se on minun asiani. Mutta jos te ajattelette omaa kohtaloanne, niin se, mitae mamma oli tahtonut...

--Minae en ajattele omaa kohtaloani. Vainaja on niin runsaasti jakanut

hyvaentahtoisuuttansa minulle, etten voi toivoa mitaakaan enempää. Minua kutsuu luoksensa Lizanka, (se oli haenen naimisissa olevan veljentyttärensä nimi), taamaen luokse laehdenkin, kun joudun tarpeettomaksi. Mutta sanon vieläkin, että turhanpäiteiden otatte asiaa sydaemmellenne, semmoista tapahtuu jokaiselle.

--No, minulla on oma ajatukseni. Ja kuitenkin pyydyden teitä, auttakaa minua huoneiden luovuttamisessa ja tavaroiden korjaamisessa. Aelkääkää olko minulle suutuksissa. Minä olen teille hyvin, hyvin kiitollinen kaikesta.

Merkillistä oli, että siitä saakka kuin Nehljudof tuli huonoksi ja vastenmieliseksi omissa silmissään, siitä saakka muut eivät olleet haenelle enää vastenmielisiä; päinvastoin, sekä Agrafena Petrovnaa että Kornejia kohtaan haen tunsii hellyyttä ja kunnioitusta. Haenen olisi tehnyt mieli katua Kornejinkin edessä, mutta Kornej näytti niin järkähtaemaettaomaen kunnioittavalta, ettei Nehljudof uskaltanut.

Matkalla oikeuteen, ajaessaan samoja katuja myöten, samalla ajurilla,

Nehljudof ihmetteli itsekin mihin määerään toinen ihminen haen nyt tunsii olevansa.

Avioliitto Missin kanssa, joka oli vielä eilen näyttäenyt niin laheiselta, tuntui haenestä nyt aivan mahdottomalta. Eilen haen oli käsitännyt tilansa niin, että Missi epäilemättä tulee pitaamaan onnena saada haenet, nyt sitävastoin haen tunsii itsensä arvottomaksi ei ainoastaan avioliittoon vaan edes olemaan minään laheisenaekään Missille. "Jospa haen vaan tietäisi mikä olen, ei suinkaan ottaisi minua vastaan. Ja minä kun haen vielä moitin keikailemisesta tuon herran edessä. Ja vaikka Missi nyt suostuisikin minuun, voisinko minä olla onnellinen tai edes rauhallinenkaan, tietäessäni että tuo toinen on tääellää linnassa ja jonakin päiväänä viedään vartioittuna Siperiaan. Tuo minun kukistamani nainen viedään pakkotoihin, ja minä muka alkaisin tääellää vastaanottaa onnentoivotuksia ja tehdä visiittejä nuoren vaimoni keralla. Taikka aateliston johtajan kanssa, jota olen yhdessä haenen vaimonsa kanssa pettäenyt, alkaisin laskea äänää, jotka kannattavat tai vastustavat koulujohtokunnan tekemää ehdotuksia j.n.e., ja sitten panisin toimeen salaisia tapaamisia haenen vaimonsa kanssa, (kuinka inhoittavaa!), taikka rupeisin jatkamaan taulua, joka ei nähtävästi koskaan tule valmiiksi, sillä ei haen minun pidaakaan antautua noihin joutavuuksiin, enkä sitä paitsi voisi nyt mitään semmoista tehdä"--puhui haen itsekseen, lakkaamatta iloiten siitä sisällisestä muutoksesta, mitä haen koki.

"Nyt olisi ennen kaikkia,--ajatteli haen,--tavattava asianajaja ja saatava tietää miten haen on päättäenyt, ja sitten ... sitten tavattava haenet vankilassa, tuon eilisen vangin, ja sanottava haenelle kaikki".

Ja vaan kuvaillessaan, kuinka haen tapaisi Katjushan, kuinka sanoisi haenelle kaikki, kuinka katuisi rikostaan haenen edessänsä, kuinka tekisi kaikki minkä voi, menisi naimisiin haenen kanssaan ja sovittaisi siten rikoksensa--, valtasi haenet omituinen, ylevä riemu ja kyyneleet nousivat haenen silmiinsä.

Tultuaan oikeuteen tapasi Nehljudof heti kaeytaevaessae eilisen oikeudenpalvelijan ja tiedusteli taeltae: missae tuomitut vangit saeilytetaeaeen, ja keltae on saatava lupa niiden tapaamiseen? Oikeudenpalvelija selitti, ettae vankeja saeilytettiin eri paikoissa, ja ettae ennenkuin tuomio oli voittanut laillisen voiman riippui luvansaanti yleisestae syyttaejaestae.--"Minae sanon sitten itse ja saatan teidaet istunnon jaelkeen. Syyttaejaeae ei vielae kuulukaan. Mutta sitten istunnon jaelkeen. Nyt tehkaeae hyvin ja tulkaa oikeussaliin. Istunto alkaa heti."

Nehljudof kiitti oikeudenpalvelijaa, joka erittaeinkin nyt naeytti haenestae surkuteltavalta, ja meni valamiesten huoneeseen.

Haenen laehestyessae taetae huonetta olivat valamiehet jo menossa istuntosaliin. Kauppias oli samalla tavalla iloinen, ja samalla tavalla kuin eilen oli syoenyt ja ryypaennyt, ja tervehti nyt Nehljudofia kuin vanhaa ystaevaeae. Pietari Gerasimovitsh ei heraettaenyt Nehljudofissa nyt mitaeaeen vihamielisiae tunteita tuttavallisuutensa ja naurunsa taehden.

Nehljudofin teki mieli kaikille valamiehillekin ilmaista suhteensa eiliseen syytettyyn. "Oikeastaan,--ajatteli haen,--olisi eilen pitaenyt istunnon aikana nousta seisoaalleen ja julkisesti tunnustaa syyllisyytensa". Mutta kun haen yhdessae muiden valamiesten kanssa astui istuntosaliin, ja taas alkoivat nuo eiliset temput: taas "oikeus laehestyy", taas kolme kirjokaulaista lavalle, taas aeaenettoemyys, taas valamiesten istuutuminen korkeakarmisille tuoleille, taas santarmit, pappi,--niin silloin haen tunsi, ettae vaikka olisikin ollut menetteleminen naein, ei haen olisi eilenkaeaeen voinut rikkoa taetae juhllisuutta.

Valmistelut istuntoon olivat samat taenaeaeen kuin eilenkin (paitsi valamiesten vannotusta ja puheenjohtajan puhetta heille).

Taemaenpaeivaainen juttu koski murtovarkautta. Syytettyae, joka oli heikonnaekoeinen, kapeahartiainen 20-vuotias poika harmaassa mekossa, harmailta, verettoemillae kasvoilla, vartioitsi kaksi santarmia, paljastetut miekat kaedessae. Haen istui yksinaensae syytettyjen penkillae ja arasti katseli sisaeaeentulevia. Taemae poika oli syytetty siitae, ettae oli yhdessae toverinsa kanssa murtautunut lukittuun liiteriin ja anastanut sieltae vanhoja lattiamattoja, arvoltaan 3 ruplaa 67 kopekkaa. Syytekirjasta kaevi ilmi, ettae poliisi oli ottanut pojan kiinni silloin kuin taemae oli kulkenut toverinsa kanssa, joka oli kantanut olallaan mattoja. Poika ja haenen toverinsa olivat tunnustaneet heti rikoksensa ja pantiin molemmat vankilaan. Pojan toveri, viilari, oli jo vankilassa kuollut ja poikaa nyt tutkittiin yksin. Vanhat matot makasivat todiste-esineiden poeydaellae.

Juttua kaesiteltiin, samoin kuin eilistaekin, loppumattomine varastoineen todistuksia, todisteaiheita, vierasmiehiae, vannottamisia, kuulustelemisia, asiantuntijoita ja ristiinkyselyjae. Todistajaksi kutsuttu poliisi vastasi puheenjohtajan, syyttaejaen ja puolustajan kysymyksiin lyhyillae, puisilla sotilasvastauksilla. Mutta huolimatta haenen sotilaallisesta tylsaemielisyydestaeaeen ja koneellisuudestansa, naekyi ettae haen saeaeli poikaa ja vastenmielisesti kertoi kiinniotosta.

Toinen todistaja, varkauden kaersinyt ukko, talonhaltija ja mattojen omistaja oli naehetaevaesti kiukkuinen ihminen. Kun haeneltae kysyttiin tunnustaako haen matot omikseen, tunnusti haen ne omikseen hyvin

vastenmielisesti; mutta kun syyttäjäen apulainen sitten alkoi tiedustella mihin haen oli aikonut mattoja kaeyttäeä ja hyvinkoe ne olivat haenelle tarpeelliset, haen suuttui ja vastasi: "Ja vaikka ne nyt ikuisiksi ajoiksi katoisivat naekyvistäeni, en niitae ollenkaan kaipaisi. Jos olisin tiennyt, että niistäe näein paljon puuhaa tulee, en totisesti olisi hakenut; kymmenruplasen ja kaksikin olisin suorittanut, kunhan vaan olisin paeaessyt näeistäe iankaikkisista kuulusteluista. Ajureille yksistäeäen olen viisi ruplaa maksanut; enkae minae ole mikäeäen terve ihminen. Minussa on sekäe tyraet ettäe reumatismit."

Näein puhuivat todistajat, ja syytetty itse tunnusti kaikki tyyni, ja niinkuin kiinnisaatu eläein, jäerjettoemaenäe vilkkuen sivuilleen, kertoi katkonaisella äeäenelläe koko tapauksen.

Asia oli selväe; mutta syyttäjäen apulainen, samoin kuin eilenkin olkapäeitäensäe kohottaen, teki hienoja kysymyksiäe, joiden tarkoitus oli saada viekas rikoksenteijäe ansaan.

Puheessansa haen koetti todistaa, ettäe varkaus oli tapahtunut ihmisasumuksessa ja sisäeäenmurtautumalla, ja ettäe poika oli siis saatettava ankarimman rangaistuksen alaiseksi.

Oikeuden mäeäeräeäemäe puolustaja sitäevastoin koetti todistaa, ettei varkaus ollut tapahtunut ihmisasumuksessa, ja ettäe siis vaikka esilläe olikin ilmeinen rikos, rikollista ei voitu kuitenkaan pitäeäe vieläe niin vaarallisena yhteiskunnalle, kuin syyttäjäen apulainen oli tahtonut luulotella.

Puheenjohtaja, aivan niinkuin eilenkin, pysyi puolueettomuuden ja oikeudenmukaisuuden esikuvana ja selitteli tarkalleen valamiehille sitäe, mitäe he tiesivaet eivaetkäe voineet olla tietäemaettae. Niinkuin eilenkin tehtiin keskeytyksiäe; niinkuin eilen poltettiin tupakkia; yhäe samalla tavalla oikeudenpalvelija jaelleen huuteli: "oikeus läehestyy", ja samalla tavalla istuivat kaksi santarmia miekat paljastettuina uhkaamassa rikoksen, tekijäeäe, mutta itse koettaen olla nukkumatta.

Jutusta kaevi ilmi, ettäe taemaen pojan oli haenen isaensäe antanut jo alaikäeisenäe tupakkitehtaan työehoen, missäe poika oli sitten eläenyt 5 vuotta. Täenäe vuonna oli tehtaan isaentäe pannut haenet pois isaennaen ja työmiesten vaelilläe tapahtuneen rettelöen jaelkeen, ja jäeäetyäeäen työettoemaeksi oli poika kuljeksunut pitkin kaupunkia juoden yltaeäen vaatteensäkin. Jossain ravintolassa haen oli yhdyttäenyt samallaisen, jo ennen työettoemaeksi jäeäeneen viilarin, pahan juopon, ja he olivat yhdessäe humalapäeissäeäen oiseen aikaan rikkoneet liiterin lukon, ja ottaneet sieltäe mitäe ensiksi käesiinsäe saivat. He joutuivat kiinni ja tunnustivat kaikki. He pantiin vankilaan, missäe sitten viilari ennen oikeudenkäeynnin alkamista oli kuollut. Poikaa vastaan käeytiin nyt oikeutta ja häentäe pidettiin vaarallisena olentona, josta yhteiskuntaa täeytyi suojella.

"Tuo nyt on ihan samallinen vaarallinen olento kuin eilinenkin syytetty",--ajatteli Nehljudof, kuullessaan mitäe kaikkea haenen edessäeäen tapahtui.--"Nuo olisivat vaaralliset ja me emme olisi vaarallisia?... Minäe olen siveetöen, pettäejäe, ja kaikki me, kaikki ne, jotka tietäeen mikäe minäe olen, eivaet ole halveksineet vaan päeinvastoin kunnioittaneet minua."

Onhan selväeäe, ettäe täemäe poika ei ole mikäeäen erikoinen ilkiöe, vaan ihan tavallinen (sen kaikki näekevaet) ihminen, ja ettäe haen on tullut siksi, mikäe on, ainoastaan siitäe syystäe, ettäe eli semmoisissa olosuhteissa,

jotka semmoisia ihmisiä synnyttäväet. Näyttäisi siis ilmeiseltä, että jos tahdotaan, ettei taemmoeisia poikia olisi, täytyy koettaa poistaa niitä olosuhteita, joissa taemmoeiset onnettomat olennot syntyvät. Jos vaan olisi löytynyt jokikin ihminen, --ajatteli Nehljudof katsellen pojan tuskallisia pelonalaisia kasvoja, --joka olisi saaelinyt häntä silloin kuin hän leivän puutteen tähden lähetettiin maalta kaupunkiin; jos puutteenalaisia olisi autettu, tai jospa vaan silloinkin, kuin hän jo oli kaupungissa ja kaksitoistatuntisen työpäivän jälkeen kulki tehtaasta vanhempien toveriin, viettelijänsä kanssa ravintolaan, --kunpa olisi silloinkin löytynyt ihminen, joka olisi sanonut: "älä sinä mene Vanja, ei se ole hyvä", niin ei poika olisi mennyt, ei olisi joutunut harhalielle, eikä olisi mitään pahaa tehnyt.

Mutta semmoista ihmistä, joka olisi häntä saaelinyt, ei löytynyt ainoatakaan koko sinä aikana, kun poika pienen elukan tavalla eleli oppipojan vuosia kaupungissa, ja lyhyeksi kerityin päin juoksenteli mestarien ostoksilla; päinvastoin, jos hän jotain sai mestareilta ja tovereilta kaupungissa kuulla, niin vaan: että se se poikaa on, joka saa narratuksi, joka osaa juoda, osaa haukkua, osaa tapella ja elää huonosti.

Mutta kun hän sitten sairaana ja epäterveellisen työn, juoppouden, huonon elämän pilaamana, tylsistyneenä ja hupsuna kuin unessa horjuskeli ilman tarkoitusta pitkin katuja ja vihdoin juovuspäissään tunkeutui johonkin liiteriin ja vei sieltä tarpeettomia mattoja, niin nyt me emme ollenkaan pidä huolta niiden syiden poistamisesta, jotka saattoivat pojan hänen nykyiseen tilaansa, vaan tahdomme muka auttaa asiata sillä, että ryhdymme rankaisemaan tätä poikaa!...

Hirmuista!

Nehljudof ajatteli kaikkea tätä, eikä enää kuunnellut mitään hänen edessaensa tehtiin. Ja kauhistui yhä enemmän vaan siitä, mikä hänelle selvisi. Häntä hämmaestyi että hän oli saattanut olla ennen näkemättä tätä, että muut saattoivat olla näkemättä.

XXXV.

Heti kun tehtiin seuraava keskeytys Nehljudof nousi ja tuli kaeytäväään päätteeksi olla enää palaamatta istuntosaliin. Antaa heidän tehdä hänen kanssansa mitään tahtovat, mutta tähtään ilveilyyn hän ei enää voi ottaa osaa.

Otettuaan selvän yleisen syytäjäen huone oli, meni Nehljudof taamaen luo. Vahtimestari ei olisi häntä laskenut, vaan sanoi, että syytäjäe oli työssä, mutta Nehljudof, kuuntelematta häntä, meni sisälle ja kääntyen vastaan tulevan virkamiehen puoleen pyysi tätä ilmoittamaan yleiselle syytäjälle olevansa valamies ja että hänen oli vaeltaemaetoentä tavata syytäjäeä erään sangen tärkeän asian vuoksi. Nehljudofin ruhtinaallinen arvonimi ja hienot vaatteet auttoivat häntä. Virkamies teki ilmoituksen syytäjälle, ja Nehljudof laskettiin sisälle. Yleinen syytäjäe otti hänet vastaan seisaaltansa, nähtävästi tyytymättömyydenä siihen itsepintaisuuteen, millä Nehljudof oli pyrkinyt hänen puheillensa.

--Mitä haluatte?--kysyi yleinen syytäjäe ankarasti.

--Minae olen valamies, nimeni on Nehljudof ja minun taeytyy vaelttaemaettoemaesti tavata syytettyae Maslova,--sanoi Nehljudof nopeasti ja paeaettaevaesti, punastuen ja tuntien tekevaensae jotain semmoista, mikae on ratkaisevasti vaikuttava haenen elaemaeaensae.

Yleinen syyttaejae oli lyhyenlaentae, tummanverinen mies, tukka lyhyt, harmahtava, silmaet kirkkaat ja vilkkaat, tuuhea, leikattu parta esiinpistaevaessae alaleuvassa.

--Maslova? Kyllae tunnen. Haen oli syytetty myrkytyksestae,--sanoi syyttaejae rauhallisesti.--Mitae varten te tahdotte haentae tavata?--Ja sitten ikaeaenkuin haluten pehmentaeae kaeytoestaensae lisaesi:--En voi antaa lupaa teille, tietamaettae mitae varten se on teille tarpeen.

--Se on minulle tarpeen eraeaen minulle hyvin taerkeaan asian vuoksi,--sanoi Nehljudof saevahtaean punaseksi.

--Vai niin,--sanoi syyttaejae ja nostettuaan silmaensae katseli tarkkaavaisesti Nehljudofia.--Onko haenen asiansa jo ollut esillae vai ei?

--Haen oli eilen oikeuden edessae, ja tuomittiin neljaeksi vuodeksi pakkotoeihin--vaeaeryydellae. Haen on syytoen.

--Vai niin. Jos haen on vasta eilen saanut tuomionsa,--sanoi syyttaejae panematta mitaeaen huomiota Nehljudofin ilmoitukseen ettae Maslova oli syytoen,--ennenkuin tuomio on voittanut laillisen voiman haen yhae saeilytetaeaen tutkintovankilassa. Vankeja voi siellae tavata vaan maeaeraepaeivinae. Sinne nyt neuvonkin teitae kaeaentymaeaen.

--Vaan minun taeytyy saada tavata haentae niin pian kuin mahdollista,--sanoi Nehljudof tuntien alaleukansa vapisevan ja ratkaisevan hetken olevan laehellae.

--Mutta mistae syystae se on teille vaelttaemaetoentae?--kysyi syyttaejae kohottaen vaehaen levottomasti kulmakarvojansa.

--Siitae syystae, ettae haen on syytoen ja tuomittu pakkotoeihin. Mutta kaikkeen syypaeae olen minae,--sanoi Nehljudof vapisevalla aeaenellae, tuntien samalla puhuvansa semmoista, mitae ei olisi oikeastaan tarvinnut.

--Millae tavalla sitten?--kysyi syyttaejae.

--Sillae tavalla, ettae minae olen pettaenyt haenet ja saattanut siihen tilaan, missae haen nyt on. Jollei haen olisi semmoinen, miksi minae olen haenet tehnyt, ei haen olisi joutunut taemmoeisen syytoeksenkaeaen alaiseksi.

--En minae sittenkaeaen ymmaerrae, missae yhteydessae taemae on tapaamisen kanssa.

--Siinae yhteydessae ettae minae tahdon seurata haentae ja ... mennae naimisiin haenen kanssaan,--sai Nehljudof sanotuksi. Ja kuten aina, kun haen vaan tuli taehaen aineeseen, kyyneleet nousivat haenen silmiinsae.

--Todellakin?--Vai niin!--sanoi syyttaejae.--Taemae on todellakin aivan erikoinen tapaus. Ettekoes te ole aeaenivalentainen Krasnoperskin piirikunnasta?--kysyi syyttaejae aivan kuin muistellen mitae haen oli ennen kuullut Nehljudofista, joka nyt esitti niin kummallisen tuumansa.

--Suokaa anteeksi, en luule ettae taemae olisi missaeeen yhteydessae pyyntoeni kanssa,--vastasi Nehljudof kiihkeasti ja vihaisesti.

--Eipae suinkaan, ei,--sanoi yleinen syyttaejae tuskin huomattavasti hymaehaeen ja ollenkaan joutumatta haemilleen,--mutta teidaen pyyntoenne on niin tavatonta laatua, niin ulkopuolella kaikkia mahdollisuuksia...

--No, voinko siis saada luvan?

--Luvanko? Kyllae, annan teille kohta paeaestoelipun. Olkaa hyvae, istukaa.

Haen tuli poeydaen luo, istui ja alkoi kirjoittaa.

--Tehkaeae hyvin, istukaa.

Nehljudof jaei seisomaan.

Kirjoitettuaan paeaestoelipun yleinen syyttaejae antoi sen Nehljudofille uteliaasti haeneen katsoen.

--Vielae minun on ilmoittaminen,--sanoi Nehljudof,--etten enaeae voi ottaa osaa oikeuden istuntoihin.

--Teidaen on, kuten tiedaette, esittaaminen paetevaet syyt oikeudelle.

--Syyt ovat ne, ettae pidaen jokaista oikeutta tarpeettomana, jopa siveettoemaenaekin.

--Niinpae kyllae,--sanoi yleinen syyttaejae yhae samalla tavalla tuskin huomattavasti hymyillen, ikaeenkuin osoittaaksensa, ettae taemmoeiset ilmoitukset olivat haenelle hyvin tuttuja ja kuuluivat tiettyyn hullunkuriseen luokkaan.--Niinpae kyllae, mutta te arvattavasti kuitenkin ymmaerraette, ettae minae, ollen yleisenae syyttaejaenae oikeudessa, en voi olla kanssanne samaa mieltae. Ja sentaehden neuvon teitae ilmoittamaan asiasta oikeudelle, joka sitten paeaettaeae onko ilmoituksenne otettava huomioon vai ei, ja jaelkimaeisessa tapauksessa tuomitsee teille sakon. Kaeaeentykaeae siis oikeuden puoleen.

--Olen jo ilmoittanut enkae enaeae mene minnekaeaeen,--sanoi Nehljudof vihaisesti.

--Jaeaekeaeae hyvaesti,--sanoi yleinen syyttaejae kumartaen paeaellaensae, naehaevaesti haluten pikemmin paeaestae taestae kummallisesta asiamiehestae.

--Kuka se kaevi luonanne?--kysyi oikeudenjaesen tullen heti Nehljudofin jaelkeen yleisen syyttaejaen tyoehuoneeseen.

--Nehljudof, tiedaettehaen, joka vielae Krasnoperskin piirikunnassa teki kuntakokouksessa kaikenlaisia kummallisia ilmoituksia. Ja kuvailkaa, haen on valamiehenae, ja syytettyjen joukossa esiintyy pakkotoeihin tuomittu nainen, eli tyttoe, jonka haen sanojensa mukaan oli pettaenyt, ja nyt haen tahtoo mennae naimisiin sen kanssa.

--No ihanko todella?

--Niin haen minulle sanoi, ja vieläepae jotenkin kummallisesti kiihoittuneena.

--On jonkinlaista epaevakaisuutta, jotain epaenormaalia nykyisissa

nuorissa miehissae.

--Eipae tuo enaeae niin nuorikaan ole.

--No entae teidaen ylistaemaenne Ivashenko sitten, huh kuinka se kyllaestytaeae. Se panee kuin piinapenkille: puhuu ja puhuu ja puhuu ilman loppua.

--Niitae pitaeae yksinkertaisesti vaan keskeyttaeae, muutenhan ne ovat varsinaisia jarruttajia.

XXXVI.

Yleisen syyttaejaen luota Nehljudof ajoi suoraan tutkintovankilaan. Mutta tuli ilmi, ettei siellae mitaeaeen Maslovaa ollut ja vankilan tirehtoeeri selitti Nehljudofille, ettae taemaen Maslovan pitaeisi olla vanhassa siirtolaisvankilassa. Nehljudof ajoi sinne.

Ja todellakin, Katariina Maslova oli siellae.

Vaelimatka tutkintovankilasta siirtolaislinnaan oli tavattoman suuri ja Nehljudof saapui sinne vasta illalla. Haen oli tulemassa taemaen suuren synkaen rakennuksen ovelle, mutta vahtimies ei paeaestaenyt haentae, ja soitti vaan kelloa. Soiton johdosta tuli yksi vartijoista. Nehljudof naeytti paeaestoelippunsa, mutta vartija ei sanonut voivansa ilman tirehtoeerin lupaa paeaestaeae sisaelle. Nehljudof laeksi tirehtoeerin luo. Jo noustessaan rappusia myoeten kuuli haen ovien takaa pianolla soitettavan jotakin monimutkaista bravuurikappaletta. Mutta kun sitten vihanen sisaepiika, toinen silmae sidottuna, avasi haenelle oven, naemaet aeaenet paeaesivaet huoneesta ikaeaeenkuin valloilleen ja tainnuttivat haenen kuulonsa. Soitto oli kyllaestytaevaes Lisztin rapsodia, joka tuli kyllae erinomaisesti suoritetuksi, vaan ainoastaan eraeaeeseen kohtaan asti. Taehaen kohtaan paeaestyae toistettiin sama asia uudelleen. Nehljudof kysyi sidotulta piialta oliko tirehtoeeri kotona.

Piika sanoi ettae ei.

--Tuleeko haen pian?

Rapsodia pysaehyti jaelleen ja jaelleen samalla loistolla ja melulla pauhautui noiduttuun paikkaan asti.

--Minae menen kysymaeaeen.

Ja piika laeksi.

Rapsodia oli juuri paeaessyt vauhtiinsa, kun se aekkieae ennen noiduttua paikkaa keskeytyi ja kuului aeaeni:

--Sano haenelle ettei ole, ja ettei tulekaan. Haen on vieraisa, mitae ihmettae ne kiusaavat,--kuului oven takaa naisaeaeeni, ja taas alkoi rapsodia, mutta samassa taaskin keskeytyi ja tuolia kuului tyoenettaevaen syrjaeaeen. Vihastunut pianonsoittaja tahtoi naehaevaesti itse purkaa suuttumuksensa tunkeilevalle vieraalle, joka ei noudattanut vastaanottoaika.

--Pappa ei ole kotona,--sanoi haen vihaisesti tullen eteiseen. Se oli surkuteltavan naekoeinen, kalpea neitonen, siniset renkaat velttojen silmien alla, tukka kohennettuna. Naehyaeen nuoren herran hyvaessae palttoossa haen laempeni.--Astukaa sisaelle, ehkae... Mitaes asiaa teillae olisi?

--Tahtoisin tavata eraestae naisvankia.

--Varmaankin valtiollista?

--Ei, ei valtiollista. Minulla on paeaestoelippu yleiseltae syyttaejaeltae.

--No, en tiedae, pappa ei ole kotona. Astukaahan sisaelle, tehkaeae hyvin,--kutsui haen jaelleen Nehljudofia pienestae eteisestae.--Tai kaeaentykaeae sitten tirehtoeerin apulaisen puoleen, joka nyt on konttorissa, haenen kanssa voitte puhua. Kuinka onkaan sukunimenne?

--Kiitaen teitae,--sanoi Nehljudof vastaamatta kysymykseen ja laeksi.

Ovea ei oltu vielae saatu suljetuksi haenen jaelkeensae, kun jo taas alkoi sama reipas, iloinen soitto, joka niin ei sopinut taehaen paikkaan missae sitae tuotettiin, eikae taemaen surkuteltavan tytoen kasvoin, joka niin itsepintaisesti sitae harjoitteli. Pihalla Nehljudof tapasi nuoren vankilavirkamiehen, jolla oli toeroettaevaet vahatut viikset, ja kysyi taeltae tirehtoeerin apulaista. Se olikin apulainen itse. Haen otti paeaestoelipun, silmaeli sitae ja sanoi, ettae taemae paeaestoelippu tarkoitti tutkintovankilaa ja ettei haen sen nojalla uskaltanut paeaestaeae taenne,--ja onhan jo myoehaeistaekin. Tulkaa huomenna. Huomenna kello 10 on vankien tapaaminen kaikille sallittu, tulkaa silloin, niin on itse tirehtoeerikin kotona. Silloin saatte tavata yleisessa tapaamishuoneessa, mutta jos tirehtoeeri sallii, niin konttorissakin.

Naein siis paeaesemaettae taenaepaeivaenae tarkoituksensa perille Nehljudof ajoi kotiin. Se ettae haen oli koettanut tavata Maslovaa ja oli ilmaissut aikeensa syyttaejaelle, ettae haen oli kaeynyt kahdessa vankilassa, oli saanut haenen mielensae niin kiihoitetuksi, ettei haen pitkaeaeen aikaan voinut rauhoittua. Tultuaan kotiin haen heti haki esiin kauan koskematta olleet paeivaekirjansa, luki muutamia paikkoja niistaa ja kirjoitti: "Kahteen vuoteen en ole kirjoittanut paeivaekirjaa enkae luullut enaeae koskaan palaavani taehaen lapsellisuuteen. Mutta se ei ollutkaan mitaeen lapsellisuutta, vaan keskustelua itseni kanssa, sen totisen, jumalallisen itsen kanssa, joka asuu jokaisessa ihmisessa. Koko aikana taemae _minae_ on nukkunut, enkae ole voinut kenenkaeaeen kanssa keskustella. Sen heraetti nukuksista tuo tavaton tapaus 28:na huhtikuuta, oikeudessa, missae olin valamiehenae. Syytetyjen penkillae naein haenet, pettaemaeni Katjushan, vankipuvussa. Kummallisen vaeerinkaesityksen ja minun erehdykseni kautta haen tuomittiin Siperiaan. Olen juuri kaeynyt yleisen syyttaejaen luona ja vankilassa. Minua ei paeaestetty haenen luoksensa, vaan minae olen paeaettaenyt tehdae kaikki saadakseni naehdae haenet, katuakseni haenen edessaeaeen ja sovittaakseni syyllisyyteni vaikkapa naimisiin menemisellae. Herra, auta minua. Minun on hyvin hyvae ja iloinen ollakseni."

Maslova ei voinut taenae yoenae pitkaeaeen aikaan saada unta, vaan loikoi silmaet auki ja, katsellen oveen, joka vaehae vaeliae jaei edestakasin kulkevan lukkarin tyttaeren taakse, ajatteli.

Haen ajatteli ettei mitenkaeaeen menisi naimisiin Siperiaan tuomitun vangin kanssa, Sahalinissa, vaan jaerjestaeksi asian jollakin muulla tavoin, esimerkiksi paeaellikoen, kirjurin, tai vaikkapa vartijan, tai sitten apulaisen kanssa. Kaikki ne ovat siihen meneviae. "Kunhan ei vaan laihtuisi. Silloin olisi kaikki hukassa". Haen muisti millae silmillae haenen puolustajansa oli haeneen katsonut, ja kuinka puheenjohtaja oli katsonut, ja kuinka olivat katsoneet vastaan tulevat ja tahallaan haenen ohitsensa kulkevat ihmiset oikeudessa. Haen muisteli kuinka vankilassa haentae tapaamassa kaeynyt Berta oli haenelle kertonut, ettae se ylioppilas, josta haen asuessaan Kitajevan luona oli pitaenyt, oli kaeynyt heidaen luonansa, kyselty haenestae ja ollut hyvin pahoillaan. Haen muisteli vielae tappelua punatukkaisen kanssa ja surkutteli taetae, muisti pakarimestarin, joka oli kaeskenyt antaa haenelle yhden korvapuustin kaupanpaeaelliseksi. Haen muisteli monia ihmisiae, ainoastaan ei Nehljudofia. Lapsuuttaan ja nuoruuttaan, mutta erittaeinkaeaeen rakkauttaan Nehljudofiin ei haen milloinkaan ajatellut. Se teki liian kipeaetae. Naemae muistot lepaesivaet jossain kaukana koskemattomina haenen sydaemmessaeaeen. Ei haen edes unissaankaan koskaan naehnyt Nehljudofia. Aesken oikeudessa ei haen ollut tuntenut Nehljudofia. Eikae niin paljon senvuoksi ettae viimeksi taetae naehdessaeaeen taemae oli ollut sotilaspuvussa, ilman partaa, pienet viikset vaan huulilla ja lyhyet hiukset tuuheina kiharoina paeaessae, jota vastoin Nehljudof nyt oli ikaemiehenae, partasuuna,--vaan enemmaenkin senvuoksi, ettei haen milloinkaan Nehljudofia ajatellut. Haen oli haudannut kaikki muistonsa silloisista asioista Nehljudofin kanssa, haudannut sinae hirveaenae, pimeaenae yoenae, jolloin Nehljudof oli palannut sotakentaeltae poikkeamatta taetien luo.

Ennen taetae yoetae, kun Katjushassa vielae asui toivo ettae Nehljudof poikkeisi, ei haenelle ollenkaan ollut vaivaksi se lapsi, jota haen kantoi sydaemmensae alla, vaan haen paeinvastoin tunsu kummallista hellyytaa taemaen pehmeisiin ja joskus aekillisiin liikkeisiin itsessaensae. Mutta taestae yoestae laehtien kaikki muuttui. Ja vastainen lapsikin oli vaan vastukseksi.

Taedit odottivat Nehljudofia, olivat pyytaeneet haentae poikkeamaan, vaan haen oli saehkoeittaenyt ettei tulisi, koska haenen piti muka olla maeaeraeaikana Pietarissa. Saatuaan taemaen tietaeae Katjusha paeaetti laehteae asemalle tavatakseen haenet. Junan oli kulkeminen aseman ohitse kello 2 aikaan yoellae. Katjusha auttoi neidit makuulle ja saatuaan puolellensa kyoekkipiian tyttaeren, pienen Mashkan, veti jalkaansa vanhat kengaet, heitti huivin yllensae, kokosi liepeensae ja juoksi asemalle.

Oli pimeae, syksyinen, sateinen ja tuulinen yoe. Sade milloin tuli alas suurina, laempiminae pisaroina, milloin taas taukosi. Maassa jalkojen alla ei naekynyt tietae, mutta metsaessae oli mustaa kuin uunin pesaessae, ja Katjusha, vaikka tunsikin hyvaesti tien, eksyi siitae metsaessae, joutuen vihdoin pienemmalee pysaekille, missae juna viipyi ainoastaan kolme minuuttia, eikae ennaettaenyt hyvaeaen aikaan, kuten oli toivonut, vaan vasta toisen soiton jaelkeen. Tultuaan juoksujalassa asemasillalle, naeki Katjusha haenet heti ensi luokan vaunun ikkunasta. Taessae vaunussa oli erittaein kirkas valo. Samettisissa nojatuoleissa istui vastapaeaetae toisiansa kaksi upseeria pelaten korttia. Pikku poeydaellae ikkunan vieressae paloivat paksuiksi juosseet kynttilaet. Nehljudof istui pingoitetuissa ratsastushousuissa, valkoisessa paidassa tuolin kaesinojan

paeaellae, nojautuen tuolin selustimeen ja nauroi jollekin asialle. Heti haenet tunnettuaan Katjusha koputti palelevalla kaedellaeen ikkunaan. Mutta juuri silloin kuului kolmas soitto ja juna laehti hitaasti liikkeelle, ensin taaksepäin, mutta sitten alkoivat vaunut nytkahtaen toinen toisensa jaelkeen liikkua eteenpäin. Toinen pelaajista nousi kortit kaedessae yloes ja katsoi ulos. Katjusha koputti vielä kerran ja pani kasvonsa ikkunaa vasten. Silloin nytkaehti sekin vaunu, jonka luona haen seisoi ja laehti liikkeelle. Haen laeksi kulkemaan rinnan, katsoen yhae ikkunaan. Upseeri aikoi paeaestaeae ikkunan alas, vaan ei mitenkaeaen voinut. Nehljudof nousi ja tyoennettyaeen upseerin syrjaeaeen, alkoi itse sitae aukaista. Juna lisaesi vauhtia, niin ettae Katjushan oli kulkeminen nopeasti. Juna laeksi vieläkin nopeammin, ja nyt meni ikkuna alas. Mutta samassa konduktoeeri tyoensi Katjushan syrjaeaeen ja hyppaesi vaunuun. Katjusha jaei jaelkeen, vaan juoksi kuitenkin yhae pitkin asemasillan maerkiae lautoja, kunnes asemasilta paeaettyi ja haen oli menemaeisillaeen nurin juostessaan astuimia alas. Haen juoksi, mutta ensi luokan vaunu oli jo kaukana haenen edellaeen. Haenen ohitsensa vierivaet toisen luokan vaunut, sitten kiitivaet kolmannen luokan vaunut, vaan haen sittenkin juoksi. Kun viimeinenkin vaunu oli lyhtyineen suhahtanut haenen ohitsensa, oli haen jo vesipumpun luona, ulkopuolella suojaa, ja joutui tuulen pyoerteeseen, joka kiskoi irti huivia haenen paeaestaeen ja kietoi toiselta puolelta tiukkaan hameen haenen juoksevien jalkojensa ympaeri. Tuuli riuhtasikin huivin pois, mutta haen yhae vaan juoksi.

--Taeti Katariina!--huusi tyttönen tuskin pysyen haenen jaeljessaeen:--hukkasitte huivinne!

Katjusha pysaehytyi ja heittaen paeaensae taaksepäin ja tarttuen siihen kaesillaeen purskahti itkuun.

--Mennyti!--huusi haen.

"Haen istuu valaistussa vaunussa, samettituolissa, laskee leikkiae, juopi,--mutta minae seison ja itken taessae liassa, pimeaessae, sateessa ja tuulessa",--ajatteli Katjusha itseksensae, istui maahan ja alkoi niin kovasti itkeae, ettae tyttöe saeikaehy ja tarttui kaesin haenen maerkiin vaatteisiinsa.

--Taeti, taeti, mennaeaeen kotiin!

"Hyppaeaeen junan alle ja siihen loppuu kaikki",--ajatteli sillae vaelin Katjusha vastaamatta tytoelle.

Haen paeaetti naein tehdae. Mutta samassa, kuten kaey aina ensi hetkenae mielenkiihoituksen asetuttua, lapsi--Nehljudofin lapsi, joka oli haenessae, aekkie hytkaehy, kopautti itseaensae, sitten ojentautui sulavasti ja koputti taas jollakin hienolla, hennolla ja teraevaellae. Ja yhtaeakkiae kaikki se, mikae oli Katjushaa vaivannut niin ettae naeytti mahdottomalta enaeae elaeaeakeaeen, kaikki viha Nehljudofia vastaan ja kaikki halu kostaa haenelle vaikkapa omalla kuolemallaan, kaikki tuo yhtaeakkiae eteni pois. Katjusha rauhoittui, nousi seisaalleen, laittoi vaatteensa jaerjestykseen, pani huivin paeaehaensae ja laeksi kotiin paein.

Naeentyneenae, maerkaenae, likasena haen palasi kotiin ja taestae paeivaestae laehtien sai haenessae alkunsa henkinen kaeaenne, jonka johdosta haen tuli siksi mikae nyt oli. Taemaen hirvittaevaen yoen peraestae haen lakkasi uskomasta Jumalaan ja hyvaeen. Ennen haen oli uskonut Jumalaan, niinkuin siihenkin ettae muut ihmiset uskoivat Haeneen, mutta taemaen yoen jaelkeen haen tuli vakuutetuksi, ettei kukaan usko, ja ettae kaikki mitae puhutaan Jumalasta

ja Haenen laistaan, on vaan turhaa petosta. Se, jota haen oli rakastanut ja joka oli haentae rakastanut,--sen haen tiesi,--oli hylaennyt haenet ja polkenut lokaan haenen tunteensa. Ja se ihminen oli kuitenkin paras kaikista, joita haen tuns; muut olivat vielae taetaekin huonommat. Ja kaikki, mitae haenelle oli tapahtunut, oli joka askeleella vaan vahvistanut taetae asiaa. Nehljudofin taetit, jumaliset mummot olivat haenet kartoittaneet, kun haen ei enaeae yhtae hyvin kuin ennen voinut palvella heitae. Kaikki ihmiset joiden kanssa haen oli tullut tekemisiin,--naiset, olivat koettaneet haenen kautta saada rahoja,--miehet, alkaen vanhasta poliisista vanginvartijoihin saakka, katsoivat haeneen niinkuin johonkin huvituksen esineeseen. Eikae kukaan koko maailmassa tahtonut muusta tietaeae. Taessa oli haenet varmistanut vielae enemmaen vanha kirjailija, jonka haen oli yhdyttaenyt vapaan elaemaensae toisena vuotena. Kirjailija oli suoraan niin puhunutkin haenelle, ettae juuri siinae,--haen sanoi sitae runoudeksi, ja estetiikaksi,--olikin ihmisen koko onni.

Kaikki elivaet vaan itseaensae varten, omaa nautintoansa varten, ja kaikki sanat Jumalasta ja hyvaestae olivat vaan petosta. Jos joskus tulikin puheeksi kysymys miksi maailmassa kaikki on tehty niin pahaksi, ettae kaikki tekevaet toinen toisilleen vaearyyttae ja kaikki saavat kaersiae, piti vaan olla ajatteleematta taetae asiaa. Jos tuli ikaevae--piti ottaa paperossi tai juoda, tai mikae oli vielae parempi, rakastella miestae,--ja ikaevae haeipyi.

XXXVIII.

Seuraavana paeivaenae, sunnuntaina, kello 5 aamulla, kun vankilan naisosaston kaeytaevaessae kuului tavanmukainen vihellys, heraetti valveilla oleva Korabljova Maslovan.

"Siperialainen", ajatteli Maslova kauhistuksella, hieroen silmiaensae ja vastenmielisesti hengittaeen itseensae naein aamulla tavattoman pilaantunutta ilmaa. Haen olisi tahtonut jaelleen nukkua, vaipua pois tiedottomuuden maailmaan, mutta pelon tapa oli vaekevaempi kuin uni, ja haen nousi istuvilleen, pannen jalat allensa ja katsellen ympaeerilleen. Naiset olivat jo nousseet, ainoastaan lapset vielae nukkuivat. Muljosilmaeinen salakapakoitsija veti varovasti, ollakseen lapsia heraeettaemaettae, mekkoa heidaen altansa. Kapinoitsija ripusteli kapaloiksi kaeytettyjae riepuja uunin luo, mutta lapsi raeakeyi surkealla aeaenellae sinisilmaeisen Fedosjan kaessae, joka haentae soudatteli sylissaeaeen ja hellin sanoin tuuditteli. Keuhkotautinen, pidellen rinnastansa, vertynein kasvoin yski naeljaeae suustansa, ja vetaessaeaeen vaelillae henkeae sisaeaeensae, melkein huudahteli. Punatukkainen, heraeettyaensae, makasi maha pystyssae, paksut jalat koukistettuina, ja kovalla aeaenellae ja iloisesti kertoi untansa. Murhapolttaja-mummo seiso i taaskin jumalankuvan edessae ja mymisten yhtae ja samaa teki ristinmerkkejae ja kumarteli. Lukkarin tytaer istui liikahamatta lavitsalla ja nukkuvin tylsin katsein tuijotti eteensae. Horoshafka kierteli sormensa ympaeeri voideltua, karkeata, mustaa tukkaansa.

Kaeytaevaessae kuului askeleita kolisevilla vankikengillae, lukko lonksahti ja sisaeaeen astui kaksi miesvankia lyhyissae, nilkkaa paljon ylemmaeksi jaeaeivissae harmaissa housuissa, ja totisina, vihasen naekoeisinae nostivat korennolla haisevan astian ja veivaet sen ulos kopista. Naiset tulivat kaeytaevaeaeen peseytyaekseen vesijohtojen luona; siinae syntyi kinastus

punatukkaisen ja naapurikopista tulleen naisen vaelillae. Taas haukkumisia, huutoja, kanteluja...

--Vai olette vailla karsseria,--huusi vartija ja lyoedae laeimaeytti punatukkaista rasvaiseen, paljaaseen selkaeaen, niin ettae kuului yli koko kaeytaevaen.--Varo etten aeaentaesi enaeae kuule!

--Katsos vanhusta kun hulttaantui,--sanoi punatukkainen niinkuin vartija olisi hyvaeellaekseen haentae lyoenyt.

--No, joutukaa siitae! Mars kirkkoon.

Maslova ei ehtinyt vielae sukiutua, kun tirehtoeeri saapui saattajinensa.

--Aamuhuutoon! kiljasi vartija.

Toisista kopeista tulivat muut vangit ja kaikki asettuivat kahteen riviin pitkin kaeytaevaeae, ja takimaisten naisten oli paneminen kaetensae eturivissae olevien naisten olkapaeille. Kaikki luettiin ja lueteltiin.

Tarkastuksen jaelkeen tuli vartijanainen ja vei vangit kirkkoon. Maslova oli Fedosjan kanssa sataan nousevan naisplutoonan keskustassa. Kaikilla oli valkoiset huivit, nutut ja hameet, ja vaan siellae taeaeellae oli joku vaerillisessae puvussa. Naemaet olivat nimittaein miehiaensae seuraavat vaimot lapsineen. Kulkue taeytti kaikki rappuset. Kuului vankikenkien pehmeaeae toeminaeae, puhelua, joskus naurua. Kaeaeenteessae Maslova naeki vihollisensa Botshkovan vihaiset kasvot. Taemae kulki edellae ja Maslova osoitti haenet Fedosjalle. Tultuaan alas naiset vaikenivat ja tehden ristinmerkkiae ja kumartaen alkoivat tulvata avatuista ovista vielae tyhjaeaen, kullankiiltaevaeaeen kirkkoon. Heidaen sijansa oli oikealla, ja tungeskellen ja toisiansa sysaeten he alkoivat asettua paikoillensa. Naisten jaelkeen tuli kirkkoon harmaissa mekoissa siirtovangit, vankeusrangaistusta kaersivaet ja kuntain paeaeatoeksistae poislaehetetyt; naemaet, aeaeneensae yskien, asettuivat taajaan joukkoon vasemmalle ja kirkon keskustaan. Ylhaeaeellae lehtereillae seisoivat jo ennen kirkkoon tuodut vangit,--toisella puolella Siperiaan tuomitut, puoleksi ajeltuine paeineen ja rautojen raeminaellae ilmaisten laesnaeolonsa, ja toisella puolella syytteenalaiset, ilman rautoja ja paeaeet ajelemattomina.

Vankilan kirkko oli vasta uudestaan rakennettu ja sisustettu eraeaen rikkaan kauppiaan toimesta, joka oli tarkoitusta varten uhrannut useita kymmeniae tuhansia ruplia, ja kirkko loisti nyt heleissae vaereissaeaeen ja kullassaan.

Jonkun aikaa vallitsi kirkossa aeaenettoemyys eikae kuulunut muuta kuin niistaemistae, yskimistae, lasten huutoja ja silloin taelloein ketjujen kalinaa. Mutta samassa vangit, jotka seisoivat keskustassa, liikahivat, tunkivat likemmaeksi toisiaan ja jaettivaet keskelle tien, jota myoeten astui tirehtoeeri, asettuen kaikkein etupaeaeahaen, keskelle kirkkoa.

XXXIX.

Jumalanpalvelus alkoi.

Taemae jumalanpalvelus oli siinae, ettae pappi, puettuna kummalliseen ja

hyvin epaemukavaan, kullalla kirjailtuun pukuun, leikkeli ja asetteli leivaenpalasia pikku tarjottimelle, ja sitten pisteli niitae viinimaljaan lausuen taelloein erityisiae nimiae ja rukouksia. Sillaevaelin lukkari herkeaemaettae luki kirjasta ja sitten lauloi vuorotellen vankikoeoerin kanssa kaikellaisia slaavilaisia jo itsestaeaeenkin kaesittaemaettoemiae, mutta nopean lukemisen ja, laulamisen takia sitaekin enemmaan kaesittaemaettoemiae rukouksia. Rukoukset sisaelsivaet etupaeaessae menestyksen toivomuksia Keisarilliselle Majesteetille ja haenen perheellensae. Taestae lausuttiin rukouksia moneen kertaan sekae muiden rukouksien ohella ettae erikseen, polvistuneessa asennossa. Paitsi sitae lukkari luki joitakuuta vaerssyjae Apostolien Teoista niin kummallisen epaeluonnollisella aeaenellae, ettae oli mahdoton mitaeeen ymmaertaeae, ja pappi taas hyvin selvaesti luki paikan Markuksen evankeliumista, jossa oli kerrottu, kuinka Kristus, noustuaan kuolleista, ennenkuin oli lentaenyt taivaaseen ja istuutunut siellae isaensae oikealle kaedelle, ilmestyi ensin Maria Magdaleenalle, josta ajoi seitsemaen perkelettae, ja sitten yhdelletoistakymmenettae opetuslapselle, ja kuinka haen kaeski heidaen saarnaamaan evankeliumia kaikille luoduille, ilmoittaen samalla, ettae se, joka ei usko, kadotetaan, mutta joka uskoo ja kastekaen, se tulee autuaaksi ja paitsi sitae tulee ajamaan ulos perkeleitae, tulee parantamaan sairaita kaesien paeaelle-panemisen kautta, tulee uusilla kielillae puhumaan, ajamaan pois kaeaermeitae, ja jos haen jotakin myrkkyae juo, niin ei haen kuole, vaan jaeae terveeksi.

Jumalanpalveluksen merkitys oli siinae, ettae oleteltiin, ettae papin leikkaamat ja viiniin kastamat palaset, pidettaeessae erityisiae toimituksia ja rukouksia, muuttuvat Jumalan lihaksi ja vereksi. Naemae toimitukset olivat siinae, ettae pappi yhtaeemittaa ja katsomatta siihen, ettae haenen yllaensae oleva kullalla kirjailtu saekki teki estettae, nosteli molempia kaesiaeaeen yloes ja piti niitae siinae asennossa, sitten laskeutui polvilleen ja suuteli poeytaeae ja mitae siinae oli. Mutta kaikkein taerkein toimitus oli se, kun pappi, ottaen molemmin kaesin poeytaeliinan, tasaisesti ja sulavasti liehutteli sitae tarjottimen ja kultamaljan ylaepuolella. Oletettiin ettae juuri sinae hetkenae leipae ja viini muuttuu ruumiiksi ja vereksi, ja sentaehden juuri taemae jumalanpalveluksen kohta oli tehty erikoisen juhlalliseksi.

"Veisatkaamme ylistyslaulu Kaikkein Pyhimmaelle, Puhtaimmalle, Siunatulle Jumalanaeidille", huusi sitten pappi kovalla aeaenellae aitauksen takaa, ja koeoeri alkoi juhlallisesti laulaa, ettae on sangen hyvae ylistaeae Kristuksen neitsyeellistae synnyttaejaeae, neitsyt Maariata, jolle on taivaissa valmistettu suurempi kunnia, kuin eraeille kerubiimeille, ja suurempi kirkkaus, kuin eraeille serafiimeille. Taemaen jaelkeen katsottiin muutos tapahtuneeksi, ja pappi, otettuaan liinan pois tarjottimelta, leikkasi keskimaeisen palasen neljaeaeen osaan, ja asetti sen ensin viiniin ja sitten suuhun. Oletettiin, ettae haen oli syoenyt palasen Jumalan lihaa ja juonut kulauksen haenen vertansa. Taemaen jaelkeen pappi siirsi esiripun syrjaeaeen, aukasi keskiovet, ja ottaen kaeteensae kullatun, maljan, tuli sen kanssa keskiovien kautta esille kysyen eikoe ketaeaeen haluttaisi myoeskin maistaa Jumalan ruumista ja verta, jotka olivat maljassa.

Halukkaita oli joitakuuta lapsia.

Otettuaan aluksi selvaen lasten nimistae pappi nosti varovasti lusikalla maljasta leipaepajasia ja pisteli niitae vuorotellen syvaelle jokaisen lapsen suuhun, jolla vaelin lukkari pyyhki heidaen suitansa paeaestaeen iloisen laulun siitae, ettae lapset nyt olivat syoeneet Jumalan lihaa ja juoneet haenen vertansa. Sitten vei pappi maljan pois aitauksen taakse ja juotuaan siellae pohjaan maljassa loeityvaen veren ja syoetyaeaeen kaikki Jumalan lihan palaset, kuivattuaan tyystin viiksensae, suunsa ja maljan,

ilmestyi mitae iloisimmassa mielentilassa, reippain askelin, hienojen, vasikannahkaisten saapasohjain naristessa, jaelleen esille aitauksen takaa.

Taehaen olisi varsinainen kristillinen jumalanpalvelus paeaettyntyt. Mutta pappi halusi vielä lohduttaa onnettomia vankeja ja lisaesi tavallisiin menoihin erityisen osan. Taemae erikoinen jumalanpalvelus oli siinae, ettae pappi asettui kullatun, litteaeksi taotun, mustuneen korkokuvan eteen, joka esitti sitae samaa Jumalaa, jota haen oli syoenyt, ja joka oli valaistu kymmenkunnalla vahakynttilaellae, ja alkoi kummallisella, puoleksi laulavalla ja puoleksi puhuvalla tekoaeenellae lausua sanoja, jotka sisaelsivaet seuraavia huudahduksia: "Jeesus suloisin, kirkkaus apostolein, Jeesus, kunnia marttyyrein, herra kaikkivoipa, pelasta minut, Jeesus pelasta minut, Jeesukseni ihanaiseni, armahda, Vapahtajani Jeesus, minua tykoesi turvautuvaa, rukousteni taehden Sinun ja kaikkien Sinun pyhiesi puoleen, ah Jeesus, kaikkien profeetta, Vapahtajani Jeesus, paratiisin suo autuudet minulle, ihmisten ystaevae Jeesus!"

Taessae haen pysaehytyi, veti henkeensae, teki ristinmerkin, kumartui maahan, ja kaikki tekivaet samoin. Tirehtoeoeri, vartijat, vangit, kaikki kumarsivat ja lehteriltae kuului yltynyt rautojen kalina.--"Enkelein Luoja ja voimien Jumala", jatkoi haen: "Jeesukseni ihanin, ihastus enkelien, Jeesukseni vaekevin, lunastus isien, Jeesukseni make'in, ylistys esivanhempien, Jeesukseni kunniain', vahvistus kuninkain, Jeesukseni autuain, taeyttymys profeettain, Jeesukseni ihmehinen, linna luja marttyyrien, Jeesukseni hiljainen, ilo munkkein monien, Jeesukseni leppe'in, sulo suuri pappien, Jeesukseni armahinen, apu aulis paastoojien, Jeesukseni herttainen, ilonlaehde veljien, Jeesukseni puhtahin, puhtaus sae puhtaiden, Jeesus iankaikkinen, vapahdus sae syntisten, Jeesus Poika Jumalan, armahda jo minuan", paeaesi haen vihdoin pysaehdyspaikkaan, kerrottuaan yhae kovemmalla ja kovemmalla vihellyksellae sanan "Jeesukseni", kohautti sitten kaedellaeen silkkivuorisen pappisviittansa ja langeten toiselle polvelle kumartui maahan, koeoerin toistaessa viimeisiae saekeitae: "Jeesus Poika Jumalan, armahda jo minuan", ja vankien vuoroin laskeutuessa maahaan vuoroin noustessa, suoritellen tukkaansa, joka oli kumartaissa pudonnut otsalle, ja rautoja raemistellen, jotka hieroivat heidaen heikkoja jalkojansa.

Taetae jatkui hyvin kauan. Ensin pidettiin ylistysmessua, joka paeaettyi sanoihin: "armahda minua", sitten pidettiin toisia ylistysmessuja, jotka paeaettyivaet sanoihin: "halleluija". Ja vangit kumartelivat ja ristivaet itseansae aluksi jokaisen keskeytyksen sattuessa, mutta sitten vaan joka toisen aikana jopa vasta kolmannenkin peraestae, ja kaikki olivat sangen iloissaan, kun ylistysmessut olivat lopussa ja pappi, paeaestettyaeen itsekin kevennyksen huokauksen, sulki kirjan ja laeksi aitauksensa taakse. Vielae oli jaeljellae vaan viimeinen toimitus: pappi otti suurella poeydaellae olevan kullatun ristin, jonka paeissae olivat pienet emalji-medaljongit, ja astui ristin kanssa keskelle kirkkoa. Ensimaieiseksi tuli tirehtoeoeri haenen luoksensa suutelemaan ristiae, sitten vartijat, ja sitten tulivat ristin luo vangit, tungeskellen, lykkien ja kuiskaamalla saettien toisiansa. Pappi puheli tirehtoeoerin kanssa ja tuppasi sentaehden ristin ja kaetensae milloin suuhun milloin nenaeeen haentae laehestyville vangeille, jotka koettivat saada suudelluksi sekae ristiae ettae papin kaettae. Naein loppui kristillinen jumalanpalvelus, jonka tarkoitus oli lohduttaa ja kohottaa eksyneitae veljiae.

XL.

Eikae juolahtanut kenenkaeaeen laesnaeolijan mieleen, alkaen papista ja tirehtoeeristae aina Maslovaan asti, ettae se sama Jeesus, jonka nimeae pappi niin moneen kertaan oli viheltaen toistanut ja kaikellisilla kummallisilla sanoilla ylistellyt,--oli nimenomaan kieltaenyt juuri kaikkea sitae mitae taeaeellae tehtiin;--kieltaenyt ei ainoastaan tuommoista jaerjetoentae lavertelemista ja pappis-opettajain herjaavaa taikailemista leivaen ja viinin edessae, vaan mitae selvimmillae sanoilla kieltaenyt ihmisiae kutsumasta toisia ihmisiae opettajikseen, kieltaenyt rukoilemasta temppeleissae ja kaeskenyt jokaisen rukoilemaan yksinaeisyydessae, kieltaenyt itse temppeletkin, sanoen tulleensa hajoittamaan niitae, kaeskien rukoilemaan hengessae ja totuudessa eikae temppeleissae; ja kieltaenyt ennen kaikkea paitsi tuomitsemasta ihmisiae ja pitaemaestae heitae teljettyinae, paitsi kiduttamasta, haepaeisemaestae, mestaamasta heitae, kuten taeaeellae tehtiin, vieläe harjoittamasta minkaeaeenlaista vaekivaltaa ihmisiae vastaan, ilmoittaen tulleensa vangituita vapauteen saattamaan.

Ei kenenkaeaeen laesnaeolijan mieleen juolahtanut, ettae kaikki, mitae taeaeellae tehtiin, oli suurinta herjausta ja pilkkaa sille samalle Jeesukselle, jonka nimessae kaikkea taetae tehtiin. Ei juolahtanut kenenkaeaeen mieleen, ettae tuo kullattu risti emalji-medaljonkinensa, jonka pappi oli tuonut esiin ihmisten suudeltavaksi, kuvasi sitae hirsipuuta, johon Kristus oli hirtetty juuri sen vuoksi, ettae oli kieltaenyt kaiken sen, mitae taeaeellae nyt haenen omassa nimessaeaeen tehtiin. Ei juolahtanut kenenkaeaeen mieleen, ettae ne papit, jotka luulevat leivaen ja viinin muodossa syoevaensae Kristuksen ruumista ja verta, todella syoevaetkin haenen ruumistansa ja juovat haenen vertansa, mutta eivaet palasissa eivaetkae viinissae, vaan sillae, ettae pahentavat "niitae pienimpiae", joiden kaltaiseksi Kristus oli itsensae tehnyt, vieläepae riistaevaet naeiltae korkeimman hyvaen ja saattavat heidaet kovimpiin kaersimyksiin, himmentaeessaeaeen ihmisiltae sen onnen ilmoitusta, jonka haen oli heille tuonut.

Pappi teki rauhallisella omallatunnolla kaikkea mitae teki sentaehden, ettae oli lapsuudestaan asti kasvatettu siinae uskossa, ettae taemae oli ainoa totinen uskonto, johon ovat uskoneet kaikki ennen elaeneet pyhaet ihmiset ja johon nyt usko sekae henkinen ettae maallinen esivalta. Haen ei tosin uskonut siihen, ettae leipae olisi muuttunut ruumiiksi, ettae sielulle olisi hyoedyksi sanojen laverteleminen, tai ettae haen olisi todella syoenyt palasen Jumalasta,--siihenhaen oli mahdoton uskoa,--vaan haen uskoi, ettae tuohon uskontoon taeytyy uskoa. Mikae ennen kaikkea vakuutti haentae uskossansa, oli se, ettae taemaen uskonnon vaatimusten taeyttaemisestae haen jo 18 vuoden aikana oli nauttinut niitae tuloja, joilla elaetti perhettaensae, kouluutti poikaansa lyseossa ja tytaertaensae hengellisessae opistossa. Samoin uskoi myoeskin lukkari, ainoastaan vieläe sitkeaemmin kuin pappi, sillae haen oli kokonaan unohtanut mikae asianomaisten uskonkappalten ajatus oli, ja tiesi ainoastaan, ettae ehtoollisviinistae, sielumessusta, rukoushetkistae, kiitosrukouksesta laulun kanssa ja kiitosrukouksesta ilman laulua, kaikesta tuli maeaeraetty rahasumma, jota todelliset kristityt mielellaeaeen maksavat, ja sen taehden haen kiljuikin: "armahda, armahda meit", ja laului ja luki, mitae oli maeaeraetty, yhtaelaeisellae varmuudella taemaen vaelttaemaettoemyyteen, kuin millae ihmiset myoevaet halkoja, jauhoja, perunoita. Tirehtoeeri ja vartijat puolestaan, vaikkeivaet olleet koskaan tienneet eivaetkae ottaneet selvaeae naeiden uskonkappalten sisaellyksestae eivaetkae siitae, mitae nuo kaikki kirkolliset temput merkitsivaet,--uskoivat, ettae vaelttaemaettae oli uskominen taehaen uskoon, koskapa korkea esivalta ja itse keisariakin siihen usko. Paitsi sitae he, vaikka haemaeraestikin (he eivaet mitenkaeaeen

olisi voineet selittää miten se oikeastaan tapahtui), tunsivat, että taama usko oikeutti heidän julman virkansa. Ilman taeta uskontoa heidän olisi ollut vaikea jopa kokonaan mahdollinkin kääntää kaikkia voimiansa ihmisten rääkkäämiseen, kuten he nyt aivan hyväällä omalla tunnolla tekivät. Tirehtöeri oli niin hyväenluontoinen ihminen, ettei hänen mitenkään olisi voinut viettää taemmoeista elämästä tunteitta kannatusta taesta uskonnosta. Ja sentähden hänen seisoi liikahtamatta, suorana, kumarteli hartaasti ja teki ristinmerkkia, koetti tulla liikutetuksi kun laulettiin: "Oi kerubiimit", ja, kun lapset vietiin herranehtoiselle, hänen astui esille ja omakaetisästi nosti syliinsä pojan, jolle sakramentti annettiin.

Enimmaet vangeista, lukuunottamatta niitä ani harvoja, jotka selvää ymmärsivät koko sen eksytyksen, minkä alaiseksi taehaen uskoon uskojat joutuivat, ja jotka sentähden sydaemmessä sitä nauroivat, enimmaet uskoivat, että noissa kullatuissa jumalankuvissa, kynttilöissä, maljoissa, messukaapuissa, risteissä, kaesittaemattoemien sanain toistamisissa piili jokin salaperäinen voima, jonka avulla voi hankkia suuria etuja taessa ja tulevassa elämaessa.

Näin uskoi Maslovakin. Hän kuten muutkin koki jumalanpalveluksen kestäessä hartauden ja ikaevaen sekaista tunnetta. Alussa hänen seisoi joukon keskellä, aitauksen takana, eikä voinut nähdä muita kuin kumppanejansa; mutta kun ehtoollisvieraat olivat siirtyneet eteenpäin, tuli hänenkin esille, ja hänen näki tirehtöerin, ja taemaen ja vartijain vaelilla vaaleapartaisen valkotukkaisen ukon, --Fedosjan miehen, joka pysähtynein silmin katseli vaimoonsa. --Maslova alkoi laulun aikana tarkastella ukkoa ja kuiskutella Fedosjan kanssa, ja teki ristinmerkkia ja kumarteli vaan silloin kuin muut niin tekivät.

XLI.

Nehljudof oli lahtenyt aikasin kotoansa samana aamuna. Kadulla ajoi vielä maalais-aeijä ja kummallisella aeaenella huuteli:

--Maitoa, maitoa, maitoa!

Eilisiltana oli tullut ensimmäinen laemmin kevaetsäde. Kaikkialla missä ei ollut kivitystä oli ruoho alkanut aekkia vihertää; koivut vihersivät puutarhoissa, ja tuomet ja poppelit suoristelivat pitkä, hyväenhajuisia lehtiaensa, puodeissa ja asuinrakennuksissa otettiin pois talvi-ikkunoita ja pestiin laseja. Romutavarain torilla, jonka ohi Nehljudofin oli ajaminen, kiehui riviin rakettujen puotiteltain edessä taaja väkijoukko, kulki ryysyisiä miehiä, kantaen kainalossaan saappaita, ja olan yli heitettynä liivejä ja silitettyjä housuja.

Ravintolan luona tungeksi taistaansa vapautuneita työmiehiä puhtaissa alusliiveissä ja kiilloitetuissa saappaissa, ja naisia kirkkaanvaerisissä silkkihuveissa ja helmillä koristetuissa palttoissa. Poliisit keltasine pistoolinurineen seisoskelivat paikoillansa vaalien epäjäerjestyksia, jotka olisivat voineet karkoittaa heidän painavan ikaevaensa. Bulevardin käätaevilla ja vasta viherioityneilla penkereilla juoksenteli leikkivä pienokaisia ja koiria, ja iloiset lapsenhoitajat juttelivat keskenään toisesta penkistä toiseen.

Kivikaduilla, jotka vasemmalla, varjon puolella, olivat vielä viileitä ja kosteina, ja vasta keskellä kuivuneet, jyskyttelivät herkeämättä kuorma-ajurien raskaat ajopelit, raemisivat issikkain roskat ja helisivat raitiovaunut. Joka suunnalta ilma vavahteli kellojen erilaisesta soinnista ja kumahtelemisesta, millä ihmisiä kutsuttiin laesnaeolemaan samallaisessa jumalanpalveluksessa kuin paraikaa tapahtui vankilassa. Ja juhlapukuinen rahvas hajosi kukin seurakuntansa kirkkoon.

Issikka ei tuonut Nehljudofia aivan vankilan eteen, vaan ainoastaan kaeanteeseen, josta mentiin vankilaan.

Joukko miehiä ja naisia, enimmillään mytynen kaedessa, seisoi taessa kaeanteessa, noin sadan askeleen päällä vankilasta. Oikealla oli mataloita puurakennuksia, vasemmalla kaksikerroksinen talo kylttinensä. Itse mahdolloman suuri kivinen vankilarakennus oli edessä, ja sen läheisyyteen ei kaevijöitä päästetty. Vahtisotamies kaaveli kiväärineen edestakasin, ankarasti kiljahtaen jokaiselle, joka pyrki haenen ohitsensa.

Eraaen puurakennuksen pikkuportin luona, oikealla puolella, vastapäätä vahtisotamiestä, istui penkillä vanginvartija virkapuvussaan hopeisilla ansionauhoilla, kirjoituskirjanen kaedessa. Haenen luoksensa tulivat kaevijaet ilmoittamaan ketä halusivat tavata, ja haen pani nimet kirjaan. Nehljudof tuli myöskin haenen eteensä ja nimitti Katariina Maslovan. Ansionauhainen vartija kirjoitti ylös.

--Miksi ei jo päästetä?--kysyi Nehljudof.

--Paraikaa pidetään jumalanpalvelusta. Kun se loppuu, silloin päästetään.

Nehljudof siirtyi odottavien joukkoon. Tästä joukosta erkani samassa ryysyinen mies kokoon mykertynyt lakki päällä, naama täynnä punasia viiruja. Haen suuntasi kulkunsa vankilaa kohden.

--Minne sinä tunkisit, hä?--huusi haenelle kivaeriniikka.

--Ja mitä sinä aerjyt, hä?--vastasi vaivanen ja palasi takaisin:--jos on kielletty, kuulen vaehehmemmälläkin. Kiljut kuin mikäkin jänkä!

Joukossa naurettiin haenelle hyväksyvästi. Tapaamaan tulleista olivat enimmäkseen huonopukuista väkeä, jopa ryysyisiäkin, mutta oli päältäpäin katsoen siistejäkin miehiä ja naisia. Nehljudofin rinnalla seisoi hyvinpuettu, kokonaan ajeltu, täyteläs, punaposkinen mieshenkilö, nähtävästi alusvaatteita sisältäen mytty kaedessa. Nehljudof kysyi haenelta, oliko haen ensi kertaa tällä. Haen vastasi kaevänsä tällä joka sunnuntai ja niin he tulivat puheisiin keskenään. Se oli eraes pankin vahtimestari; oli tullut tapaamaan veljensä, joka oli tuomittu väerennyksestä, ja tämä hyväenluontoinen ihminen kertoi nyt Nehljudofille koko historiansa ja olisi tahtonut tiedustella tämänkin asiaa, kun heidän huomionsa herätti suurella, pikimustalla rotuhevosella ja kumipyöräisissä ajoneuvoissa saapuva herrasväki, ylioppilas hunnuitetun naisen kanssa. Ylioppilaalla oli kaesissä suuri mytty. Haen tuli Nehljudofin luo ja kysyi millä ehdoilla ja oliko ollenkaan mahdollista antaa almuja vangeille. Haen oli tuonut vahnaisia. "Se oli minun morsiameni tahto. Tämä on nimittäin minun morsiameni. Haenen vanhempansa kehoittivat meitä toimittamaan nämä vahnaiset vangeille."

--Olen itsekin tällä ensi kerran, enkä tiedä, mutta luullakseni täytyy

kysyae tuolta mieheltae,--sanoi Nehljudof osoittaen ansionauhaista vartijaa, joka istui vihkoinensa oikealla.

Sillaevaelin kuin Nehljudof puhui ylioppilaan kanssa avautuivat vankilan suuret, pienellae luukulla varustetut rautaovet ja esille tuli vankilaupseeri virkatakissa toisen vartijan kanssa; ensimaeinen vartija ilmoitti nyt kaevijaein vastaanoton alkaneeksi. Vahtisotamies vaeistyi ja kaikki kaevijaet, aivan kuin olisivat pelaanneet myoehaestyvaensae, suuntautuivat nopein askelin, jotkut juostenkin, vankilan ovea kohden. Ovella seisoi yksi vartijoista, joka luki kaevijoeitae senmukaan kuin naemae menivaet haenen ohitsensa, laskien aeaeneensae: 16, 17 j.n.e. Toinen vartija, rakennuksen sisaepuolelta, koskettaen jokaista kaedellaeen, samalla tavalla luki seuraavalle ovelle kulkevia, ettae ulospaeaestettaeessae voisi verrata lukuja, niin ettei yksikaeen kaevijoeistae jaeisi vankilaan eikae yksikaeen vangituista paeaesisi ulos. Katsomatta kuka haenen ohitsensa kulki, sipasi vartija kaedellaeen Nehljudofiakin selkaeen, ja tuo kaedenkosketus ensi aluksi loukkasi Nehljudofia, mutta muistettuaan kuitenkin heti missae tarkoituksessa haen oli tullut, haentae haevetti taemae tyytymaettoemyyden ja loukkaantumisen tunne.

Ensimaainen huone vankilaovien sisaepuolella oli suuri holvihuone rautaristikoilla pienenlaisissa ikkunoissa. Sitae sanottiin kokoushuoneeksi. Ja aivan odottamattansa Nehljudof naeki sen seinakomerossa suuren ristiinnaulitunkuvan.

"Mitae haen varten taemaekin on taessae?"--ajatteli haen, ehdottomasti ajatellen Kristuksen kuvaa vapaanakulkevien eikae vangittujen yhteydessae.

Nehljudof kulki verkalleen, paeaestaen ohitsensa kiirehtaeviae kaeymaevieraita. Haen tunki sekasin sekae kauhua niihin pahantekijoeihin, jotka olivat taenne suljetut, saeaeliae niihin syyttoemiin, jotka, kuten eilinen poika ja Katjusha, olivat pakoitettut taeaellae olemaan, ja pelkoa ja liikutusta sen tapaamisen johdosta, joka oli edessae. Tultua ensimaaisen huoneen laepi, sen toisessa paeaessae, vartija murahti jotakin. Mutta Nehljudof oli vaipuneena ajatuksiinsa eikae sitae huomannut, vaan meni minne useimmat kaeymaevieraat menivaet, siis mies- eikae naisosastoon paein, kuten olisi pitaenyt.

Paeaestettyyaeen kiirehtijaet ohitsensa haen tuli viimeisenae tapaamispaikaksi maeaeraettyyn huoneeseen. Avattuaan oven haemmaestytti haentae ensiksi korvia huumaava, yhtenaainen, sadoista huutavista ihmisaenistae syntyvae pauhu. Vasta paeaestyvaeen laehemmaeksi ihmisiae, jotka olivat, kuten kaerpaeset sokerin paeelle, liimaantuneet kiinni huonetta kahtia jakavaan verkkoon, ymmaersi Nehljudof mistae oli kysymys. Huone oli jaettu kahtia ei yhdellae, vaan kahdella rautalankaverkolla, jotka ylettyivaet katosta maahan asti. Naeiden verkkojen vaelillae kaeyskentelivaet vartijat. Verkkojen tuolla puolen olivat vangit, taellae puolen taas kaeymaevieraat. Edellisten ja jaelkimaesten vaelillae oli kaksi verkkoa ja yli kahden metrin vaelimatka, niin ettae oli mahdotonta saada jotakin annetuksi toiselle, tai erittaeinkin lyhytkaeisen, edes erottaa toisen kasvoja. Puhua oli myoeskin vaikkeata, piti huutaa kohti kurkkua tullakseen kuulluksi. Molemmilla puolilla oli verkkoihin painautuneita kasvoja: vaimoja, miehiae, isiae, aeitejae, lapsia, jotka kaikki koettivat saada naehdyksi toisiansa ja sanotuksi, mitae oli sanottavaa. Mutta kun jokainen koetti puhua niin, ettae vastapaeaetae oleva olisi haentae kuullut, ja kun haenen viereisensae koettivat samaa, mutta heidaen aeaenensae haeirtsivaet toisiansa, niin taeytyi jokaisen huutaa lujemmin kuin toisen. Taestae syntyi se pauhu, jota Nehljudof oli haemmaestynyt sisaelle tullessaan. Oli aivan mahdotonta paeaestae selville mistae puhuttiin. Saattoi ainoastaan arvata kasvojen

piirteistä mistä oli kysymys ja missä suhteessa keskustelijat olivat toisiinsa. Laehinnä Nehljudofia oli mummo, pieni huivi päällä. Hän painautui verkkoon, ja vapisevalla leuvalla huusi jotain kalpealle nuorelle miehelle, jolla oli päälle puoleksi ajeltuna. Vanki kuunteli häntä tarkkaavaisesti kohottaen kulmakarvansa ja rypistään otsansa. Mummon vieressä oli nuori mies, hihaton liivi paidan päällä; hän kuunteli päätänsä pudistellen mitä hänelle puhui hänen naekoisensa vanki, jolla oli kovin kaersivaet kasvot ja jo harmaantuva parta. Vielä sinnempään seisoi ryysykerjäläinen, ja hosuen kaedellaan huusi jotain ja nauroi. Taaman vieressä istui permannolla nainen sylilapsen kanssa, hyvä villahuivi päällä, itkien, nähtävästi ensi kerran tavaten sitä harmaapäistä ihmistä, joka oli toisella puolella vankitakissa, päälle ajeltuna ja raudoissa. Taaman naisen yläpuolella se vahtimestari, jonka kanssa Nehljudof oli keskustellut, huusi kaikin voimin kaljupäiselle kiiltosilmäiselle vangille toisella puolella, Kun Nehljudof näki, että hänen oli puhuminen näissä olosuhteissa, kuohahti hänen mielensä niitä ihmisiä vastaan, jotka olivat voineet taemmoeista järjestäytyä ja ylläpitäytyä. Häntä hämmästytti, että taemmoeinen hirvittävä asia, taemmoeinen ihmistunteitten herjaaminen ei ketään loukannut. Vaan sekin vartijat ja tirehtöeri että kaemyävieraat ja vangit tekivät taita niin kuin olisivat tunnustaneet että näin se oli olevakin.

Nehljudof viipyi tässä huoneessa noin viisi minuuttia tunti jonkinlaista kummallista ahdistusta, tunti omaa voimattomuuttansa, tunti olevansa ikään kuin erillään koko maailmasta. Hänet valtasi henkisen kuvotuksen tunne, joka muistutti meritautia.

XLII.

"Niin, nyt pitää siis ryhtyä siihen, mitä varten olen tullut", ajatteli hän, koettaen reipastuttaa itseänsä.

--"Mitä ihmettä minä nyt teen tähän?"--Hän alkoi silmillään hakea esimiehiä ja nähtävään lyhytkasvuisen, laihaa, viiksisuisen virkamiehen upseerin olkalapuilla ihmisjoukon takana, kääntyi taaman puoleen.

--Voisitko sanoa minulle, kunnioitettava herra,--sanoi hän äärimmäisellä kohteliaisuudella:--missä saavutetaan naisvankia ja missä heitä on lupa tavata?

--Onko teillä siis asiaa naisosastoon?

--Niin, minä haluaisin tavata erään naisen vangittujen joukossa,--vastasi Nehljudof samalla äärimmäisellä kohteliaisuudella.

--Olisitte sanoneet sen silloin kuin olitte kokoushuoneessa. Keta te siis tahtoisitte tavata.

--Tahtoisin tavata Katariina Maslova.

--Onko hän valtiollinen rikosentekijä?--kysyi tirehtöerin apulainen.

--Ei, hän on vaan tavallinen...

--Onko hän siis tuomittu, vai mitä?

--On, toissa paeivaenae haen sai tuomionsa,--sanoi Nehljudof noeyraesti, pelaeten ettei mitenkaeaen vaan pilaisi tirehtoeerin mielialaa, taemae kun naehaevaesti osoitti jonkinlaista myoetaetuntoisuutta.

--Jos naisosastoon, niin tehkaeae hyvin, taennepaein,--sanoi apulainen, joka lienee Nehljudofin ulkomuodosta paeaettaenyt taemaen ansaitsevan huomiota.--Sidorof,--kaeaentyi haen partasuisen, mitalirintaisen aliupseerin puoleen,--saata taemae herra naisosastoon.

--Ymmaerraen.

Samassa kuului verkon luota sydaentaesaerkeviae nyyhkytyksiae.

Kaikki kummastutti Nehljudofia ja enin kaikesta se, ettae haenen piti kiittaaeae ja tuntea kiitollisuutta tirehtoeerin apulaista ja paeaevartijaa kohtaan, eli niitae ihmisiae kohtaan, jotka suorittelivat kaikkia naeitae julmuuksia.

Vartija vei Nehljudofin miesosaston vierashuoneesta kaeytaevaeaeen ja heti saattoi haenet vastapaeisen oven kautta samallaiseen huoneeseen naisosastoa varten.

Taemae huone oli samoin kuin miesosastossa jaettu kahdella verkolla kolmeen osaan, mutta se oli paljoa pienempi ja siinae oli vaehemmaen sekae kaeymaevieraita ettae vankeja; ainoastaan huuto ja melu oli yhtae suuri kuin miesosastossakin. Paeaellysmiehet kaevivaet samalla tavalla verkkojen vaelissae. Paeaellystoenaе oli taeaellae vartijanainen virkapuvussa, virkanauhat hihoissa sinisine palteineen ja voineen. Ja samaten kuin miesosastossa olivat taeaellaekin ihmiset molemmilta puolilta painautuneet verkkoihin: taeltae puolelta kaupungin asukkaita erilaisissa puvuissaan, tuolta puolelta naisvankeja, mitkaе valkeissa mitkaе omissa puvuissa. Koko verkko oli taeynnaensae ihmisiae. Jotkut kohosivat varpaillensa voidakseen tulla toisten paeiden ylitse kuulluiksi, toiset istuivat permannolla puhellen keskenaesae.

Huomattavin kaikista naisvangeista sekae ihmeellisen huutonsa ettae naekoensae puolesta oli poerhoetukkainen laiha mustalaisvanki. Haenellae oli huivi laskeutunut kiharaiselta tukalta, ja haen seisoi melkein keskellae huonetta verkon toisella puolella pylvaeaen luona, ja tehden nopeita liikkeitae huusi jotakin mustalaiselle, jolla oli sininen takki, hyvin alhaalta ja kireaelle vyoetettynaе. Mustalaisen rinnalle oli lattialle istuutunut sotamies juttelemaan naisvangin kanssa. Sitten seisoi nojaten verkkoa vastaan nuori, vaaleapartainen talonpoika pieksuissa, kasvot punasina, naehaevaesti tuskin voiden hillitae kyyneleitaensae. Haenen kanssansa keskusteli vaaleaverinen naisvanki, katsellen haentae kirkkain sinisin silmin. Se oli Fedosja ja haenen miehensae. Heidaen vieressaeaeen seisoi ryysyinen mies jutellen leveaenaamaisen, poerroeisen naisen kanssa; sitten oli kaksi naista, sitten mies, sitten taas nainen,--ja kutakin vastapaeaetae naisvanki. Naeiden joukossa ei Maslovaa ollut. Mutta vankien takana tuolla puolen seisoi vielae yksi nainen, ja Nehljudof heti arvasi, ettae se oli haen, ja heti tunsi kuinka haenen sydaemmensae alkoi kovemmin sykkiae ja kuinka haenen hengityksensae pysahtyi. Ratkaiseva hetki laeheni. Nehljudof tuli verkon luo ja tunsi haenet varmaan. Maslova seisoi sinisilmaeisen Fedosjan takana ja hymyillen kuunteli mitae taemae puhui. Haen ei ollut mekossa kuten toissapaeivaenae, vaan valkoisessa roeijyssae, joka oli kiristetty vyoellae ja kohosi korkealle rinnan kohdalla. Huivin alta naekyi kuten oikeudessakin mustat kiharat.

"Kohta se tapahtuu",--ajatteli Nehljudof.--"Kuinkahan kutsuisin haentae?
Vai tuleekohan haen itse."

Mutta Maslova ei tullut itse. Haen odotti Klaaraa eikae olisi aavistanut
ettae tuo mieshenkiloe tahtoi tavata haentae.

--Ketae te haluatte naehdae?--kysyi Nehljudofilta vartijanainen, joka
kaeveli verkkojen vaelissae.

--Katariina Maslovaa,--sai Nehljudof tuskin sanotuksi.

--Maslova, sinua!--huusi vartijanainen. Maslova katsahti ympaeillensae,
nosti paeaensae ja, povi koholla, Nehljudofille tutulla kernaudesta tuli
verkon luo tunkeutuen kahden vangin vaeliin. Haen katsoi kummastellen ja
kysyvaesti Nehljudofiin, tuntematta taetae.

Paeaettaen kuitenkin Nehljudofin vaatteista, ettae taemae oli rikas mies, haen
hymahti.

--Minunko luokseni?--sanoi haen kumartaen hymyilevaet ja hiukan
kierosilmaeset kasvonsa verkkoa kohden.

--Minae tahdoin naehdae...--Nehljudof ei tieteenyt sanoako: "teitae" eli
"sinua", ja paeaetti sanoa "teitae". Haen ei puhunut tavallista
kovermin:--Minae tahdoin naehdae teitae ... minae...

--"Aelae siinae turhia vaetystae",--huusi haenen vieressaeen ryysyinen
mies:--"Sano, oletko ottanut vai et?"

--"Mies on kuolemaisillaan, ei siinae enaeae mikaeen auta!--huusi joku
toiselta puolelta.

Maslova ei saanut selvaeae siitae, mitae Nehljudof puhui, mutta taemaen
kasvojen ilme puhuessa muistutti haenelle aekkieae Nehljudofin. Haen ei
voinut uskoa silmiaensae. Hymyily katosi haenen huuliltansa ja otsa alkoi
kaersivaesti rypistyae.

--On mahdoton kuulla mitae puhutte,--huusi Maslova raepyttaen silmiaeaeen ja
yhae enemmaen rypistaen otsaansa.

--Minae olen tullut...

"Niin, minae teen nyt sitae mikae on velvollisuuteni, minae kadun tekoani",
ajatteli Nehljudof.

Ja tuskin oli haen naein ajatellut, kun kyneleet nousivat haenen
silmiinsae, tykertyivaet kaulaan, ja Nehljudof, tarttuen sormin verkon
lankoihin, vaikenen koettaen hillitae itkun purskausta.

--"Aelae siinae vinkuroi, vaan pysy asiassa" ... huudettiin toiselta
puolelta.

--"Jumalauta, jos tiedaen mitaeaeen",--huusi vanki toiselta.

Naehtyaeaeen haenen liikutuksensa Maslova tunsu haenet.

--Ihan haenen naekoeisensae, vaan en tunne,--huusi Maslova katsomatta
Nehljudofiin ja haenen punastuneet kasvonsa synkistyivaet vielaekin
enemmaen.

--Olen tullut pyytämään sinulta anteeksi,--huusi Nehljudof kovalla äänellä ilman mitään erikoispainoa sanoissa, aivan kuin olisi ulkomaalaisyä lukenut.

Huudettuaan nämä sanat, häntä alkoi haaveilla hänen katsahti ympärilleen. Mutta kohta tuli ajatus, että jos haaveilla, niin se on sitä parempi, koska hänen juuri tahtyikin kantaa haaveita. Ja hän jatkoi kovalla äänellä:

--Anna minulle anteeksi, minä olen tehnyt sinulle paljon pahaa...

Maslova seisoi liikahtamatta, yhä katsoen häneen.

Nehljudof ei voinut enempää puhua, vaan siirtyi pois verkon luota koettaen hillitä rintaansa vapauttavia nyhkytyksiä.

Tirehtöserin apulainen, se sama, joka oli osoittanut Nehljudofin naisosastoon, tuli, nähtävästi uteliaana Nehljudofin asiasta, taenne, ja nähtyään ettei Nehljudof ollutkaan verkon luona, kysyi, miksei hän siis puhunut sen kanssa kuin olisi pitänyt. Nehljudof turisti näänsä, ja koettaen pudistaa itseään pois liikituksen ja näyttää rauhalliselta, vastasi:

--On mahdotonta puhua verkon kautta, ei mitään kuulu.

--No, voihan kaeskeä hänet väheksi ajaksi taennekin.

--Maria Karlovna!--käytti häntä vartijanaisen puoleen.--Saattakaa Maslova ulkopuolelle.

XLIII.

Hetken kuluttua tuli Maslova syrjäsestä esille. Lähestyen pehmein askelin ihan Nehljudofin luo hän pysähtyi ja katseli häneen silmäkulmiensa alta. Mustat hiukset kiertyivät niinkuin toissakin päivän kiharoina hänen otsalleen, kasvot olivat sairastavina, turvonneina ja vaaleina, ne olivat hyväntuokuiset ja aivan rauhalliset; ainoastaan kiiltomustat, hiukan kierot silmät erityisesti loistivat turvonneiden silmaeluumien alta.

--Saatte taesä puhua,--sanoi tirehtöserin apulainen ja väistyi itse syrjäsestä. Nehljudof siirtyi penkin ääreen, joka oli seinän luona.

Maslova katsahti kysyvästi tirehtöserin apulaiseen ja sitten, ikään kuin kummastuksesta kohauttaen olkapäitään, meni Nehljudofin jaeljessä penkille ja istui hänen viereensä, oikaisten hämäänsä.

--Tiedän että teidän on vaikea antaa minulle anteeksi,--sanoi Nehljudof, mutta hän pysähtyi jälleen kun käynteet tekivät estettä,--vaan jos entisyyttä onkin mahdoton korjata, niin teen ainakin nyt kaiken mitä voin. Sanokaa...

--Kuinka ihmeessä olette minut löyäneet?--kysyi Maslova vastaamatta hänen kysymyksiensä ja katsomatta häneen.

"Jumalani! Auta minua. Neuvo minulle, mitae minun on tekeminen",--ajatteli Nehljudof itsekseen naehdessaaen haenen nyt niin muuttuneet pahannaekoeiset kasvonsa.

--Olin toissapaeivaenaen valamiehenae,--sanoi Nehljudof:--silloin kuin olitte oikeuden edessae.--Ettekoe tunteneet minua?

--En, en tuntenut. Eihaen minulla ollut semmoiseen aikaakaan. Enkae minae siksi toiseksi katsellutkaan.

--Olihan lapsikin?--kysyi Nehljudof ja tunsi kuinka haenen kasvonsa punehtuivat.

--Se kuoli kohta, Jumalan kiitos,--vastasi Maslova lyhyesti ja vihasesti, kaeaentaen katseensa pois haenestae.

--Kuinka, mistae syystae?

--Olin itse sairaana, kuoleman kielissae,--sanoi Maslova nostamatta silmiaeaen.

--Kuinkas taetit tulivat teitae paeaestaeneeksi?

--Kukapa pitaeisi piikaa, jolla on lapsi? Karkoittivat heti kun huomasivat. Ja mitaepae niistae senaikuisista,--en muista mitaean, olen kaikki unohtanut. Kaikki se silloinen on lopussa.

--Ei, ei ole lopussa. En minae voi sitae jaettaeae naein. Tahdon vaikka nyt vasta sovittaa rikokseni.

--Mitae siinae en sovittamista; entiset ovat olleet ja menneet,--sanoi Maslova ja,--mitae Nehljudof ei olisi mitenkaeaen odottanut,--katsahti aekkiae haeneen ja epaemiellyttaevaesti, viekoittelevasti ja surkeasti hymahti.

Maslova ei ollut suinkaan odottanut, ettae haen tulisi erittaeinkaeaen nyt, taenne, ja sentaehden Nehljudofin ilmestyminen haemmaestytti haentae ensi hetkellae ja pakotti muistamaan semmoista, mitae haen ei milloinkaan muuten muistellut. Ensi hetkellae haen haemaeraesti muisti jaelleen sen uuden, ihmeellisen tunne- ja ajatusmaailman jonka haenelle oli avannut ihastuttava nuorukainen heidaet keskinaeisen rakkautensa kautta toisiinsa; muisti sitten haenen kaesittaemaettoemaen julmuutensa ja koko sen sarjan alentumisia ja kaersimyksiae, jotka taestae taikamaisesta onnesta seurasivat ja ikaeaenkuin vuotivat. Ja haenen, teki kipeaetae. Mutta ollen kykenemaetoen selviytymaean taessae asiassa haen menetteli nytkin niinkuin menetteli aina: karkoitti luotansa naemae muistot ja koetti peittaaetae ne huonon elaemaen omituiseen usvaan; juuri naein haen menetteli nytkin. Ensi hetkenae haen oli yhdistaanenyt ajatuksissaan tuon haenen edessaaen istuvan ihmisen sen nuorukaisen kanssa, jota haen oli kerran rakastanut, mutta kun se teki liian kipeaetae, haen heti herkesi yhdistamaestae edellistae jaelkimaeisen kanssa. Taemae puhtaasti vaatetettu, hemmoteltu herrasmies hyvaenhajusine partoineen ei ollut nyt haenelle se Nehljudof, jota haen oli rakastanut, vaan ainoastaan yksi niistae ihmisistae jotka milloin vaan tarvitsivat kaeyttivaet hyvaekseen semmoisia olentoja kuin haen oli, ja joita semmoisten olentojen kuin haen, piti puolestaan kaeyttaetae niin paljon kuin mahdollista omaksi eduksensa. Ja sentaehden oli haen hymahtaenyt Nehljudofille.

Maslova oli vaiti ja mietiskeli miten voisi saada Nehljudofista jotain

hyoetyae.

--Kaikki tuo on lopussa,--sanoi Maslova.--Niin nythaen--ne tuomitsivat Siperiaan.--Ja haenen huulensa vavahtivat, kun haen lausui taemaen kauhistuttavan sanan.

--Minae tiesin, minae olin vakuutettu siitae ettae olitte syytoen,--sanoi Nehljudof.

--Tietysti, kuinkas muuten. Olenko minae mikaeaeen varas tai ryoevaeri.--Siellae meillae sanoivat, ettae kaikki riippuu asianajajasta,-- jatkoi haen.--Sanoivat ettae taeytyy jaettaeae anomus. Mutta sehaen kuuluu olevan hyvin kallista...

--Niin, ihan vaelttaemaettae,--sanoi Nehljudof.--Minae olenkin jo kaeaentynyt asianajajan puoleen.

--Ei saa vaan saeaeliae rahoja, pitaeisi ottaa hyvae,--sanoi Maslova.

--Minae teen kaikki mikae on mahdollista. Syntyi aeaenettoemyys.

Maslova hymyili taaskin samalla tavalla.

--Tahtoisin pyytaeae teiltae ... voisitteko antaa minulle vaehaen rahaa. En minae paljon ... kymmenen ruplaa. Enempaeae en tarvitse,--sanoi haen aekkieae.

--Kyllae, kyllae,--sanoi Nehljudof haemillaeaeen ja tarttui lompakkoonsa.

Maslova katsahti nopeasti tirehtoeoeriin, joka kaeveli edestakasin huoneessa.

--Aelkaeae antako tuon naehden, muuten otetaan rahat pois.

Nehljudof otti esille lompakkonsa heti kun tirehtoeoeri oli kaeaentynyt pois, vaan ei ehtinyt vielae saada kymmenruplan seteliae annetuksi, kun tirehtoeoeri jo taas kaeaentyi heihin paein. Haen rutisti setelin kouraansa.

--"Tuohan on kuollut nainen",--ajatteli Nehljudof katsellen Maslovan ennen niin suloisia, mutta nyt pilaantuneita, turvonneita kasvoja ja pahaa kiiltoa haenen mustissa silmissaensae, jotka seurasivat tirehtoeoeriae ja Nehljudofin kaettae kymmenruplaisen kanssa. Ja Nehljudofiin tuli horjumisen hetki.

Sama kiusaaja, joka puhui eilen yoellae, taas alkoi puhua Nehljudofin sydaemmessae, kuten ainakin koettaen johdattaa haentae pois kysymyksesta, mitae oli tehtaevae, kysymykseen, mikae seuraisi haenen teoistaan, ja mikae olisi hyoedyllistae.

--"Turhaa on kaikki vaivasi taemaen ihmisen kanssa",--puhui taemae aeaeni: "Sinae ripustat omaan kaulaasi kiven, joka hukuttaa sinut ja estaeae sinua olemasta hyoedyksi muille. Mitae jos antaisi haenelle rahaa, kaikki mitae on, sanoisi hyvaesti ja lopettaisi ainiaaksi kaikki suhteet!"--ajatteli Nehljudof.

Mutta samassa haen tunsu, ettae nyt, juuri taellae hetkellae, haenen sielussaan tapahtuu jotakin tavattoman taerkeaetae,--ettae haenen sisaellinen elaemaensae on taellae hetkellae asetettu ikaeaeenkuin vaa'alle, joka pienimmaestae ponnistuksesta voi vaipua toiselle tai toiselle puolelle. Ja haen teki taemaen voimain ponnistuksen, huusi avukseen sen Jumalan, jonka oli eilen

sydaemmessaeen tuntenut; ja Jumala heti ilmaisi itsensä haenessa. Haen paeatti heti sanoa kaikki.

--Katjusha! Minae tulin pyytaemaeen sinulta anteeksi, mutta sinae et ole vastannut minulle oletko antanut anteeksi vai annatko milloinkaan,--sanoi haen ruveten yhtaeckiae sinuttelemaan.

Maslova ei kuunnellut haentae, vaan katseli yhae milloin kaettae milloin tirehtoeeriae. Kun tirehtoeeri kaeaentyi pois, ojensi haen nopeasti kaetensae Nehljudofia kohti, sieppasi paperirahan ja pisti vyoetaerykseen.

--Puhutte niin kummallisia,--sanoi haen naurahteen ylenkatseellisesti, kuten Nehljudofista naeytti.

Nehljudof tunsi, ettae Maslovassa oli jotakin haenelle suoraan vihamielistae, mikae puolusti Maslovan asemaa semmoisena kuin taemae oli, ja esti paeaesemaestae taemaen sydaemmeen.

Mutta kummallista kyllae, taemae seikka ei lainkaan vieroittanut, vaan paeinvastoin vielae enemman ja jollakin aivan erikoisella, uudella voimalla kiinnitti Nehljudofia haeneen. Nehljudof tunsi velvollisuudeksensa henkisesti heraeettae haenet, tunsi ettae se oli hirmuisen vaikeata,--mutta juuri taemaen teon vaikeus viehaettikin haentae. Nehljudofissa oli haentae kohtaan nyt semmoisia tunteita, jommoisia haen ei ollut koskaan ennen tuntenut Katjushaa yhtaevaehaen kuin ketaeen muutakaan ihmistae kohtaan,--siinae ei ollut mitaeen personallista: haen ei toivonut Katjushalta mitaeen itsellensa, toivoi ainoastaan, ettae taemae olisi lakannut olemasta sellaisena kuin oli nyt,--ettae olisi heraannt ja muuttunut jaelleen semmoiseksi kuin oli ennen.

--Katjusha, miksi sinae puhut noin. Tunnenhan minae sinut, muistan mimmainen olit siellae maalla...

--Mitaepae niistae vanhoista,--vastasi toinen kuivasti.

--Muistelen siksi, ettae tahdon sovittaa rikokseni. Katjusha,--alkoi haen ja oli jo sanomaisillaan senkin, ettae menisi naimisiin, mutta tapasi katseen, jossa naeki jotakin niin hirmuista ja raakaa, poissysaeaeaeae, ettei haen voinut puhua loppuun.

Nyt alkoivatkin kaeymaevieraat jo laehteae ulos. Tirehtoeerin apulainen tuli Nehljudofin luo sanomaan, ettae tapaamisen aika oli paeattynyt. Maslova nousi, noeyraesti odottaen milloin haenet laskettaisiin menemaeen.

--Hyvaesti, minulla on vielae paljon puhumista, mutta kuten naeette, nyt ei ole lupa,--sanoi Nehljudof ojentaen kaettaensae.--Tulen toisten.

--Taisitte jo sanoa kaikki...

Haen antoi kaetensae, vaan ei puristanut.

--Ei, minae koetan tavata teitae vielae, ja silloin on minun sanottava teille hyvin taerkeae asia,--sanoi Nehljudof.

--Tulkaa vaan,--sanoi Maslova hymyillen niinkuin hymyili miehille, joita tahtoi miellyttaeae.

--Te olette minulle laehempi kuin sisar,--sanoi Nehljudof.

--Kummallista,--sanoi Maslova taas ja laeksi paeaetaensae keikutellen verkon taakse.

XLIV.

Nehljudof oli odottanut ettae Katjusha ensi tapaamisessa, naehyaeen haenet ja saatuaan tietaeae haenen alttiista aikeistaan ja katumisestaan, olisi heti ilostunut, tullut liikutetuksi ja muuttunut jaelleen entiseksi Katjushaksi, mutta kauhukseen haen nyt naeki, ettei Katjushaa ollut olemassa, vaan oli olemassa ainoastaan Maslova. Taemae seikka haemmaestytti ja kauhistutti Nehljudofia.

Haentae haemmaestytti erittaeinkin se, ettei Maslova ollenkaan haevennyt asemaansa,--ei vangiin asemaa, (sitae haen kyllae haepesi), vaan prostitueeratun asemaa,--jopa oli ikaeenkuin tyytyvaeinen siihen, melkein ylpeili siitae. Mutta asia ei oikeastaan voinutkaan olla toisin. Jokaisen ihmisen, voidakseen toimia, taeytyy pitaeae toimintaansa taerkeaenae ja hyvaenae. Ja sentaehden, olipa haenen asemansa mikae tahansa, haen ehdottomasti muodostaa itselleen semmoisen katsomuksen ihmiselaemaeen yleensae, ettae sen valossa haenen toimintansa tulee haenestae naeyttaemaeen taerkeaeltae ja hyvaeltae. Tavallisesti ajatellaan, ettae varas, murhaaja, spiooni, prostitueerattu pitaeavaet omaa toimintaansa huonona ja vaeltaemaettae haepeavaet sitae. Mutta asianlaita on ihan toisenlainen. Ihmiset, joita kohtalo ja heidaen omat erehdyksensae ovat saattaneet johonkin, vaikka kuinka vaeaeraeaeen asemaan, muodostavat heti itselleen semmoisen yleisen elaemaenkatsomuksen, jonka valossa heidaen asemansa naeyttaeae heistaa hyvaeltae ja kunnioitettavalta. Ja taemmoeisen katsomuksen yllaepitaemistae varten he vaistomaisesti hakevat aina itselleen semmoista seuraa, jossa heidaen omistamansa kaesitys elaemaestae ja heidaen asemansa siinae tulee tunnustetuksi ja hyvaeksytyksi. Meitae kummastuttaa taemae seikka milloin kysymys on varkaista, jotka ylpeilevaet sukkeluudestaan, prostitueeratuista, jotka ylpeilevaet siveettoemyydestaeen, murhaajista, jotka ylpeilevaet julmuudestaan. Mutta se kummastuttaa meitae ainoastaan sentaehden, ettae naiden ihmisten piiri--heidaen ilmakehaensae, on rajoitettu, ja erittaeinkin sentaehden, ettae me itse olemme sen ulkopuolella; mutta tapahtuuhan aivan sama ilmioe myoeskin rikkaitten kesken, jotka ylpeilevaet rikkauksistaan, s.o. ryoestoeistaeen,-- sotapaeaellikkoejen kesken, jotka ylpeilevaet voitoistansa, s.o. tapoista, --valtamiehien kesken, jotka ylpeilevaet mahtavuudestansa s.o, vaekivallasta. Naeitae ihmisiae katsoessa emme huomaa mitaeen vaeaerennystae elaemaenkaesityksessae, hyvaen ja pahan kaesityksessae,--vaeaerennystae, joka olisi tehty oman aseman oikeuttamiseksi, ja olemme naekemaettae ainoastaan sentaehden, ettae niiden ihmisten piiri, joilla on taeten turmeltuneet kaesitykset, on suurempi, ja ettae me itse kuulumme siihen.

Ja taemmoeinen katsomus omaan elaemaeensa ja omaan asemaansa maailmassa oli muodostunut Maslovallekin. Haen oli Siperiaan tuomittu, prostitueerattu, ja huolimatta siitae haen oli muodostanut itselleen sellaisen maailmankatsomuksen, jonka ohella haen kyllae saattoi hyvaeksyae itseensa, jopa ihmisten edessae ylpeillaekin asemastaan.

Taemae maailmankatsomus oli siinae, ettae suurin onni kaikille miehille, kaikille erotuksetta,--vanhoille, nuorille, lyseolaisille, kenraaleille, sivistyneille, sivistymaettoemille,--on sukupuolinen yhteys viehaettaevien naisten kanssa, ja ettae sentaehden kaikki miehet, vaikka ovatkin

olevinaan muissa toimissa, oikeastaan haluavat vaan taetae ainoata. Mutta haen, Maslova, ollen viehaettaevae nainen, saattoi joko tyydyttaeae taikka olla tyydyttaemaettae taetae heidaen haluansa, ja sentaehden haen oli sekae taerkeae ettae tarpeellinen ihminen. Koko haenen entinen ja nykyinen elaemaensae todisti taemaen katsomuksen oikeaksi.

Kymmenen vuoden aikana oli haen kaikkialla missae haen vaan liikkui, alkaen Nehljudofista ja vanhasta poliisista aina vanginvartijoihin saakka,--huomannut, ettae miehet tarvitsevat haentae; haen ei naehnyt eikae huomannut niitae miehiae, jotka eivaet olisi haentae kaivanneet. Ja sentaehden koko maailma naeytti haenestae intohimon nostattamalla laumalta ihmisiae, jotka kaikilta tahoilta vartioivat haentae ja kaikilla mahdollisilla keinoilla,--petoksella, vaekivallalla, ostolla, viekkaudella,--koettivat valloittaa haenet.

Naein kaesitti Maslova elaemaen, ja naein elaemaeae kaesittaessae haen ei ollut ainoastaan viimeinen, vaan paeinvastoin hyvin taerkeae ihminen. Ja Maslova piti taemmoeistae elaemaenkaesitystae kalliimpana kuin mitaeaeen muuta maailmassa, ei voinut olla pitaemaettae sitae kalliina, sentaehden, ettae jos haen olisi siitae luopunut haen olisi kadottanut sen merkityksen, minkae taemmoeinen kaesitys haenelle ihmisten keskuudessa antoi. Tuntien, ettae Nehljudof tahtoo johtaa haentae toiseen maailmaan, haen teki vastarintaa, koska ymmaersi, ettae siinae maailmassa, johon haentae olisi viekoteltu haen tulisi kadottamaan taemaen asemansa elaemaessae, joka asema antoi haenelle varmuutta ja kunnioitusta itseensae. Taestae samasta syystae haen myoeskin karkoitti luotaan muistot ensimaeisestae nuoruudestaan ja ensimaeisistae suhteistaan Nehljudofiin. Naemaet muistot eivaet sopineet yhteen haenen nykyisen maailmankatsomuksensa kanssa, ja olivat sentaehden kokonaan poispyyhityt haenen muistostaan, taikka oikeammin, olivat koskemattomina jossakin muistojen lokerossa, mutta suljettuina, umpeen kitattuina, aivan kuin mehilaaiset kittaavat umpeen matojen pesiae, jotka uhkaavat haevittaee koko heidaen tyoensae, ja siten sulkevat kaiken paeaesoen luoksensa. Ja senpaetaehden nykyinen Nehljudof ei ollut haenelle se ihminen, jota haen oli kerran puhtaalla rakkaudella rakastanut, vaan ainoastaan rikas herra, jota saattoi ja jota oli pakkokin kaeyttaeae hyvaeksensae, ja jota kohtaan tuli kysymykseen vaan semmoiset suhteet kuin kaikkiin muihinkin herroihin.

"Ei, en saanut sanotuksi paeaeasiaa",--ajatteli Nehljudof kulkiessaan ihmisjoukon mukana pois. "En sanonut haenelle menevaeni naimisiin haenen kanssa. En sanonut, mutta sanon kuin sanonkin",--ajatteli haen.

Ovissa seisovat vartijat taaskin kahteen kertaan laskivat poiskulkevien kaeymaevieraiden lukua, ettei kukaan syrjaeinen olisi paeaessyt ulos tai jaeaenyt linnaan. Se ettae Nehljudofia nytkin kosketeltiin selkaeaen, ei haentae enaeae loukannut eikae haen nyt sitae edes huomannutkaan.

XLV.

Nehljudof oli tahtonut muuttaa ulkonaisen elaemaensae: luopua suuresta kortteeristaan, paeaestaeae pois palvelijat ja asettua hotelliin. Mutta Agrafena Petrovna sai haenelle todistetuksi, ettae oli vaehemmaen jaerkevaeae tehdae minkaeaelaisia muutoksia elaemaenlaadussaan ennen talvea; kesaen aikana ei kortteeria kukaan ottaisi ja ainahan oli jossain elaeminen, tallettaminen huonekaluja ja tavaroita. Niin ettae myttyyn menivaet kaikki Nehljudofin ponnistukset ulkonaisen elaemaensae muuttamiseksi, (haen olisi

tahtonut jaerjestaeae olonsa ylioppilaiden tavoin). Ei ainoastaan niin, ettae kaikki jaei entiselleen, vaan talossa paeinvastoin ryhdyttiin kahta innokkaammin kevaettoeihin: tuuletettiin, ripustettiin ulos ja piestiin kaikellaisia villa- ja turkkivaatteita, johon tyoehoen ottivat osaa sekae talonmies apulaisineen ettae kyoekkipiika ja itse Kornejkin. Ensin alettiin kantaa ulos ja ripustaa nuorille jonkinlaisia univormuja ja kummallisia turkkeja, joita ei kukaan koskaan kaeyttaenyt, sitten alettiin tuoda mattoja ja huonekaluja, ja talonmies apulaisinensa, hihat kaeaerittyinae jaentehikkaeiden kaesivarsien ympaeri, alkoivat kaikin voimin tahtiin piiskata naetae vaatteita, ja kaikkiin huoneisiin oli levinnyt naftaliinin haju. Kulkiessaan pihan yli ja katsoessaan ikkunoista Nehljudof ihmetteli kuinka tavattoman paljon taetae kaikkea oli ja kuinka perin tarpeetonta se kaikki oli. Naerien tavarain ainoa kaeytaennoellinen merkitys,--ajatteli Nehljudof,--oli siinae, ettae ne tarjosivat harjoittamisen tilaisuutta Agrafena Petrovnalle, Kornejille, talonmiehelle, haenen apulaiselleen ja kyoekkipiialle.

"Ei maksa vaivaa muuttaa nyt elaemaenmuotoja, niinkauan kuin Maslovan asia on vielä ratkaisematta",--ajatteli Nehljudof.--"Ja se olisi liika vaikeakin. Kyllae kai kaikki itsestaeen muuttuu sittenkuin Maslova tulee joko vapautetuksi taikka poislaehetetyksi ja minae laehden seuraamaan haentae."

Asianajaja Fanarinin maeaeraeaeamaenae paeivaenae Nehljudof saapui taemaen luokse. Tultuaan asianajajan komeaan kortteeriin, haenen omassa talossaan, Nehljudof joutui keskelle tavattoman suuria kasveja ja mitae ihmeellisimpiae ikkunaverhoja, ja yleensae keskelle semmoista kallista huoneiden sisustusta, joka todistaa helposti ja vaivatta saaduista rahoista ja jommoista tavataan vaan aekkiarvaamatta rikastuneilla ihmisillae. Vastaanottohuoneessa Nehljudof tapasi vuoroansa odottavia avunhakijoita, jotka kuten laeaeakaerien odotushuoneessa istuskelivat haluttomina poeytien aeaeressae katselemassa heidaen lohdutukseksensa sinne asetettuja kuvalehtiae. Asianajajan apulainen, joka myoeskin istui taeaelae korkean pulpetin aeaeressae, tunsu Nehljudofin, tuli haenen luoksensa, tervehti ja sanoi kohta ilmoittavansa esimiehelleen. Mutta haen ei ollut vielä ehtinyt tyoehuoneen oven luokse, kun taemae jo aukeni ja kuului lyhyen, tanakan, punakasvoisen, tuuheaviiksisen, aivan uusipukuisen herran ja itse Fanarinin kovaeaeeninen, vilkas keskustelu. Molempien kasvoissa heidaen ulostullessaan oli semmoinen ilme kuin on ihmisten kasvoilla, jotka juuri ovat tehneet edullisen, vaan ei aivan rehellisen kaupan.

--Oma syynne, oma syynne,--puhui hymyillen Fanarin.

--Kyllaehaen minae olisin ... mutta ei ole hyvae pistaeae naeppiaensae...

Ja molemmat nauroivat epaeluonnollisesti.

--Ahaa, ruhtinas, tehkaeae hyvin,--sanoi Fanarin naehyaeaeen Nehljudofin ja nyykaeyttaen poistuvalla kauppiaille vielä kerran paeaetaensae, vei Nehljudofin omaan jaeykkaekuosisesti sisustettuun tyoehuoneeseensa,

--Tehkaeae hyvin, poltatteko,--sanoi asianajaja istuen Nehljudofia vastapaeetae, myhaeillen vieläekin aeskeisen menestyksen johdosta.

--Kiitos, olen tullut Maslovan asiassa.

--Kyllae, kyllae, paikalla. Huu, mimmoisia veijareita ne ovat nuo rahasaekit,--sanoi haen.--Naeittekoe tuota uljasta ritaria, haenellae on

ainakin 12 miljoonaa, mutta annas jos on kysymyksessae joku 25 ruplanen, niin kiskoo sen kaesistaenne vaikka hampain.

"Molemmat olette yhtae hyviae",--ajatteli Nehljudof tuntien sanomatonta inhoa tuohon ujostelemattomaan ihmiseen, joka kaikella kaeytoeksellaeen ikaeaenkuin halusi osoittaa kuuluvansa Nehljudofin kanssa samaan ihmislajiin ja pitaevaensae noita kaikkia avunhakijoita ja muita toiseen, vieraaseen leiriin kuuluvina.

--Kyllaepae se sai minut vaesyksiin--kauhea lurjus. Halutti vaehaen huoahtaa,--sanoi asianajaja ikaeaenkuin selittaaen miksi haen ei puhunut asiasta.--No, ja nyt teidaen asiaanne... Olen sen tarkkaavasti laepilukenuit. Mikae lie ollut asianajaja, joka kaikki kassatsioniaiheet paeaesti menemaeen.

--Mihin paeaetokseen olette siis tulleet?

--Heti paikalla. Ilmoittakaa haenelle,--kaeaentyi haen sisaeaentulleen apulaisensa puoleen:--ettae mitae olin sanonut, siinae pysyn; jos haen voi, suostun, jollei--saa jaeaedae.

--Mutta haen ei ole suostuvainen.

--No, jaeaekoeoen minun puolestani koko asia,--sanoi advokaaatti ja haenen kasvonsa muuttuivat iloisista ja tyytyvaeisistae aekkie synkiksi ja vihaisiksi.

--Ja sitten sanotaan, ettae advokaatit ottavat ilmaiseksi rahoja,--sanoi haen koettaen palauttaa kasvohinsa entisen miellyttaevaeisyyden.--Minae vapautin eraeaen varattoman konkurssintekijaen aivan vaeaeraestae syytoeksesta ja nyt ne kaikki tunkisivat taenne. Mutta jokainen semmoinen juttu kysyy tavatonta vaivaa. Jaetaemmehaen mekin, kuten eraes kirjailija sanoo, osan sydaenvertamme laekkipulloon.

--No, ja mitae teidaen asiaanne tulee, tahi oikeammin asiaan, joka on heraettaenyt huomiotaanne,--jatkoi haen,--niin on se perin huonosti ajettu, mitaeen hyviae kassatsioniaiheita ei ole olemassa, mutta onhan mahdollista kuitenkin koettaa, ja siinae tarkoituksessa olen pannut kokoon seuraavaa:

Haen otti kaeteensae taeyteen kirjoitetun paperilehden ja nopeasti niellen muutamia muodollisia lauseita, ja toisiin taas pannen erityistae painoa, alkoi lukea: "Kassatsioninalaisten rikosasiain osastoon Senaatissa j.n.e. j.n.e. sinae ja sinae paeivaenae j.n.e. valitus. Paeaetoksellaeen siltae ja siltae paeivaeltae on se ja se oikeus katsonut sen ja sen Maslovan syylliseksi kauppias Smelkofin tappamiseen myrkyttaemisellae, ja perustuen Rikoslain 1454 Sec.:aeen tuominnut pakkotoeihin" j.n.e.

Haen pysaehyti; huolimatta pitkaellisestae tottumuksesta haen naehvaeaesti suurella mielihyvaellae kuuli omaa kyhaeelmaeaensae. "Taemae tuomio naeyttaeae olevan niin taerkeiden oikeudenkaeyntiae koskevain vaeaerinkaeytoesten ja virheiden tuote",--jatkoi haen painavasti, "ettae sen kumoaminen esiintyy vaelttaemaettoemaenae. Ensiksikin: Smelkofin sisaelmyksien tutkimista koskevien asiakirjain lukeminen tuli puheenjohtajan kautta oikeuden kaeynnin aikana keskeytetyksi jo heti sen alkaessa"--se on ensiksikin.

--Mutta syyttaejaehaen se vaati lukemista,--sanoi Nehljudof ihmetellen.

--Yhdentekevae, olisihan puolustaja voinut vaatia samaa.

--Mutta koko lukeminen olisi ollut kokonaan tarpeetonta.

--Se on sittenkin aihe. Kuulkaahan vielä: "Toiseksi: puheenjohtaja keskeytti Maslovan puolustajan, kun taama haluten antaa luonnekuvauksen Maslovan henkilöestä kajosi hänen lankeamisensa sisällisiin syihin, ja tapahtui keskeytys sillä perustuksella, etteivät puolustajan sanat muka koskeneet suoraan asiaan,--ja kuitenkin, kuten Senaatti on moneen kertaan viittänyt, on syytetyn henkilöön luonteen selittämisellä oleva aivan erikoinen merkitys, jo yksistään syyntakeisuus-kysymyksenkin oikeen-arvostelemisen vuoksi."--Se oli toiseksi,--sanoi hän katsahtaen Nehljudofiin,

--Mutta puolustaja puhui niin epäselvästi, että oli mahdollista mitään ymmärtää,--sanoi Nehljudof vielä enemmän ihmetellen.

--Päin maentyy, ei saanut mitään selvää suustansa,--sanoi Fanarin nauraen,--mutta se on sittenkin aihe. Ja vielä: "Kolmanneksi: pöytäpuheessaan jaetti puheenjohtaja, vastoin Rikoslain Oikeudenkäyntilain koskevan Asetuksen 801 Sec.:n I kohdassa lausuttua selvää määrittäystä, valamiehille selitettävästä mimmoisista lakitieteellisistä alkuaineista syyllisyyden kaesite on kokoonpantu, sekä ilmaisematta heille, että heillä oli oikeus, vaikka katsoivatkin todistetuksi Maslovan antaneen myrkyä Smelkofille, olla lukematta taeta tekoa hänen syykseen, jos katsoivat hänellä ei olleen tappamisen aikomusta, ja siis, saattoivat, pöytäpuheella häntä syyllisenä lainrikokseen, panna hänen syykseen ainoastaan varomattomuuden, jonka seurauksena oli Maslovalle odottamaton kauppiaan kuolema". Siinä nyt on pöytäpuhe.

--Mutta se olisi meidän pitänyt itsekin ymmärtää. Meidän virhe se oli--sanoi Nehljudof.

--"Ja vihdoinkin neljänneksi",--jatkoi asianajaja, "Valamiesten vastaus oikeuden tekemään, Maslovan syyllisyyttä koskevaan kysymykseen oli annettu muodossa, joka sisälsi itsessään ilmeisen ristiriitaisuuden, Maslovaa syytettiin Smelkofin tahallisesta myrkyttämisestä yksistään voitonhimoisessa tarkoituksessa, joka edellytettiin tappamisen yksinomaiseksi aiheeksi, mutta valamiehet vastauksessaan kielsivät ryöstämisen aikomuksen ja Maslovan osanoton arvoesineiden anastamiseen,--josta siis kaevi ilmi, että heidän tarkoituksensa oli kieltää syytetyllä olleen tappamisen aikomusta, ja että he siis ainoastaan väärinkäsityksen vuoksi, johon puheenjohtajan pöytäpuhe sanat olivat antaneet aiheita, olivat jättäneet taama seikan vastauksessaan asianomaisella tavalla mainitsematta, jonka vuoksi taemmoeiseen valamiesten vastaukseen olisi ehdottomasti ollut sovittaminen Rikoslain Oikeudenkäyntilain koskevan Asetuksen 816 ja 808 Sec.Sec.:t, s.o. puheenjohtajan puolelta olisi valamiehille ollut selitettävä heidän tekemänsä virhe ja he palauttavat uutta neuvottelua pöytäpuheeseen uuden vastauksen antamiseksi syytetyn syyllisyyttä koskevaan kysymykseen," --pöytäpuhe Fanarin.

--No miksi puheenjohtaja ei siis tehnyt sitä?

--Sillä minäkin haluaisin tietää?--sanoi Fanarin nauraen.

--Senaatti siis on korjaava erehdyksen?

--Se riippuu kokonaan siitä kuka siellä siihen aikaan tulee istumaan. No, edelleen sitten kirjoitamme: "Taemmoeinen verdikti ei voinut antaa tuomioistuimelle oikeutta",--jatkoi hän nopeasti,--"saattaa Maslova

rikoslaitoksen rangaistuksen alaiseksi ja Rikoslain Oikeudenkäyntilain koskevan Asetuksen 771 Sec.:n 3 kohdan soveltaminen haeneen loukkaa niinmuotoin jyrkästi ja kourantuntuvasti voimassaolevan rikoslaitoksen pöytäkirjoista. Ylläoleviin seikkoihin katsoen on minulla kunnia sanoa j.n.e. päätöksen kumoamista Rikoslain Oikeudenkäyntilain koskevan Asetuksen 909, 910, 2 k., 912 ja 928 Sec.:in nojalla j.n.e., j.n.e. ja taamaa asiaa takaisin lausuttavaksi saman oikeuden toisen osaston uudestaan käsiteltäväksi." Siinä se; mikä oli mahdollista, se on kaikki tehty. Mutta puhuakseni suoraan, menestyksen toivoa on aivan vähän. Tosin kyllä kaikki riippuu Senaatin Oikeusosaston kokouksesta. Jos siinä olette tilaisuudessa, niin tervetuloa.

--Tunnenhan joitakuuta heistä.

--Ja tervetuloa kiirettä, muuten he kaikki matkustavat pois hemoroita lausuttavaksi, ja silloin saa odottaa kolme kuukautta.--No, ja jollei onnistu, on vielä mahdollinen anomus Korkeimpaan oikeuteen. Taamaakin riippuu kulkijien takaisista puuhista. Ja siinäkin tapauksessa tarjoo palvelustani, s.o. ei kulkijien takana, vaan anomuksen laatimisessa.

--Kiittäen teitä, palkkionne siis...

--Apulaiseni lausuttavaksi teille puhtaaksi kirjoitetun valituksen ja sanoo.

--Vielä minä tahdoin kysyä teiltä: yleinen syyttäjä antoi minulle päätöskappalin vankilassa kysymyksessä olevan henkilön tapaamista varten, mutta vankilassa sanottiin minulle että tapaamista varten erikoiseen aikaan ja erikoisessa paikassa on tarpeen vielä kuvernööriin lupa. Onko siinä peruste?

--Kyllä, luullakseni. Mutta nykyään kuvernööri on poissa, sijassa on virantoimittaja. Ja taama on sellainen uninen poikkeus, että tuskin mitään saatte aikaan haenen kanssansa.

--Eikö se ole Maslennikof?

--On.

--Kyllä tunnen haenet,--sanoi Nehljudof ja nousi lausuttavaksi.

Samassa lensi huoneeseen nopein askelin pieni, hirveän rumanaekoinen, koukkunokkainen, luinen keltainen nainen--asianajajan vaimo, joka ei kuitenkaan ollut masentunut omasta rumuudestaan. Hän oli aivan erikoisen komeasti puettu,--siinä oli yhteensullottuna jotakin samettia ja silkkiä ja heleäkeltaista ja vihreää; haenen harvat hiuksensa olivat kiharoidut ja voitokkaana haen lensi huoneeseen pitkä, hymyilevä herra seuraamana, jolla oli mullanvaeriset kasvot, verkatakissa silkkiset kantelet ja valkoinen kaulahuivi. Se oli kirjailija, Nehljudof tunti haenet näoeltä.

--Anatol,--sanoi asianajajan vaimo avaten ovea:--tulehan tänne. Semjon Ivanovitsh lupaa tulla lukea aineen runonsa, ja sinun täytyy lukea jotain Garshinilta, välttämättä.

Nehljudof aikoi lausua, mutta asianajajan vaimo, kuiskuteltuaan jotakin miehensä kanssa, kääntyi haenen puoleensa:

--Tervekseni hyvin, ruhtinas, minä tunnen teidät ja pidaa esittelyn tarpeettomana, ettekö tahtoisi olla lausua meidän kirjallisessa

aamuseurassamme. Se tulee hyvin huvittavaksi. Anatol lukee erinomaisesti.

--Naeettekoes kuinka paljon erilaisia asioita minulla on,--sanoi Anatol levittaen kaesiaensae, hymyillen ja osottaen vaimoonsa ikaeaenkuin olentoon, jonka tenhovoimaa on mahdoton vastustaa.

Surullisella ja ankaralla ilmeellae ja mitae suurimmalla kohteliaisuudella kiitettyaeaen asianajajan vaimoa osotetusta kunniasta, sanoi Nehljudof olevansa estettynae ja poistui vastaanottohuoneeseen.

--Siinaepae oli virnistelijae,--sanoi asianajajan vaimo haenen mentyaensae.

Vastaanottohuoneessa jaetti apulainen Nehljudofille valmiin anomuksen ja palkkion suhteen vastasi Anatol Petrovitshin maeaeraenneen 1,000 ruplaa, sekae sen ohella selitti, ettae Anatol Petrovitsh ei oikeastaan ota vastaan taemmoeisiae asioita, vaan oli tehnyt sen ainoastaan haenen vuoksensa.

--Entaes allekirjoitus, kenen se on tehtaevae?--kysyi Nehljudof.

--Joko syytetyn itsensae, taikka jos se on vaikeata, niin tekee sen Anatol Petrovitsh, saatuaan valtakirjan.

--Ei, minae menen ja otan haenen oman allekirjoituksensa,--sanoi Nehljudof iloissaan siitae, ettae saisi tavata Maslovaa ennen maeaeraepaeivaee.

XLVI.

Tavalliseen aikaan kajahtivat vankilan kaeytaevissae vartijain vihellykset; rautojen kalistessa aukesivat kaeytaevien ja koppien ovet, alkoi kuulua avojalkain astumista ja vankikenkien kopinaa, palvelus vangit kulkivat kaeytaevien laepi taeyttaeen sen inhoittavalla hajulla; mies- ja naisvangit peseytyivaet, pukeutuivat ja asettuivat aamuhuutoa varten pitkin kaeytaeviae, sekae laeksivaet sitten kiehuvaa vettae hakemaan teetae varten.

Teen aikana keskusteltiin taenaepaeivaenaen vankilan kaikissa kopeissa hyvin vilkkaasti siitae, ettae kaksi vankia tulisi taenaepaeivaenaen rangaistaviksi raipoilla. Toinen naeistaa vangeista oli hyvin lukutaitoinen nuori mies, puotipalvelija Vasiljef, joka oli mustasukkaisuuden raivossa tappanut rakastettunsa. Koppitoverit pitivaet haenestae haenen iloisuutensa ja anteliaisuutensa vuoksi, ja siksi, ettei haen antanut peraeaen paeaellismiehille. Haen tunki asetukset ja vaati niiden taeyttaemistae. Sentaehden paeaellismiehet eivaet kaersineet haentae. Kolme viikkoa sitten oli vartija lyoenyt palvelusvankia, kun taemae oli laeikyttaynt kaalisoppaa haenen uuden virkapukunsa paeaelle. Vasiljef oli ruvennut puolustamaan palvelusvankia ja sanonut ettei ole lakia, joka sallisi vankien lyoemistae.--Kyllae minae sinulle lakia naeytaen,--sanoi vartija ja haukkui Vasiljefin pahanpaeivaeiseksi. Vasiljef vastasi samalla mitalla. Vartija aikoi lyoedae, mutta Vasiljef tarttui haenen kaesiinsa, piteli niitae kiinni jonkun kolme minuuttia, kaeaensi ja tyrkkaesi ulos ovesta. Vartija kanteli tirehtoeerille ja tirehtoeeri kaeski panna Vasiljefin karsseriin.

Karssereina oli sarja pimeitae koppeja, jotka teljettiin ulkopuolelta salvoilla. Pimeaessae, kylmaessae karsserissa ei ollut saenkyae, ei poeytaeae,

eikae tuolia, niin ettae sinne suljetun oli istuminen tai makaaminen likasella lattialla, missae haenen ylitsensae ja paeaellitsensae juoksenteli rottia, joita siellae oli sangen paljon ja jotka olivat niin rohkeita, ettei pimeaessae voinut mitenkaeaen saada leipaeae saeilymaeen. Ne soeivaet leivaen arestilaisten kaesistae jopa hyoekkaesivaet heidaen kimppuunsakin, kun vaan herkesi liikkumasta. Vasiljef ei sanonut menevaensae karsseriin, koska oli syytoen. Haen vietiin vaekivoimalla. Haen alkoi tehdae vastarintaa ja kaksi vangeista auttoi haenet irti vartijain kaesistae. Vartijat kokoontuivat ja heidaen muassaan myoeskin voimastaan kuuluisa Petrof. Vangit lytistettiin kokoon ja tyoennettiin karssereihin. Kuvernoeoerille ilmoitettiin heti, ettae oli tapahtunut jotain kapinan tapaista. Sieltae saatiin sitten paperi, jossa kahdelle paeaerikokselliselle--Vasiljefille ja eraeaele irtolaiselle--maeaeraettiin kolmekymmentae paria raippoja.

Taemae rangaistus oli pantava taeytaentoeoen naisosaston tapaamishuoneessa.

Jo illalla oli asia tunnettuna kaikille vankilan asukkaille, ja kopeissa keskusteltiin vilkkaasti kohta tapahtuvasta rangaistuksesta, Korabljova, Horoshafka, Fedosja ja Maslova istuivat omassa nurkassaan ja iloisina ja vilkkaina, juotuaan jo viinaa, jota nyt ei Maslovalta koskaan puuttunut ja jolla haen anteliaasti kestitsi tovereitansa, joivat nyt teetae ja puhuivat samasta asiasta.

--Eihaen haen yhtaeen reuhannut,--puhui Korabljova Vasiljefista, lohkaisten kaikilla vahvoilla hampaillansa pikkusia sokerimuruja.--Haen olisi vaan puolustanut toveria. Sillae tappeleminen ei ole nykyaeen sallittu.

--Sitae poikaa kehuvat hyvaeksi,--lisaesi Fedosja istuen pitkine lettinensae halon paeaellae vastapaeetae sitae lavitsaa, jolla teekannu oli.

--Kunpa olisi sanoa haenelle,--kaeaentyi se vaimo, joka oli palvellut ratavahtina, Maslovan puoleen tarkoittaen "haenellae" Nehljudofia.

--Kyllae sanon. Haen tekee minun taehteni vaikka mitae,--sanoi Maslova hymyillen ja paeaetaensae keikauttaen.

--Eipae tiedae milloin se taas tulee, mutta poikia on kuulemma juuri nyt menty noutamaan,--sanoi Fedosja.--Se on kauheata,--lisaesi haen huoaten.

--Olen kerran naehnyt kotipitaejaessae kuinka yhtaein miestae piestiin. Minut laehetti appi-isaе kylaenvanhimman luo, tulin sinne, mutta taemaepae,--alkoi ratavahti pitkaen historian.

--Haenen kertomuksensa keskeytyi kun ylaekerroksen kaeytaevaestae kuului aeaeniae ja askeleita.

Naiset lyyhistryivaet kuuntelemaan.

--Saivat sen nyt pirut kynsiinsae,--sanoi Horoshafka.--Kyllae ne nyt sen pieksaevaet. Kaikki vartijat vihaavat haentae, kun haen ei paeaestae heitae aisoista.

--Ylhaeaellae oli kaikki hiljennyt, ja ratavahti kertoi pitkaen historiansa loppuun, kertoi kuinka haen oli saeikaehaenyt naehdessaeen miestae liiterissae piestaevaen, kuinka haenen sydaemmensae oli pakahtua. Horoshafka puolestaan kertoi kuinka Stsheglofia oli piiskattu ilman ettae taemae oli aeaentaekaeen paeaestaenyt. Sitten korjasi Fedosja teen, Korabljova ja Horoshafka alkoivat jaelleen ommella, mutta Maslova istui lavitsalla ja kiersi kaetensae polviensa ympaeri huokaillen ikaevaestae. Haen oli jo

heittaeytymaeisillaeen pitkaekseen nukkuaksensa, kun vartija-nainen huusi tulemaan konttoriin kaeymaevieraan puheille.

--Muista nyt sanoa meistae,--puhui haenelle eukko Menshova Maslovan jaerjestellessae huiviansa peilin edessae, josta elohopea oli puoleksi valunut pois:--emme me syyttaeneet, vaan haen itse, se pahantekijae, ja renki oli naehnyt: haen ei tappaisi kaerpaestaekaeen. Sano sinae ettae haen kutsuisi Mitrijn puheillensa. Mitrij selittaaeae haenelle kaikki juurta jaksain; onkos taemae nyt laittaa: me istumme linnassa ihan syyttoeminae, mutta haen, pahantekijae, rehentelee vieraan vaimon kanssa ja maessaeae kapakassa.

--Se on laitonta,--vahvisti Korabljova.

--Sanon, sanon ihan varmaan,--vastasi Maslova.--Olisiko ottaa vielä rohkeuden ryyppy,--lisaesi haen iskien silmaeae. Korabljova kaasi haenelle puoli kupillista. Maslova joi, pyyhki suunsa ja mitae iloisimmassa mielentilassa sanoi toistamalla: "rohkeuden ryyppy", ja paeaetaensae keikuttaen ja hymyillen laeksi vartijanaisen kanssa menemaeen pitkin kaeytaevaeae.

XLVII.

Nehljudof odotti jo kauvan sitten etehisessae. Saavuttuaan vankilaan haen oli soittanut portin ovella ja antanut paeivystaevaelle vartijalle yleisen syyttaejaen paeaestoelipun.

--Ketae haluatte tavata?

--Naisvanki Maslovaa.

--Nyt on mahdotonta: tirehtoeerillae ei ole aikaa.

--Onko haen konttorissa?--kysyi Nehljudof.

--Ei, haen on taeaellae naisosaston tapaamishuoneessa,--vastasi vartija haemillaeen, kuten Nehljudofista naeytti.

--Onko nyt siis vastaanottoaika?

--Ei, erityinen asia,--sanoi haen.

--Kuinka siis voisin haentae tavata?

--Kun tirehtoeeri tulee ulos, silloin voitte ilmoittaa itsenne; odottakaa niin kauvan.

Samassa tuli syrjaeovesta tyytyvaeisennaekoeinen, kiiltaevaenaamainen vaeapeli, tupakin savustamalla viiksillae, loistavat ansionauhat hihoissa. Haen kaeaentyi ankarasti vartijan puoleen:

--Kuinka on taenne laskettu? Konttoriin...

--Minulle sanottiin ettae tirehtoeeri on taeaellae,--sanoi Nehljudof ihmetellen sitae levottomuutta, joka ilmausi vaeapelissaekin.

Samassa aukeni siseapuolinen ovi ja sieltae tuli hiestynyt, kiihoittunut Petrof.

--Kyllae nyt muistaa,--sanoi haen vaeaepelille. Vaeaepeli osoitti silmillaensae Nehljudofiin ja Petrof vaiken, rypisti silmaensae ja meni pois takaoven kautta.

"Kuka tulee muistamaan? Miksi he ovat kaikki niin haemillaeen? Miksi vaeaepeli oli tuolle tehnyt jotain merkkejae?" ajatteli Nehljudof.

--Taeaelae ei saa odottaa, tehkaeae hyvin, menkaeae konttoriin, sanoi vaeaepeli taas Nehljudofille, ja Nehljudof aikoi jo mennae, kun takaovesta tuli tirehtoeeri vielae enemmaen haemillaeen kuin haenen alamaensae. Haen huokaili yhtaeemittaa. Naehtyaeen Nehljudofin haen sanoi vartijalle:

--Fedorof, tuokaa Maslova konttoriin naisosaston viidennestae.

--Tehkaeae hyvin,--sanoi haen Nehljudofille. He laskeutuivat jyrkkaeae rappusta myoeten alas pieneen huoneeseen, jossa oli yksi ainoa ikkuna, kirjoituspoeytae ja muutamia tuoleja. Tirehtoeeri istahti.--Raskaita, raskaita velvollisuuksia, sanoi haen kaeentyen Nehljudofin puoleen ja ottaen taas esille paksun paperossin.

--Te olette naehaevaesti vaesynt,--sanoi Nehljudof.

--Koko taemae virka vaesyttaeae minua,--hirveaen vaikeita velvollisuuksia. Tahtoisii helpottaa vankien oloa, ja syntyy vaan pahempaa; en muuta toivoisi kuin jaettaeae kaikki; hirveaen raskaita velvollisuuksia!

Nehljudof ei ymmaertaenyt mikae se oli tirehtoeerille niin vaikeata, mutta taellae kertaa haen naeki haenessae erikoisesti saeaeliae heraeettaevaen, tuskastuneen ja toivottoman mielialan.

--Niin, kyllae uskon ettae ne ovat hyvin raskaita,--sanoi Nehljudof.--Mutta miksi te sitten taeytaette naeita velvollisuuksia?

--Ei ole varoja, olen perheellinen.

--Mutta jos teille on raskasta...

--No, tiedaettekoes, toiselta puolen--tuleehan sitae kuitenkin voimiensa mukaan hyoetyaekin tuottaneeksi, lieventaeneeksi, missae mahdollista. Joku toinen minun asemassani menettelisi ihan toisin. Se on helppo sanoa: yli kaksi tuhatta ihmistae, mutta mimmoisia ihmisia! Siinae taeytyy tietaeae kuinka suoriutua. Ovat nekin sentaeen ihmisiae, taeytyy niitae surkutella. Mutta eipaehaen voi paeastaeae heitae valloilleenkaan.--Tirehtoeeri alkoi kertoa aeskeisestae kahakasta vankien kesken, joka oli paeattynyt miestappoon.

Kertomuksen keskeytti Maslovan saapuminen vartijan seurassa.

Nehljudof naeki Maslovan ovessa silloin kuin taemae ei vielae ollut huomannut tirehtoeeriae. Haenen kasvonsa olivat punaset. Haen tuli reippaasti vartijan peraessae ja keikuttaen paeetaensae herkeaemaettae hymyili. Naehtyaeen tirehtoeerin haen katsoi saeikaehytyneenae taehaen, mutta ojentautui kohta ja reippaasti ja iloisesti kaeentyi Nehljudofin puoleen.

--Hyvaeae paeivaeae,--sanoi haen venyttaen viimeistae sanaa ja hymyillen; ja

pudisti voimakkaasti Nehljudofin kaettae, aivan toisin kuin sinae kertana.

--Olen taessae tuonut teille valituksen allekirjoitettavaksi,--sanoi Nehljudof vaehaen ihmetellen sitae reipasta ryhtiae, jolla toinen oli haentae tervehtinyt.--Asianajaja on pannut taemaen anomuksen kokoon, ja se on nyt allekirjoitettava ja sitten me laehetaemme sen Pietariin.

--Mitaes siinae muuta, jos kirjoitetaan, niin kirjoitetaan. Kaikki on luvallista,--sanoi haen siristaeen toista silmaeaensae ja hymyillen. Nehljudof otti taskustaan kokoontaitetun paperiarkin ja tuli poeydaen luo.

--Saako taessae kirjoittaa?--kysyi haen tirehtoeeriltae.

--Tule taenne, istu,--sanoi tirehtoeeri:--tuoss' on sinulle kynae. Osaatko kirjoittaa?

--On joskus osattu,--sanoi Maslova, ja hymyillen, korjattuaan hameensa ja hihansa, istui poeydaen aeaereen, tarttui koempeloesti pienellae, tarmokkaalla kaedellaeen kynaeen ja purskahtaen nauruun katsahti Nehljudofiin.

Nehljudof osotti haenelle mitae ja mihin oli kirjoitettava. Hartaasti kastaen kynaeae ja pudistaen sitae mustepullossa haen kirjoitti nimensae.

--Vielae koe tarvitaan muuta?--kysyi haen katsoen vuoroin Nehljudofiin ja vuoroin tirehtoeeriin ja asettaen kynaan milloin mustepulloon milloin paperille.

--Minulla olisi jotain teille sanottavaa,--sanoi Nehljudof ottaen haenen kaedestaeen kynaan.

--Sanokaa pois sitten,--sanoi Maslova ja yhtaeckiae muuttui totiseksi ikaeenkuin olisi ruvennut jotain ajattelemaan tai haentae olisi ruvennut nukuttamaan.

Tirehtoeeri nousi yloes ja laeksi huoneesta, ja Nehljudof jaei Maslovan kanssa kahden kesken.

XLVIII.

Vartija, joka oli tuonut Maslovan, istahti ikkunan alustalle tuonemmaksi poeydaestae. Nehljudofille oli tullut ratkaiseva hetki. Haen oli kaiken aikaa moittinut itseaensae siitae, ettei ollut siinae ensi naekemaessae sanonut paeaeasiata haenelle, nimittaein menevaensae naimisiin haenen kanssaan, ja oli nyt lujasti paeaeettaenyt sen tehdae. Maslova istui toisella puolella poeytaeae, Nehljudof istui vastapaeetae haentae toisella. Huoneessa oli valoisa, ja Nehljudof naeki ensi kerran selvaesti, lyhyen vaelimatkan paeaeestae, haenen kasvonsa: rypyt silmien ja huulien luona ja silmien turpeuden. Ja vielae enemmaen kuin ennen rupesi Maslova haentae saaelittaemaeen.

Nojautuen poeytaeae vasten niin ettei haenen puheensa kuuluisi juutalaisen muotoiselle, harmaapartaiselle vartijalle, vaan ainoastaan Maslovalle, sanoi haen:

--Jos taestae paperista ei ole apua, niin kirjoitamme anomuksen Keisarilliselle Majesteetille. Teemme kaikki, mikae on mahdollista.

--Kun olisi ollut jo ennen hommata hyvae asianajaja...--keskeytti Maslova haenet.--Se minun puolustajani, mikae lie ollut hoeperoe. Haen puhui vaan minulle komplimangeja,--sanoi haen ja rupesi nauramaan.--Kunpa silloin olisivat tienneet ettae minae olen teidaen tuttavanne, kyllae olisi toisin kaeynyt. Mutta nyt? He ajattelevat ettae kaikki ovat samallaisia varkaita.

"Kuinka kummallinen haen on taellae kertaa",--ajatteli Nehljudof ja aikoi juuri tulla omaan asiaansa, kun Maslova rupesi taas puhumaan.

--Niin, kuulkaapas. Siellae meillae on eraes semmoinen mummo, ettae tiedaettekoes kaikki oikein ihmettelevaet. Semmoinen merkillisen hyvae mummo, ja haen istuu syyttoemaesti, ja haen, ja poika, ja kaikki tietaevaet ettae he ovat syyttoemaet, mutta heitae on syytetty siitae ettae ovat syyttaeneet tulipalon, ja nyt ne istuvat. Haen naehkaeaees sai kuulla ettae minae olen tuttu teidaen kanssanne,--sanoi Maslova pyoeritellen paeaetaeaeen ja katsahdellen Nehljudofiin--ja pyysi minua: sano haenelle, sano haen, ettae haen kaeskisi pojan puheillensa, haen kertoo haenelle kaikki. Menshof on heidaen sukunimensaekin. No, teettekoes? Se on, tiedaettekoes, semmoinen merkillisen hyvae mummo, heti naekyy ettae syyttoemaesti. Olettehan niin hyvae ja koetatte,--sanoi haen milloin katsahtaen Nehljudofiin milloin laskien silmaensae ja hymyillen.

--Hyvae, hyvae, kyllae koetan tiedustella,--sanoi Nehljudof yhae enemmaen ihmetellen toisen kaeytoeksen vapautta.--Mutta olisin tahtonut puhua omasta asiastani teidaen kanssanne. Muistattehan mitae puhuin teille sinae kertana?--sanoi haen.

--Paljohan te puhuitte. Mitaes te sitten puhuittekaan?--sanoi Maslova yhae hymyillen ja kaeaennellen paeaetaensae milloin sinne milloin taenne.

--Puhuin tulleeni pyytaemaeaeen teiltae anteeksi,--sanoi Nehljudof.

--No yhaekoe vaan sitae samaa, anteeksi, anteeksi, mitae siitae nyt on... Sanoisitte ennen...

--Ettae minae tahdon sovittaa syyni,--jatkoi Nehljudof,--eikae sovittaa sanoilla, vaan teoilla: Minae olen paeaettaenyt mennae naimisiin teidaen kanssanne...

Maslovan kasvoihin ilmausi aekkieae saeikaehdys. Haenen hiukan kierot silmaensae pysaehyivaet ja yhtakaa sekae katsoivat ettae olivat katsomatta Nehljudofiin.

--Sitaekoe taessae vielae tarvitaan?--sanoi Maslova muuttuen vihasen naekoeiseksi.

--Tunnen Jumalan edessae ettae minun on niin tekeminen.

--Ja mitae jumalia olette taessae vielae loeytaeneet? Puhutte joutavia. Jumalan? Minkae Jumalan? Olisitte silloin muistaneet Jumalaa...--sanoi haen ja pysaehyi suu auki.

Nehljudof tunsi vasta nyt kovan viinanhajun Maslovan suusta, ja ymmaersi miksi taemae oli niin kuohuksissa.

--Rauhoittukaa,--sanoi haen.

--Minulla ei ole mitäen rauhoittumista; sinä luulet että minä olen humalassa? Niin olenkin, mutta muistan mitä sanon!--alkoi haen nopeasti puhua ja meni tulipunaseksi,--minä olen Siperiaan tuomittu, huora, mutta sinä olet herra, ruhtinas, etkä sinä yhtäen tarvitse tahrata itseäsi minuun. Mene sinä omien ruhtinattariesi luo, minun hintani on kymmenruplanen.

--Vaikka kuinka julmasti puhuisit, et sittenkäen voi sanoa sitä, mitä minä tunnen,--sanoi Nehljudof hiljaa ja koko haenen ruumiinsa vapisi,--et voi kuvailla mihin määeräen tunnen syyllisyyteni sinun edessäsi.

--Tunnen syyllisyyteni...--matki haentä Maslova vihasesti.--Etpäes silloin tuntenut, vaan pistit kaeteen 100 ruplaa. Siinä oli sinun maksusi...

--Tiedäen, tiedäen, mutta mitä nyt on tehtaevä?--sanoi Nehljudof.--Nyt olen paeatäenyt olla jätäemäetä sinua; mitä olen sanonut sen teenkin.

--Mutta minä sanon: et tee,--sanoi Maslova ja rupesi ääeneensä nauramaan.

--Katjusha!--alkoi Nehljudof tarttuen haenen kaeteensä.

--Mene luotani. Minä olen vanki, mutta sinä ruhtinas, eikä sinulla ole mitäen täellä tekemistä,--huusi Maslova vihasta säihkyen ja tempasi pois kaetensä.

--Sinä tahdot minun kauttani pelastua,--jatkoi haen koettaen pian saada sanotuksi kaikki mitä haenen syäemmensä oli noussut,--sinä olet nauttinut minusta tässä eläemässä, ja minun kauttani tahtoisit pelastua vielä tulevassakin! Sinä inhoitat minua, sinun silmäeläsi ja koko sinun inhoittava rasväämasi. Mene pois!--huusi haen hypähtaen tarmokkaalla liikkeellä pystyyn.

Vartija lähestyi heitä.

--Mitäes nyt rähiset. Saakos noin...

--Ei, ei, minä pyydäen antakaa olla,--sanoi Nehljudof.

--Se muuten unohtaa missä ollaan,--sanoi vartija.

--Ei, ei, äläkäähäen huoliko, odottakaa,--sanoi Nehljudof.

Vartija meni taas ikkunan luo.

--Maslova istui jälleen. Haen katsoi alas ja puristi lujasti pienet kaetensä ristiin.

Nehljudof seisoi haenen vieressäen eikä tiennyt mitä tehdä.

--Et sinä usko minua,--sanoi haen.

--Etäekoe te aiotte mennä naimisiin--se ei tule koskaan tapahtumaan. Ennen menen vaikka hirteen! Siinä kuulitte.

--Mutta kuitenkin tahdon sinua palvella.

--Se on teidän asianne. Mutta minä en tarvitse teiltä mitäen. Sen minä sanon teille totuudessa,--sanoi haen.

--Ja miksi minä en kuollut silloin,--lisaesi haen ja heltyi katketaan itkuun.

Nehljudof ei voinut puhua, toisen kyynelleet tarttuivat haeneen.

Maslova nosti silmänsä, katsahti haeneen, ikänsä kuin kummastui ja alkoi huivilla kuivata poskia myöten vierivä kyynelitä.

Vartija laheystyi nyt taas ja muistutti että oli aika erota.

Maslova nousi.

--Te olette nyt kiihoittunut. Jos suinkin mahdollista tulen minä huomenna. Ajatelkaa te sillä välin asiata,--sanoi Nehljudof.

Maslova ei vastannut mitään ja katsomatta haeneen laeksi vartijan jaelessa pois.

--No kyllä nyt paaeset hyvälle päivälle,--sanoi Korabljova Maslovalle kun taama palasi koppiin.--Kylläpä näkyy olevan aikaila sinuun pikiintynyt; tuo nyt niin kauvan kuin rauta on kuumana. Kyllä haen sinut tääältä lunastaa. Rikkaille on kaikki mahdollista.

--Se on kuin nakutettu,--puhui ratavahti laulavalla äänellänsä.--Köyhyellä ei olisi yöllä ään aikaa, mutta rikas sen kun sai paaehänsä, kohta kaikki laittaa tahtonsa mukaan. Oli siellä meilläkin mokoma pohatta, niin arvataks mitä teki...

--No muistitkos puhua minun asiastani?--kysyi vanha eukko.

Mutta Maslova ei vastannut tovereille mitään, vaan heittäytyi lavitsalle ja tuijottaen nurkkaan makasi näin iltaan asti. Hänessä tapahtui tuskallinen työ. Se mitä Nehljudof oli hänelle sanonut, oli tuonut hänet siihen maailmaan, jossa haen kaersi ja josta haen oli tullut pois, kaesittaemaetta sitä ja inhoten sitä. Nyt oli haenen kaesistään mennyt se unhotus, jossa haen eli, mutta eläe selvaesti muistamalla entisyyttä oli liian tuskallista. Iltasella haen jalleen osti viinaa ja joi itsensä toveriensa kanssa humalaan.

XLIX.

"Vai sitäkoe se olikin", ajatteli Nehljudof tullessaan vankilasta ja nyt vasta haen täydellisesti kaesitti rikksellisuutensa. Jos haen ei olisi koettanut sovittaa, lunastaa itseään vapaaksi omasta teostaan, ei haen olisi koskaan saanut tuntea sen koko rikksellisuutta; vielä ennen,--Katjushakaan ei olisi tuntenut koko sitä onnettomuutta, mihin haen oli saatettu. Ainoastaan nyt oli kaikki tullut päivän valoon, kaikessa kauheudessaan. Vasta nyt haen näki, mitä haen oli tehnyt taaman naisen sielun kanssa, ja vasta nyt taama nainen saattoi nähdä ja ymmärtää mitä oli hänelle tehty. Ennen oli Nehljudof ainoastaan leikkinyt ja ihastellut omaa itseänsä, omaa katumustansa, nyt haentä vaan hirvitti. Hyläetä Katjushaa ei haen nyt tuntenut voivansa, mutta ei myöskään voinut kuvaila mielessänsä mitä heidän suhteestansa syntyisi.

Ulos tullessa laehestyi Nehljudofia vartija, jolla oli kunniamerkkejae rinnassa, ja joka vastenmielisellae, imartelevalle katseella antoi salaa haenelle paperilapun.

--Siinae olisi teidaen ylhaeisyydellenne kirjelappu eraeaeltae naishenkiloeltae...--sanoi haen antaen kirjeen Nehljudofille.

--Miltae naishenkiloeltae?

--Luekaa niin naeette. Se on eraes valtiollinen vanki. Minae olen siellae vartijana. Neiti pyysi toimittamaan. Ja vaikka se nyt onkin kielletty, niin kuitenkin ihmisyyteen naehden...--puhui vartija luonnottomasti.

Nehljudof ihmetteli miten valtiolisten vankien vartija saattoi vaelittaae kirjelappuja, vielaepae vankilan seinien sisaepuolella, melkein kaikkien naehden; haen ei silloin vielae tiennyt, ettae taemae oli samalla kertaa sekae vartija ettae spiooni,--mutta haen otti kuitenkin kirjeen ja luki sen mennessaean ulos vankilasta. Kirje oli kirjoitettu lyijykynaellae kauniilla kaesialalla ja siinae oli noudatettu uudenaikaisinta oikokirjoitusta: "Saatuani tietaeae ettae te kaeytte vankilassa ja olette intresseerattu eraeaestae rangaistuslainalaisesta henkilosta, haluaisin tavata teita. Pyytaekaeae tavata minua. Te saatte luvan, ja minae kerron teille paljon taerkeaetae, mikae koskee sekae teidaen suojeluksenne alaista ettae myoeskin meidaen ryhmaeaemme. Teille kiitollinen Vera Bogoduhofskaja".

Vera Bogoduhofskaja oli opettajatar eraeaessae nowgorodilaisessa eraamaanlaeaenissae, jonne Nehljudof oli kerran maailmassa toveriensa kanssa tullut karhuja ampumaan. Taemae opettajatar oli kaeaentynyt Nehljudofin puoleen rahapyyntoellae opintojensa jatkamista varten. Nehljudof oli antanut haenelle nuo rahat ja unohtanut haenet. Nyt tuli ilmi, ettae taemae sama neiti istui valtiollisena rikoksenteijaena linnassa, missae oli luultavasti saanut tietaeae Nehljudofin asiasta ja tahtoi tarjota palvelustansa.

Kuinka silloin oli kaikki ollut helppoa ja yksinkertaista. Ja kuinka nyt oli kaikki raskasta ja monimutkaista. Elaevaesti ja ilolla muisti Nehljudof silloisen ajan ja tutustumisensa Bogoduhofskajaan. Se oli ennen laskiaista, sydaenmaalla, noin 66 virstaa rautatieltae. Metsaestys oli onnistunut erinomaisesti, he olivat tappaneet kaksi karhua ja juuri soeivaet laehtoensae edellae paeivaellistae, kun sen talon isaetae, johon he olivat asettuneet, tuli ilmoittamaan ettae kappalaisen tytaer oli saapunut ja halusi tavata ruhtinas Nehljudofia.--Onko haen naettikin?--oli joku kysynyt.--No aelaes nyt siinae,--oli Nehljudof vastannut, laittanut kasvonsa totisiksi, noussut poeydaestae ja pyhkien suutansa ja ihmetellen mitae asiaa kappalaisen tyttaerellae voisi haenelle olla, mennyt isaentaevaean puolelle.

Taeaellae oli tyttoe huopahattu paeaessae, lyhyessae turkissa, suonikas, kasvot laihat ja rumat; kauniit olivat vaan silmaet ja kohotetut kulmakarvat niiden ylaepuolella.

--No, Vera Jefremovna, puhu nyt asiasi taelle herralle, sanoi emaentaeukko:--se on ruhtinas itse. Minae menen sill'aikaa pois.

--Millae voin teitae palvella,--oli Nehljudof kysynyt.

--Minae ... minae... Naeettekoes, te kun olette rikas, te heitaette rahoja turhaan, metsaestykseen, kyllae minae tiedaen,--oli tyttoe alkanut kovasti haemillaeen,--mutta minae en tahdo muuta kuin olla hyoedyllinen ihmisille,

enkae mitaeaeen voi, kun en mitaeaeen tiedae.

Haenen silmaensae olivat rehelliset, hyvaet, ja koko tuo sekae paeaettaevaeisyyden ettae pelon ilme oli niin liikuttava, ettae Nehljudof, kuten haenen usein kaevi, yhtaeckiae asettui haenen asemaansa, ymmaersi haenet ja saeaeli haentae.

--Mitaes minae vois in tehdae?

--Minae olen opettajatar, tahtois in jatkaa opintojani, mutta minua ei paeaestetae, tai eihaen ne kiellae, kyllae ne paeaestaevaet, mutta puuttuu varoja. Antakaa minulle, ja minae lopetan opintoni ja maksan teille takasin. Minun mielestaeni: jos rikkaat ihmiset tappavat karhuja, juottavat talonpoikia--se on kaikki pahaa. Miksi eivaet he voisi tehdae hyvaeae. Minae tarvitsisin ainoastaan 80 ruplaa. Mutta jollette anna, olkaa antamatta,--sanoi haen vihasesti.

--Paeinvastoin olen hyvin kiitollinen teille, ettae annatte minulle tilaisuuden... Tuon heti paikalla,--sanoi Nehljudof.

Haen meni eteiseen ja yllaetti siinae toverin, joka oli kuunnellut heidaen keskusteluansa. Vastaamatta mitaeaeen toverien pilapuheisin, haki Nehljudof matkalaukustaan rahat ja vei tytoelle.

--Ei kesta e, ei kesta e kiitta eae. Minun on paeinvastoin kiittaeminen teita e.

Nehljudofin oli erittaein mieluista nyt muistella taetae kaikkea; mieluista oli muistella, kuinka haen oli vaehaellae riitaantua upseerin kanssa, joka oli tahtonut lyoeda e rumaa leikkia e tapauksen johdosta, kuinka toinen toveri rupesi haenen puolelleen ja kuinka he sen johdosta tulivat laehemmaeksi toisiansa, ja kuinka koko metsaestys oli ollut onnellinen ja iloinen, ja kuinka haenestae tuntui suloiselta, kun he yoen aikana tekivaet matkaa takasin rautatieasemalle. Rekijono liukui keveaesti eteenpaein, kuulumattomasti juoksivat parihevoset ravissa pitkin kapeata metsaetietae, metsae oli milloin korkeaa, milloin matalaa, ja kuusten oksat painuivat alas paljon lumen alla. Pimeaessae, punasena valona loistaen, sytytteli joku hyvaenhajuista paperossia. Renki Jooseppi juoksenteli reelta e toiselle, lumessa kahlaten, ja puheen lomassa kertoi juttujansa ilveksista e, jotka nyt kulkevat syvaessae lumessa nakertaen haavan kuorta, ja karhuista, jotka nyt makaavat talvipesissaeaeen, turpa ilmareiijaessae, puhallellen kuumaa hengitystaeaeen. Nehljudofin mieleen muistui taemae kaikki, ja varsinkin tuo onnellinen terveyden, voiman ja huolettomuuden tunne, kun keuhkot turkinuttua pinnistaen huokuivat sisaeaeensae pakkas-ilmaa, silmille tihkui oksista luokan karistamaa lunta, ruumiille oli laemmin, kasvoille vilpas ja sielussa ei huolia, ei moitteita, ei pelkoa, ei toivomuksia. Kuinka hyvae oli silloin olla. Ja nyt? Herranen aika kuinka kaikki oli tuskallista ja vaikeaa.

Naehtaevaesti oli Vera Jefremovna vallankumouksellisena vangittu, ja nyt niista e syista e istui linnassa. Piti tavata haentae, erittaeinkin koska haen oli luvannut antaa neuvoja miten Maslovan asema olisi ollut parannettavissa.

L.

Heraettyaeen seuraavana aamuna muisti Nehljudof illalliset tapaukset, ja haentae kauhistutti.

Mutta vaelittaemaettae taestae kauhusta paeaetti haen varmemmin kuin koskaan ennen jatkaa mitae oli alkanut.

Taellae velvollisuutensa tunnolla, laeksi Nehljudof kotoansa ja ajoi Maslennikofin luo pyytaemaeen lupaa saada tavata paitsi Maslova vielae sitae mummo Menshovaa poikinensa, joista Maslova oli maininnut. Sitae paitsi haen tahtoi saada luvan tavata Bogoduhofskajaa, joka saattoi olla hyoedyksi Maslovalle.

Nehljudof tunsi Maslennikofin jo sotapalveluksestaan saakka, Maslennikof oli ollut silloin rykmentin rahastonhoitajana. Haen oli ollut mitae hyvaeluontoisin, mitae virka-intoisin upseeri, joka ei tiennyt eikae tahtonut tietaeae mistaeen muusta koko maailmassa kuin rykmentistae ja keisarillisesta perheestae. Nyt Nehljudof tapasi haenet hallitusmiehenae, rykmentin oli haen vaihtanut laeaeniin ja laeaeninhallitukseen. Haen oli naimisissa rikkaan, reippaan naisen kanssa, ja taemaepae se olikin pakottanut haenet siirtymaeen sotapalveluksesta siviilivirkaan. Rouva nauroi haentae ja hyvaeili kuin omaa kesyittaemaeensa elukkaa. Nehljudof oli viime talvena kerran kaeynyt heidaen luonansa, mutta taemae parikunta oli tuntunut haenestae niin vaehaen huvittavalta, ettei haen ollut sittemmin kertaakaan siellae kaeynyt.

Maslennikofin meni suu aivan mehelle, kun haen naeki Nehljudofin. Sama oli haenellae kasvojen rasvaisuus ja punaisuus, sama suuri ruumiinkoko, ja sama erinomainen puku kuin sotapalveluksessakin. Siellae haen oli puettu aina puhtaaseen, olkapaeissae ja rinnassa viimeisen muodin mukaan istuvaan univormuun taikka kotitakkiin. Nyt haen oli puettu viimeisen muodin mukaiseen siviilipukuun, joka yhtae hyvin istui haenen kyllaeisen ruumiinsa ympaerillae ja toi esiin haenen leveaen rintansa. Haen oli sijaisen univormussa. Ikaerotuksesta huolimatta (Maslennikof oli noin 40 ikaeinen) he sinuttelivat toisiansa.

--No, kiitos tulemastasi. Mennaeenpaes nyt vaimoni luo. Minulla sattuu juuri olemaan kymmenen minuutin vapaus ennen istunnon alkamista. Kuvernoeeri itse on matkoilla. Minae hallitsen nyt laeaeniae,--sanoi haen mielihyvaellae, jota ei voinut salata.

--Olen tullut luoksesi asialle.

--Mitae nyt?--virkkoi Maslennikof aekkieae, ikaeenkuin virittyen, saeikaehyneellae ja vaehaen ankaralla aeaenellae.

--Vankilassa on eraes henkilo, joka suuressa maeaeraessae heraettaeae huomiotani (mainittaessa sanaa "vankila" muuttuivat Maslennikofin kasvot vielaekin ankarammiksi) ja minae tahtoisin tavata haentae ei yleisessae vastaanottohuoneessa, vaan konttorissa, eikae ainoastaan maeaeraepaeivinae, vaan useamminkin. Minulle on sanottu, ettae se riippuu sinusta.

--Tietysti, mon cher, minae olen valmis tekemaeen kaikki sinun hyvaeksesi,--sanoi Maslennikof molemmilla kaesillaeen koskettaen haenen polviansa ja siten ikaeenkuin lieventaen omaa ylhaeisyyttaensa:--se kaey paeinsa, mutta huomaa, minae olen kaliifi vaan tunniksi.

--Niin, voitko siis antaa minulle paperin, ettae voisin tavata taetae ihmista?

--Onko se nainen?

--On.

--No, mistä haen--?

--Myrkytyksestä. Mutta haen on saanut vaaeraen tuomion.

--Aehä, siinä nyt on sinun valamies-oikeutesi! _Ils n'en font point d'autres_ --sanoi haen jostakin syystä ranskankielellä. --Et tietysti ole yhtä mieltä minun kanssani, mutta mitäpä sille voin, _c'est mon opinion bien arretee_ --lisaesi haen, lausueessaan ajatuksen, jota haen vuoden kuluessa oli eri muodoissa lukenut taantumispuolueen vanhollisessa sanomalehdistöessä. --Tiedäen haen minä etteä sinä olet vapaamielinen.

--Lienenkö vapaamielinen vai mikä muu, --sanoi hymyillen Nehljudof, joka aina ihmetteli, etteä kaikki lukivat haenta johonkin puolueeseen ja vaan sentaehden pitivät vapaamielisenä, etteä haen sanoi kaikkia ihmisiä tasa-arvoiksi tuomioistuimen edessä, piti pahana ihmisten raaekkaemistä ja lyömistä yleensä, ja erittäinkin niiden, joita ei vielä oltu tuomittu. --En tiedä olenko vapaamielinen vai en, tiedäen ainoastaan, etteä nykyiset valamiesoikeudet, kaikkine vikoinensa, kuitenkin ovat paremmat entisiä.

--Kenen olet ottanut asianajajaksi?

--Minä olen kääntynyt Fanarin puoleen.

--Vai niin, Fanarin! --sanoi Maslennikof rypistäen silmäkulmiansa ja muistellen kuinka viime vuonna taama sama Fanarin kuulusteli haenta todistajana oikeuden edessä ja mitä suurimmalla kohteliaisuudella puolen tunnin aikana nauratti yleisöä haenen kustannuksellaan.

--En kehoittaisi sinua olemaan missä tekemisissä haenen kanssa. _Fanarin est un homme tare_.

--Ja vielä olisi minulla yksi pyyntö sinulle, --sanoi Nehljudof vastaamatta haenelle. Hyvin kauan sitten minä tunsin erään tyttöä --opettajattaren --haen on hyvin surkuteltava olento ja niin kääntäen nyt linnassa, mutta haluaisi tavata minua. Voisitko sinä antaa minulle luvan päästä haenenkin puheilleen?

Maslennikof kallisti vaaen paaetaensa ja kävi miettiväiseksi.

--Onko haen valtiollinen?

--Niin on minulle sanottu.

--No, naetkös valtiollisia vankeja voivat tavata ainoastaan heidän sukulaisensa, mutta sinulle minä annan yleisen pääsyn. _Je sais que vous n'abuserez pas_.

--Mikä on haenen nimensä? sen sinun tuttavasi ... oliko se Bogoduhofskaja? _Elle est jolie_?

--_Hideuse_.

--Maslennikof pudisteli moittivasti paaetaensa, tuli poeydän aeraan ja kirjoitti paperille, jossa oli painettu kulmakirjoitus, sulavalla

kaesialalla: "Taemaen haltijalle, ruhtinas Dmitrij Ivanovitsh Nehljudofille, sallin minae taeten vankilan konttorissa tavata linnassa saeilytettyae kaupunkilaisnaista Maslovaa, samoin kuin vankilan sairaanhoitajatarta Bogoduhofskajaa".--Haen paeaetti kirjoituksensa riipaisten suurenmoisen nimikiemuran.

--Kohta olet naekevae mimmainen jaerjestys siellae on. Jaerjestystae siellae on hyvin vaikea noudattaa, sillae vankila on taepoetaeynnaensae, erittaeinkin siirtovankeja, mutta minae kuitenkin pidaen ankarasti silmaellae, ja rakastan taetae asiaa. Saat itse naehdae--heidaen on siellae hyvin hyvae olla, ja he ovat tyytyvaeisiae. Heidaen kanssansa taeytyy vaan osata oikein menetellae. Aeskettaein oli kuitenkin ollut ikaevyys--uppiniskaisuus viranomaisia vastaan. Joku toinen olisi selittaenyt asian kapinaksi ja tehnyt monet onnettomiksi. Mutta meillae paeaettyi asia hyvin hyvaeesti. Yhdeltae puolen on tarpeen huolellisuus, toiselta puolelta luja kurinpito,--sanoi haen puristaen kokoon vaalean, turpean nyrkkinsae, jossa naekyi turkoosikivellae koristettu sormus, ja joka esiintyi valkoisesta kovaksi taerkaetystae kultanappisesta hihansuusta,--huolellisuus ja luja kurinpito.

--No sitae en juuri tiedae,--sanoi Nehljudof:--kahdesti olen siellae kaeynyt, ja se on tehnyt minuun hyvin raskaan vaikutuksen.

--Tiedaetkoes mitae, sinun pitaeisi vaelttaemaettoemaesti tutustua kreivinna Passeak'iin,--jatkoj vauhtiin paeaessyt Maslennikof:--haen on kokonaan antautunut taehaen asiaan. _Elle fait beaucoup de bien_. Haenenpae avulla olen minaeikin, suoraan puhuakseni, kenties onnistunut muuttamaan kaikki, ja muuttamaan niin, ettei ole enaeae tietoaakaan entisistae kauhuista, vaan heidaen on siellae suorastaan hyvae olla. Saatpahan naehdae. Mitae Fanariiniin tulee, en tunne haentae persoonallisesti ja yhteiskunnallisen asemanikin vuoksi kaeyvaet tiemme erillaeaeen. Mutta haen on kerrassaan huono ihminen ja sitae paitsi saattaa oikeudessa puhua semmoisia asioita, semmoisia asioita...

--No kiitoksia,--sanoi Nehljudof, otti paperin ja kuuntelematta loppuun jaetti hyvaeesti entiselle toverilleen.

--Vaimoni luona et siis pistaeydykaeaen?

--En, veli hyvae, nyt ei minulla ole aikaa.

--No, aelaes nyt toki, haen ei anna minulle anteeksi sitae,--puhui Maslennikof saattaen entistae toveriansa rappusten ensimaeseen kaeaeenteeseen asti, jonne haen tavallisesti saattoi ihmisiae, jotka eivaet olleet ensiluokan ylhaeisae, vaan vasta toisen, ja joihin haen luki Nehljudofin.--Ei, no tekisit nyt hyvin ja tulisit vaikka hetkeksi.

Mutta Nehljudof pysyi lujana ja lakeijan ja ovenvartijan haeaeraetessae haenen ympaerillaensae, tarjotessa haenelle palttoota ja keppiae ja avatessa ovea, jonka edessae seisoi poliisi, haen vakuutteli ettei mitenkaeaen ollut nyt mahdollista.

--No, niin tule sitten torstaina, muista. Se on vaimoni vastaanottopaeivae. Minae sanon haenelle!--huusi Maslennikof rappusilta.

Samana paeivaenae, suoraan Maslennikofilta, ajoi Nehljudof vankilaan ja sinne tultuansa meni haenelle jo tuttuun tirehtoeerin kortteeriin. Taaskin kuului samat pianon aeaenet kuin ensi kerrallakin, mutta nyt soitettiin rapsodian asemesta Clementin harjoitelmia, myoeskin tavattoman voimakkaasti, selvaesti ja nopeasti. Oven avasi sama sisaepiika sidottuine silmineen, sanoen kapteenin olevan kotona ja johdattaen Nehljudofin pieneen vastaanotto-huoneeseen, jossa oli sohva, poeytae ja virkatun villaisen lammumaton paeaellae seisova suuri lamppu ynnae sen yhdestae syrjaestae hiukan palanut ruusunpunainen paperinen varjostin. Paeaetirehtoeeri tuli esille kiusaantuneine, surullisine kasvoineen.

--Olkaa hyvae, mikae on asianne?--sanoi haen pistaeen kiinni virkanuttunsa keskimaestae nappia.

--Olen kaeynyt kuvernoeerin sijaisen luona ja taessae on nyt lupakirja,--sanoi Nehljudof antaen paperin.--Tahtoisin tavata Maslovaa.

--Markovaa?--kysyi tirehtoeeri voimatta kuulla pianonsoiton taehden.

--Maslovaa.

--Niin, niin.

Tirehtoeeri nousi ja tuli sen oven luo, jonka takaa kuuluivat Clementin juoksutukset.

--Marusja, heitaepaes nyt vaikka hetkiseksi,--sanoi haen aeaenellae, josta saattoi paeaettaeae ettae taemae soitto oli haenen elaemaensae risti:--on mahdoton mitaean kuulla.

Piano vaikeni, kuului tyytymaettoemiae askelia, ja joku katsahti ovesta.

Tirehtoeeri, aivan kuin tuntien kevennystae taestae soiton seisahduksesta, syytytti paksun paperossin heikkoa tupakkia ja tarjosi Nehljudofille. Nehljudof kieltaeytyi.

--Niin, minae siis tahtoisin tavata Maslovaa.

--Kyllaehaen se kaey laatuun,--sanoi tirehtoeeri.

--Mitaes sinae taeaellae,--kaeaentyi haen noin viisi- tai kuusivuotiaan tytoen puoleen, joka oli tullut huoneeseen ja kaeaentaen paeaensae niin ettae koko ajan naeki Nehljudofin kulki isaeaensae kohden.--Katso eteesi ettet putoo,--sanoi tirehtoeeri hymyillen sille ettae tytoe eteensae katsomatta takertui mattoon ja hypahti isaen luo.

--Jos siis kaey paeinsae niin laehtisin.

--Maslovaa on nyt vaehaen sopimaton naehdae,--sanoi tirehtoeeri.

--Kuinka niin?

--Te olette itse syypaeae,--sanoi tirehtoeeri hiukan hymyillen.--Hyvae ruhtinas, aelkaeae antako haenelle rahoja kaeteen. Jos haluatte, antakaa minulle. Kaikki joutuu haenelle. Eilen olitte varmaan antaneet haenelle rahaa, haen oli saanut kaesiinsae viinaa,--mahdotonta on paeaestae siitae pahasta,--ja taenaepaeivaenae haen on niin humalassa ettae oli ruvennut

raivoamaan.

--Onko se mahdollista?

--Aivan varmaan,--pitipäe minun kaeyttäeäe ankaruuttakin haentäe vastaan--siirsin toiseen koppiin. Muuten haen olisi kylläekin hiljainen nainen. Mutta rahoja aelkaeäe suinkaan haenelle antako. Ne on nyt sitaelajia vaekeäe...

--Nehljudof muisti eläevaesti eilisen tapauksen ja haentäe kauhistutti.

--No saisinko sitten tavata Bogoduhofskajaa, sitäe valtiollista?--kysyi Nehljudof hetken vaiti oltuaan.

--Kenties,--sanoi tirehtoeeri syleillen tyttöeäe, joka yhäe katseli Nehljudofia, nousi ja hellaesti siirtäeen tytoen syrjäeäen meni eteiseen.

Tuskin oli tirehtoeeri kipeaesilmaeisen piian avulla saanut palttoon yllensäe ja päeäessyt ovesta, kun jo taas alkoivat Clementin liritykset.

--Haen on kaeynyt musiikkiopistossa, mutta sielläe on jotain epäeäerjestyksieäe. Haenelläe on suuri taipumus,--sanoi tirehtoeeri laskeutuen rappusia alas.--Haen aikoo esiintyäe konserteissa.

Tirehtoeeri tuli Nehljudofin kanssa vankilan eteen. Tirehtoeerin läehestyessäe aukeni pikku portti silmäenräepäeyksessäe. Tehden kunniaa seuräsivat vartijat haentäe silmilläensäe. Neljäe ihmistäe ajelluilla päeilläe tuli eteisessäe heitäe vastaan kantaen jotakin aempaereissäe, ja kaikki lyyhistryväet kokoon näehtyäeäen tirehtoeerin. Yksi erittäeinkin kumartui ja synkaesti rypistyi, mustat silmaet kiiluvina.

--Taemmoeistäe taipumusta on tietysti kehitettäeäe edelleen, sitäe ei kaey hautaaminen, mutta pienessäe kortteerissa se tahtoo toisinaan kaeydäe rasittavaksi,--jatkoi tirehtoeeri keskustelua kaeäentaemaettäe mitäeäen huomiota näeihin vankeihin, ja laahustaen väesynein jaloin tuli Nehljudofin seurassa kokoushuoneeseen.

--Ketäe haluaisitte näehdäe?--kysyi tirehtoeeri.

--Bogoduhofskajaa.

--Sehaen on tornin puolella? Teidaen on väehäen odottaminen,--sanoi haen Nehljudofille.

--Enkoe saisi silläe aikaa tavata vankeja Menshofeja--äeitäe poikansa kanssa, jotka ovat syytetyt murhapoltosta.

--Se on 21:stäe kopista. Voinhan kaeskeäe ne ulos.

--Enkoe voisi saada puhua Menshofin kanssa haenen kopissaan?

--Täeäelläe kokoushuoneessa te olette paremmin rauhassa.

--Ei mutta minua huvittaisi.

--Kylläepäe loeysitte huvittavaa!

Samassa tuli syrjäeovesta keikarimainen apulaisupseeri.

--Saattakaahan ruhtinas Menshofin koppiin. Koppi n:o 21,--sanoi tirehtoeeri apulaiselleen:--ja tulkaa sitten konttoriin. Minae kaesken haenet ulos. Mikae olikaan haenen nimensae?

--Vera Bogoduhofskaja,--sanoi Nehljudof.

Tirehtoeerin apulainen oli vaaleaverinen nuori upseeri, viikset vahattuina, haen levitti ympaeillensae kukkas-odekolonjin tuoksua.

--Tehkaeae hyvin,--kaeaentyi haen Nehljudofin puoleen miellyttaevaellae hymyllae.--Olette huvitettu meidaen laitoksestamme?

--Niin, ja olen erittaeinkin huvitettu naekemaeaeen sitae ihmistae, jonka olen kuullut joutuneen taenne aivan syyttae.

Apulainen kohautti olkapaeitaeaeen.

--Niin, sattuuhan semmoista,--sanoi haen rauhallisena, paeaestaessaeaeen vierasta kohteliaasti edellensae leveaeaeen, haisevaan kaeytaevaeaeen.--Mutta osaavat he valehdellakin. Tehkaeae hyvin.

Koppien ovet olivat avoinna ja joitakuuta vankeja oli kaeytaevaessae. Tuskin huomattavasti nyykaeyttaeen paeaetaensae vartijoille ja mulkoillen vangeille, jotka painautuen seiniin pujahtelivat koppeihinsa tai sormet ojona pitkin housun saumoja tekivaet, silmillaensae seuraten, sotamiesten tavoin kunniaa, kuljetti apulainen Nehljudofin ensin yhden kaeytaevaen kautta ja saattoi sitten toiseen kaeytaevaeaeen vasemmalla, joka oli suljettu rautaovella.

Taemae kaeytaevae oli kapeampi, pimeaampi ja vielä haisevampi edellistae. Sen molemmilla puolilla oli lukoilla suljettuja ovia. Ovissa oli pienet reijaet, niin sanotut "silmaet", noin kolme sentimetriae laepimitaten. Kaeytaevaessae ei ollut ketaeaeen paitsi surullisen naekoeistae, ryppyistae vartijavanhusta.

--Missae kopissa on Menshof?--kysyi apulainen vartijalta.

--Kahdeksannessa vasemmalla.

--Onko naeissae ketae?--kysyi Nehljudof.

--Kaikki ovat yloesotetut paitsi yksi.

LII.

--Saako tirkistaeae? sanoi Nehljudof.

--Olkaa niin hyvae,--sanoi miellyttaevaellae hymyilyllae apulainen ja alkoi jotakin kysellae vartijalta. Nehljudof katsahti yhteen reijistae,--siellae kaeyskenteli edes takaisin pitkae, nuori ihminen, vaehaen mustaa partaa leuassa, pelkissae alusvaatteissa; kuultuaan risahduksen ovelta taemae katsahti yloes, rypisti silmiaensae ja jatkoi sitten kaeymistaensae.

Nehljudof katsahti toiseen reikaeaeen. Haenen silmaensae sattuivat yhteen peljaestyneen suuren silmaen kanssa, joka katseli reijaestae ja vetaeytyi

kiireesti takaisin. Katsahdettuaan kolmanteen aukkoon, haen naeki vuoteessa nukkuvan hyvin pienikasvuisen, kaepyraessae makaavan ihmisen, paeae peitetynae mekon sisaeaeen. Neljaennessae kopissa istui leveakasvoinen, kalpea olento, paeae hyvin painuksissa ja kyynaespaetaet polvien nojassa.

Kuultuaan askeleita mies nosti paeaensae ja katseli yloes. Koko haenen olennessaan, mutta erittaeinkin suurissa silmissae, ilmausi toivoton ikaevae. Haen ei naehetaevaesti ollenkaan vaelittaenyt saada tietaeae siitae, kuka haentae katseli koppiin. Olipa se kuka tahansa ei haen naehetaevaesti keltaeaeen odottanut mitaeaeen hyvaeae. Nehljudofia alkoi kauhistuttaa; haen ei enaeae tahtonut tirkistaeae sisaeelle, vaan meni Menshofin koppiin, numero 21. Pritsin aeaeressae seisoi nuori pitkaekaulainen, jaentevae mies pienellae parralla, hyvaentahtoiset pyoereaet silmaet paeaessae. Saeikaehytynein kasvoin veti haen nopeasti mekkoa yllensae. Erittaeinkin haemmaestytti Nehljudofia nuo hyvaentahtoiset, pyoereaet silmaet, jotka kysyvaeisesti ja pelonalaisesti siirtyilivaet haenestae vartijaan, apulaiseen ja paeinvastoin.

--Taemae herra taessae haluaa tiedustella sinun asiatasi.

--Kiitaemme noeyrimmaesti.

--Niin, minulle on kerrottu teidaen asiastanne,--sanoi Nehljudof menneen kopin peraeelle ja asettuen likaisen ristikkoikkunan luo:--ja haluaisin nyt kuulla sen omasta suustanne.

Menshof tuli myoeskin ikkunan luo ja alkoi heti kertoa, ensin arasti, tirehtoeeriin katsahdellen, sitten yhae rohkeammin. Mutta kun tirehtoeeri meni pois kaeytaevaeaeen antaaksensa siellae muutamia maeaeraeyksiae, rohkaistui haen kokonaan. Kertomus oli kieleen ja puhelutapoihin naehden tavallisen rehellisen talonpoikaispojan puhetta, ja Nehljudofista tuntui erittaein kummalliselta kuulla taetae kertomusta taeaeellae linnassa vangin suusta, jolla oli haepeaeellinen puku. Nehljudof kuunteli ja yhtaa katseli sekae matalaa olkivuodetta, ikkunaa paksuine rautaristikkoineen, likaisia, homehtuneita ja tahraantuneita seiniae ja onnettoman, kuvattomaksi muokatun talonpojan surkeita kasvoja ja koko haenen olentoansa koempeloeissae vankikengissae ja mekossa, ja haenen tuli yhae surullisempi ja surullisempi olla; olisi tahtonut olla uskomatta, mitae taemae hyvaeasydaemminen mies kertoi. Hirmuista oli ajatella ettae ihmiset olivat ottaneet taemaen miehen kiinni ilman mitaeaeen syytae, ainoastaan siksi ettae juuri haentae oli loukattu,--ottaneet kiinni ja pukeneet haenen paeaeellensae vankipuvun ja panneet haenet istumaan taehaen kauhistuttavaan paikkaan; mutta vielae kauheampaa olisi ollut ajatella, ettae taemae todennaekoeinen kertomus noiden hyvaeasydaemmisten kasvojen yhteydessae olisi ollut tahallaan keksitty petos. Kertomuksen mukaan oli kapakoitsija pian Menshofin naimisen jaelkeen anastanut taemaen vaimon. Menshof oli hakenut lakia kaikkialla. Joka paikassa oli kapakoitsija lahjonut viranomaisia ja paeaessyt jutusta eheaenae. Kerran oli Menshof vaekisin tuonut vaimonsa kotiin, mutta taemae oli karannut takaisin seuraavana paeivaenae. Silloin haen oli tullut vaatimaan vaimoansa. Kapakoitsija oli vaeittaenyt ettei vaimoa ollut siellae, (mutta Menshof oli naehnyt vaimon astuessaan sisaeelle), ja kaeskenyt haentae ulos. Haen ei laehtenyt. Silloin oli kapakoitsija renkinsae kanssa piessyt haenet veriin, mutta seuraavana paeivaenae oli kapakoitsijan talo syttynyt palamaan. Menshofia ja haenen aeitiaensae syytettiin nyt murhapoltosta, mutta haen ei ollut syyttaenyt, vaan oli ollut kumminsa luona.

--Todellakaan et siis syyttaenyt?

--Semmoista ei olisi, herra, voinut paeaeahaenikaenaeen paelkaehetaeae. Se minun

pahantekijaeni oli varmaankin itse sytyttaenyt. Sanottiin haenen juuri ottaneen palovakuutuksen. Mutta meitae vastaan aedin kanssa todistettiin, ettae olimme kaeyneet siellae ja uhanneet haentae. Niinhaen se olikin, kyllaehaen minae haentae sillae kertaa haukuin, en malttanut mieltaeni. Mutta sytyttaenyt en ole. En siellae tulipalon alkaessa edes ollutkaan. Tahallaan se vaan sytytti juuri sinae paeivaenaen kuin me kaevimme aedin kanssa. Sytytti palovakuutuksen vuoksi, mutta kantoi meidaen paeaellemme.

--Onko se nyt mahdollista?

--Totisesti, puhun Jumalan edessae. Olkaa te herra minun oma isaeni!--haen aikoi vannaakseen langeta maahan, josta Nehljudof tuskin sai haentae estetyksi.--Pelastakaa minut, turhanpaeiten menen hukkaan,--jatkoi haen. Ja yhtaeckiaen haenen poskensa alkoivat vaeraehdellae ja haen purskahti itkuun, ja kaeaeraeisten hihansa yloes haen kuivasi silmiaensae likaiseen paidan hihaan.

--Oletteko jo lopettaneet?--kysyi tirehtoeoeri.

--Olemme. Aelkaeae siis surko, koetamme tehdae parastamme,--sanoi Nehljudof laehtiessaeaan. Menshof seisoi kynnyksellae niin ettae vartija tyrkkaesi haentae ovella, pannelsaan taetae kiinni. Sillaikaa kuin vartija sulki lukkoa katseli Menshof ulos ovireijaestae.

LIII.

Palatessaan takaisin pitkin leveaetae kaeytaevaeae, (oli paeivaellisen aika, ja kopit olivat avoinna), kulkiessaan keltaisenharmaisiin mekkoihin, lyhyeisiin, leveisiin housuihin ja vankikenkiin puettujen miesten vaelitse, jotka ahnain silmin tuijottivat haeneen, tunsu Nehljudof omituista saeaeliae niihin ihmisiin, jotka taeaellae istuivat, mutta epaeilystae ja kauhua niihin, jotka pitivaet edellisiae suljettuina, ja vielae tunsu jostakin syystae haepeaeae oman itsensae vuoksi, senvuoksi, ettae haen taisi rauhallisesti taetae katsella.

Eraeaeessae kaeytaevaessae juoksi joku mies, vankikenkiaensae kolistellen, kopin ovelle ja samassa sieltae tuli ulos joukko miehiae, jotka asettuivat Nehljudofin tielle, kumarrellen haenelle.

--Pyydaemme noeyrimmaesti, teidaen ylhaeisyytenne, en tiedae kuinka teitae pitaeisi puhutella, saattakaa meidaen asiamme johonkin paeaetokseen.

--En ole paeaellysmies, en tiedae mitaeaan.

--Sama se, sanokaa kelle hyvaensae, paeaellikoeille tahi kelle muulle,--puhui tyytymaetoen aeaeni.--Olemme ihan syyttoemaet, kaersimme taeaellae jo toista kuukautta.

--Kuinka niin? Mistae syystae?--kysyi Nehljudof.

--Olemme vaan suljettu taenne linnaan. Jo toista kuukautta istumme taeaellae, itsekaeaen tietamaettae mistae syystae.

--Se on totta, se on sattumuksesta,--sanoi tirehtoeoerin apulainen:--naemaet miehet ovat otetut passittomina, ja he olisivat olleet laehetettaevaet

kotiseudulle, mutta siellä on laeainvankila palanut, ja laeainhallitus kirjoitti meille ettemme laehettaeisi sinne. Kaikista muista laeaeneistae olevia olemme jo laehettaeneet pois, mutta naetae pidaemme taeaellae.

--Kuinka, vaanko sen vuoksi?--kysyi Nehljudof pysahtyen ovelle.

Noin neljaenkymmen-henkinen miesjoukko, kaikki vankimekoissa, piiritti Nehljudofin ja apulaisen. Useimmat rupesivat puhumaan yhteen suuhun. Apulainen pysaeytti:

--Puhukoon yksi kerrallaan.

Joukosta erkaantui nyt pitkae, hyvaennaekoeinen, noin 50-ikaeinen talonpoika. Haen selvitti Nehljudofille, ettae he olivat kaikki tuodut taenne vankilaan, kun ei heillae ollut passeja. Passit heillae kyllae oli, mutta ne olivat yliaikaisia, noin kaksi viikkoa. Joka vuosi oli ollut naein vanhentuneita passeja, eikae oltu mitaeen puhuttu, mutta nyt pantiin kiinni ja jo toista kuukautta kohdeltiin kuin rikoksentekeijoeitae.

--Olemme kaikki kivimiehae, kuulumme kaikki samaan sakkiin. Laeainvankilan sanotaan palaneen. Mutta eihae se meidaen vikamme ollut. Armahtakaa toki meitae, hyvae herra.

Nehljudof kuunteli ja tuskin ymmaersi mitae tuo hyvaennaekoeinen vanha mies puhui; koko haenen huomionsa oli kaeaentynyt suureen tummanharmaaseen monijalkaiseen taeihin, joka kiipesi hiuksien vaelissae pitkin vanhan, hyvaennaekoeisen kivimiehen poskea.

--Kuinka se on mahdollista? Vaanko siitae syystae?--kysyi Nehljudof kaeaentyen tirehtoeerin puoleen.

--Niin, ne olisivat oikeastaan laehetettaevaet ja sijoitettavat kotiseutuunsa,--puhui apulainen. Haenen sanottuaan naemaet sanat esiintyi joukosta pikkuinen mies, myoeskin vankipuvussa, ja alkoi, suu kummallisesti vaeaennyksissae, puhua siitae, ettae heitae piinataan taeaellae syyttoemaesti.

--Pahemmin kuin koiria...--alkoi haen.

--No-no, aelae siinae sentaeen liikoja laskettele, pidae varasi, muuten...

--Mitae muuten, sanoi pieni mies epaetoivoisasti.--Olemmeko me mitaeen pahoja tehneet?

--Suu kiinni!--kiljasi nyt paeaellysmies ja pieni mies vaikeni.

"Mitae taemae nyt onkaan?" ajatteli Nehljudof itseksensae mennessaeen pois. Ja haen kulki ikaeenkuin olisi kulkenut kujanjuoksua satojen silmien seuraamana, jotka tuijottivat haeneen ovista ja kaeytaevistae.

--Onko todella mahdollista ettae syyttoemiae ihmisiae naein pidetaeangittuina?--sanoi Nehljudof heidaen tullessaan kaeytaevaestae.

--Mitae kaeskisitte tehdae?--Mutta paljon ne myoeskin valehtelevat. Jos heitae rupeaa kuulemaan, kyllae he kaikki ovat viattomia,--puhui tirehtoeerin apulainen.

--Mutta eivaethaeen naemae ainakaan ole mihinkaeaeen syypaeet.

--Naemaet, olkoon. Mutta kyllä se on hyvin turmeltunutta vaekeä. Mahdotonta on olla ankaruutta käytyä maetta. Niiden joukossa on veijareita semmoisia, että eläpäes mene sormeä suuhun pistaamaeäen.--Eilenkin taessa piti kahta kurittaa.

--Kuinka kurittaa?--kysyi Nehljudof.

--Saivat raippoja määeraeyksen mukaan...

--Mutta onhan ruumiillinen rangaistus poistettu?

--Se ei koske oikeutensa-menettäneitä. Näitä käy raipoilla rankaiseminen.

Nehljudof muisti nyt kaikki, mitä oli eilen nähnyt odotellessaan eteisessä, ja ymmärsi että taeta rangaistusta pantiin täytäntöön juuri siihen aikaan kuin hän oli odotellut, ja häneen tuli tavattomalla voimalla taaskin se uteliaisuuden, surun ja neuvottomuuden sekainen tunne, yhdessä siveellisen, melkein fyysilliseksi muuttuvan kuvituksen kanssa, joka tosin ennenkin, vaan ei koskaan semmoisella voimalla ollut häntä vallannut.

Kuuntelematta tirehtöerän apulaista ja katsomatta ympärilleen hän kiireesti laittautui pois käytyä västää ja meni konttoriin. Tirehtöeri oli eteisessä. Hän oli muiden toimien tähden unohtanut kutsua esille Bogoduhofskajaa, ja muisti asian vasta Nehljudofin tullessa konttoriin.

--Lähetään heti noutamaan häntä, istukaahan niin kauvan,--sanoi hän.

LIV.

Konttorina oli kaksi huonetta. Ensimmäisessä oli suuri, rappeutunut uuni ja kaksi likaista ikkunaa; nurkassa seiso musta mittapuu vankien pituuden mittaamista varten, toisessa nurkassa riippui,--kidutuspaikoissa tavallinen esine, suuri Kristuksen kuva. Täällä ensimmäisessä huoneessa seisokeli muutamia vartijoita. Toisessa huoneessa istui pitkin seinää eri ryhmissä, tai parittain, noin kaksikymmentä henkeä miehiä ja naisia jutellen hiljaa keskenään. Ikkunan luona oli kirjoituspoeytä.

Tirehtöeri istui kirjoituspoeydän ääreen ja tarjosi Nehljudofille vieressä olevan tuolin. Nehljudof istui ja alkoi tarkastella huoneessa olijoita.

Ennen muita herätti hänen huomionsa nuori, miellyttävä näköinen mies lyhyessä takissa. Hän seiso vanhahkon, mustakulmaisen naisen edessä puhuen taalle jotakin kiihkeästi ja kaesillääen osoitellen. Vieressä istui vanha mies sinisillä lasisilmillä ja liikahtamatta kuunteli ja piteli kadesta nuorta vankipuvussa olevaa naista, joka kertoi hänelle jotakin. Reaalikoululainen poika katseli silmiään räpöyttä maetta pelokkaana vanhukseen. Heidän läheisyydessään, nurkassa, istui rakastunut pari: nainen oli lyhyttukkainen, kasvot tarmokkaat, vaaleaverinen, hyvänäköinen, aivan nuori tyttö muodikkaassa puvussa; miehellä oli hienot kasvopiirteet ja lainehtiva tukka, hän oli kaunis nuorukainen, puettu guttaperkka-nuttuun. He istuivat nurkassa kuiskutellen keskenään,

naehävaesti aivan tainnoksissa rakkaudesta. Laehimpaena poeytaeae istui harmaapainen mustapukuinen nainen, arvattavasti aeti: haen tuijotti keuhkotautisen naekoeiseen nuorukaiseen, jolla oli samallinen nuttu; haen tahtoi jotakin sanoa, vaan ei voinut kyynelien taehden: tuskin oli alkanut niin jo piti pysaehyae. Nuorukainen hypisteli kaessaaen paperipalasta ja naehävaesti tietämaettae mitae tehae vihasena taitteli ja rutisteli sitae. Heidaen vieressaensae istui taeytelaes, punaposkinen, kaunis tyttö, mykevaesti ulkonevilla silmillae, harmaassa puvussa ja peleriinissae. Haen istui itkevaen aedin vieressae ja silitteli taetae hellaesti olalle. Kaikki oli kaunista taessae tytoessae: suuret valkoiset kaedet, tuuhea, lyhyeksi leikattu tukka ja voimakas nena ja huulet, mutta kauniinta oli haenen kasvoissansa nuo tumman ruskeat leppeaesti katsovat, hyvaeluontoiset ja rehelliset silmaet. Haenen kauniit silmaensae irtaantuivat aedin kasvoista sillae hetkellae kuin Nehljudof astui sisaaen, ja heidaen katseensa tapasivat toisensa. Mutta tyttö kaeaentyi paikalla pois ja alkoi jotain puhua aeidille. Rakastuneen parin laeheisydessae istui musta, poerhoetukkainen ja synkaennaekoeinen mies vihasesti puhuen jotain parrattomalle kaeymaevieraalle, joka muistutti Skoptsien lahkokuntaan kuuluvia.

Nehljudof istui tirehtoeerin viereen ja vaipui suurella uteliaisuudella katsomaan ympaeirilleen.

Haenet haihdutti ajatuksista pieni, sileaeksi keritty poikanen, joka tuli luokse ja hienolla lapsen aeaenellae kysaesi:

--Ketaes te odotatte?

Nehljudof kummastui kysymystae, mutta katsahdettuaan poikaa ja naehyaaen taemaen totiset, jaerkevaet kasvot tarkkaavine, vilkkaine silmineen, totisesti vastasi haenelle odottavansa eraestae tuttua naista.

--Onkos haen teidaen sisarenne?--kysyi poika.

--Ei, ei ole sisar,--vastasi Nehljudof ihmetellen.--Kenenkaes kanssa sinae olet taeaellae? kysyi haen pojalta?

--Minae olen aedin kanssa. Haen on valtiollinen,--sanoi poika.

--Maria Pavlovna, hakekaa Kolja pois,--sanoi tirehtoeeri, joka arvattavasti piti Nehljudofin keskustelua pojan kanssa laittomana.

Maria Pavlovna, se sama kaunis tyttö leppeillae silmillae, joka oli heraettaenyt Nehljudofin huomion, nousi seisaalleen koko pituuteensa, ja voimakkaalla, leveaellae, melkein miehisellae kaeynillae tuli Nehljudofin ja pojan luokse.

--Mitae, kyselikoe poika teiltae kuka olette?--kysyi haen Nehljudofilta hiukan hymyillen ja luottavasti katsoen haenen silmiinsae, katsoi niinkuin ei olisi voinut syntyae vaehintaekaaen epaeilystae siitae, ettae haen oli aina ollut, oli nyt ja piti olla kaikkien kanssa yksinkertaisissa, ystaevaellisissae sisarussuhteissa.

--Kaikkae haen aina tahtoo tietäeae,--sanoi tyttö, ja paeaesti nyt hymysae valloilleen, naurahtaen pojalle niin ystaevaellisesti ja suloisesti, ettae sekae pojan ettae Nehljudofin piti ehdottomastikin hymyillae haenen hymylleen.

--Niin, haen kyseli minulta ketae odotan.

--Maria Pavlovna, ei ole lupa puhella syrjäeisten kanssa. Pitäisihaen teidaen tietäeäe,--sanoi tirehtoeroeri.

--Hyväe, hyväe,--vastasi toinen ja ottaen suureen kaeteensae pojan pienen kaetoesen palasi keuhkotautisen nuorukaisen aidin luokse.

--Kenen poika se oli?--kysyi Nehljudof tirehtoeeriltäe.

--Eraeäen valtiollisen; lapsi on taeaellae vankilassa syntynytkin,--sanoi tirehtoeroeri vissillae tyytyväisyydellae ikäeäenkuin olisi ylpeillyt laitoksensa merkillisyydestäe.

--Todellakin?

--Niin, nyt se lahtee äeitinsae kanssa Siperiaan.

--Entäes tuo tyttöe?

--En voi vastata teille,--sanoi tirehtoeroeri kohauttaen olkapäeitäensae,--Tuossapa onkin jo Bogoduhofskaja.

LV.

Peraeovesta tuli hyoerivaesti kaeyden pienikasvuinen, laiha, keltainen Vera Jefremovna leikattuine tukkineen, ja suurine, hyväentahtoisine silmineen.

--No, kiitos tulemastanne,--sanoi haen puristaen Nehljudofin kaettae.--Muistitte minua? Istutaan,

--En luullut tapaavani teitäe näein.

--Oo, minun on erinomaisen hyväe, niin erinomaisen hyväe olla,--etten parempaa toivokaan,--puhui Vera Jefremovna katsellen kuten ainakin pelokkaana tavattoman suurilla, hyväentahtoisilla, ympyraesilmilläeäen Nehljudofiin ja pyoeritellen keltaista, hienon hienoa, suonikasta kaulaansa, joka esiintyi haenen nuttunsa saeaeliäe heraettaevaestäe, rutistuneesta ja likasesta kauluksesta.

Nehljudof alkoi haeneltae kysellae miten haen oli taehaen tilaan joutunut. Vastatessaan haenelle rupesi Vera Jefremovna hyvin eläevaesti kertomaan omasta asiastansa. Haenen puheeseensa oli täeyteen sirotettuna vieraskielisiäe sanoja propagandasta, desorganisatsioonista, grupeista ja seksioneista ja haaraseksioneista, ja haen oli näehäevaesti aivan vakuutettuna siitäe, ettäe näeistäe asioista, joista Nehljudof ei ollut koskaan kuullut, olisi kaikkien pitäenyt tietäeäe.

Haen kertoi Nehljudofille juttujansa ja oli täeysin vakuutettuna siitäe, ettäe tälle oli kovasti huvittavaa ja mieluista saada tietäeäe kansanvaltaisen liikkeen erikoissalaisuuksia. Mutta Nehljudof katseli haenen surullista kaulaansa, haenen harvoja sekaisin menneitäe hiuksiansa ja ihmetteli mitäe varten haen oikeastaan taetae kaikkea teki ja kertoi. Nehljudofin oli tosin saeaeli haentäe, mutta aivan toisella tavalla kuin oli saeaeli talonpoikaa Menshovia, joka ilman mitäeäen omaa syytäensae istui häisevässä vankilassa. Vera Jefremovnassa oli ennen kaikkea saeaelittäevae

se silminnaehtaevae sekamelska, joka oli haenen paeaessaensae. Haen naehtaevaesti piti itseaensae sankarittarena, joka oli valmis uhraamaan elaemaensae oman asiansa menestymiseksi, ja kuitenkin haen olisi tuskin voinut selittaeae, mitae taemae asia oikeastaan tarkoitti ja mistae sen menestys riippui.

Vera Jefremovnan asia, josta haen tahtoi puhua Nehljudofin kanssa, oli se, ettae haenen toverinsa Shustova, joka ei edes kuulunut heidaen haaraosastoonsa, kuten haen sanoi, pantiin viisi kuukautta sitten kiinni yhdessae haenen kanssansa, ja suljettiin Petropavlovskin linnaan ainoastaan sen syyn nojalla, ettae haeneltae oli loeydetty haenen haltuunsa jaetettyjae kirjoja ja papereja. Vera Jefremovna piti osaksi itseaensae sypaeaena Shustovan kohtaloon, ja rukoili nyt Nehljudofia, jolla oli suhteita ylhaeisten ihmisten kanssa, tekemaeaeen kaikki mikae oli mahdollista vangitun vapauttamiseksi. Toinen seikka, jota Bogoduhofskaja pyysi, oli, ettae Petropavlovskin linnassa saeilytetylle Gurevifshille olisi pitaenyt hankkia lupa tavata vanhempiansa ja saada tieteellisiae kirjoja, jotka olivat haenelle tarpeen opintojansa varten.

Nehljudof lupasi tehdae kaikki voitavansa, kun tulisi kaeymaeaeen Pietarissa.

Oman historiansa Vera Jefremovna kertoi niin, ettae haen lopetettuaan kaetiloekurssin oli yhtynyt kansanvaltaiseen puolueeseen ja tyoeskennellyt heidaen kanssaan. Aluksi oli kaikki kaeynyt hyvin, he olivat kirjoitelleet proklamatsioneja, harjoitelleet propagandaa tehtaissa, mutta sitten oli yksi heidaen eturivimiehistaeaeen otettu kiinni, paperit pantu takavarikkoon ja alettu vangita kaikkia muitakin.

--Niin otettiin minaekin kiinni ja nyt tulen laehetettaevaeksi...--lopetti haen kertomuksensa.--Mutta se ei tee mitaeaeen. Minun on erinomaisen hyvae olla,--olympolainen itsetunto,--sanoi haen ja naurahti saeaeliae heraettaevaesti.

Nehljudof kysyi, kuka oli se leppeaesilmaeinen tyttoe; Vera Jefremovna kertoi, ettae se oli eraeaeen kenraalin tytaer, joka oli jo kauvan sitten kuulunut vallankumoukselliseen puolueeseen ja oli joutunut kiinni siitae syystae, ettae oli ottanut omaksi syykseen laukauksen santarmia vastaan. Haen oli asunut vallankumouksellisten kortteerissa, jossa heillae oli ollut painokone. Kun yoellae tultiin kotitarkastusta pitaemaeaeen, niin huoneuston asukkaat olivat paeaettaeneet puolustautua, sammuttivat valkean ja alkoivat haevittaeae todistukseksi kelpaavia esineitae. Poliisit murtautuivat sisaeaeen, ja silloin yksi liittolaisista ampui ja haavoitti kuolettavasti santarmin. Kun tuli kysymys kuka oli ampunut, haen sanoi ampuneensa, vaikkei ollut ikinae revolveria kaedessaeaeenkaeaeen pitaenyt, eikae haemaehaekkiaekaeaeen suostuisi tappamaan. Siihen asia, paeaettyi. Ja nyt haen viedaeaeen pakkotoeihin.

--Haen on altruistillinen, hyvae ihminen...--sanoi Vera Jefremovna hyvaeksyvaesti.

Kolmas asia, josta Vera Jefremovna tahtoi puhua, koski Maslovaa. Haen tunsu, kuten vankilassa kaikki tunnettiin, Maslovan historian ja Nehljudofin suhteet taehaen, ja neuvoi hommaamaan Maslovan siirtaemista valtiollisten osastoon tai ainakin sairaiden palvelijaksi lasarettiin, missae nyt oli erittaeinkin paljon sairaita ja tyoentekijoeista puute.

Nehljudof kiitti haentae neuvosta ja sanoi koettavansa kaeyttaeae sitae hyvaeeseen.

LVI.

Heidaen keskustelunsa keskeytti tirehtoeeri, joka nousi ja ilmoitti, ettae tapaamisen aika oli paeaettyntyt ja oli eroominen. Nehljudof nousi, jaetti Vera Jefremovnelle hyvaesti ja meni oven luo, minne haen pysahtyi katselemaan sitae mitae haenen edessaensae tehtiin.

--Hyvae herrasvaeki, joutukaa, joutukaa,--puhui tirehtoeeri milloin nousten milloin jaelleen istuen.

Tirehtoeerin vaatimus heraetti huoneessaolijoissa sekae rangaistujen ettae kaeymaevieraiden puolelta ainoastaan erityistae vilkastumista, mutta ei kukaan ajatellutkaan laehtoeae. Muutamat nousivat ja jatkoivat seisaltaan puhettaan. Toiset keskustelivat yhae istuviltaan. Jotkut alkoivat jaettaeae hyvaesti ja itkeae. Erittaeinkin liikuttava oli aeiti keuhkotautisen poikansa kanssa. Nuorukainen yhae pyoeritteli paperia kaesissaensae ja haenen kasvonsa saivat yhae vihasemman ilmeen, niin suuret olivat ne ponnistukset, joita haen teki estaeaeekseen aeidin tunteiden tarttumista itseensae. Kuultuansa ettae piti jo erota, vajosi aeiti haenen olalleen ja nyhkytteli, nenaeeensae vetaeen. Leppeaesilmaeinen tyttoe,--Nehljudof ehdottomasti tarkatteli haentae,--seisoi itkevaen aeidin edessae ja puhui haenelle lohdutuksen sanoja. Vanhus sinisissae lasisilmissae seisoi ja piteli kaedestae tytaertaeen nykkaeytellen paeataeaeen siihen mitae taemae puhui. Nuoret rakastuneet nousivat ja kaesi kaedessae, sanaakaan sanomatta katsoivat toisiansa silmiin.

--Hauskaa on vaan noille tuossa,--sanoi naeihin osoittaen nuori mies lyhyessae nutussa. Haen seisoi Nehljudofin vieressae ja yhdessae taemaen kanssa katseli hyvaesti-jaettaeviae.

Tuntien paeaellaensae Nehljudofin ja nuoren miehen katseet, rakastuneet--nuori mies guttaperkkanutussa ja vaaleaverinen kaunis tyttoe--ojensivat yhteenliitetyt kaetensae, kallistuivat kumpikin taaksepaein ja alkoivat nauraen pyoeriae myllytystae.

--Taenae iltana ne vihitaeeen taeaeliae vankilassa ja tyttoe seuraa haentae Siperiaan,--sanoi nuori mies.

--Mitaes se mies on?

--Pakkotoeihin tuomittu. Hyvae kun noilla edes on hauska, muuten olisi liian vaikeata kuunnella,--lisaesi nuori mies kuullessaan aeidin nyhkytyksiae.

--Hyvae herrasvaeki! Kiirehtikaeae, kiirehtikaeae! Aelkaeae pakottako minua ankaruutta kaeyttaemaeaeen,--puhui tirehtoeeri moneen kertaan toistaen samoja sanoja.--Olkaa niin hyvaet, minae pyydaen teitae,--puhui haen heikosti ja epaeroeivaesti.--Mitaes taemae taemmoeinen on? Jo kauvan sitten olisi pitaenyt erota. Eihaen naein ole mahdollista. Sanon viimeisen kerran,--toisti haen haluttomasti, milloin sytyttaeen milloin sammuttaen paksua paperossia. Naekyi selvaesti, ettae vaikka jaerjen syyt, jotka sallivat ihmisten tehdae pahaa toisille tuntematta siitae edesvastausta, olivat kuinkakin taidolla keksityt, kuinkakin vanhat ja tutut, ei tirehtoeeri kuitenkaan voinut olla tuntematta itseaensae yhdeksi syylliseksi siihen suruun, joka taessae huoneessa ilmeni; ja haenen oli naehaevaesti kauhean vaikea olla.

Vihdoin viimeinkin alkoivat kaeymaevieraat ja vangit erota toisistaan: jaelkimaaiset sisae-oveen paein, edelliset ulko-oveen. Poistuivat miehet guttaperkkanutuissa, keuhkotautinen ja musta poerhoetukka: poistui myoeskin Maria Pavlovna pojan kanssa, joka oli syntynyt vankilassa.

Alkoivat laehteae jo kaeymaevieraatkin. Laeksi raskain askelin vanhus sinisissae lasisilmissae, ja haenen jaelkeensae Nehljudof.

--Kyllaepae on todella merkillisiae saeaentoejae,--sanoi puhelias nuori mies ikaeaenkuin jatkaen keskeytettyae puhettansa. He laskeutuivat yhdessae Nehljudofin kanssa rappusia myoeten.--Onneksi edes kapteeni on hyvae ihminen, eikae vaelitae saeaennoeistae; antaa jutella yhtae ja toista.

Kun Nehljudof keskustellen Medyntsefin kanssa,--naein esitteli itsensae puhelias nuori mies,--paeaesi alas eteiseen, tuli heidaen luoksensa vaesyneen naekoeinen tirehtoeeri.

--Jos siis tahdotte tavata Maslovaa, niin olkaa hyvae, tulkaa huomenna;--sanoi haen, naehetaevaesti haluten olla ystaevaellinen Nehljudofille.

--Hyvae on,--sanoi Nehljudof ja laeksi kiireesti.

Hirmuiset olivat kaikesta paeaettaen Menshofin syyttoemaet kaersimykset,--eikae niin paljon ruumiilliset kaersimykset kuin se neuvottomuus, se epaeluottamus hyvaeaen ja Jumalaan, joita haenen taeytyy kokea naehdessaeaan syyttoemaesti haentae kiduttavien ihmisten julmuutta; hirmuinen oli noiden satojen aivan viattomien ihmisten haepaeiseminen ja kidutus ainoastaan sillae perustuksella, ettae oli paperille niin kirjoitettu; hirmuiset olivat nuo tylsistyneet vartijat, joiden tehtaevaenae oli heidaen omien veljiensae kiduttaminen ja jotka olivat vakuutetut olevansa hyvaessae ja taerkeaessae toimessa. Mutta hirmuisinta kaikesta oli haenen mielestaeen tuo vanheneva ja terveydeltaeaaen heikko, hyvaenluontoinen tirehtoeeri, jonka oli erottaminen aetitae pojasta, isaeae tyttaerestae, aivan samallaisia ihmisiae, kuin haen itse ja haenen lapsensa.

"Mitae varten taemae kaikki?" kyseli itseltaeaaen Nehljudof ja haenessae oli nyt noussut ylimmilleen tuo henkinen, fyysilliseksi muuttuva kuvotuksen tunne, jota haen oli aina vankilassa kokenut, eikae haen loeytaenyt vastausta.

LVII.

Seuraavana paeivaenae Nehljudof laeksi asianajajan luo ja ilmoitti taele Menshofin asian, pyytaaen haentae puolustajaksi. Asianajaja kuunteli ja sanoi ottavansa jutun tarkastaaksensa, ja siinae tapauksessa ettae kaikki oli niinkuin Nehljudof oli puhunut, mikae oli hyvin luultavaa, lupasi ottaa jutun ajaaksensa ilman mitaeaaen palkkiota. Nehljudof kertoi asianajajalle muun muassa noista 130:stae ihmisestae, jotka pidettiin vangittuina erehdyksen vuoksi, ja kysyi kestae taemae riippui, kuka oli sypaeae? Asianajaja oli hetkisen vaiti, naehetaevaesti haluten vastata taesmaellisesti.

--Kukako on syyllinen? Ei kukaan,--sanoi haen paeaettaevaesti.--Jos valitatte yleiselle syyttaejaele, syyttaeae taemae kuvernoeoriae, jos valitatte

kuvernöörielle syyttää haen yleistä syyttäjää. Ei ole kukaan syyllinen.

--Minä aijon heti lahteaa Maslennikofin luo ja sanon haenelle.

--No se nyt on kerrassaan hyödyttönyt,--sanoi asianajaja hymyillen.--Haen on täydellinen,--ei suinkaan haen ole sukulainen eikä ystävä?--luvalla sanoen, haen on täydellinen poelkky, ja samassa viekas kettu, sika.

Nehljudof muisti mitä Maslennikof oli puhunut asianajajasta, eikä vastannut mitään, vaan ajoi Maslennikofin luo.

Nehljudofilla oli Maslennikofille kaksi asiaa: pyytää Maslovan siirtämistä sairaalasta ja puhua noista 130:stä passiittomasta, jotka syyttömyydestä pidettiin vankilassa. Niin vaikeata kuin haenen olikin anoa jotain ihmiseltä, jota haen ei kunnioittanut,--oli se kuitenkin ainoa keino, jolla saattoi päästä tarkoituksen perille, ja sen laeppi oli siis meneminen.

Lahestyessään Maslennikofin taloa, näki Nehljudof portaitten edessä useampia vaunuja: roskaa, trilloja ja suljettuja vaunuja, ja haen muisti että juuri nyt oli Maslennikofin vaimon vastaanottopäivä, joksi haentaekin oli sinne pyydetty. Nehljudofin ajaessa talon eteen seisoivat yksi vaunuista paraadioven edessä ja lakeija, kokaardilla varustetussa hatussa ja peliiniässä, seisten--portaiden kynnyksellä auttoi vaunuihin naista, joka oli nostanut ylös laahustimensa ja paljastanut mustat, hienot nilkkansa toiveineen. Odottavien ajopelien joukossa haen tunsikin Kortshaginien suljetun landoon. Harmaapäinen, punakasvoinen kuski nosti kunnioittavasti ja kohteliaasti hattunsa niinkuin erityisesti tutulle herralle. Ei ollut Nehljudof vielä ennalta kysymättä oventartijalta missä Mihail Ivanovitsh (Maslennikof) oli, kun taama jo itse näyttäytyi matonpeittäemillään rappusilla saattamassa hyvin yllätyksellisesti vierasta, semmoista, jota haen ei saattanut ainoastaan rappusten käänteeseen, vaan ihan alas asti. Alastullessaan taama yllätyksellinen vieras puhui ranskankielellään allegri-arpajaisista, jotka pantiin kaupungissa toimeen turvakotien hyväksi, lausuen arvelunsa, että taellaiset arpajaiset hankkivat hyödyllistä toimintaa naisille: "heillä on hauska, ja rahoja karttuu!"

--_Qu'elles s'amusement et que le bon Dieu les benisse_.

--Ahaa, Nehljudof, hyväpä päivää. Eipä ole pitkä aikaan teitä näkynyt,--tervehti haen Nehljudofia.--_Allez presenter vos devoirs a Madame_. Kortshagininit ovat myöskin taellään. _Et Nadine Buksheden. Toutes les jolies femmes de la ville_, sanoi haen hiukan kohottaen ja asettaen sotilaalliset olkapäätään sinellin alle, jota haenelle tarjosi haenen oma kultakalunoilla varustettu, mainio lakeijansa.--_Au revoir, mon cher_.--Haen kaatteli vielä kerran Maslennikofia.

--No, kaeykäämme ylös, olen hyvin iloinen,--puhui Maslennikof haltioissaan, ottaen Nehljudofia kaesikynkästä ja lihavuudestaan huolimatta nopeasti vieden haentä ylös. Maslennikof oli erittäin iloisessa mielentilassa, jonka oli synnyttänyt yllätyksellisen henkilö haenelle osoittama huomio. Kaikki taemmoinen huomaaminen saattoi Maslennikofin semmoiseen riemuun, johon joutuu saavutuksen koiranen, kun isäntä sitä silittää ja ruoputtaa ja raapii korvien takaa. Se heiluttaa haentänsä, lyyhistyy kokoon, kiemurtelee, painaa alas korvansa ja piirtelee hurjia ympyriä. Samaan oli valmis Maslennikofkin. Haen ei huomannut Nehljudofin kasvojen totisuutta, ei kuunnellut haentä, vaan kiskoi vastustamattomasti vierasruokasta, niin että oli mahdoton kieltäytyä,

piti vaan tulla mukana.

--Asiasta voimme puhua sitten, teen kaikki mitae tahdot,--sanoi Maslennikof kulkiessaan Nehljudofin kanssa salin laepi.--Ilmoittakaa kenraalinnalle, ettae ruhtinas Nehljudof,--sanoi haen ohimennen lakeijalle. Lakeija harppasi heidaen ohitsensa eteenpaein.--_Vous n'avez qu'a ordonner_. Mutta vaimoani on sinun vaelttaemaettae tapaaminen. Ilmankin jouduin vaelikaetaan kun en viime kerralla tuonut sinua.

Lakeija oli jo ehtinyt ilmoittaa Nehljudofin tulon heidaen astuessaan vierashuoneeseen, ja Anna Ignatjevna, varakuvernoeoerska, kenraalinna, kuten haen itseaensae nimitti, kumartui hymystae loistaen Nehljudofia kohden hattujen ja paeiden takaa, jotka ympaeroeivaet haentae sohvan luona. Vierashuoneen toisessa paeaessae, teepoeydaen aeaeressae, istui rouvia ja seiso sekae sotilas- ettae siviiliherroja, ja kuului herkeaemaetoen mies- ja naisaeaenten porina.

--_Enfin_! Miksi ette tahdo meista mitaetaen tietatae? Millae olemme teitae loukanneet?

Naeillae sanoilla, joiden oli ilmaiseminen haenen ja Nehljudofin vaelistae aivan olematonta tuttavallisuutta, vastaanotti Anna Ignatjevna sisaeaentullutta.

--Tunnetteko toisianne? Oletteko tuttuja?--Rouva Belafskaja, Mihail Ivanovitsh Tshernof.--Istukaahan laehemmaeksi.

--Missi, _venez donc a notre tube, on vous apportera votre the_ ... ja ... kaeaentyi haen Missin kanssa puhuneen upseerin puoleen, naehataevaesti unohtaen haenen nimensae,--olkaa hyvae, tulkaa taenne. Suvaitsetteko teetae ruhtinas?

--En ikinae voi myoentatae, tyttoe ei voinut olla haeneen rakastunut.

--Rakasti enemmaen torttuja.

--Aina vaan tyhmiatae sukkeluuksia,--puuttui nauraen puheeseen toinen nainen korkeassa hatussa, loistavana silkistae, kullasta ja jalokivistae.

--_C'est excellent_--nuo voffelit, ja kuinka keveaet! Antakaahan viela taenne.

--Joko pian matkustatte?

--Jo, viimeinen paeivae on kaesissae. Siksi tulimmekin kaeymaetaen.

--Mikae ihana kevaet, kuinka suloista on nyt maalla.

Missi oli hyvin kaunis hatussaan ja jonkinlaisessa tummanviiruisessa puvussaan joka ilman ainoatakaan poimua kiertyi haenen hoikan vartalonsa ympaeri aivan kuin haen olisi ollut taessae puvussa syntynytkin. Naehataetaen Nehljudofin haen punastui.

--Minae kun luulin ettae olitte matkustanut,--sanoi haen Nehljudofille.

--Melkeinpae olinkin,--sanoi Nehljudof--On asioita. Asialle olen taennekin tullut.

--Kaeykaetaetaen tuki mamman luona. Haen kovasti haluaa naehdae teitae,--sanoi

Missi mutta tuntien valehtelevansa ja ettae Nehljudof sen naeki punastui vielae enemmaen.

--Tuskinpa ennaetaen,--vastasi Nehljudof kuivasti, koettaen osoittaa ettei ollut huomannut toisen punastumista.

Missi rypisti vihasesti otsaansa kohautti olkapaeitaeen ja kaeaentyi komean upseerin puoleen, joka sukkelasti, otti haenen kaesistaeen tyhjaen kupin ja kalistellen sapelillansa nojatuoleihin miehekkaeaesti vei sen toiselle poeydaelle.

--Teidaenkin on vaelttaemaettae uhraaminen jotakin turvakodin hyvaeksi.

--Minaepae en kieltaedykxaeen mutta aijon lykaetae koko anteliaisuuteni arpajais-iltaan. Siellae sitten esiydyn koko loistossani.

--No, saadaanpa naehdae,--kuului ilmeisesti teeskennelty naurun aeaeni.

Vastaanottopaeivae onnistui loistavasti ja Anna Ignatjevna oli haltioissaan.

--Minulle on Mika kertonut ettae tyoeskentelette vankiloissa. Minae voin hyvin ymmaertaeae sitae.--puhui haen Nehljudofille.--Mikalla (se oli haenen lihava miehensae, Maslennikof) voi olla mitae muita puutteellisuuksia tahansa, mutta tiedaette miten hyvaeluontoinen haen on. Kaikki nuo onnettomat vangit ovat haenen lapsiansa. Haen ei voi pitaeae heitae muuna. _Il est' d'une bonte_...

Haen keskeytti lauseensa kun ei voinut loeytaeae sanoja, jotka olisivat ilmaisseet sen miehen _bonte_, jonka kaeskystae ihmisiae piestiin, ja kaeaentyi samassa hymyillen sisaeaentulevan vanhan, ryppyisen rouvan puoleen gredliinisissae nauhasissa.

Puheltuansa niin paljon kuin oli tarpeellista ja niin joutavia asioita kuin sopivaisuuden saeaentoejen mukaan myoeskin oli tarpeellista, nousi Nehljudof ja tuli Maslennikofin luo.

--No, teeppae hyvin, voisitko nyt kuulla minun asiani.

--Vai niin! Mitae se olikaan? Mennaeen taenne?

He menivaet pieneen japanilaiseen kabinettiin ja istuivat ikkunan aeaereen.

LVIII.

--Ja nyt, _je suis a vous_. Haluatko polttaa? Mutta maltahan, kun emme taessae vaan taervelisi,--sanoi haen ja toi tuhka-astian.--No, annappas kuulua.

--Minulla on sinulle kaksikin asiaa.

--Vai niinkoe.

Maslennikofin kasvot menivaet kuiviksi ja haluttomiksi. Kaikki jaeljet sen koirasen riemusta, jota isaentae oli korvain taa ruoputellut, katosivat

kokonaan. Vierashuoneesta kuului aeaeniae taenne. Yksi naisaeaeni puhui: _jamais, jamais je ne croirai_, ja toisesta paeaestae kuului miesaeaeni, joka jotakin kertoi ja toistamistaan toisti: _la comtesse Voronzoff_ ja _Victor Apraksine_. Kolmannelta haaralta kuului puhe ja nauru yhtenae porinana. Maslennikof kuulosteli mitae vierashuoneessa tapahtui yhtaikaa kuunnellen myoeskin Nehljudofia.

--Minun olisi taas puhuttava siitae naisesta.

--Niin, siitae syyttoemaesti tuomitusta. Kyllae, kyllae.

--Pyytaaisin, ettae haen siirrettaeisiin palvelijaksi sairashuoneeseen. Minulle sanottiin ettae se kaevisi paeinsae.

Maslennikof puristi huulensa yhteen ja kaevi miettivaeiseksi.

--Tuskinpa,--sanoi haen.--Mutta voinhan minae neuvotella asiasta ja huomenna saehkoeittaetae sinulle.

--Minulle sanottiin siellae olevan paljon sairaita ja ettae apulaisista on puute.

--Niinpae kyllae, niinpae kyllae. Kaikissa tapauksissa siis ilmoitan sinulle.

--Tee nyt niin hyvin,--sanoi Nehljudof. Vierashuoneessa remahti yleinen ja melkein luonnolliselta kuuluva nauru.

--Se on se Viktor aina,--sanoi Maslennikof hymyillen,--haen on tavattoman sukkela kun sille paeaelle sattuu.

--Ja sitten vielae,--sanoi Nehljudof:--vankilassa istuu paraikaa 130 ihmistae vaan siitae syystae, ettae heidaen passinsa ovat vanhentuneet. Heitae on pidetty taeaellae jo kuukauden ajan.

Ja haen kertoi syyt, joiden nojalla he olivat vankilassa.

--Kuinka olet saanut sen tietaeae?--kysyi Maslennikof muuttuen aekkieae levottoman ja tyytymaettoemaen naekoeiseksi.

--Kaevin eraeaen syytetyn luona ja kaeytaevaessae minut piirittivaet nuo ihmiset ja rupesivat pyytaemaeaan...

--Minkae syytetyn luona sinae kaevit?

--Talonpojan, joka on viattomasti syytetty ja jolle hankin puolustajan. Mutta ei ole kysymys siitae. Onko mahdollista ettae noita syyttoemiae ihmisiae pidetaeaen vankilassa vaan sen nojalla, ettae heidaen passinsa ovat vanhentuneet ja...

--Se asia kuuluu yleiselle syyttaejaelle,--keskeytti Maslennikof harmistuneena Nehljudofin.--Sinae aina sanot: "nopea ja oikeudenmukainen tuomioistuimemme". Syyttaejaen apulaisen tehtaevae on kaeysdae vankilassa tarkastamassa kaersivaetkoe vangit rangaistusta lainmukaisesti. Mutta sen sijaan he vaan pelaavat skruuviansa.

--Etkoe siis voi mitaeaan tehdae asiaan?--sanoi Nehljudof synkaesti, muistaen advokaatin ennustaneen ettae kuvernoeoeri tulisi syyttaemaeaan yleistae syyttaejaeae.

--Ei, kylläehaen minae teen. Minae otan heti selvaen asiasta.

--Sitae pahempi haenelle. _C'est un souffre douleur_,--kuului vierashuoneesta naisaeaeni, joka oli naehaevaesti aivan vaeliaepitaemaetoen siitae mitae puhui.

--Sitae parempi, minae otan tuonkin, kuului toiselta puolelta leikkisae miesaeaeni, johon yhtae leikkisaesti nauraen vastasi nainen, tahtomatta antaa jotakin toiselle.

--Ei, ei mistaeaen hinnasta,--puhui naisaeaeni.

--Niinpae siis minae teen kaikki,--toisti Maslennikof sammuttaen paperossinsa valkoisella kaedellaeaen, jossa kimalteli turkoosikivi,--nyt laehtekaeaemme naisten luo.

--Ja sitten vielae,--sanoi Nehljudof tulematta vierashuoneeseen ja pysahtyen ovelle.--Minulle kerrottiin, ettae eilen rangaistiin vankilassa ihmisiae ruumiillisesti. Onko siinae peraea?

Maslennikof punastui.

--Jassoo, siitaekoe sinae? Ei, _mon cher_, parasta olisi kieltaeae sinulta paeaesy, kaikkeen sinulla onkin asiata. Tule, tule, Annette kutsuu meitae,--sanoi haen ottaen Nehljudofia kaesikynkaestae ja ilmaisten taas samallaista elaevyyttae kuin yhaeisen vieraan huomion johdosta; nyt siinae ei kuitenkaan ollut iloa, vaan levottomuutta.

Nehljudof tempasi kaetensae irti ja kellekaeaen kumartamatta ja mitaeaen sanomatta kulki synkaen naekoeisenae laepi vierashuoneen, salin, ja ohi esille hypaehaevien lakeijain tampuriin ja siitae kadulle.

--Mikae haeneen tuli? Mitae sinae haenelle teit?--kysyi Annette mieheltaensae.

--Taemaehaen on _a la francaise_, sanoi joku.

--Mitae vielae, ei _a la francaise_, vaan _a la zoulou_,

--No, aina haen on ollut sellainen.

Joku nousi seisaalleen, joku saapui taloon ja niin alkoi kielitleminen tavalliseen menoonsa: seura kaeytti hyvaeksensae Nehljudofin juttua sopivana keskusteluaineena taeksi paeivaeksi.

Seuraavana paeivaenae Maslennikofin luona kaeynnin jaelkeen sai Nehljudof haeneltae paksulle, kiiltaevaelle, vaakunalla ja leimoilla varustetulle paperille, vankalla kaesialalla kirjoitetun kirjeen, jossa haen ilmoitti jo kirjoittaneensa vankilan laeaekaerille Maslovan siirtaemisestae sairashuoneeseen ja ettae haenen tahtonsa arvatenkin tulee taeytetyksi. Alle oli kirjoitettu: ystaevasi ja "vanhempi toverisi", ja nimen alla oli kummallisen taidokkaasti tehty suuri ja voimakas kiekura.

--Poelloe!--ei malttanut Nehljudof olla sanomatta, erittaeinkin siksi ettae tuossa sanassa: "toveri", tuntui niinkuin Maslennikof olisi tuntenut alentuvansa kirjoittaessaan haenelle, s.o. vaikka toimitti siveellisesti kaikkein likaisinta ja haepeaellisintae virkaa, piti itseansae mahtavana ihmisenae ja tahtoi, jollei nyt juuri imarella haentae, niin tuolla toverinimityksellae ainakin osoittaa, ettei haen kuitenkaan liiaksi

ylpeillyt omasta suuruudestaan.

LIX.

Kaikkein tavallisin ja enin levinnyt harhaluulo on se, ettae jokaisella ihmisellae on vaan omat maeaeraetyt ominaisuutensa, ettae ihminen on joko hyvae tai paha, viisas tai tyhmae, tarmokas tai veltto j.n.e. Ihmiset eivaet ole sellaiset. Ihmisestae voi sanoa, ettae haen on useammin hyvae kuin paha, useammin viisas kuin tyhmae, useammin tarmokas kuin veltto, ja paeinvastoin; mutta vaeaerin sanomme, jos sanomme yhtae ihmistae hyvaeksi taikka viisaaksi ja toista pahaksi taikka tyhmaeksi. Ja kuitenkin me aina naein eroitamme ihmiset. Taemae on vaeaerin. Ihmiset ovat niinkuin virrat: vesi on kaikissa yhtaelaeinen ja kaikkialla sama, mutta jokainen joki on milloin kapea, milloin nopea, milloin leveae, milloin hidas, milloin puhdas, milloin kylmae, milloin mutainen, milloin laemmin. Niin ihmisetkin. Jokaisessa ihmisessae on kaikkien inhimillisten ominaisuuksien idut, haen vaan ilmaisee joskus naeitae joskus noita, usein haen ei ole ollenkaan itsensae naekoeinen, ja kuitenkin haen pysyy yhtenae ja samana itsenae. Muutamilla ihmisillae naemaet ylimenot tapahtuvat hyvin jyrkaesti. Ja semmoisiin kuului Nehljudof. Naemaet ylimenot tapahtuivat haenessae sekae ruumiillisista ettae henkisistae syistae. Ja semmoinen ylimeno tapahtui haenessae nytkin.

Se uudistumisen ylevae riemu, jota haen tunsu oikeudenkaeynnin jaelkeen ja naehyaensae ensi kerran Katjushaa, haevisi kokonaan ja vaihtui viimeisen tapaamisen jaelkeen kauhuun jopa inhoon taetae vastaan. Haen oli tosin paeaettaenyt olla jaettaemaettae Katjushaa, olla luopumatta avioliiton aikeista, jos Katjusha vaan itse tahtoi, mutta se oli haenelle vaikeata ja tuskallista.

Seuraavana paeivaenae haenen kaeyntinsae jaelkeen Maslennikofin luona haen laeksi jaelleen vankilaan tavatakseen Katjushaa.

Tirehtoeeri antoi luvan tavata, vaan ei konttorissa eikae neuvotteluhuoneessa, vaan naisten vierashuoneessa. Huolimatta hyvaesydaemmisyydestaeen oli tirehtoeeri taellae kertaa entistae jaeykempi Nehljudofia kohtaan; se oli naehvaeaesti seuraus keskustelusta Maslennikofin kanssa, oli kai tullut kaesky noudattaa suurempaa varovaisuutta taemaen kaeymaevieraan kanssa.

--Tavata kaey paeinsae,--sanoi haen,--mutta mitae rahoihin tulee, niin--kuten olen pyytaenyt ... mitae taas haenen siirtaemiseensae sairaalaan tulee, josta haenen ylhaeisyytensae kirjoitti, niin se kaey paeinsae, ja laeaeakaerikin on suostuvainen. Maslova ei ole vaan itse suostuvainen, haen sanoo: vielae minae noiden rupinaamojen pottuja rupeisin kantamaan... Tiedaettekoes ruhtinas, ne on sitae lajia ihmisiae,--lisaesi haen.

Nehljudof ei vastannut mitaeen, vaan pyysi paeaestae tapaamaan. Tirehtoeeri laehetti vartijan ja Nehljudof tuli taemaen kanssa naisosaston tyhjaean vierashuoneeseen.

Maslova oli jo siellae ja ilmestyi hiljaisena ja arkana verkon takaa. Haen tuli ihan laehelle Nehljudofia ja katsoen haenen ohitsensa sanoi hiljaa:

--Antakaa minulle anteeksi, Dmitrij Ivanovitsh, minae puhuin paljon pahaa

toispäiväenä.

--Eihän minun ole anteeksi antaminen teille...--alkoi jo Nehjudof.

--Vaan kuitenkin, jätettävä te minut, lähesi hän ja hänen kauheasti kieroonten silmistä, joilla hän katsasti Nehjudofiin, luki Nehjudof jalleen kiihtyä ja vihaisen ilmeen.

--Miksi minun olisi jätettävä teitä?

--Muuten vaan.

--Miksi niin?

Nehjudofista näytti että hän katsasti häneen taas samalla vihasella katseella.

--No kuulkaa sitten, sanoi Katjusha.--Teidän täytyy jättävä minut, sen minä sanon todennäköisesti. Minä en voi. Jätettävä se kokonaan,--sanoi hän vapisevin huulin ja vaikenä.--Niin se on. Ennen menen vaikka hirteen.

Nehjudof tunsu, että tässä Katjushan kiellossa oli inhoa häntä vastaan, sovittamatonta loukkaantumusta, mutta oli myöskin jotain muuta,--hyvä ja tärkeä. Näytti sanat, joilla Katjusha, aivan rauhallisessa mielentilassa uudisti entisen kiellonsa, karkoitti Nehjudofin sydämmestä yhdellä kertaa kaikki epäilykset ja palautti entiseen totiseen, juhlalliseen ja hellaan suhteeseen Katjushaan.

--Katjusha, niinkuin olen ennen sanonut, niin sanon nytkin,--lausui Nehjudof erityisen totisesti.--Minä pyydän sinua vaimokseni. Jos sinä et tahdo, ja niin kauan kun et tahdo, minä tulen kuitenkin olemaan siellä missä sinä olet, ja matkustan sinne minne sinä viettävä.

--Se on teidän asianne, minä en rupea enempää puhumaan,--sanoi hän,--ja hänen huolensa rupeivat taas vapisemaan.

Nehjudof oli myöskin väitti, tuntien itsensä voimattomaksi puhumaan.

--Lähdin nyt maalle, ja matkustan sitten Pietariin,--sanoi hän, vihdoon selviytyen.--Rupean puuhaamaan teidän, meidän asiaamme, ja jos Jumala suo, tulee tuomio kumotuksi.

--Vaikkei tulisikaan, se on sama. Jos en tämä, niin muun vuoksi olen sen ansainnut...--sanoi Katjusha ja Nehjudof näki kuinka kovasti hänen piti ponnistaa voimiansa pidettäväkseen kyneleitä.

--Mitenkä, näittekö Menshofia? kysyi Katjusha aekkä peittäväkseen liikutustaan.--Eikö se ole totta että he ovat syyttömet?

--Kyllä, luullakseni.

--Semmoinen mainio mummo,--sanoi Katjusha. Nehjudof kertoi hänelle kaikki mitä oli Menshofilta kuullut, ja kysyi eikö Katjusha jotain tarvitsisi; hän ei sanonut tarvitsevansa mitään.

Taas he olivat vähenä aikaa väitti.

--No, ja siitä lasaretista sitten,--sanoi Katjusha aekkä, vilkaisten häneen kierolla katseellaan--jos te tahdotte, niin minä suostun, enkä

myoeskaeae enaeae juo...

Nehljudof katsahti haentae vaieten silmiin. Katjushan silmaet hymyilivaet.

--Se on erittaein hyvae,--sai Nehljudof vaan sanotuksi ja jaetti haenelle hyvaesti.

"Niin, niin, haen on aivan toinen ihminen!" ajatteli Nehljudof, kokien entisten epaeilyksien jaelkeen aivan uutta, ennen koskaan tuntematonta vakaumusta rakkauden voittamattomuuteen.

Palattuaan taemaen tapahtuman jaelkeen omaan haisevaan koppiinsa, riisui Maslova mekkonsa ja istui paikallensa lavitsalle laskien kaedet polvien paealle. Kopissa ei ollut muita kuin: keuhkotautinen Vladimirkaja rintalapsen kanssa, mummo Menshova ja ratavahti kahden lapsen kanssa. Lukkarin tytaer oli eilen mielisairaaksi katsottuna laehetetty lasarettiin. Kaikki muut naiset olivat pyykinpesussa. Mummo makasi nukkuen lavitsalla; lapset olivat kaeytaevaessae, jonne ovi oli auki. Vladimirkaja lapsinensa ja ratavahti sukkansa kanssa, joita haen nopein sormin herkeaemaettae kutoi, tulivat Maslovan luo.

--No, tapasitteko toisianne?--kysyivaet he.

Vastaamatta mitaeaeen istui Maslova korkealla lavitsalla, heilutellen jalkojansa, jotka eivaet ylettyneet permantoon.

--Mitaes turhia poraat?--sanoi ratavahti.--Katso vaan ettet rupee suremaan. Voi sinua, Katjusha. No!--sanoi haen nopeasti liikutellen sormiansa.

Maslova ei vastannut mitaeaeen.

--Meikaelaeisiet ovat pyykillae. Sanotaan ettae olivat saaneet paljon antimia,--sanoi Vladimirkaja.

--Finashka!--huusi ratavahti oveen,--minne se poika raepaenae taas on juossut.

Ja haen pisti puikon keraen ja sukan laepi, ja meni kaeytaevaeaeen.

Samassa kuului kaeytaevaeastae askeleita ja naisaeaeeniae ja kopin asukkaat tulivat sisaeelle vankikengaet paljaissa jaloissa, jokaisella vehnaenen kaedessae, muutamilla kaksikin. Fedosja tuli kohta Maslovan luo.

--Mitaes nyt, onko kaeynyt hullusti?--kysyi Fedosja katsellen ystaevaellisesti Maslovaa kirkkailla sinisillae silmillaeaeen. Taessae on meille teeksi,--ja haen alkoi asetella vehnaesia hyllylle.

--Jokohan olisi jaettaenyt naimistuumat?--sanoi Korabljova.

--Ei, ei ole jaettaenyt, vaan minae en tahdo,--sanoi Maslova.

--Siinae sitae on tyhmaeae!--sanoi Korabljova bassoaeaeenellaeaeen.

--No jos ei eletae yhdessae, hittoako siitae naimisesta,--sanoi Fedosja.

--Seuraapa sinunkin miehesi sinua,--sanoi ratavahti.

--Mepae olemmekin laillisesti vihityt, sanoi Fedosja.--Mutta miksi haen

menisi vihille kun ei mennä yhteen.

--Poellö! Miksi? Jos haen mennä vihille niin kullalla haen tuon puettaa.

--Haen sano: vaikka sinut minne veisivaet, minä tulen sinun mukana,--
sanoi Maslova.--Jos lähtee, niin lähtee, jollei, niin en minä rupea
pyytämään.

--Nyt haen lähtee Pietariin puuhaamaan. Siellä ovat kaikki ministerit
haenen sukujansa,--jatkoi Maslova,--mutta en minä sittenkään tarvitse
häntä.

--Tietty se!--suostui Korabljova aekkia, selaillessaan saekkiaensa,
nähtävästi muuta ajatellen.--Ottaisimmeko lasin viiniä?

--En minä vaelitä.--Juokaa te.

End of the Project Gutenberg EBook of Ylosnousemus I, by Leo Tolstoi

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK YLOSNOUSEMUS I ***

***** This file should be named 12379.txt or 12379.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.net/1/2/3/7/12379/>

Produced by Miranda van de Heijning, Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen
and PG Distributed Proofreaders

Updated editions will replace the previous one--the old editions
will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no
one owns a United States copyright in these works, so the Foundation
(and you!) can copy and distribute it in the United States without
permission and without paying copyright royalties. Special rules,
set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to
copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to
protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project
Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you
charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you
do not charge anything for copies of this eBook, complying with the
rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose
such as creation of derivative works, reports, performances and
research. They may be modified and printed and given away--you may do
practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is
subject to the trademark license, especially commercial
redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing

access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT

LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations.

To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Each eBook is in a subdirectory of the same number as the eBook's eBook number, often in several formats including plain vanilla ASCII, compressed (zipped), HTML and others.

Corrected EDITIONS of our eBooks replace the old file and take over the old filename and etext number. The replaced older file is renamed. VERSIONS based on separate sources are treated as new eBooks receiving new filenames and etext numbers.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

EBooks posted prior to November 2003, with eBook numbers BELOW #10000, are filed in directories based on their release date. If you want to download any of these eBooks directly, rather than using the regular search system you may utilize the following addresses and just download by the etext year.

<http://www.gutenberg.net/etext06>

(Or /etext 05, 04, 03, 02, 01, 00, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91 or 90)

EBooks posted since November 2003, with etext numbers OVER #10000, are filed in a different way. The year of a release date is no longer part of the directory path. The path is based on the etext number (which is identical to the filename). The path to the file is made up of single digits corresponding to all but the last digit in the filename. For example an eBook of filename 10234 would be found at:

<http://www.gutenberg.net/1/0/2/3/10234>

or filename 24689 would be found at:

<http://www.gutenberg.net/2/4/6/8/24689>

An alternative method of locating eBooks:
<http://www.gutenberg.net/GUTINDEX.ALL>

Livros Grátis

(<http://www.livrosgratis.com.br>)

Milhares de Livros para Download:

[Baixar livros de Administração](#)

[Baixar livros de Agronomia](#)

[Baixar livros de Arquitetura](#)

[Baixar livros de Artes](#)

[Baixar livros de Astronomia](#)

[Baixar livros de Biologia Geral](#)

[Baixar livros de Ciência da Computação](#)

[Baixar livros de Ciência da Informação](#)

[Baixar livros de Ciência Política](#)

[Baixar livros de Ciências da Saúde](#)

[Baixar livros de Comunicação](#)

[Baixar livros do Conselho Nacional de Educação - CNE](#)

[Baixar livros de Defesa civil](#)

[Baixar livros de Direito](#)

[Baixar livros de Direitos humanos](#)

[Baixar livros de Economia](#)

[Baixar livros de Economia Doméstica](#)

[Baixar livros de Educação](#)

[Baixar livros de Educação - Trânsito](#)

[Baixar livros de Educação Física](#)

[Baixar livros de Engenharia Aeroespacial](#)

[Baixar livros de Farmácia](#)

[Baixar livros de Filosofia](#)

[Baixar livros de Física](#)

[Baixar livros de Geociências](#)

[Baixar livros de Geografia](#)

[Baixar livros de História](#)

[Baixar livros de Línguas](#)

[Baixar livros de Literatura](#)
[Baixar livros de Literatura de Cordel](#)
[Baixar livros de Literatura Infantil](#)
[Baixar livros de Matemática](#)
[Baixar livros de Medicina](#)
[Baixar livros de Medicina Veterinária](#)
[Baixar livros de Meio Ambiente](#)
[Baixar livros de Meteorologia](#)
[Baixar Monografias e TCC](#)
[Baixar livros Multidisciplinar](#)
[Baixar livros de Música](#)
[Baixar livros de Psicologia](#)
[Baixar livros de Química](#)
[Baixar livros de Saúde Coletiva](#)
[Baixar livros de Serviço Social](#)
[Baixar livros de Sociologia](#)
[Baixar livros de Teologia](#)
[Baixar livros de Trabalho](#)
[Baixar livros de Turismo](#)